

**EVİLİLİK YOLUYLA TÜRİİYE'DEN İSVİÇRE'YE GİDEN
KADINLAR VE UYUM SÜRECİ**

Yüksek Lisans Tezi

Remziye KAYA

Eskişehir 2024

**EVLİLİK YOLUYLA TÜRKİYE'DEN İSVİÇRE'YE GİDEN
KADINLAR VE UYUM SÜREÇLERİ**

Remziye KAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Filiz GÖKTUNA YAYLACI

Eskişehir

T.C. Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temmuz 2024

ÖZET

EVİLİK YOLUYLA TÜRKİYE'DEN İSVİÇRE'YE GİDEN KADINLAR VE UYUM SÜREÇLERİ

Remziye KAYA

Sosyoloji Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temmuz 2024

Danışman: Doç. Dr. Filiz GÖKTUNA YAYLACI

Araştırmada, evlilik yoluyla Türkiye'den İsviçre'ye göç eden kadınların deneyimleri, ev sahibi ülkeye uyum ve toplumsal iletişim süreçleri feminist yaklaşımla incelenmiştir. Literatürde bu kadınlar genellikle "ithal gelinler" ifadesiyle tanımlanırken, bu çalışmada feminist bakış açısıyla göçmen kadınlar ifadesi tercih edilmiştir. Nitel bir çalışma olarak yürütülen bu araştırma, durum çalışması deseni ile İsviçre'nin 9 kantonunda 9 ay süren etnografik bir süreçte gerçekleşmiştir. Araştırmacıda görüşme ve gözlem teknikleri kullanmış, kartopu tekniği ile ulaşılan 38 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler, katılımcıların evlerinde, bahçede, iş yerinde, cami derneklerinde, araştırmacının evinde ve ağırlıklı olarak dış mekanlarda gerçekleşmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen verilerin analizi araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Bulgular, Türk göçmen kadınların göç sürecinde dil değişikliği, evlilik ile yaşam değişiklikleri, kültürel uyum ve diğer dinamiklerin önemli faktörler olduğunu göstermektedir. Sosyal destek eksikliği, çevresel uyum zorlukları ve toplumsal normlara uyum sağlama gibi unsurların büyük önemi olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, duygusal zorluklar, aile bağlarından uzak olma, diploma denklik sorunları ve dil engelleri gibi faktörler de yeni yaşamlarını düzenleme çabalarını etkilemektedir. Bu araştırma, göçmen kadınların deneyimlerini anlamak ve onların karşılaştıkları zorlukları ortaya koymak amacıyla önemli katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, İthal Gelin, Göçmen Kadın, Toplumsal İletişim, Uyum Süreci.

ABSTRACT

WOMEN MOVING FROM TURKEY TO SWITZERLAND THROUGH MARRIAGE AND THEIR INTEGRATION PROCESS

Remziye KAYA

Department Sociology

Anadolu University, Institute of Graduate Education, July 2024

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Filiz GÖKTUNA YAYLACI

In the study, the experiences of women who migrated from Turkey to Switzerland through marriage, their adaptation to the host country, and their social communication process were examined from a feminist perspective. In the literature, these women are often referred to as “import brides,” while in this study, the term migrant women is preferred from a feminist viewpoint. Conducted as a qualitative study, this research was carried out using a case study design over a 9-month ethnographic process in 9 cantons of Switzerland. The researcher employed interview and observation techniques, and in-depth interviews were conducted with 38 participants reached through the snowball sampling technique. These interviews took place in participants homes, garden, workplace, mosque associations, the researcher’s home, and predominantly outdoor settings. The data collected during the research process was analyzed by the researcher.

The findings indicate that language change, changes in life due to marriage, cultural adaptation, and other Dynamics are significant factors in the migration process of Turkish migrant women. The importance of social support deficiencies, environmental adaptation difficulties, and adaptation to social norms was also identified. Additionally, emotional challenges, being away from family ties, diploma equivalency issues, and language barriers also affect their efforts to organize their new lives. This research provides significant insights into understanding the experiences of migrant women and highlighting the challenges they face.

Keywords: Migration, Import Bride, Migrant Women, Social Communication, Adaptation Process.

TEŞEKKÜR

Tez sürecinde akademik ve manevi desteğini esirgemeyen ve geri bildirimleriyle araştırmanın en iyi şekilde sonuçlanmasını sağlayan sevgili danışman hocam Doç. Dr. Filiz GÖKTUNA YAYLACI'ya tüm içtenliğimle teşekkürlerimi sunarım.

Jürim olmayı kabul eden ve çalışmamın çok daha güzel bir hal almasına katkı sağlayan değerli Doç. Dr. Tuba Gün Çıngı ve Dr. Öğr. Üyesi Tuba Sütüoğlu'na en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecinde manevi desteğini her daim hissettiren, motivasyonumu daima artıran can dostum Sabina AKBAROVA'ya sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve araştırma sürecinde her türlü desteği sağlayan oğlum Murat TUZLUK'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca yüksek lisans eğitimim ve tez sürecinde 2018 doğumlu biricik kızım Hümeysra Nur KARABULUT'a küçücük yüreğine sığdırdığı kocaman sabrı için tüm kalbimle teşekkür ederim.

Bu tezin şekil almasında en büyük katkıyı sağlayan tüm katılımcılara sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, yapılan bu çalışmanın güvenilirliğini zedeleyen; bilimsel ihmal (disiplinsiz çalışma), bilimsel saptırma, sahtekârlık ve/veya bilimsel aşırma (intihal) girişimlerinden uzak durduğumu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Remziye KAYA

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
EKLER	viii
1. GİRİŞ	1
1.1.Problem	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	8
1.3.Araştırmanın Önemi	9
1.4.Sayıtlılar	9
1.5. Sınırlılıklar	9
1.6. Tanımlar	10
2. ALANYAZIN	11
2.1 Göç Olgusu, Göçmen Tanımı, Göç Türleri ve Göçün Kadınlaşan Niteliği....	11
2.1.1. Göçün tanımı.....	11
2.1.2. Göçmen tanımı.....	13
2.1.3. Göç Nedenleri ve Türleri.....	14
2.1.4. Göç Kuramları.....	16
2.1.5. Göç süreciyle ilişkili yaklaşımlar	27
2.2. Göçün Kadınlaşması	41
2.2.1. Türk Göçmen Kadınlar.....	41
2.2.2. Bir Göç Ülkesi Olarak İsviçre	43
2.2.3. İsviçre’de Göç Rejimi	47
2.2.4. İsviçre’de Göçmen Kadın ve Uyum Süreci.....	49
2.2.4. İsviçre’de Göçmen Kadın ve Kimlik	51
2.2.5. Göçmen Kadın ve Evlilik	63
2.2.6. Göçmen Kadın ve Şiddet.....	67
2.2.7. Göçmen Kadın ve Boşanma.....	71
2.2.8. Göçün Psiko-Sosyal Boyutu	72
3. YÖNTEM.....	75
3.1. Araştırma Modeli	75
3.2. Çalışma Grubu	75
3.2.1. Demografik Özellikler	76
3.3. Araştırma Deseni.....	80
3.4. Verilerin Çözümlemesi	86
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	89
4.1. Göç Öncesi Beklentiler Ve Göç Sonrasına İlişkin Bulgular	89

4.1.2.Göç Sonrası Memnuniyet.....	96
4.1.3.Aile İlişkileri.....	105
4.2.Uyum Sağlama Durumları	110
4.2.1 Sistem Entegrasyonu	111
4.2.2 Sosyal Entegrasyon.....	114
4.3.Toplumsal Uyum Süreci Ve Etkileyen Faktörler	133
4.3.1.Ekonomik Faktörler	134
4.3.2.Eğitim ve Dil Faktörleri	144
4.4.Toplumsal İletişim Süreçleri	153
4.4.1 İletişim Kanalları.....	158
4.4.2. İletişim Engelleri.....	162
4.5.Ulusçuluk, Kimlik Algısı ve Toplumsal Bakış	169
4.5.1 Ulusal Kimlik	176
4.5.2. Göçmenler Arası İlişkiler.....	179
4.5.3 Ev Sahibi Topluma Bakış.....	181
5.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	185
5.1.Sonuç ve Tartışma	185
5.2. Öneriler	201
KAYNAKÇA	204
İNTERNET KAYNAKLARI.....	222

EKLER

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Katılımcıların sosyodemografik özellikleri.....	76
Tablo 2: Katılımcıların Eğitim Durumu Analizi	78
Tablo 3: Katılımcının Göçmenlik Statüsü.....	79
Tablo 4: İsviçre Vatandaşlığına İlişkin Görüşler	79
Tablo 5: Katılımcıların Medeni Durum Analizi	79
Tablo 6: Katılımcılarla Yapılan Mülakat Süresi ve Mülakat Yapılan Mekanlar ...	84

ŞEKİLLER DİZİNİ

Resim 1: İsviçre Yabancılar Kimliği	46
Resim 2: Görüşmelerin yapıldığı Kantonları da gösteren İsviçre Haritası	76

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırmada sık kullanılan kavramların tanımları verilmiştir.

1.1.Problem

Göç, göçmenin çeşitli nedenlerle yaşadığı ülkeden ayrılması ve yeni bir başlangıç yapmasıyla sonuçlanır. Bu süreçte göçmen, yeni mekânda birtakım olaylar zinciriyle karşı karşıya kalır. Ancak bu olayları teker teker kırdıkça özgürlüğüne kavuşur. Yeni bir olguyu aklın kabul etmesi oldukça zordur. Bunun nedeni, yeni bir başlangıcın zor oluşu ya da alışkanlıkların yeni olguları engellenme ihtimali değildir, daha temel bir neden vardır: Bir deneyimin kabul edilebilir olması, önceki deneyimlere benzerliği ve bağ oluşturmaya ile mümkündür. Herhangi bir tekil deneyimden önce, zihnin genel bir çerçeveye göre deneyimi olması gerekir (Connerton, 1999:14-15).

Göçmenler, alışkanlıklarını ve geçmiş deneyimlerini bırakarak yeni yere uyum sağlamaya çalışırlar. Bu dönüştürücü deneyim, göçmenin zihninde karmaşık bir kültürel birleşim oluşturmaktadır. Bu durumda, farklı bir kültürün ortak düşünce yapısına dahil olan tecrübeler oluşmaya başlar. Bu tecrübeyi anlamak için aynı anda iki kültürün de parçası olmak gereklidir. Ancak bu durum, hedef ülkenin veya bazı göçmenlerin belli bir süre boyunca yerine getirdiği bir koşuldur ve her zaman eşit şekilde gerçekleşmez. Göç edilen yerin çıkarları doğrultusunda farklılık gösterebilir. Bu aşamada entegrasyonun yükü göçmenin omuzlarındadır ve sivil entegrasyon tek yönlü bir süreç olarak işler (Göksel, 2019:25).

Göç, basit tanımı ile mekânsal yer değiştirme olarak karşımıza çıkmaktadır (Ravenstein, 1885:198). Lee (1966: 49), göçü kalıcı veya yarı kalıcı bir ikamet değişikliği olarak tanımlar. Evrensel olarak göç olgusu, insanların bulundukları yerden, başta ekonomik olmak üzere, siyasal, kültürel, toplumsal vb. nedenlerle başka bir yere hareket etmeleri olarak tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu tarafından göç şu şekilde ifade edilmektedir: “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” (sozluk.gov.tr, 2023, http-1) Marshall (2005: 685) ise göçü, “toplumlara doğru (az ya da çok) bireylerin veya grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketi” olarak tanımlamıştır. Uzunluğu kısalığı veya kolaylığı-zorluğu nasıl olursa olsun, her göç

hareketinin bir başlangıç noktası, varış noktası ve arada karşılaşılan birçok engeli vardır (Lee, 1966:49).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), “Kişilerin uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde olağan ikamet yerlerinden uzağa taşınması” şeklinde göçü tanımlamıştır (International Migration Law, 2019:137). Oltmer (2017:21) ise göçü, genellikle uzun süreli bir kalkışla ilişkilendirilen, bireylerin, ailelerin veya topluluğun mekânsal bir hareketi olarak tanımlamakta ve bu hareketin, göç eden kişilerin yaşamlarının ilerideki seyri için biçimlendirici sosyal değişimle sonuçlandığını ifade etmektedir. Bu bağlamda göç, mekân değişimi, geçici-kalıcı göç, göç etme nedeni (gönüllü-zorunlu) ve hukuksal boyutlarıyla (yasal-yasa dışı-yabancı olmak) tanımlanmaktadır.

Göç hemen her zaman kaçınılmazdır ancak, ülkelerin sosyal, ekonomik ve siyasal entegrasyon yoluyla küresel biçimde birbirine bağlanması ve pazarlarını birleştirme hareketi adı verilen küreselleşme ile birlikte dönüşüm geçirmiş (Çakır & Çevik, 2021:226), o da göç olgusunu küreselleştirmiştir. Ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler insanların seyahat etmelerini kolaylaştırmakta, yeni coğrafyaları görme fırsatı bulmalarını da sağlamaktadır. Bu gelişmeye ayak uydurmak isteyen devletler, politik ve siyasal uygulamalarında bu durumu görmezden gelmemektedirler. Zira iletişim ve haberleşme ağlarının bu kadar gelişmiş olduğu bir dünyada, kendi ülkesinde zor şartlar altında yaşayan bireyler, refah düzeyinin yüksek olduğu ülkelere haberdar olabilmekte, yaşadıkları sosyal ve ekonomik eşitsizliklerden kurtulmak adına daha gelişmiş ülkelere geçici veya kalıcı göç gerçekleştirebilmektedir (Taştan, 2021:123). Ayrıca göç süreci uzadıkça göçmenlerin yaşadıkları toplumlarla bütünleşmeleri konusu gündeme gelmektedir (Göktuna Yaylacı:2012).

Uluslararası Göç Raporunun 2022 tarihli verileri (WMR-2022), 2020’de dünyada yaklaşık 281 milyon uluslararası göçmen olduğunu ve bunun da küresel nüfusun % 3,6’sına eşit olduğunu göstermektedir. COVID-19 Pandemi dönemine rağmen, son üç yılda ülkeler içinde çok sayıda insan göç etmiştir.

BM (WMR-2022: 36), 2005 yılında dünya çapında 195 milyon, yalnızca Avrupa’da 64 milyon göçmen sayısına ulaşmıştır. 2010 yılı için dünya çapında yaklaşık 214 milyon ve Avrupa’da 70 milyon göçmen tahmin edilmektedir. Bu, dünya nüfusunun yaklaşık %3’ünün doğdukları ülkenin dışında yaşadığı anlamına gelmektedir. Küresel düzlemde erkek göçmen işçilerin sayısı 2019’da 98,9 milyon iken (%58,5), 70,1 milyon

kadın (%41,5) ile kadın göçmen işçileri, göç olgusunun bileşenlerinden biri haline gelen göçün kadınlaşması kavramının açıkça göstergesidir (Mısırlı, 2019:75).

Küresel düzlemdeki bu göç yoğunluğuna ev sahipliği yapan ülkelerden biri de İsviçre'dir. İsviçre Konfederasyonu (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2023, [http-2](#)), çok partili demokratik sistemle yönetilen ve 1291 yılında Almanca konuşulan üç bölge toplumu arasında yapılan Habsburg Hanedanı'na karşı dayanmayı öngören anlaşma ile kurulmuştur. Ülkenin nüfusu 8 milyon 815 bin 385 olup, bu nüfusun 4 milyon 435 bin 432 kadın ve 4 milyon 379 bin 953 erkek bulunmaktadır. Ayrıca, İsviçre göçten sorumlu devlet bakanlığının 2023 Haziran ayı sonu verilerine göre ülkedeki yabancı sayısı 2 milyon 275 bin 965'tir (Devlet Göç Sekreterliği SEM, 2023, [http-3](#)).

Pandemi sonrasında, İsviçre AB/EFTA ülkelerinden daha fazla işçi çekmiştir. İsviçre'deki işsizlik oranı, COVID-19 krizi öncesine göre daha düşük ve açık pozisyon sayısı önemli ölçüde daha yüksektir. Güçlü talep, İsviçre işgücü piyasasını COVID-19'dan etkilenen bir önceki yıla göre daha çekici kılmaktadır. İsviçre'ye göç sayısı, Ocak 2023 tarihinden Haziran 2023 sonu tarihleri arasında 10 bin 634 kişi artarak toplam 85 bin 732 (+ 14.2) kişiye ulaşmıştır. İsviçre Göçten Sorumlu Devlet Bakanlığının 2023 Haziran ayı sonu verilerine göre, AB/EFTA ülkelerinden İsviçre'ye göç sayısı 61 bin 808 kişi olarak belirtilirken, üçüncü dünya ülkelerinden gelen göçmen sayısı 23 bin 923 olarak gösterilmektedir (Devlet Göç Sekreterliği, 2023, [http-4](#)). İsviçre, 2022 tarihinde Rusya Ukrayna savaşı başlamasıyla birlikte, Haziran 2023 tarihine kadar toplam 84 bin Ukraynalı sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır (İsviçre Mülteciler Yardım Derneği, 2023, [http-5](#)). Ukrayna'dan İsviçre'ye sığınan bu sığınmacılara, İsviçre hükümetinin göçmenlere ikamet durumlarına uygun olarak verdiği bir oturum izin belgesi olan S koruma statüsü verilmiştir. (Bewilligung für Schutzbedürftige = S). Bu izin belgesi sahip olduğu kişiye İsviçre'de geçici olarak ikamet ve çalışma hakkı sunmaktadır. Özellikle savaş veya iç savaş sırasında ve şiddet durumlarında, tehdit süresi boyunca İsviçre'de yabancı uyruklulara geçici koruma sağlayan bu izin belgesi bir kimlik kartı niteliğinde değildir (Devlet Göç Sekreterliği, 2023, [http-6](#)).

Ayrıca, Ekim 2022 tarihi verilerine göre İsviçre'ye 3 bin 208 sığınmacının başvurduğu ve en önemli menşe ülkeler arasında Afganistan ve Türkiye olduğu açıklanmıştır (Devlet Göç Sekreterliği, 2023, [http-7](#)).

Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO), 1949 yılında istihdam için şu göç kararını açıklamıştır; "İnsan gücünün uluslararası dağılımını ve özellikle de insan gücünün, insan

gücü fazlası olan ülkelerden kıt olduğu ülkelere doğru hareketini kolaylaştırmak üye ülkelerin genel politikası olmalıdır”. OEEC (şimdi OECD) Konseyi 1953’te ve Avrupa Ekonomik Toplulukları da 1957’de bu yaklaşımı benimsemiştir. İşçi sıkıntısı çeken ve göçmen kabul eden ülkeler yurtdışından işçi ihracının kendileri için yarar sağlayacağı görüşündeydiler. Bu gelişmeler neticesinde 1961 yılından itibaren Avrupa’ya iş göçü başlamış ve 1973 yılında çeşitli kısıtlamalar getirilene kadar devam etmiştir. Bazı Avrupa ülkeleri ile anlaşmalar imzalanmış ve yapılan işgücü anlaşmalarıyla Türk işçi göçü giderek çoğalmıştır. Türklerin İsviçre’ye gelişi de İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa’ya yabancı iş gücü kazandırma politikalarının gelişimi neticesinde olmuştur.

İsviçre’ye iş göçü, bu gelişmeler ışığında 1961 yılında başlamıştır. Anlaşma yapılan Avrupa ülkeleri arasında İsviçre olmamasına rağmen Türk göçmenler İsviçre’ye kendi özel imkânlarıyla giriş yapmışlardır (Kayadibi, 1994:216). Buraya iş gücü kapsamında kendi imkânları ile giden Türk göçmenlerin sayısını sınırlı tutmak için İsviçre Federal Devleti 1963 yılında çeşitli sınırlayıcı kanunlar çıkararak göç dalgasını kısıtlamıştır (Thierry, 1991:14). Ancak günümüze kadar İsviçre’ye göçler sığınma, iltica ve aile birleşimi gibi yollarla devam etmektedir.

Göç, genel itibariyle eril bir ön kabulde ele alınan ve daha çok göçmen erkekler üzerinden değerlendirilen bir olgu olmuştur (Taştan, 2021:172). Zira erkek evin reisi ve kaptanı kabul edilir ki kaptan hangi yöne dümen kırsa ev halkının da itirazsız ona uyması ve o yöne gitmesi beklenir. Ancak bu genel kabulün aksine, göç araştırmalarının ilk yapıldığı yıllardan itibaren, aslında kadınların daha fazla göç ettikleri gerçeği de bir tarafta durmaktadır (Taştan,2021:169). Ayrıca, Ravenstein’in (1885:2) 1884 yılında yaptığı göç çalışmaları şaşırtıcı bir sonuca ulaşmış ve kadınlar iç göçte daha hareketli, erkekler ise dış göçte daha hareketli olduklarını göstermektedir. Buna karşın, kadınların göç sürecindeki konumları ve durumları özel olarak ele alınmamış ve kadınlar göç sürecinde daha çok bağımlı kişiler olarak ve aile içindeki konumlarına (eş, anne, genç kız) göre değerlendirilmiştir (Buz, 2007:38). Diğer taraftan Freeman (2003:3), “Avrupa’da göçmenler açısından cinsiyetçi bir önyargı mevcuttur” ifadesini kullanmıştır. Yani göç alan ülkeler erkek göçmenleri tehdit olarak görüyor ve erkek göçmenlerin kayıtları daha titizlikle tutulurken, bağımsız kadın göçmenlerle ilgili gerekli titizlik gösterilmiyordu.

1960’lı yıllarda “göçmenler ve aileleri” kavramı kalıp bir cümleydi. Burada kastedilen erkek göçmenler, bunların yanında göç eden eşleri ve çocukları idi. İkinci dalga feminist

hareketlerle birlikte kadınların görünmezliğinin sorgulanmasının ardından 1970 ve 1980'li yıllarda yapılan göç çalışmalarına kadınlar da dahil edildi (Boyd ve Grieco, 2003:2). Bunun nedeni 1970'lerden sonra Avrupa'ya kalıcı göçün gerçekleşebilmesinin tek resmi yolunun aile birleşimi olması dolayısıyla daha çok erkek gücüne ihtiyaç duyulan ülkelere yapılan göçlere, bir süre sonra aile birleşimi ile göç eden kadınlarında eklenmesi ve bu kadınların iş gücü piyasasına katılmalarıyla birlikte kadın göçmenlerin dikkat çekmeye başlamış olmasıdır (Özta, 2010: 35).

Kadınların mı yoksa erkeklerin mi göç etmeye meyilli olduğu, hangi şartlar altında göçe mecbur kaldıkları, başka bir ülkeye vasıflı veya vasıfsız işçi olarak gelip gelmedikleri gibi konular küresel işgücü piyasasının ve uluslararası iş bölümünün yapısal koşullarına ve ayrıca menşe ile hedef ülkelerdeki farklı durumlarla ilgili ülkeler/bölgeler arasındaki ilişkilerdir. Menşe ülkelerdeki cinsiyete özgü ayrımcılık -örneğin az sayıda istihdam ve eğitim fırsatı, cinsel şiddet veya sömürü, katı cinsiyet rolleri- kadınların göç etmesinin önemli nedenlerinden biridir. Ancak, göçmen kadınlar göç yoluyla bu ayrımcılıktan kurtulamamaktadırlar. Örneğin, İsviçre göç yasası yalnızca üçüncü ülkelerden (Avrupa Birliği ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği dışındaki ülkeler) gelen kadınların ülkeye eş, turist, öğrenci veya yüksek nitelikli uzman olarak girmesine izin vermektedir. Üçüncü ülkeden gelen göçmenler genellikle aile birleşimi yoluyla veya yasa dışı yollardan İsviçre'ye seyahat edebilmektedir. AB bölgesinden kadınların burada çalışmasına izin verilse de genellikle yalnızca kadınlaştırılmış sektörlerde, yani bakım sektörü, ev işi veya seks işçiliği gibi kadınlaştırılmış sektörlerinde iş bulabilmektedirler (Kadın Ticareti ve Kadın Göçü Uzmanlık Merkezi, 2024, [http-8](http://www.kadinticaretivogocuuzmanlikmerkezi.ch)). Bu durum göçmen kadınların hem menşe ülkelerinde hem de hedef ülkelerinde cinsiyete dayalı ayrımcılıkla karşılaşmalarına yol açmaktadır. Hedef ülkelerde kadınların genellikle “kadınlaştırılmış” sektörlerde iş bulabilmeleri, toplumsal cinsiyet rollerinin işgücü piyasasındaki yansımalarını ve cinsiyetçi iş bölümünü pekiştirmektedir. Bu tür sektörlerdeki işlerin genellikle düşük ücretli, güvencesiz ve düşük statülü olduğu görülmektedir.

İsviçre'deki göçmenlerin yarısını oluşturan kadın göçmenler, bu cinsiyete dayalı iş bölümünden özellikle etkilenmektedir (Kadın Ticareti ve Kadın Göçü Uzmanlık Merkezi, 2024, [http-9](http://www.kadinticaretivogocuuzmanlikmerkezi.ch)). Göçün küreselleşmesi, göçün kadınlaşmasının önünü açarken, İsviçre'de yaşayan bazı göçmen kadınlar, İsviçreli çalışan kadınların çocuklarına bakmak için kendi çocuklarını ülkelerinde akrabalarına bırakmak zorunda kalmakta ya da evinde onurlu bir şekilde yaşlanmak isteyen yaşlı İsviçreliyle bakmak için ebeveynlerini kendi

lkelerindeki bir bakım evine yerleştirmektedirler. Bu sözde küresel tedarik zinciri, etnik ve sınıfsal olarak tabakalandırılmış uluslararası bir sistemdir. Güney ve Doğu ülkelerinden gelen kadınlar, Kuzey ve Batı'daki çalışan kadınların bakım "görevlerini" ucuz emeğin kaynağı olarak düşük ücretlerle üstlenmektedirler (Mısırlı, 2019:76). Göçmen kadınların İsviçre'deki yaşamlarında değişmeyen tek şey: ev işleri ve bakım işlerinin kadın işi olduğudur (Kadın Ticareti ve Kadın Göçü Uzmanlık Merkezi, 2024, http-10).

İsviçre'ye göç eden kadın göçmenler, genellikle eğitimsiz, ulusal dili bilmeyen ve ataerkil geleneklere bağlı olarak yaşayanlar olarak algılanmaktadır. Ancak gerçekte, göçmen kadınlar arasında çeşitli eğitim seviyelerine ve iş deneyimlerine sahip olanlar bulunmaktadır. Bu nyargılar gerçeklerle tam olarak örtüşmemekte ve yerel halkın duygusal temellere dayanan hoşlanmama hissiyatı ile birlikte kalıp yargı zihinlerde olumsuz bir imaja dönüşerek bu önyargıları pekiştirdiği görülmektedir (Gülüm, 2019:11).

Gelişmiş ekonomilerde iş gücü piyasasında, sermaye yoğun sektörlerde nitelikli işçilerin bulunduğu birincil sektör ile genellikle göçmen işçilerin çalıştığı, iş kaybetme risklerinin yüksek olduğu ikincil sektör arasında ikili bir yapı görülmektedir. Bazı yerli işçiler, düşük ücretler ve niteliksiz işlerin yoğun olduğu ikincil sektörde çalışmak yerine işsiz kalmayı tercih etmektedir. Bu durum, Piore'nin ikili emek kuramında belirttiği üzere (Güllüpınar, 2012:64), pek çok kadın göçmenin aslında kirli ve yorucu olduğu düşünülen, cazip olmayan, düzensiz çalışma saatleri içeren ve düşük ücretli işlerde daha yaygın olarak çalışmasına neden olmaktadır (Abadan-Unat, 2017:57-61).

İsviçre'de yaşayan göçmen kadınların basmakalıp imajlarının devam ettiği bir gerçektir. Ailelerine katılmak için İsviçre'ye gelen çok sayıda eğitimsiz, okuma yazma bilmeyen ve baskı altındaki kadın göçmenlerle karşı karşıya kaldıkları izlenimi devam ettirilmeye çalışılmaktadır. 1960'larda ve 1970'lerde bu imaj bir ölçüde doğru olmakla beraber, o zamanlarda dahi sadece bağımsız olarak gç etmekle kalmayıp mesleklerinde de başarılı olan Yugoslav kadın doktorlar, Macar kadın niversite hocaları, İtalyan kadın mühendisler ve Türk kadın mimarlar vardı (Kadın Ticareti ve Kadın Göçü Uzmanlık Merkezi, 2024, http-11). Ayrıca Abadan-Unat'ın ifadesiyle (2006:179), Türk göçmen kadınların eğitim düzeyleri 1966'dan önce erkeklere göre açık bir şekilde daha yüksekti. N. Abadan'ın 1963 tarihli araştırmasında orta okul mezunları arasında %14 erkeğe karşılık %24 kadın ve lise mezunları arasında %3 erkeğe karşılık %10 kadın saptanmıştır (Abadan, 1964:61).

Göç eden kadın sayısının giderek artması literatürde göçün kadınlaşması/kadınsılaşması kavramı ile ifade edilmekte (Castles&Miller, 2008:12), göçün kadın yaşamı üzerinde olumlu etkileri olabileceği gibi birçok olumsuz etkisinin de bulunduğunu ortaya konulmaktadır (Fleury, 2016:VI). Kadınlar da erkekler gibi daha yüksek hayat standartları, sosyal refah, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma gibi nedenlerle göç etmek isterken, göçün zorlu yönleriyle yüz yüze kalabilmektedir. Kadın aleyhine organize edilmiş toplumsal cinsiyet rollerinden kaçmak isteği de kadınların göç etme sebeplerinden biridir. Göç, kadınlar için bazı durumlarda yaşadıkları yerlerdeki baskıcı yapılardan kaçma ve direnme fırsatı olarak görülür. Dahası, üzerlerinde çok az kontrol sahibi oldukları yoksulluk, borç gibi sebepler yanında evlilikte anlaşmazlık, fiziksel şiddet, mutsuz ve bozulmuş evlilikler ve boşanmanın zorluğu gibi faktörler kadın göçünün sebepleri arasındadır (Kofman ve diğ. 2000:143). Göç sürecinde kadınların erkekleri izleyen pasif üyeler olduğu anlayışına karşın birçok çalışma kadınların bağımsız olarak göç kararı aldıkları ve bireysel göç ettiklerini ortaya koymaktadır (Sili Kalem, 2021:91).

Antropolojik nitelikteki yeni yaklaşım biçiminin yolunu açan Geertz, karşılıklı ilişki yoluyla başkası üzerinden kendini anlamanın sağlayacağı kazanım üzerinde durmaktadır. Bu kazanım onun ifadesiyle şöyle dile getirilmektedir: “Kendimizi başkası olarak görmek gözümüzü açabilir. Başkalarının bizimle aynı doğayı paylaştığını görmek en basit terbiyedir. Fakat kendimizi başkalarının arasında, insan yaşamının yerel olarak aldığı biçimlerin yerel bir örneği, olgular arasında bir olgu, dünyalar arasında bir dünya olarak görmenin verdiği kazanım en zordur.” (Geertz, 2007:27). Bu bağlamda, İsviçre’de yaşayan kadın göçmenlere dair devam eden ve birçoğu gerçek olmayan üretilmiş basmakalıp imajlar kazanımdan ziyade, bu kadın göçmenlerin eğitim donanımlarını ispat etmeye ve ayrıca, dış görünüş sebebiyle “öteki”leşmiş olmaları kişiliklerini de ispata zorlamaktadır.

Sosyolojik bir vurgu olarak “öteki” kavramı göçmenlerin sıklıkla karşılaştıkları bir kavramdır. Etnik bağlamı içerisinde diğeri, Yunan’daki ethnos’ta olduğu üzere kandaş olmayandır. Modernitedeki kesinlik vurgusundan ve/veya modernitenin muğlaklığı yok etmeyi, anlamlandırma sorunlarını en aza indirmeyi ve böylece kesin olmayan olguları azaltmayı temel almayışından dolayı öteki düşman konumuna indirgenir. Ötekinin düşman kategorisine indirgenmesindeki temel unsur, ötekinin hiçbir şey olmamasından, her şey olabilmesindendir. Zıtlıklar bilgilenmeyi ve eylemi olanaklı kılarlarken, kararsızlıklar çaresizliği hedef alırlar (Onur, 2003:258-259). Zıtlıklar içerisinde

bilgilenme ve eylem ancak bir diğeri öteki kabul etmekle olanaklı olabilecektir (Yanık, 2012:88).

Dış göç sonrası Türkiye kökenli kadın göçmenlerin kendi kimliklerini algılayışları, yeniden kurgulamaları ve gelinen ülke ile olan ilişkileri yanı sıra, onların çocuklarıyla evlenerek göç ettirilen Türk göçmen kadınların uyum süreçleri de göç çalışmalarının bir sorunsalını oluşturmaktadır (Kovanlıkaya, 2014:196). Uluslararası göç gerçekleştirmiş kadın göçmenlerin, göç öncesi ve göç sonrasında yaşadıkları toplumsal cinsiyet sistemindeki hiyerarşi ve ayrımcılık, aynı zamanda toplumsal cinsiyetle ilişkilendirilen kalıp yargıları açıklanmalı ve elde edilecek veriler alana sunulmalıdır. Bu bağlamda, evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden kadınlara yönelik yürütülen araştırmaların son derece yetersiz olması, buna karşın bu konuya yönelik alan çalışmalarının görece daha sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir. Bu çalışma, birinci nesil Türk göçmen kadınların İsviçre’deki göç sürecinde karşılaştıkları uyum ve adaptasyon zorluklarını incelemektedir. Aynı coğrafyayı paylaşan bu kadınların yaşadığı farklılıklar ve benzerlikler dikkate alınarak, bu süreçte ortaya çıkan zorluklar bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Ayrıca, evliliklerin boşanma ile sonuçlanması durumunda yaşanan mücadeleler de bu araştırmanın sorunsalını oluşturmaktadır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden kadınların göç deneyimlerini, ev sahibi ülkeye uyum ve toplumsal iletişim süreçlerini feminist yaklaşımla irdelemek ve bu bağlamda konuya ilişkin genel bir değerlendirme yapabilmektir. Böylece bu kadınların karşılaştıkları zorluklarla mücadelelerinin görünür kılınması da hedeflenmektedir.

Bu temel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İsviçre’de yaşamakta olan birinci nesil Türk göçmen kadınların göç öncesi beklentileri nelerdir, göç sonrası bu beklentiler ne düzeyde karşılık bulmuştur?
2. İsviçre’de yaşayan Türk göçmen kadınların uyum yeterliliklerine ilişkin algılar nasıldır?
3. İsviçre’de yaşayan Türk göçmen kadınların toplumsal uyum süreçleri nasıl şekillenmektedir? Uyum süreçleri İsviçre’de bulunma sürelerine göre farklılık göstermekte midir?

4. İsviçre’de Türk göçmen kadınların etnik toplumsal süreçleri nasıl şekillenmektedir?
5. İsviçre’de yaşamakta olan Türk göçmen kadınların toplumsal uyum ve iletişim süreçleri, Ulusçuluk, kimlik algısı, birbirlerine, diğer göçmen gruplara ve ev sahibi topluma bakış gibi etkenlerden nasıl etkilenmektedir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Bu araştırmadan elde edilecek sonuçlar evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden Türk göçmen kadınların ev sahibi ülkenin beklentisi olan uyum ve toplumsal iletişim süreçlerine ilişkin güncel ve ayrıntılı veri kazandırarak alana katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu çalışma, kadın olmanın yükünün yanı sıra, yabancı olmanın ve korumasız işlerde çalışmanın yükünü de omuzlarında taşıyan göçmen kadınların yaşadıkları zorluklarla mücadelelerini görünür kılacaktır. Bu bağlamda, İsviçre’de yaşayan Türk göçmen kadınların eğitimi ile ilgili hem menşe ülkelerdeki hem de göç alan ülkelerdeki politikacıların, çalışmalarını bu yönde yapılandıran araştırmacıların, medya sektöründe ve uluslararası ticaret sektöründe çalışanların ve uluslararası ilişkiler alanında faaliyet gösterenlerin araştırma sonuçlarından faydalanması beklenmektedir. Ayrıca, çalışmanın uyum ve toplumsal iletişim süreçlerinin nitelikleri doğrultusunda uyum sorunlarının çözülmesine, yeni uyum ve eğitim politikalarının geliştirilmesine, medya ve uluslararası ticaret / uluslararası ilişkiler alanında farklı yaklaşımlar geliştirilmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

1.4.Sayıtlar

Dış göç süreci doğası gereği beraberinde yeni dinamikler doğurmaktadır; göç eden kadınlar uyum sağlama, dil ve kültür farklarına adapte olma gibi zorluklarla karşılaşmaktadır. Ayrıca bu kadınlar, iş bulma ve ekonomik bağımsızlık gibi konularda da çeşitli mücadelelerle karşılaşmaktadır.

Göç eden kadınların aynı ülkeden insanlarla bir arada yaşama eğilimleri ulusalcılık algıları temelinde şekillenir.

Göç ile bireylerin cinsiyet rollerinde değişim görülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Batı Avrupa Ülkelerinden İsviçre ile sınırlıdır. Evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden Türk göçmen kadınların uyum süreci, bu uyum süreci boyunca yaşadıkları zorluklar ve bu zorluklarla nasıl başa çıktıkları konularıyla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

- **Birinci Nesil Göçmen:** İlk nesil göçmenler, yeni bir ülkeye taşınan yabancı uyruklu bireyleri ifade etmektedir (Rumbaut, 2002, aktaran, Çıkkı, Kızanlıklılı, 2020).
- **İthal Gelin:** İthal Gelin kavramı göç araştırmalarında göç edilen ülkeden göç kabul eden ülkede yaşayan erkeklerle evlendirilerek getirilen kadınlar için yapılan bir tanımlamadır (Kovanlıkaya, 2014:197).
- **Toplumsal Cinsiyet:** Toplumsal Cinsiyet, erkeklik ve kadınlık arasındaki, toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye işaret eder (Marshall, 2009:98).
- **Uyum:** Uyum kelimesi *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte* toplumsal çevreye uyma, uyum sağlama, intibak, entegrasyon anlamına gelmektedir. Kartal (2010a:27) ise bu konuda entegrasyon kavramını kullanmış ve “göçmenin değişik bir bütünün içinde yerleşmesi veya onunla bağdaşması, fakat kültürel kişiliğini belirli ölçüde korumasına imkan veren olgusal bir kavram” şeklinde tanımlamıştır.

2. ALANYAZIN

2.1 Göç Olgusu, Göçmen Tanımı, Göç Türleri ve Göçün Kadınlaşan Niteliği

Bu bölümde göç ve göçmen kavramlarının tanımının yanı sıra, göç nedenleri, göç türleri ve göçün kadınlaşan niteliği değerlendirilmiştir.

2.1.1. Göçün tanımı

Adiller (2016:34), Uluslararası göç tanımına dair pek çok kabul görmüş açıklamaya rağmen göç, halen tanım-ötesi niteliğiyle dünya göç yazını içerisinde devingenliğini korumaktadır ifadesini kullanırken, Tomanbay (Buz, 2006: 10) göçü, bir kişi, aile, grup ve topluluğun, ekonomik, politik, kültürel vb. gibi çeşitli nedenlerle göç veren ülkeden göç alan ülkede yerleşme ve yaşama amacıyla yer değiştirme olarak tanımlamaktadır.

Göç tanımlanırken, her türlü insan hareketliliğini içine alan mevcut tanımlamalarla karşılaşmaktayız. Bu tanımlamalardan biri, “ilk insan” olarak kabul edilen Âdem’in, cennetten yeryüzüne gerçekleştirdiği göç ile başlayan, o günden bugüne kadar devam eden ve bundan sonra da devam etmesi beklenen insan hareketliliğinin adıdır (Taştan, 2021:88).

Şahin (2001:59) ise ifadesinde, “bireysel veya kitlesel yer değiştirme eylemidir” şeklinde kısa bir göç tanımlaması yapmaktadır. Şahin ayrıca bu kısa göç tanımlaması öncesinde (Şahin, 2001:58),” göç, toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik, eğitimsel vb. tüm yapısıyla yakından ilişkili olgudur” ifadesiyle, göç olgusunun antropologların, sosyal bilimcilerin, eğitim bilimcilerin, psikologların ve psikolojik danışmanların ilgisini çeken ve incelemelerine yol açan bir konu olduğu vurgusu yapmaktadır.

Adıgüzel (2016:3), insanların göç nedenlerini daha iyi yaşam koşulları, siyasi ortam ve iklim koşulları gibi etkenlere dayandırmaktadır. Bu doğrultuda gerçekleşen coğrafi yer değişikliğini, insanların zorunlu veya gönüllü olarak doğdukları yerlerden ayrılıp başka yerlere gitmeleri şeklinde tanımlamaktadır. Göç eden bireyler, sadece fiziksel olarak yer değiştirmekle kalmaz, aynı zamanda bireysel ve sosyal hayatlarını yeniden yapılandırmak zorunda kalır. Çünkü göçmenler, bir mekândan başka bir mekâna giderken, yalnızca fiziksel bağlamda değil, aynı zamanda hayat tecrübelerini, yaşam biçimlerini, dillerini, kültürlerini, anılarını ve hayallerini de beraberlerinde taşır.

Clarke (1965: 123), göçün çok kapsamlı ve istikrarlı olmayan bir kavram olduğu gerçeğinden yola çıkarak, göçü dinamik bir olgu olarak tanımlarken, Lee (1966: 47-57) göç olgusunu nüfusun kalıcı veya yarı kalıcı hareketi ifadesini kullanarak tanımlamıştır.

Her ne kadar göç olgusunun kavramsallaştırılması konusunda gerçek anlamda bir uzlaşma olmasa da (Göktuna Yaylacı, 2012:11), göç olgusunun her şeyden önce sınır ötesi veya ülke içinde (Antepli, 2023:10), bir “mekân değişimi” ve toplumsal bir olgu olduğu yönünde araştırmacıların ortak paydada bulunduğu söylenebilir. Bu mekân değişimi hem göç veren hem de göç alan ülkelerdeki toplumsal yapıyı derinden etkilemesi dolayısıyla sosyologların önemli bir çalışma alanını oluşturmaktadır (Adıgüzel, 2016:2).

Göçle ilgili tartışmaların başlangıç noktasının sayılar olduğunu belirten uluslararası göç örgütü, 2020 yılında mevcut küresel tahminin doğdukları ülke dışında yaşayan insan sayısının 281 milyon olduğunu belirtmekte ve bu sayının küresel nüfusun % 3,6’sına denk geldiğine işaret etmektedir (iom.int, 2023, [http-12](http://iom.int)). İsviçre bu sayının 2 milyon 275 bin 965’ine ev sahipli yapmaktadır (sem.admin.ch, 2023, [http-13](http://sem.admin.ch)).

Göçün gelişimine karşın, güncel durumunu özetleyen düşüncelerin önemli bir kısmı tek bir tespitte hemfikirdir (Adiller, 2016:36). Bu bağlamda, bugünkü göçler eskiye kıyasla daha fazla yayılma göstermektedir. Göçlerin yayılma göstermesi, daha fazla ülkenin eşzamanlı etkilenmesi anlamına gelmektedir ve bu da göçlerin küreselleştiği fikriyle eşanlamlıdır (Adiller, 2016:36).

Castles, küresel hareketliliği güncel bir eğilim olarak adlandırmış ve 19. yüzyılın işçi göçü ve yerleşim göçü kalıplarına sıkıştırıldığını, 20. ve 21. yüzyılda ise tam tersine ulaşım, teknoloji ve kültür değişikliklerin insanların sınırların ötesinde düşünmesine ve birçok nedenden dolayı bu sınırları aşmasına olanak sağlayan bir akışkanlık ve açıklık çağına işaret etmektedir. Göçe dair eski düşünceler geçerliliğini yitirmiş ve eğitim, kariyer, evlilik, emeklilik veya yaşam tarzına yönelik hareketler daha fazla önem kazanmaya başlamıştır (2008:2).

Göç olgusunun kavramsallaştırılması konusunda bir uzlaşma olmadığı gibi, göç üzerine yapılmış çalışmalardan elde edilen bulgular göç sorununun da çeşitli boyutlarda olduğunu göstermektedir (Erten, 2017:5).

Göç ile beraber göç alan ülkede ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal boyutlarıyla toplumsal yapıda önemli değişim ve dönüşüm oluşmaktadır. Zira göçmenler, göç hareketi ile geldikleri menşe ülkenin sosyo-kültürel etkilerini de göç alan ülkeye taşımakta, dolayısıyla kültürel etkileşim yaratmaktadırlar. Bu kültür etkileşimini belirleyen en

önemli faktör, göçmenlerin göç ettikleri ülkede yaşayan toplumla sosyo-kültürel farklılığı olup olmadığıdır. Bu farklılığın derecesi, yeni toplumsal yapıya uyum sürecinde önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, yeni yaşamda ev sahibi ülkenin toplumsal yapısı en belirleyici faktör profili oluşturmaktadır (Tümtaş ve Ergun, 2016: 1352).

2.1.2. Göçmen tanımı

Göç tanımında olduğu gibi göçmen tanımında da evrensel olarak kabul edilmiş bir tarifi bulunmamaktadır (Adıgüzel, 2016:4). Göçmenler, etnik ve mesleki ayrımlar kadar yabancı, yoksul, maceracı ve benzeri toplumsal tipler anlamında da kategorize edilmektedir (Adiller, 2016:39).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), uluslararası bir sınırı geçerek menşe ülkesinden uzaklaşan kişileri, hukuki konumları, hareket etme nedenleri veya hedef ülkedeki kalma süresi gibi faktörleri dikkate almaksızın göçmen olarak tanımlar (IOM, 2019). IOM’un diğer bir ifadesiyle, göçmen uluslararası hukukta tanımlanmamış, ancak bir ülke içinde veya uluslararası bir sınırın ötesinde çeşitli nedenlerle geçici veya kalıcı olarak menşe ülkesinden uzaklaşan kişi olarak kullanılan şemsiye terimdir (IOM UN MIGRATION, 2023, http-15). Bir diğer göçmen tanımı ise IOM Uluslararası Göç Örgütü Göç Terimleri Sözlüğünde şu şekilde aktarılmaktadır: “Uluslararası düzeyde genel kabul gören bir göçmen tanımı bulunmamaktadır. Göçmen teriminin, ‘kişisel rahatlık’ amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsadığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu terim, hem maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek hem de kendileri veya ailelerinin gelecekte beklentilerini arttırmak için başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi ve aile fertlerini kapsamaktadır” (IOM Uluslararası Göç Hukuku, 2009:22).

862/2007 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü’nün Madde 2, fıkra 1, (b) bendine göre ise göçmen; “kendi menşe ülkesinden ya da üçüncü bir ülkeden başka bir üye devletin topraklarına, en az 12 aylık bir süre için (ya da tahminen 12 aylık bir süre için) yerleşen kişiler” olarak tanımlanmaktadır (Anaran, 2020:9). İsviçre Federal İçişleri Bakanlığı (EDI), Federal İstatistik Ofisi (BFS) Nüfus çalışmaları ve Hane Halkı Araştırmaları raporunda göçmen, ikamet yerini geçici veya kalıcı olarak başka bir ülkeden İsviçre’ye taşıyan kişilerdir olarak tanımlamaktadır. İsviçre Yabancılar ve Vatandaşlık Hukuku, demografik ve sosyolojik bir kavrama karşılık gelen göçmen terimini tanımlamaktadır ve bu sebepten göçmen tanımı idari uygulamaya

yansınamamaktadır. Bunun yansıyabilmesi için özel istatistiksel çalışmalar ve analizler gerekmektedir” (İsviçre Konfederasyonu İçişleri Federal Departmanı: 2008).

2.1.3. Göç Nedenleri ve Türleri

Göç ile alakalı kaynaklar incelendiğinde görülmektedir ki, göçün en temel tanımı yer değişikliğidir. Yer değiştirme hareketinin üç ana sebebi bulunmaktadır: Ekonomik sebepler, doğal afetlerden ve çevresel tahribat durumundan etkilenme ve siyasal/ toplumsal nedenler (Fidan, 2023:23). Sebebi ne olursa olsun, kalıcı ya da geçici gerçekleştirilen göçler, kişiye özgü mekânsal ve zamansal dönüşümlere yol açmaktadır.

Göç, nedenleri (zorunlu ve gönüllü göç), amaçları (çalışma, sığınma) ve hedefe varmakta kullanılan yöntemleri (yasal, yasa dışı) gibi farklı kriterlere göre tanımlanabilir (Yılmaz, 2014:1686). Farklı bilimsel disiplinler, ekonomi, sosyoloji, demografi, coğrafya, tarih, psikoloji, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi gibi alanlar, göçle ilgili konulara farklı bakış açılarıyla yaklaşmakta ve bu sebeple her göç hareketi nedenlerine göre farklı tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2014:1686). Bhugra & Jones (2001:220) nedenleri konusunda hem ‘itici’ hem de ‘çekici’ faktörlere değinmektedir. Yerleşimciler, siyasi sürgünler, sığınmacılar ve mülteciler, psikolojik dayanıklılarını zorlayacak çok sıkı yasal prosedürlerle birlikte, asimilasyon süreçlerinde dil, iletişim ve sosyal ağlar gibi faktörlerle baş etmek zorunda kalabilmektedir.

Zorunlu göç ya da yerinden edilme, bireylerin istekleri dışında yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalmaları olarak ifade edilmektedir (Tekin, 2011: 93). Özellikle siyasal veya geleneksel evliliklerde, ekonomik, sosyal veya siyasi nedenlerle göç etme kararı veren ve bu çalışmanın öznesi olan bazı göçmen kadınlar bu kavramla ilişkilendirilebilir. Savaş ve soy kırımlar gibi kriz durumları da birey ve toplumları göç etmek zorunda bırakmaktadır (Taştan, 2021:103). Uluslararası Göç Hukuku, zorunlu göçü “doğal ya da insan yapımı nedenlerden dolayı yaşam ve refaha yönelik tehditleri içeren bir zorlama unsuru bulunan göç hareketi” şeklinde tanımlamaktadır (IOM Uluslararası Göç Hukuku, 2009:69). 2011 yılından itibaren Suriyelilerin çoğunun ana vatanlarını bırakarak başta Türkiye olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerine göç etmeleri (Mollaalioglu, 2020:2), 2022 yılında ise Ukrayna ile Rusya arasında yaşanan savaş neticesinde birçok Ukraynalının başta Polonya olmak üzere, Romanya, Moldova, Macaristan, Slovakya, Rusya ve Belarus’a göç etmeleri zorunlu göçe örnek verilebilir (Başçılar, vd., 2022: 795-797). 2022 yılı itibarıyla İsviçre’de toplam 1.252 Suriyeli

İsviçre’ye sığınma başvurusu yapmıştır. Bunlardan 725 başvuru birincil, 527 başvuru ise ikincil başvuru olarak gerçekleşmiştir. Rusya-Ukrayna Savaşı’nın başlangıcından 2023 Haziran ayına kadar toplam 84 bin Ukraynalı İsviçre’de S koruma statüsüne sahip olarak yaşamaktadır (İsviçre Mülteciler Yardımı, 2023).

İsteğe bağlı göç, bireylerin kendi kararlarıyla gönüllü olarak yaptıkları göçü ifade eder (Göktuna Yaylacı: 2012). Diğer bir ifadeyle, insanlar daha iyi yaşam koşullarında hayatlarını sürdürebilmek, iyi bir eğitim alabilmek, sağlık olanaklarından yararlanabilmek ve daha fazla para kazanabilmek için devlet tarafından hiçbir baskı olmadan gönüllü olarak göç ederler (Koçak, Terzi, 2012:171). Emekliliğini daha sıcak ülkelerde sürdürmek isteyen emeklilerin göçleri buna bir örnektir. İsviçre Federal İstatistik Ofisinin verilerine göre, 2022 tarihinde İsviçre 190.883 göç alırken, 122.123 göç vermiştir. Bunlar arasında 21.828 İsviçreli ülkeye geri dönerken, 31.262 İsviçreli ise göç etmiştir (Federal İstatistik Ofisi, 2023, <http-5>). İsviçreli en çok Fransa ve Almanya, ABD ve Tayland gibi destinasyonları tercih etmektedir (Swiss Community, 2023, <http-17>). Türkiye’den İsviçre’ye göç eden kadınlar arasında da isteğe bağlı göçler görülmektedir. Özellikle evlilik yoluyla göç eden Türkiyeli kadınlar, daha iyi yaşam koşulları, eğitim imkanları veya iş fırsatları gibi nedenlerle isteğe bağlı göç gerçekleştirmiştir.

İç göçler bir ülkenin kendi sınırları içerisinde belirli bir bölgeden bir başka bölgeye gerçekleştiren hareketliliği tanımlar. Bu hareket sadece kırsal kesimlerden kentsel kesimlere doğru değil, kentten kıra doğru gerçekleştiğinde de iç göç olarak kabul edilir (Acungil, 2021:43). Dış göç ise, bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan hareketlerdir (Sağlam, 2006:34). Bu çalışmanın da konusunu oluşturan ve uluslararası göç olarak da adlandırılan dış göç, görece daha iyi yaşam adına yaşadıkları ülkeden farklı bir ülkeye göç etme kararı vermesi, mekânsal hareketliliğin dışında içinde çok daha fazla dinamik barındıran bir olgudur (Göktuna Yaylacı, 2012:18). Bireylerin kariyerlerini desteklemek, eğitim görme ve çalışma sürecinden maksimum verim almak umuduyla yapılan beyin göçü dış göç için bir örnektir (Fidan, 2023:27).

Zincirleme göç daha önce göç etmiş olanların aileleri veya yakın çevrelerinden kimselerin enformel ve birincil ilişkiler yoluyla yapılan dış göç sürecinin zorunlu bir sonucu olan göçlerdir (Bostan, 2017:4). Bu çalışmanın da amaçları bakımından önem taşıyan zincirleme göç, herhangi bir bölgeye ya da ülkeye gelen öncü göçmenlerin

beraberinde aile bağları, evlilik ya da diğer nedenlerle daha önce yaşadıkları bölgelerden yeni göçmenler çekmeleri sürecini ifade eder (Göktuna Yaylacı, 2012:18).

Göç eylemi, devlet yönetimlerinin önem verdikleri bir mekanizma olarak görülmektedir (Antepli, 2023:10). İsviçre Konfederasyonu Göç İdaresi Devlet Bakanlığı Sekreterliğinin (SEM), 2022 Göç ve Entegrasyon istatistiklerine göre, kalıcı yabancı nüfus bir önceki yıla göre 19.819 kişi artarak 81.345 kişiye ulaşmıştır. 2022 Aralık sonu itibarıyla İsviçre’de 2.241.854 kalıcı yabancı yaşamaktadır. Bu kalıcı yabancıların arasında 69.182 kişi Türkiye kökenli göçmenlerdir. Yer değiştirme hareketinin % 52,3ü istihdam edilme, % 26,5’i aile birleşimi, % 10,4’ü ise eğitim veya ileri eğitim amaçlı konaklamalar oluşmaktadır. Aile birleşimi kapsamında 43.026 kişi İsviçre’ye göç etmiştir. Bunların %16,5’ini İsviçre vatandaşı üyeleri oluşturmaktadır (İsviçre Konfederasyonu Devlet Göç İdaresi Sekterliği SEM, 2023, <http-16>).

2.1.4. Göç Kuramları

Daha önce de vurgulandığı üzere, göç olgusunu tanımlarken göçün pek çok unsuru içinde barındırıyor olması sebebiyle alanda farklı kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu unsurlar arasında ekonomiden, siyasal bilimlere, tarihten coğrafyaya, sosyolojiden psikolojiye kadar birçok alanı kapsayan disiplinler mevcuttur.

Göç olgusu 19. yüzyılda kendisine bilimsel tartışmalarda hatırı sayılır yer edinmeye başlamıştır. Alman-İngiliz kökenli coğrafyacı ve harita uzmanı olan Georg Ravenstein bu konuda ilk defa 1885 ve 1889 tarihlerinde Londra’da, Royal Statistical Society’ye “Göç Yasaları” konulu iki tebliğ sunmakla tartışmaları körüklemiştir. Ravenstein İngiltere’deki iç göçleri yansıtan istatistiklere dayanarak “yasa”sını güçlü bir varsayıma oturtturur: Göç hareketlerinin büyük çoğunluğu kısa mesafelere, uzak mesafeli göçler ise ticaret ve sanayinin yoğunlaştığı odaklara doğru olmaktadır ve ona göre, göç hareketlerinin başlıca nedeni kişinin maddi durumunu düzeltme isteğidir (Abadan-Unat, 2017: 52).

Ravenstein’in çalışmaları içinde eksiklikler barındırmasına rağmen, dönemi ve daha sonraki göç çalışmaları için bir öncü olma niteliği taşımaktadır. Ravenstein çalışmaları ve elde ettiği verilerden hareket ederek yedi göç kanunu belirlemiştir (Çağlayan, 2006:69);

1. Göç ve Mesafe: Ravenstein göç edilen merkezlerdeki iş imkanlarının çokluğunun o kentte yaşayan nüfusa oranının, göçün boyutunu belirlediğini ve

göçmenlerin büyük çoğunluğunun sadece kısa mesafeli bir yere göç ettiğini ifade etmektedir.

2. Göç ve Basamakları: Göç olgusunun bir boyutu, basamaklı bir şekilde seyreden ve boşalan yerlerin yakın bölgelerden gelen göçmenlerce doldurulmasıyla oluşan dalgalardır. Örneğin, kentsel bağlamda meydana gelen hızlı ekonomik büyüme ile kente yakın çevrelerden kente doğru göç baslar ve kentin çevresel alanındaki kırsal bölgede meydana gelen seyrelme, uzak bölgelerden gelen göçmenlerce doldurulur. Uzak bölgelerden gelen göçmenlerin kendi yaşadıkları yerlerdeki seyrelme de o bölgelere yakın yerlerden gelenlerle doldurulacaktır.
3. Yayılma ve Emme Süreci: Burada temel amaç ulaşılmak istenilen amaçtır. Göç kendi başına amaç olamaz ve göçmenler için amaç; kentte gelişen ekonomik ve ticari faaliyetlerin getirisinden pay almaktır. Bu getiriden pay alma isteği ya da daha iyi yaşam arzusu, yayılma sürecini desteklemektedir. Gelişmekte olan sanayinin ihtiyaç duyduğu işgücü göçle karşılanmakta ve gelen göç, kentsel sanayi merkezlerince emilmektedir. Yani yayılma ve emme süreçlerinde bir amaç birlikteliği vardır.
4. Göç Zincirleri: Göç zamanla zincirleme olarak gelişmekte ve göç alan yerleşim yerleri aynı zamanda göç de vermektedir. Böylece her bir göç dalgası, tetikleyici etki göstermekte ve bir diğer göç dalgasına olanak sağlamaktadır.
5. Doğrudan Göç: Uzun mesafeli ve basamaksız göç türüdür. Bu göç türünde göçmenler büyük ticaret, endüstri merkezlerine yönelmekte ve basamaksız şekilde, doğrudan kentlere yerleşmeyi tercih etmektedirler.
6. Kır kent yerleşimcileri farkı: Kentte yerleşik olarak yaşayanlar kırsal kesimde yerleşik olarak yaşayanlardan daha az göç etme eğilimindedirler. Kırsal kesimden kırsal kesime göç, kırsalda yaşayan yerleşikleri yerinden oynatıp göç dalgaları ve basamaklı bir göç yaratma eğilimine sahipken, kente yönelen göçler, kentte yaşayan yerleşikleri çok fazla yerinden oynatmamaktadır.
7. Kadın Erkek Farkı: Bu kanuna göre kadınlar iç göçler ve kısa mesafeli göçe daha fazla eğilimde olurken, erkekler ise uzun mesafeli ve yurtdışı göçlere daha fazla eğilimlidirler.

Ravenstein'ın bu çalışması göç alanında yapılmış ilk çalışmadır.

2.1.4.1. İtme Çekme Kuramı

Bu kuram, 1966 yılında Everett Lee tarafından oluşturulmuştur. Lee, “A Theory of Migration” makalesinde Ravenstein’in çalışmalarına atıfta bulunarak göçe sebep olan etkenleri itme-çekme modeliyle açıklamıştır. İtme-çekme kuramına göre hem yaşanan yerde hem de göç edilen yerde itici ve çekici faktörler bir aradadır fakat kişiler, yaşadıkları yerde olmadığını düşündükleri çekici faktörlerin olduğu ülkelere göç etme eğilimindedir.

Castles’e göre (2008:31), itici faktörler demografik büyümeyi, düşük yaşam standartlarını, ekonomik fırsat yoksunluğunu ve siyasal baskıları içerirken çekici faktörler emek talebi, boş araziler, cazip ekonomik fırsatlar ve siyasal özgürlüklerdir. Lee’ye göre göç kararına ve göç sürecine etki eden dört ana faktör vardır ve bu faktörler sırasıyla şunlardır (Lee, 1966: 49-50).

1. Menşe bölgesi ile ilgili faktörler,
2. Varış bölgesi ile ilgili faktörler,
3. Araya giren engeller,
4. Bireysel faktörler

Bahsedilen bu faktörler, kişiye, yaşa, cinsiyete ve eğitime bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Lee’ye göre (Lee, 1966:50-52), hem menşe bölgesinde hem de varış bölgesinde insanları iten ve çeken faktörler mevcuttur. İyi bir göç bölgesinin birçok göçmen için cazip veya kötü bir göç bölgesinin birçok göçmen için itici olabileceği söylenebilir. Ancak, küçük çocuklu bir aile için iyi bir okul ağına sahip bir bölge cazipken, çocuk sahibi olmayan bir çift için aynı bölge bir anlam ifade etmeyecektir.

Lee’nin vurguladığı bir diğer boyut ise göçün belirleyenleridir. Lee göçün belirleyenlerini iki boyutta ele almaktadır: Kişisel (mikro) faktörler ve kişisel olmayan (makro) faktörler. Lee’ye göre kişisel farklılıkları ve kişinin içinde bulunduğu durumsal bağlamları temel alan mikro faktörler; göçün beraberinde getireceği hukuksal ve sosyal belirsizlik, göç mesafesi, ulaşım için ödenecek bedel ve ulaşım imkânları gibi çeşitli etmenlerdir. Göçü engelleyen makro faktörler ise, katı göç kanunları, ırk ya da ulusal kimliğe gönderme yapan göç sistemleri, göç için fiziksel uygunluk ve sağlamlık kontrolleri gibi göçmenlerin karşılaşabilecekleri daha üst düzeydeki faktörlerdir (Çağlayan, 2006:74).

Lee ayrıca göç sürecinde ortaya çıkan göç akımlarından da bahsetmektedir (1966:54-56):

- 1- Göç büyük ölçüde iyi tanımlanmış akışlar içinde gerçekleşme eğilimindedir. İlk göçmenlerin birtakım engelleri aşması, daha sonraki göçmenler için geçiş zorluğunu azaltması, daha sonraki göçmenlerin iyi tanımlanmış rotalara yönelmeleri yaygın bir gözlemdir.
- 2- Her büyük göç akışı için çeşitli sebepten dolayı bir başka karşı akış gelişir. Örneğin, menşe ülkede ve varış ülkesinde olumlu ve olumsuz faktör dengelerinin yeniden değerlendirilebileceğidir.
- 3- Göç akımının gelişimindeki ana faktörler göç başlangıcındaki faktörlerse, akışın verimliliği yüksektir.
- 4- Akış ve karşıtlığın verimliliği menşe ve varış noktalarında eşit değilse akış düşük olma eğilimindedir.
- 5- Araya giren engeller yüksek olursa geçiş akışlarının verimliliği yüksek olacaktır.
- 6- Geçiş akışının verimliliği ekonomik koşullara göre değişmektedir.

Lee yayınlamış olduğu makalesinde ayrıca göçmenlerin özellikleri hakkında da bilgi vermektedir (1966:56-57):

- 1- Göç seçicidir. Göçün seçici olmasının nedeni, insanların pozitif ve negatif faktörlere menşe ülkede ve varış ülkesinde farklı tepkiler vermesidir.
- 2- Varış noktasında öncelikle pozitif faktörlere yanıt veren göçmenler seçilme eğilimindedirler. Bu kişilerin göç etme zorunluluğu yoktur, ancak fırsatları değerlendirmek için göç ederler.
- 3- Başlangıçtaki negatif faktörlere öncelikli olarak yanıt veren göçmenler, olumsuz bir şekilde seçilme eğilimindedirler veya negatif faktörlerin tüm nüfus grupları için çok ağır olduğu durumlarda hiç seçilmeyebilirler.
- 4- Göçmenler bimodal (çift modlu) olma eğilimindedir: Bazı göçmenler pozitif faktörlere olumlu yanıt verip onu seçme eğilimindeyken, bazı göçmenler ise negatif faktörlere cevap verip, olumsuz seçme eğiliminde olabilirler.
- 5- Araya giren engellerin zorluğu arttıkça pozitif seçimin derecesi de artmaktadır. Seçim menşe ülkede negatif veya rastgele olsa da araya giren engeller bazı zayıf veya yetersiz olanları ayıklamasına hizmet etmektedir. Buna zorunlu göç örnek verilebilir.

- 6- Yaşam döngüsünün belirli aşamalarında artan göç eğilimi, göçmenlerin seçiminde önemli yer kaplamaktadır. Örneğin, işgücüne katılan veya evlenen kişiler ebeveynlerinin evinden göç etme eğilimindeyken, boşanmış veya dul kişiler de başka bir yere taşınma eğiliminde olabilmektedir.
- 7- Göçmenlerin vasıfları, menşe ülkedeki nüfusun vasıfları ile varış ülkedeki nüfusun vasıfları arasında orta düzeyde olma eğilimindedir. Farklı karakteristik özelliklere sahip kişiler menşe ve varış noktalarındaki pozitif ve negatif faktörlerin dengesine farklı tepkiler verir. Göçmenler, varış noktasından ayrılmadan önce bile oradaki nüfusun bazı vasıflarını edinme eğilimindeyken, menşe vasıfları hiçbir zaman tamamen kaybetmezler.

Göçmen kadınların Türkiye’den İsviçre’ye evlilik yoluyla göç etmelerindeki itici ve çekici faktörler incelendiğinde, göç kararını etkileyen birçok önemli faktör olduğu görülmektedir. Örneğin, yaş, meslek, eğitim gibi kişisel özellikler, göç kararını belirlemede etkilidir. Bu faktörler, gelişmiş ülkelerde yoğun göçe ve aynı zamanda bu ülkelerde iç göçün artmasına neden olabilir. Göç kararı verirken esas olan, menşe ve varış bölgedeki avantajların ve dezavantajların rasyonel mukayesesidir. Bu değerlendirme sürecinde, göçün itici ve çekici faktörleriyle birlikte göçmenlerin kişisel özellikleri de dikkate alınır. Bu bağlamda, Türkiye’den İsviçre’ye evlilik yoluyla göç eden kadınların deneyimlerini inceleyerek, göç kararını etkileyen faktörler daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

2.1.4.2. Petersen’in Beş Göç Tipi

Göç tipolojisi oluşumunun başlangıç aşamasında, göç süreçlerinin niteliksel bir tanımını veren tarihsel ve sosyolojik metinlerden yararlanılmıştır. Bunlardan en bilineni William Petersen tarafından 1958 yılında, Everett Lee’nin itme-çekme kuramından yararlanarak yaptığı önerilerdir. Petersen bu önerileriyle göçü beş tipolojiye ayırmaktadır (Petersen, 1958: 259-263).

- 1- İlkel (Primitve) Göç: Ekolojik sebeplerin itme etkisiyle ortaya çıkan göçlerdir. Bu sınıf kapsamına giren göçler, kuraklık, kötü hava koşulları ve benzeri sebeplerle gelişen toplu göçlerdir.
- 2- Zorunlu göç (Forced migration): Zorunlu göçler devletin yarattığı itme etkisiyle ortaya çıkan göçlerdir.

- 3- Yönlendirilen göç (Impelled migration): Yöneltilmiş göçler ise, yönlendirmelerle birlikte göçmenlerin göç edip etmeyeceği ya da göç edilen yerde kalma konusunda karar verme yetkisine göçmenin kendisinin sahip olduğu durumlardır. Zorunlu göç ve yönlendirilen göçte otorite baskısı mevcutken, yönlendirilen göçte bir nebze de olsa göçmen söz hakkına sahiptir.
- 4- Serbest (Free) göç: Göçmenin iradesinin belirleyici olduğu göç tipidir.
- 5- Kitlesele göç: Bu göç tipi, teknolojik gelişmeyle alakalıdır. Şöyle ki, ulaşım yollarının ve imkânlarının gelişmesiyle göçler daha kolay hale gelmekte ve dolayısıyla kitlesele göçler meydana gelmektedir. Bu göç tipinin en belirgin özelliği kolektif bir olgu oluşudur.

Petersen'in bu çalışması bireysel ve kitlesele motivasyonu kapsamasa dolayısıyla göç sosyolojisinde anlamlı bir yer edinmiştir (Çağlayan, 2006:77).

2.1.4.3. Merkez- Çevre Kuramı

Bağımlılık Okulu olarak da bilinen ve çok yaygın olarak kullanılan göç kuramlarından bir diğeri Merkez Çevre (Center-periphery) kuramıdır. Bu kuramın öncüleri arasında Immanuel Wallerstein, Theotonio dos Santos, Paul Baran, Paul Sweezy, Samir Amin ve Andre Gunder Frank gibi isimler yer almaktadır (Acungil, 2021:22).

Kuram, kapitalist toplumlar ile gelişmekte olan toplumlar arasındaki ilişkiyi anlatan bir mekânsal metafordur (Taştan, 2021:114). Bu kurama göre dünya, merkez ve çevre olmak üzere ikiye ayrılmış ve bu ikili dünya birbirine ekonomik temelde bağımlı olarak var olabilmektedir (Çağlayan, 2006:78). Kapitalist ekonomik ilişkilerin yaygınlık kazanması çevresel ve kapitalist toplumların dışındaki toplumların da göç sürecine dahil olmasına yol açmaktadır. Kapitalist şirketler kârlarını maksimize etme arzusuyla emek, hammadde, arazi ve yeni tüketici pazarları arayışıyla dünya ekonomisinin çevresindeki yoksul ülkelere yönelmektedir (Acungil, 2021: 23).

Bu süreç, sömürgecilik olgusu ile çok yakından ilintilidir. Sömürgeci rejimler kolonyal devletlerin çıkarına hizmet etmek adına sömürgelerin fakir bölgelerine girmişlerdir. Günümüzde ise neo-kolonyal hükümetler ve çokuluslu şirketler dünya ekonomisi kapitalistlerin üretmiş oldukları ulusal seçkinlerin iktidarını sürdürmelerine yardımcı olmaktadır (Abadan-Unat: 2017: 61).

Bu bağlamda sömürgecilikten ve sömürgeciliğin oluşturduğu yoksulluktan bahsetmek mümkündür. Yoksulluk ise beraberinde göçü getirmekte ve dolayısıyla göç ve

yoksulluk arasında iki yönlü etkileşim görülmektedir: Önce daha kalkınmış bölgelere doğru bir iç göç başlamakta ve iç göçlerin uzantısı olan dış göçlerle devam etmektedir.

Çevreden-merkeze yönelen bu göçler önceleri erkekler tarafından gerçekleştirilirken zamanla kadın ve çocukların da katılımıyla daha kapsamlı göçler haline dönüşmektedir (Taştan, 2021: 114-115).

Merkez kapitalist ülkelerdeki sanayi firmaları, gelişen ülkelerde montaja dayalı fabrikalar kurmaktadır. İhracata yönelik olan bu üretim, geleneksel üretim mekanizmalarını zayıflatmaktadır. Bu bölgelerde istenen emek çok defa kadın işgücüdür. İşgücünün daha çok kadınlar tarafından karşılanıyor olması ücretleri düşürmekte, yerel üretimleri istenmez bir hale sokmaktadır. Fabrikaların ucuz olduğundan dolayı kadın işgücünü tercih etmesi erkelerin iş bulma olasılığını zayıflatmakta ve böylece göç etmeye hazır bir nüfus ortaya çıkarmaktadır (Abadan-Unat, 2017: 62).

Frank (1974: 90) dünyada modern ekonomiden bahsederken, modern ekonominin geliştirdiği kapitalizm ve onun bağımlılık temelli ekonomik bağlarının oluşumunu konu edinmektedir. Merkez ve çevre arasındaki gelişmişlik derecesindeki farklılıklar, kapitalist ekonominin vazgeçilmezidir. Çevre bölgelerde kapitalist ekonomiler tarafından yaratılan göçmenler, bu işgücünün gelişmiş ülkelere akmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda göçmen kitleleri büyük kentlerde odaklaşmaktadır. Küresel ekonominin yarattığı yabancı yatırımlar ise az sayıda küresel kentte yaşayan uzmanlar tarafından yönetilmektedir (Abadan-Unat, 2017: 62).

Wallerstein'a göre ise, göç süreci sömürgecilikle ilişkilendirilmelidir (Taştan, 2012:115) ve var olan olgunun Dünya Sistemleri kavramıyla açıklanması gerekmektedir (Çağlayan, 2006:79).

Wallerstein'ın bu yaklaşımına göre, kapitalizm ve kapitalizmin çeşitli görüntüleri, günümüz ekonomisini ve buna bağlı olarak da diğer yapıları belirleyen temel unsurlardır. Bu çerçevede, merkez-çevre kuramına bakıldığında, merkez olarak adlandırılan ülkeler, ekonomik ve sosyal olarak gelişmiş ve genel olarak da kapitalist ilişkiler sistemini benimsemiş ülkelerdir. Çevre ülkeler ise bu kapitalist ağlar ve değerlerle kuşatılmış merkez ülkelere bağımlı olan ülkelerdir. Merkez ve çevre ülkeler, kapitalist değerler ve ekonomik zorunluluklar sistemi sarmalında karşılıklı olarak birbirlerine bağımlıdır (Çağlayan, 2006:79). Bu ideolojik ve kültürel bağlar, merkez devletlerin medyası tarafından yayımlanan programlar ve reklam kampanyaları ile de pekiştirilmektedir (Abadan-Unat, 2017: 62).

Yukarıda belirtildiği üzere bağımlılık iki taraflı söz konusudur: Ucuz iş gücü ve hammadde yetersizliği bakımından merkez ülkelerin çevre ülkelere bağımlılığı söz konusuysa, çevre ülkelerde artan nüfuslarına karşın yetersiz altyapıları ve istihdam sorunları nedeniyle merkez ülkelere bağımlıdırlar (Yalçın, 2004: 35-36).

Bu nedenle dünya sistemi teorisi, uluslararası göçün küresel pazarın genişleyen siyasi ve ekonomik örgütlenmesine izin vermediğini ileri sürmektedir. Bu görüş altı farklı hipotezle ortaya çıkmaktadır (Massey vd., 2011: 447-448):

- 1- Uluslararası göç, gelişen dünyada kapitalizmin pazar oluşumunun doğal sonucudur.
- 2- Uluslararası iş gücü akımı, malların ve sermayenin uluslararası akışını ters yönde takip etmektedir. Kapitalist yatırım, çevre ülkelerde yerinden edilmiş, hareketli bir nüfus yaratan değişiklikleri teşvik ederken aynı zamanda merkez ülkelerle güçlü maddi ve kültürel bağlar oluşturarak ulus ötesi harekete yol açmaktadır.
- 3- Uluslararası göç, özellikle geçmişte sömürgecilik yapmış olan devletlerle onların eski sömürgeleri arasında gerçekleşebilmektedir. Sömürgecilik sırasında bu ülkelerde kurulan kültürel, dilsel, idari, yatırım, ulaşım ve iletişim bağları bu gelişime olanak sağlamıştır. Bu da ulusötesi pazarlar ve kültürel sistemlere yol açmıştır.
- 4- Uluslararası göç, piyasa ekonomisinin küreselleşmesinden kaynaklandığından, hükümetlerin, şirketlerin denizaşırı yatırım faaliyetlerini düzenleyerek ve uluslararası sermaye ve mal akışını kontrol ederek göç akımını etkilemesi mümkündür. Bununla birlikte, bu tür politikaların uygulanması pek mümkün değildir; çünkü bu uygulamalar uluslararası ticari anlaşmazlıkları kışkırtma eğilimindedirler, dünya ekonomik durgunluk riskini taşırlar ve onları engellemek için harekete geçirilebilecek önemli siyasi kaynaklara sahip çokuluslu şirketleri düşmanlaştırabilmektedir.
- 5- Kapitalist ülkeler, hükümetlerinin yurtdışındaki yatırımlarını korumak ve küresel pazarın genişlemesine sempati duyan hükümetleri desteklemek için siyasi ve askeri müdahaleler yapmaktadırlar. Bu müdahaleler başarısızlıkla sonuçlandığında belirli merkez ülkelere yönelik mülteci hareketlenmelerine yol açar ve bu gelişme uluslararası göçün başka bir biçimde görünüşüdür.

- 6- Uluslararası göçün ücret oranları veya ülkeler arasındaki istihdam farklılıklarıyla pek ilgisi yoktur. Bu akım pazar yaratma dinamiklerinden ve ekonominin yapısından beslenmektedir.

2.1.4.4. Göç Sistemleri Kuramı

Bu kuram, ilk olarak bir coğrafya profesörü olan Mabogunje'nin (1970: 2) kırsal-kentsel göçler ve bölgesel kalkınma üzerine yaptığı çalışmalarda "sistem teorisi" olarak adlandırılmış, ardından da sağlam ampirik temeller üzerine kurulmadığı gerekçesiyle Kritiz ve Zlotnik tarafından yeniden geliştirilmiştir.

Göç sistemleri kuramı, göç olgusuna uluslararası ilişkiler çerçevesinden, ekonomik ve politik temelli olarak yaklaşan bir kuramsal çerçevedir (Güllüpınar, 2012:76). Uluslararası göç sistemi genellikle merkez durumunda bulunan bir veya birkaç ülkeden oluşan bir bölge ile çok fazla yüksek sayıda göçmen yollayan belli sayıdaki ülkeden oluşmaktadır (Abadan-Unat, 2017: 67).

Göç sistemleri kuramına göre göç hareketi, göçü önceleyen bir ilişkiler temeline dayanmaktadır. Genel anlamda coğrafi olarak yakın olmak zorunda olmayan göç veren ve göç alan iki ülke arasında, göç ilişkisinden önce makro ve mikro düzeyde ilişkiler mevcuttur. Bu ilişkinin temeli kolonyal döneme ve kolonyal ilişkilere, ticari ve mali ilişkilere, politik nüfuz ve kültürel bağlara dayanabilir (Çağlayan, 2006: 82; Güllüpınar, 2012:77). Bu bağlamda, Almanya ile Türkiye arasında I. Dünya savaşında müttefik olmalarının akabinde kurulmuş olan veya Amerika Birleşik Devletleri ile Meksika arasında ucuz işgücü ihtiyacından dolayı kurulmuş olan göç sistemi örnek gösterilebilir (Çağlayan, 2006: 82).

Bu kurama göre, göç hareketlerini anlamak için göçmenlerin inançlarını ve kendi içindeki bireysel hareketlerini kapsayan mikro yapıları ve geniş çaplı yapısal faktörleri içermekte olan makro yapıları incelemek gerekmektedir (Toksöz, 2006:20). Mikro yapılar, göçmenlerin kendi aralarında göç ve yerleşim sorunlarıyla baş edebilmek için geliştirdikleri informal sosyal ağlardır. Gelişen bu yapıyı tanımlamak için, literatürde daha önceleri göç zinciri kavramı kullanılmıştır. Göç zinciri kavramı sadece göçe ait bir durumu açıklarken, ağ kavramı göçmenliğe ait bir durumu da ifade etmekte ve göçmenler arasındaki ilişkiler sistemine atıfta bulunmaktadır. Bu sosyal ağların oluşması kültürel sermaye ve sosyal sermaye ile mümkündür (Çağlayan, 2006:83).

Küreselleşen dünyada uluslararası göçlerin artması göçü düzenlenme çabasını da arttırmaktadır. Uluslararası göçler, bir yönüyle farklı kültürleri, ırkları ve dinleri bir araya getirip toplumları zenginleştirirken, diğer yandan gruplar arası çatışmalara da zemin hazırlayabilmektedir. Bu nedenle devletlerin, ev sahibi ülke vatandaşlarının ve göçmenlerin haklarını korumak adına bir takım göç politikaları geliştirmesi ve uygulaması son derece önemlidir (Kritz, 2015: 1; Taştan, 2021:119).

Abadan-Unat (2017: 67-68) göç sistemi yaklaşımına dair birkaç varsayım ile kuramı özetlemektedir:

- a- Göç sisteminde yer alan ülkeler coğrafi açıdan yakın olmak zorunda değildir. Yakınlık, göç hareketlerini arttırmadığı gibi uzaklık da onlara engel olmamaktadır.
- b- Çokkutuplu sistemler de söz konusu olmaktadır. Dağınık halde bulunan merkez ülkeler birbirleriyle örtüşen ülkelerin göçmenlerini kabul etmektedirler.
- c- Bazı ülkeler birden çok göç sistemine mensup olabilirler. Ancak uygulamada çoğulcu üyelik daha çok gönderen devletlerde görülmektedir.
- d- Ülkeler çıkarları doğrultusunda sisteme dahil olabilir veya sistemden çıkabilirler. Sistemlerin istikrarlı yapıları yoktur.

Güllüpınar'ın aktarımıyla Faist (2012: 79), göç sistemi kuramının üç ana özelliğinden bahsetmekte ve şu şekilde sıralamaktadır:

- 1- Göç sistemleri kuramı, göç sistemlerindeki süreçler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Göç hareketi dinamiktir, başladıktan sonra sürekli kendini yenileyerek devam etmektedir.
- 2- Göç sistemleri kuramı ülkeler arasındaki bağlar ve bağlantıların varlığı üzerine kurulmuştur. Bu bağlantılar göç akıntıları meydana gelmeden evvel mevcut olan bağlantılardır.
- 3- Sistem kuramcıları toplumsal ağ kuramını güçlü bir biçimde uygulamışlardır. Bir ağ, bireysel ya da kolektif aktörler bütünü olarak ve onları birleştiren ilişkiler anlamında tanımlanır.

2.1.4.6. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

Yukarıda ifade edilen kuramlar, uluslararası göçün nedenlerini irdellemektedir ve göçün nitel ve nicel görüntüsü üzerinde durmaktadır (Çağlayan, 2006: 84). Uluslararası

göç aynı zamanda “zaman ve mekân” açısından etkilenmekte ve sürdürülebilirliğini arttırmaktadır. İlişkiler ağı kuramı göçün bu yönünün anlaşılmasında destekleyicidir (Abadan-Unat (2017: 64).

Massey, göç ağını göçmelerin aileleri, arkadaşları ve ülkelerinde kalan yakınları ile karşılıklı ilişkiler dizisi olarak tanımlamaktadır (Güllüpınar, 2012: 73).

Abadan-Unat bu karşılıklı ilişkileri şu şekilde ifade etmektedir: “Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır” (2017: 64). Bu ilişkilerin varlığı uluslararası göçe teşvik unsuru olarak görülmektedir. Bu tür bağlar yerleşilen ülkede göçmenlerin gerektiğinde manevi destek konusunda öncelikle tercih ettikleri bir nevi sosyal sermayedir (Abadan-Unat, 2017:64). Göçün maliyet ve risklerini düşüren bu ağlar çoğaldıkça göçmenlerin gidebilecekleri ülkelerin ve o ülkelerde çalışabilecekleri alanların sayısı da artmaktadır (Adıgüzel, 2016:31).

Göç sayısı kritik bir eşiğe ulaştığında, ağın genişlemesi söz konusudur. Ağın genişlemesi göç hareketlerinin artmasına ve ağın daha da genişlemesine neden olmaktadır. Ayrıca bu genişleme, zamanla göç gönderen ülkede göç hareketlerini daha da yayabilmektedir (Massey vd, 1993: 449).

Göçün kendi kendini idame ettiren bir yayılma süreci olarak kavramsallaştırılmasının oldukça farklı sonuçları vardır (Massey vd, 1993: 449-450):

- 1- Uluslararası göç başladıktan sonra, ağ bağlantıları göç gönderen ülkede göç etmek isteyen herkesin göç hareketini kolayca yapabileceği kadar geniş bir alana yayılarak genişler ve zamanla göç yavaşlamaya başlar.
- 2- İki ülke arasındaki göç akışının boyutu, ücret farklılıkları veya istihdam oranlarıyla ilişkili değildir. Bu değişkenlerin göçü teşvik etme veya engelleme etkileri, göç ağlarının büyümesiyle düşen maliyetler ve göç riskleri tarafından giderek bastırılmıştır.
- 3- Uluslararası göç, ağların oluşumu ve detaylandırılmasıyla kuramsallaştıkça ister yapısal ister bireysel olsun, başlangıçtaki göçe neden olan faktörlerden giderek bağımsız hale gelir.
- 4- Ağ genişledikçe ve göçün maliyetleri ve riskleri azaldıkça, akış sosyoekonomik açıdan daha az seçici hale dönüşür ve göç veren ülke toplumunu daha fazla temsil eder hale gelir.

- 5- Devletler, akışlar başladıktan sonra hangi politika rejimi izlerse izlesin, ağ oluşumu süreci onların kontrolü dışında gelişir.
- 6- Bunla birlikte, göçmenlerin aile birleşimi gibi belirli göç politikaları, akraba ağlarına özel giriş hakkı vererek göçmen ağlarını güçlendirmektedir.

2.1.5. Göç süreciyle ilişkili yaklaşımlar

Bu bölümde, göç sürecinin sosyal, kültürel ve psikolojik boyutları ile göçmenlerin entegrasyonu, asimilasyonu ve karşılaştıkları zorluklar gibi olgulara yer verilmektedir.

2.1.5.1. Göçmenlerin Entegrasyonu ve Asimilasyon

a-) Asimilasyon: Asimilasyon tanımına geçmeden önce entegrasyon ile arasındaki farkı belirtmek gerekir. Entegrasyon, bireyin kültürel kimliğini koruyarak yeni topluma uyum sağlamasını hedeflerken, asimilasyon bireyin kendi kültürel kimliğini bırakıp tamamen yeni toplumun kültürüne uyum sağlamasını ifade etmektedir (Yaman, 2012:18-19) Bu anlamda, asimilasyon süreci, entegrasyondan daha radikal bir dönüşümü ifade etmektedir.

Asimilasyon, toplum bilimi bağlamında TDK tarafından “farklı kökenden gelen azınlıkları veya etnik grupları, bunların kültür birikimlerini, kimliklerini baskın doku ve yapı içinde eriterek yok etme” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2023). Bir diğer tabirle literatürde yer edinmiş zorunlu uyum, ev sahibi ülkede yaşayan azınlık topluluğun ulusal güvenliğe ve Batının liberal değerlerine birer tehdit olarak algılandığından dolayı (Göksel Uğur, 2019:15) zaman içinde, kültürel olarak çoğunluğa benzemesi ve devlet politikaları ile bu yönde zorlanması anlamına gelmektedir (Koçancı, 2023:9).

Giddens (2012: 544-545)’a göre asimilasyonist yaklaşım, göçmenlerin kendilerine özgü gelenek ve pratiklerini bırakarak, davranışlarını çoğunluğun değerlerine ve normlarına göre biçimlendirmesi anlamına gelmektedir. Giddens ayrıca, asimilasyonu etnik bütünleşme modelleri arasında ele almaktadır. Ona göre asimilasyon, yeni toplumsal düzenle bütünleşmenin bir parçası olarak, göçmenlerin dillerini, giyim ve yaşam tarzlarını, kültürel görünümünü değiştirmesini beklemektedir.

Asimilasyonun farklı aşamaları ve boyutları bulunmaktadır. Bu aşamalar, bireylerin ve grupların yeni topluma uyum sağlama derecelerini belirtmektedir. Örneğin,

Gordon'un (1964:71) asimilasyon modeli, yapısal, kültürel sosyal ve psikolojik asimilasyon gibi farklı boyutları içermektedir.

Asimilasyon süreci genellikle birkaç aşamada gerçekleşmektedir:

1. Kültürel Asimilasyon: Göçmeler, yeni toplumun dilini ve kültürel normları öğrenir.
2. Yapısal Asimilasyon: Göçmenler, yeni toplumun ekonomik ve sosyal yapısına entegre olurlar.
3. Evlilik Asimilasyonu: Göçmenler ve yerli halk arasında evlilikler gerçekleşir.
4. Kimlik Asimilasyonu: Göçmenler, yeni toplumun kimliğini benimserler ve kendi kültürel kimliklerinden vazgeçerler.

Bu aşamalar, göçmenlerin entegrasyon süreçlerini anlamada önemli ipuçları sağlamaktadır. Ancak, asimilasyonun yanı sıra başka yaklaşımlar da bulunmaktadır. Örneğin, Erime Potası kuramında (Yanık, 2012: 163-165), ülkeye gelen birçok farklı topluluğun sahip olduğu kültürel, dilsel ve dinsel kodların farklılıklar içermesi ve bu farklılıkları ile büyük toplumla kaynaşması gibi görünse de bu kaynaşma içerisinde yaşanabilecek birleşimde birtakım zorlukların görülmesi mümkündür.

Bu bağlamda, Erime Potası kuramı, asimilasyon sürecinin bir alternatifi olarak tartışılabilir. Büyük toplumla bütünleşme düşüncesindeki azınlıkların karşılaşılabileceği zorluklar gerek siyasi gerekse de entelektüel açıdan, bu zorlukların aşılması noktasında asimilasyon kavramının yerine Erime Potası kavramının kullanılmasına yol açmıştır (Akıncı, vd., 2015:71).

Erime potası, etnik bir grup olarak tanımlanan göçmenlerin kültürel özgünlüklerinin ve farklılıklarının geldikleri ülkelerde bırakılarak ev sahibi ülke toplumuna tam anlamıyla adapte olmasını sağlayacak bir yöntem olarak geliştirilmiştir (Akıncı, vd., 2015:70). Diğer bir ifadeyle Erime Potası, ev sahibi topluma uyum sağlanabilmesi amacıyla göçmenlerin kendilerine ait yaşam tarzlarından, değerlerinden ve kimliklerinden vazgeçmesi anlamı içermektedir (Baştürk, 2009:535).

Erime potasında, bütün etnisitelerin tüm özgüllüklerinden feragat etmesi, özgünlüklerin unutulması hedeflenmediği için tam anlamıyla asimilasyondan bahsetmek mümkün değildir (Şan ve Haşlak, 2012:44) . Bu bağlamda, Erime Potası, kültürel, dilsel, dinsel ve toplumsal özgünlüklerin zamanla ya da evrim geçirerek ev sahibi toplumla uyumlu olmasını kolaylaştırabilecek bir evlilik yoluyla biyolojik kaynaşmasına atıfta bulunmaktadır. Buna rağmen, yerli toplumdan bireylerle yapılacak evlilikler yoluyla bu

erimenin gerçekleşeceği düşünülse de sonuçta bir ülkede tek bir potanın olmadığı özellikle dini temelli birçok potanın varlığı ortaya çıkmıştır (Gordon, 1964:84, vd.; Göktuna Yaylacı, 2012:28).

Asimilasyon sürecinin zorlukları göz önüne alındığında, göçmenlerin karşılaştıkları baskılar ve kimlik çatışmaları önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle, kültürel kimliklerini korumak isteyen göçmenler için asimilasyon süreci, kimlik çatışmaları ve psikolojik sorunlara yol açabilir.

b-) Entegrasyon: Uyum araştırmalarının başlangıcını oluşturan asimilasyon modeli esas olarak ABD'nin göçmenlerin kalıcılığını ve toplumla bütünleşmesini teşvik ettiği bir dönemde geliştirilmiştir. Buna karşılık, Batı Avrupa'da uyum ve bütünleşme tartışmaları, savaşların da etkisiyle, ulusal azınlıkların ve mültecilerin ulus-devletle bütünleşmesi için “yurttaşlık” hakları bağlamında daha geç bir dönemde gündeme gelmiştir. Bu konu, daha sonra, geçici olduğu düşünülen göçmenlerin, yurttaşlarla ilişkilerinin nasıl düzenleneceğine dair ve “bireysel haklar” bağlamında tartışılmıştır.

Esas olarak, Batı Avrupa'da “uyum politikaları”, “düzenli” göçmenlerin hangi haklara sahip olmaları halinde sorun yaratmadan yaşamlarını sürdürecekleri düşüncesiyle belirleniyordu. Bu çerçevede, her ülke kendi yurttaşlık rejimi, göç rejimi ve refah rejimi çerçevesinde farklı uyum politikaları üretmiştir (Sallan Gül, vd., 2020:33).

Mevcut göç politikalarının başarısızlığı konusunda, araştırmacılar, bu alanın ulus devlet odaklı ve Batı merkezli oluşunda uzlaşmaya başlamışlardır. Wimmer ve Schiller, göç araştırmalarının ana sorunun “metodolojik milliyetçilik” olduğunu belirterek, ulus devlet sınırları içindeki toplumların doğal bir birim gibi kabul edilmesinin sorun yarattığını işaret etmektedir. Küreselleşmenin doğurduğu yoğun ilişkilerin ancak, Batı dışında gerçekleşen alternatif moderniteleri, ulus-ötesi ağları ve bu ağların yarattığı yeni ideolojileri gözlemleyerek anlaşılabilirliğini belirtmektedirler (Sallan Gül, vd., 2020:34).

Entegrasyon terimi, kişinin ruhunu yenilemesi, tamamlaması veya tazelemesi anlamına gelen Latince “Integrare”den türetilmiştir. Sözlükte entegrasyonun iki temel tanımı bulunmaktadır:

1. Entegrasyon, bir başkasının bir gruba ait olmasını sağlamak için kişinin bilinçli olarak belirli önlemler aldığı bir süreci tanımlar.
2. Bir birliğin kurulması veya tamamlanması anlamını taşımaktadır.

Her iki tanım da bünyesinde gizli tuzaklar barındırmaktadır (Abdel-Samad, 2018:11).

Birinci tanıma göre, devlet ve toplum, diğerlerinin topluma kabulünü ve dahil edilmesini önlemeli ve teşvik etmelidir. Bu bağlamda şu soru ortaya çıkmaktadır: Bunun için hangi önlemler alınmalıdır? İkinci nokta ise entegrasyonun tek yönlü bir süreç olmadığıdır; her iki tarafın da bu süreci istemesi gerekmektedir. Eğer “diğer” taraf, herhangi bir sebepten dolayı bu sürece katılmak istemiyorsa, devlet ve çoğunluk toplumunun çabaları başarıya ulaşamaz (Abdel-Samad, 2018:11). İkinci tanıma göre entegrasyon, bir birlik kurma veya tamamlama sürecidir. Bu birlik, yeni gelen ve köklü göçmenler arasında iletişim kurularak bir “fikir birliği” oluşturulmasını içerebilir. Ancak, söz konusu olan, “diğerlerinin” sadece saygı duymakla kalmayıp aynı zamanda kabul etmek zorunda bırakıldıkları, baskın bir kültürün varlığıdır.

Entegrasyon süreci ile göç olgusu arasındaki bağlantının doğru bir şekilde anlaşılması, bu konuda gerçekçi çözüm önerilerinin geliştirilmesi açısından son derece önemlidir. Genellikle uzmanların ortak paydada buluştukları temel görüş; göçü durdurmanın mümkün olmadığı, ancak göçmenlerin yaşamsal sorunlarının nasıl çözülebileceği konusunda neden-sonuç ilişkisi bağlamında ve köktenci bir yaklaşımdan uzak şekilde politikalar geliştirilmesi gerektiğidir (Akıncı, Gedik, 2015:79-80).

Göç ile birlikte farklı kültürlerin karşılaşması söz konusu olmakta ve bu sayede insanların bir arada hayatlarını sürdürme isteği uyum sağlama süreciyle bir arada gerçekleşmektedir. Ancak kimi zaman bu süreç uyumsuzluk ve çatışma boyutuna varabilmekte, kültürler arasında iletişim kopuklukları ortaya çıkabilmektedir. Bu engelleri aşma yolları göç edilen pek çok ülkenin öncelik verdiği konulardan birini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, farklılıklarla baş ederek ve iletişim engellerini aşarak çeşitli nedenlerle gerçekleşen göç eyleminin evrensel boyuttaki sorunları sağlıklı şekilde çözülebilir (Akıncı, Gedik, 2015:80).

Entegrasyon sadece eğitim, ev sahibi ülkenin dilini öğrenmek ve meslekle sınırlı değildir. Söz konusu entegrasyon olunca dört alandan oluşan bir Matrix’den söz edilmesi gerekmektedir: Yapısal entegrasyon, kültürel entegrasyon, sosyal entegrasyon ve duygusal yani özdeşleşmiş entegrasyon.

Ev sahibi ülke sadece yapısal entegrasyon üzerinden “başarılı” entegrasyondan söz ediyorsa, bu sadece o ülke halkına yönelik bir manipölasyondan ötesi değildir (Abdel-Samad, 2018:21). Şayet bu dört alanın tümü üzerinden bir entegrasyon gerçekleşmiş ise, ancak o zaman “başarılı” bir entegrasyondan bahsetmek mümkün olabilir (Abdel-Samad, 2018:21).

Avrupalı aşırı sağ partiler, göçü Avrupa kimliği ve ulusal güvenliğe bir tehdit olarak politikleştirmektedir (Uğur Göksel, 2019: 14). Bu bağlamda, göç politikaları, özellikle de İsviçre Halk Partisi'nin (SVP) göçmenleri entegrasyon sürecinde tek taraflı sorumluluklar altına sokan yaklaşımı (svp.ch, 2024, http-18), feminist bakış açısıyla incelendiğinde eleştirilebilir. Feminist teori, göçmen kadınların karşılaştığı cinsiyet temelli zorlukları ve çifte ayrımcılığı vurgulayarak, entegrasyon sürecinin sadece bireyin isteğine bağlı olmadığını, aynı zamanda yapısal ve toplumsal engellerle şekillendiğini ortaya koymaktadır (Coşkun, 2017:1302).

İsviçre Halk Partisi'nin göç politikaları, göçmenleri suçlayıcı bir dil kullanarak entegrasyon sürecini anlamadaki eksikliklerini ve göçmenlerin karşılaştığı toplumsal engelleri göz ardı etmektedir. Bu yaklaşım, göçmen kadınların topluma entegrasyonunu zorlaştırmakta ve onların yaşadıkları cinsiyet temelli sorunları dikkate almamaktadır. Özellikle, göçmen kadınların iş gücüne katılımı ve eğitim olanaklarına erişimi gibi konularda yapısal iyileştirmeler ve destekleyici politikalar gerekmektedir.

Feminist perspektifinden bakıldığında, entegrasyon sürecinin başarılı olabilmesi için sadece bireysel çabaların yeterli olmadığı, aynı zamanda toplumsal ve yapısal değişimlerin de gerektiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, göç politikalarının, özellikle de kadın göçmenlerin entegrasyonunu destekleyecek şekilde yeniden düzenlemesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yaklaşımların benimsenmesi önemlidir. Aynı zamanda, devletin ve toplumun göçmenleri kabul eden ve destekleyen politikalar izlemesi gerekmektedir. Bu politikalar, göçmenlerin kendi kültürel kimliklerini koruyabilecekleri ve aynı zamanda yerel topluma katkı sağlayabilecekleri ortamlar yaratmalıdır.

Araştırmalarında göçmenlerin kendi ülkeleriyle ilişkilerini dikkate alan Portes, yaygınlaşan göçmen korkusunu, özellikle göç alan ülkelerdeki göçmenlerin kendi ülkelerini değiştireceği korkusunu, toplumsal değişim teorilerine dayanarak eleştirmekte ve aksine asıl büyük değişimin göç veren ülkelerde gerçekleştiğini ileri sürmektedir. Portes, göç alan ülkelerin ekonomik, teknolojik ve kurumsal güce sahip olduğunu, küresel kuralları belirlediğini ve orada sadece sokaktaki renklerin ve kokuların değiştiğini söylemektedir (Sallan Gül, vd., 2020:34).

Bu bağlamda, Goethe'den Mao'ya kadar uzanan bir çizgide birçok modernist düşünürün işaret ettiği gibi, yumurtaları kırmadan omlet yapmak düpedüz olanaksızdır (Harvey, 2014:29). Yani, göçmenlerin ülkeye katkı sağlamasını beklerken, aynı zamanda onların entegrasyon sürecinde karşılaştıkları zorlukları ve yapısal engelleri göz ardı

etmek, aslında yumurtasız omlet yapmaya çalışmaktan farksızdır. Hem büyük ölçüde göçmenlerin üzerinden ülkenin ekonomik, teknolojik ve kurumsal gücü artarken, hem de göçmenlere karşı duyulan korku ve endişeler, yani yumurtasız omlet yapma çabası, düpedüz hayalden öteye geçemez.

Asimilasyon yanlısı olan bazı siyasi partiler ve/veya o düşünceyi destekleyen ülke vatandaşlarının, göçmenlerin ancak kendi etnokültürel kimliklerinden vazgeçip ev sahibi ülkenin vatandaşları olarak tanımlanırlarsa ev sahibi toplumda bütünleşip tam üye haline gelebilecekleri yönündeki düşünce, demokrasi yapı ile paradoks sarmalına dönüşmektedir (Göksel, 2019:17). Bu bağlamda Mills'in ifadesi çok önemlidir (Mills, 2019: 16): "Her bireyin belirli bir toplum içerisinde yaşadığını ve belirli bir kuşağa ait olduğunu; yaşamıyla bir biyografi oluşturduğunu ve bunu belirli bir tarihsel düzen içerisinde gerçekleştirildiğini öğrenmeye başladık". Göçmen, yaşadığı ülkenin toplumunda yalnızca yaşıyor olmakla bile o toplumun şekillenmesine ve tarihsel seyrine küçük de olsa bir katkıda bulunmaktadır.

c- Çokkültürlülük: Göç, insanların farklı coğrafi bölgelerden farklı kültürlerle bir araya gelmesine neden olmakta ve bu durum toplumlarda çokkültürlülüğün ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Çok kültürlülük, göçmenlerin kendi kültürlerini koruyarak ve yeni kültürlerle etkileşime girerek, topluma nasıl katkıda bulunduğunu ve toplumsal yapının nasıl değiştiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, göçün sosyal etkilerini incelerken, çokkültürlülük olgusunu da dikkate almak, daha kapsamlı ve derinlemesine bir analiz sağlar. 1960'lı yıllar tek bir insan ırkının var olduğu iddiasının hüküm sürdüğü yıllardır (Karaca, 2018:39). O dönem ayrıca insanlar özgürlüklerine sahip çıkmaları yönünde teşvik edilmekte ve farklılıklar ilgi görmekteydi: Afro-Amerikalılar siyahların haklarını siyasi arenada savunmaya başlayarak Afrika merkezilik, bazı kadınlar, erkekler ile kadınların doğa gereği daha farklı olduklarını savunarak kadınlık hakları, Geylerin eşcinselliğin doğasını utanç duymadan, tercih ettikleri yönelimi kabul ettirebilmeleri için, hemcinsleriyle dayanışma içinde bulunarak eşcinsel hakları gibi farklı fikirler yeni bir siyaset anlayışının eksenine haline dönüşen bu kimlikler siyaseti Amerika Birleşik Devletlerinde "cokkültürcülük" adını almıştır (Modood, 2014: 13-14).

Liberallerin azınlık haklarına bakış açısından yola çıkarak çokkültürcülük vurgusu yapan Kymlicka (2020:28-29), İkinci Dünya Savaşı sonrası kültürel azınlıkları korumak ve onların çoğunluk kültürleri ile arasındaki potansiyel çatışmaları düzenlemek

üzere çeşitli çabalara girildiğinden ve bu potansiyel çatışmaların, çok sayıda liberal “insan hakları”na yapılacak yeni bir vurgu ile çözüleceği umudundan bahsetmektedir.

Kymlicka belirli bir devlet içinde birden fazla ulusun bir arada yaşaması olarak tanımladığı kültürel çeşitliliğin, modern toplumlarda, kimliklerin tanınması ve kültürel farklılıklarına saygı gösterilmesi talebinin azınlıklar tarafında her geçen gün artmakta olduğunu ifade etmektedir (2020:39-41).

Anık ise çokkültürcülük kavramını, kültürel çeşitlilik ya da kültürel çoğunluk olarak ifade etmekte ve farklı kültürel kimliklere sahip grup veya toplulukların varlıklarını aynı toplum içerisinde çatışmaya maruz kalmadan, sağlıklı bir ilişki sürdürebilmelerini olanaklı kılan politik bir olgu olarak belirtmektedir (2012:75).

Anık ayrıca, çokkültürlülük ve çokkültürcülük terimlerinin birbirlerinden farklı olduğu vurgusu yapmaktadır: Tasvir niteliği taşıyan çokkültürlülük, bir toplumda tarihsel, dinsel, etnik, cinsel özelliklerinden kaynaklanan çeşitliliklerinden ötürü, birbirinden farklı bireysel veya kolektif kimlik taşıyıcılarının oluşturduğu kültürel çeşitliliği işaret etmektedir. Normatif bir terim olarak çokkültürcülük ise, çeşitli özellikleriyle kültürel farklılık sahibi grupların veya bireylerin, bu farklılıklarıyla tanınma hakkına sahip olduklarını, bu farklılıkların saygıyla karşılanması gerektiğini ve buna yönelik çeşitli düzenlemelerin varlığını ifade etmektedir (2012:76). Bu çerçevede çokkültürlülük, toplumlara özgü iken, çokkültürcülük, devletlere özgüdür ifadesini kullanmak mümkündür (Yıldız, 2019:36).

Batıya yönelik uluslararası göçler sonrası, göçmenlerin bu toplumlarda edindikleri yerlere dair yapılan tartışmalar, çokkültürcülük olgusuna yön vermiştir. Castles ve Miller (2008:325), uluslararası göçler konusunda Batılı ülkeleri üç farklı sınıfa ayırmaktadırlar:

- Katı misafir işçi modelleri çerçevesinde göçmen kabul eden Almanya, Avusturya ve İsviçre gibi ülkeler aile birleşmesini engellemeye çalışmış, süresiz yerleşim statüsü verme konusunda çekimser davranmışlar ve göçmenlerin vatandaşlığa kabulünü katı kurallara bağlamışlardır.
- Eski kolonilerden gelen göçmenlerin ülkeye girişiyle vatandaş sayıldığı Fransa, İngiltere ve Hollanda gibi ülkeler sürekli yerleşime ve aile birleşmelerine izin vermiştir. Diğer ülkelere gelen göçmenlere tanınan vatandaşlığa geçiş hakkı, eski kolonilerden gelen göçmenlere tanınan haklarla mukayese edilemez derecede düşüktür.

- Aile birleşmesini ve sürekli yerleşimi teşvik eden ve yasal göçmenlere geleceğin vatandaşı olarak bakan Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avustralya gibi klasik göç ülkeleri.

Sosyal alana Zürich Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak katkı sağlamış olan Alman asıllı Sosyolog Hans-Joachim Hoffmann-Nowotny (1996), toplumun üyelerinden sosyal kümeler olarak bahseder. Ayrıca, sembolik olarak inşa edilen farklılıkların karşılıklı olarak bilgi rezervlerinden yaralandıklarından ve bunların bir araya gelmeleriyle “çokkültürlülük” olgusuna erişileceğinden söz eder. İlave olarak Hoffman-Nowotny iki klasik durum sunar: İsviçre örneğinde olduğu gibi, kültürel açıdan farklı toplumlar daha büyük bir sosyal toplum oluşturmak için bir araya gelmiştir. İkincisi ise, çokkültürlülük, göçle ortaya çıkan, yabancı kültürel göçmenlerden her biri uzun vadede asimile olmadan veya eritme potası oluşmaması halinde ortaya çıkan bir olgudur.

Çok kültürlü toplumlarda en önemli sorun nasıl bir arada yaşanabileceğidir (Göktuna-Yaylacı, 2012: 31). Bu soruya cevaben Elias’ın Oyun Modelleri stratejik olarak destekleyici olabilir: Elias (2020:121-123), “Birçok Düzlemde Birden Fazla Kişiyle Oynanan Oyunlar” modelinde, oyuna dahil olan oyuncuların sayısının artmasıyla oyuncuların gruplaşmalarını, birbiriyle olan ilişki ve organizasyonlarını değiştirmeye zorlayan baskının arttığından bahseder:

“Her bir oyuncu için oyunun seyri ve oyun figürasyonuna ait genel çerçeve zorlaşır ve oyuncular bu durumda yönlerini tayin edemezler. Karşılıklı bağımlılık ilişkisi içerisinde bulunan oyuncuların ve bunların birlikte oynadıkları oyunun figürasyonu, oyuncuların hamleleri için referanstır. Karşılıklı bağımlı oyuncuların sayısı arttıkça, oyunun figürasyonu, gelişimi ve istikameti tek bir oyuncu için giderek denetlenemez bir hal alır. Gerek oyun figürasyonuna ilişkin tasavvuru ve söz konusu oyun seyrini deneyimleme şekli eş zamanlı olarak spesifik bir istikamette değişir. Bunlar aynı sürecin iki ayrılmaz boyutu olarak işlevsel karşılıklı bağımlılık ilişkisine dönüşürler. Oyun düzeni, organizasyonu giderek artan oranda alt üst olur, bozulur; işleyiş giderek kötüleşir. Kötü işleyiş, organizasyon değişikliği yapmaları için oyunu oynayan gruplar üzerine giderek artan bir baskı uygular; bu arada bu baskı daima belli bir yöne sahiptir. Oyuncu sayısındaki artış, oyuncu grubunun dağılmasına neden olabilir. Bu oyuncu grubu, birkaç küçük gruba bölünebilir, Bunların birbiriyle olan ilişkileri iki farklı biçimde olabilir. Bölünmüş gruplar ya giderek artan ölçüde birbirlerinden uzaklaşırlar; bu durumda bu gruplardan her biri kendi oyunlarını öteki gruplardan tamamen bağımsız şekilde oynar. Ya da grupların tamamı, bir yandan rakipler olarak tüm gruplarca aynı anda ve aynı ölçüde arzulanan belli imkanlar, değişimler dolayısıyla bir karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde bulunurlarken, diğer yandan her grubun kendi açısından

bakıldığında iyi kötü bağımsız bir oyun oynadığı ama yine de karşılıklı olarak bağımlı küçük gruplardan oluşan yeni bir figürasyon oluşturlar”.

Elias figürasyon kavramını, birey ve toplumdan iki farklı ve iki uzlaşmaz kavram gibi söz edilmesine neden olan toplumsal baskıyı bertaraf etmeye yardımcı olmak için kullanmıştır (Elias, 2012: 192).

Elias’ın Oyun Modelinden yola çıkarak Kymlicka’nın çok uluslu ve polietnik bir toplumun nasıl bir arada yaşayabileceği sorununa çözüm olarak: Etnik azınlıkları ulusal kültürle bütünleştirerek sorunun aşılabileceğini savunurken, asıl sorunun çok ulusluluk olduğu vurgusunu yapmaktadır. Ona göre, çoğunluktaki ve azınlıktaki uluslar ortak bir kültürü ve dili paylaşmazlar. Ayrıca tarihsel anıları da farklı ve bölücüdür. Böyle bir toplum için tek umut yeterince güçlü bir karşılıklı özdeşleşme hissi geliştirilmesi ve beraber yaşamaya devam etmeleri için teşvik edilmeleridir (Parekh, 2002:134).

2.1.5.2. Göç Sürecinin Kültürel Boyutları

a-) Kültür: Göç, sadece insanların coğrafi hareketliliğini değil, aynı zamanda kültürel değişimleri ve etkileşimleri de beraberinde getiren karmaşık bir süreçtir. Kültür, bir topluluğun üyeleri arasında paylaşılan değerler, normlar, inançlar ve pratikler bütünü olarak tanımlanabilir. Göç, bu kültürel unsurların yeniden şekillenmesine, yeni toplumsal bağlamlarda farklı biçimlerde ifade edilmesine ve zaman zaman da çatışmalara yol açmaktadır.

Göç sürecinde göçmenler, geldikleri yerlerin kültürel mirasını, dilini ve toplumsal normlarını yanlarında getirirler. Ancak göç ettikleri yeni ülkenin kültürel yapısına uyum sağlama gerekliliği, kendi kültürel kimliklerini koruma çabasıyla dengelenmelidir. Bu süreç, bireyler ve topluluklar için büyük zorluklar ve fırsatlar barınmaktadır.

Etnik-ulusal kimliklerin ciddiyetini görmeme ya da inkâr etme Batılı demokrasilerin durmaksızın yaptıkları, sıklıkla da feci sonuçlarını gördükleri bir hatadır (Kymlicka, 1995: 25). Parekh’e göre (2002: 98), her kültür ayrı bir yaşam biçimini temsil etmektedir ve bu sebeptendir ki, kendisine duyarlılık ve anlayışla yaklaşılması beklenilmektedir.

Kültürel kimlik, bireyler için sağlam bir aidiyet duygusu sağlar ve bu aidiyet, ulusal grupların saygınlığa bağlıdır. Bir kültürün saygı görmemesi, o kültüre mensup bireylerin de saygınlığını tehlikeye atmaktadır (Kymlicka, 1998:148). Kültürel kimlikler,

toplumsal hayatta önemli rol oynar ve göçmenlerin yeni topluma entegrasyonunda belirleyici faktörler arasında yer almaktadır.

Modernleşme süreci, ortak bir dil ve kültürün yayılmasını zorunlu kılar. Bu, göçmenlerin entegrasyonunu kolaylaştırmakla birlikte, onların kendi kültürel kimliklerinden ödün vermelerini gerektirebilmektedir (Kymlicka, 2020:143). Göçmenler, yeni ülkelerinde sosyal pratiklerini ve kültürel miraslarını yeniden yaratma çabası içine girerler, ancak bu süreç devlet desteği olmadan oldukça zordur (Kymlicka, 202:144).

Göçmenler, geldikleri yeni ülkelerde, kendi kültürel kimliklerini korumak ve ifade etmek için çeşitli stratejiler geliştirirler. Bu stratejiler, alt-kültürlerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Alt-kültürler, ana kültürden farklılaşan ve kendi içinde tutarlı bir yapı sergileyen kültürel gruplar olarak tanımlanabilir. Bu alt-kültürler, göçmenlerin yeni topluma uyum sağlama sürecinde önemli rol oynamaktadır (Abdel-Samad, 2018:11).

Göç süreci, kültürel değişimlerin yanı sıra sosyal dışlanma, kimlik çatışmaları ve entegrasyon sorunları gibi çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Göçmenler, yeni topluma entegre olma çabası içinde kendi kültürel kimliklerini koruma mücadelesi verirken, aynı zamanda ev sahibi toplumun beklentileri ve normlarıyla uyum sağlamak zorundadırlar. Bu dengeyi kurmak, göçmenler için hem psikolojik hem de sosyal açıdan oldukça zorlayıcıdır.

Sonuç olarak, göç sürecinin kültürel boyutları hem bireyler hem de toplumlar için derin etkiler yaratmaktadır. Bu süreç, kültürel kimliklerin yeniden şekillenmesine, toplumsal uyum ve çatışma dinamiklerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Göçmenlerin entegrasyon sürecinin başarısı, hem ev sahibi toplumun kapsayıcı politikalarına hem de göçmenlerin kendi kültürel miraslarını koruma ve yeni toplumla uyum sağlama yeteneklerine bağlıdır.

b-) Kimlik: Göç süreci, sadece kültürel değişimlere yol açmakla kalmaz, aynı zamanda bireylerin kimliklerini de derinden etkilemektedir. Kimlik, bir kişinin kim olduğunu ve kendisiyle ilgili özellikleri ifade eden çok yönlü bir kavramdır. Tekinalp'e göre (2005: 83-84), 20. yüzyıla damgasını vuran kültürel çoğulculuk, her türlü öznel kimliklerin tanınmasıdır. Kültürel çoğulculuk, yerleşik demokrasilerde farklı kimliklerin fiziksel ve sembolik sınırları içinde tanınmasını ifade etmektedir (Tekinalp, 2005:84).

Kimlikler, bireylerin farklılıklarını ve özelliklerini ortaya koymaktadır ve çağdaş hayatın diğer tartışmalı yönlerini aydınlatan, kavramaya ve incelemeye yarayan bir prizma haline getirmiştir (Bauman, 2005:174). Türk Dil Kurumu'nun Genel Türkçe

Sözlüğünde kimlik, “toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü” olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede kimlik, bir bireyin toplumdaki duruşunu, kim olduğunu ve neye karşı olduğunu belirleyen sosyolojik bir oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır (Güçlüten, 2023:27).

Göç sürecinde bireyler, kendi kimliklerini koruma ve yeni bir toplumsal yapıda yeniden tanımlama sürecine girmektedir. Kimlik, kültürel, siyasal, dinsel ve sosyal boyutlarıyla farklı kategorilere ayrılmaktadır (Anık, 2012:9). Bu kimlik türleri, kişinin geçmişinden başlayarak sürdürülen olayların dizilişine göre baskın kimliğe dönüşmektedir (Connerton, 1999: 14).

Anık (2012: 9), kimlik algısının zamansal-mekânsal farklılıklara göre değiştiğini belirterek kolektif belleğe atıfta bulunmaktadır. Zamansal-mekânsal farklılıklar ve bireyin yaşadıkları sosyal çevre, kimlik oluşumunda etkili bir rol oynamaktadır (Anık, 2012:10). Kolektif bellek, belli bir döneme ait meşru toplumsal düzen içinde yaşanan farklı anıların bir araya gelmesiyle oluşur ve bu anılar, farklı kuşaklar arasında iletişim engellerine neden olabilmektedir (Connerton, 1999: 10-11).

Göçmenlerin yeni topluma entegrasyon sürecinde karşılaştıkları zorluklar ve fırsatlar, kimliklerinin yeniden şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Göçmenlerin kimliği, geldikleri yerin kültürel değerleri ve sosyal yapısıyla olan ilişkilerini yansıtırken, göçmen kimliği, göç edilen ülkede yeniden inşa edilen farklı bir kimlik olarak karşımıza çıkmaktadır (Güçlüten, 2023:28).

Bu bağlamda, kimlik kavramını anlamak ve göç sürecinin kimlik üzerindeki etkilerini analiz etmek, göç çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Göçmenlerin kimliklerini koruma ve yeni bir toplumsal yapıya uyum sağlama çabaları, göçmen kimliği ve göç edilen ülkenin sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yapılarıyla etkileşim halinde şekillenmektedir. Bu süreç, bireylerin kimliklerinin yeniden tanımlanması ve toplumsal entegrasyonlarının sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir.

2.1.5.3.Entegrasyonun Önündeki Engeller: Irkçılığın Entegrasyon Üzerindeki Etkileri

Irkçılık, dezavantajlı ve alçaltıcı olmasının yanı sıra, kimi zaman ise öldürücü olabilen bir olgudur. İnsanlık tarihinin en etkili ideolojilerinden biri olan bu tahakküm ideolojisi derinlemesine incelenmeden ne küreselleşme ne dünyanın siyasi haritası ne de dünya toplumunun durumu anlaşılamaz. Irkçılık, toplumun ve dünyanın baskın

düzenleyici ilkesi olmamasına rağmen, bugün var olan kalıntılarının hala ne kadar güçlü bir etkiye sahip olduğu daha da dikkat çekicidir. Günümüzde ırkçılık, istihdam edilenin gelirinde, zenginlik ve sınıf ilişkilerinde, kültürde ve günlük yaşam deneyimlerinde, duyulabilen ve hissettirilen bir olgu olarak topluma ve kurumlara işlemiştir (El-Mafaalani, 2021:8).

Amerika Birleşik Devletler koşullarıyla “Beyazlara karşı ırkçılık yoktur” söylemi tartışılır olmakla beraber, Batı Avrupa’da bu tamamen farklıdır: “Kökleri Doğu veya Güney Avrupa’da olan insanlar, beyaz oldukları için değil, beyaz olmalarına rağmen Batı Avrupa’da ırkçılığı yaşamaktadırlar” (El-Mafaalani, 2021:9). Irkçılık, giderek daha fazla kamu yararının merkezinde yer alan bir terim olarak yer edinmektedir. Bir fenomen olarak ırkçılığın bilimsel etkisi yadsınamaz. Sosyolog Philomena Essed (1992)’in ifadesiyle ırkçılık, “belirli gruplaşmaların gerçek veya atfedilen biyolojik veya kültürel özellikler temelinde, farklı ve aşağı ırklar veya etnik gruplar olarak görüldüğü bir ideoloji, yapı ve süreçtir. İlerleyen sürelerde, bu farklılıklar, bu grup üyelerinin neden maddi ve maddi olmayan kaynaklara erişimden dışlandığını açıklamaya hizmet etmektedir”.

Irkçılık, yüzlerce yıllık ırk teorisi fikir sisteminden kaynaklanan bir hakimiyet ideolojisidir. Hiyerarşik olarak da sıralanan insan ırklarının inşası, belirli kişilerin diğer tüm insanlar üzerindeki meşru egemenliğine hizmet etmiştir. Böylece, beyaz üstünlüğü tesis edilip güvence altına alınırken, aynı zamanda doğal veya ilahi bir düzen olarak meşrulaştırılmıştır. Buna göre ırkçılığın hem ekonomik nedenleri hem de beyaz ırka ait olmanın getirdiği yeniden değerlendirme gibi psikolojik temelleri vardır. Ayrıca ırkçılık, ulus devlet inşasının, sömürgeciliğin, Avrupa Aydınlanmasının ve Avrupa beşerî ve doğa bilimlerinin mirasıdır. Bu nedenle, hiçbir şekilde doğal bir fenomen değildir ve aynı zamanda antropolojik de değildir: Ne biyolojik insan ırkları vardır ne de ırkçılık -beyaz ve beyaz olmayan insanlar arasındaki korku, düşmanlık veya tahakküm ilişkisi olarak anlaşılan – bir doğa yasasını takip etmez. Aslında, tarihsel olarak büyüyen ve “gemi”deki seçkinler, yani din adamları, kraliyet, sömürgeciler ve bilim adamları tarafından geliştirilen ve küresel siyasi ve sosyal koşullar üzerinde önemli bir etkisi olan projedir. Her ne kadar günümüzde ırkçılık büyük ölçüde yasaklanmış olsa da halen devam etmektedir (El-Mafaalani, 2021:15-16).

Irkçı ideoloji geçmişte devleti desteklerken ve dolayısıyla açık ve yasal olarak garanti altına alınmış bir yönetim sistemiye, bugün daha örtük ve dolaylı bir toplumsal yapılanma ilkesidir. Bir yapı veya yapısal olarak ırkçılık, bilgi birikimine ve hala son

derece yaygın olan önyargılara, ekonomik koşullara ve sosyal yapıya ve son olarak da toplumun normatif meşrulaştırma yapılarına kültürel olarak derinden etkilediği anlamına gelmektedir. Toplum ve küresel koşullar, niteliksel olarak farklı insan ırklarını sergilercesine yapılandırılmıştır, çünkü günümüzde gizli/saklı baskı eylemleri, algılanabilir vahşet olmaksızın var olan muazzam eşitsizlikler tanınmaktadır. Prensip olarak, dünya koşullarını açıklamak için iki seçenek vardır: Ya ırklar vardır veya hüküm sürmekte olan ırkçılık vardır. Bu nedenle, bugün sosyal ve küresel hiyerarşilerin oluşumu daha az şiddetli ve tutarlı bir şekilde, ancak daha gizli, daha kurnazca ve büyük ölçüde işlemektedir. Sömürgeciliğin sona ermesinden sonra, ırkçı güç ve tahakküm ilişkileri, ayrıcalıklı olanların asla bu ilişkilerin kurbanı olamayacakları, ancak başka açılardan, örneğin sosyal sınıfları, cinsiyetleri veya fiziksel engelleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalabilecekleri şekilde yapılandırılmıştır. Bu nedenle ırkçılığı diğer tahakküm ilkelerinden, ayrımcılığın boyutlarından ve eşitsizlikten ayırmak önemlidir. Yapısal ırkçılığın belirli sektörlerde ve örgütlerde uygulandığı özel biçime kurumsal ırkçılık denir; yani, her durumda hareket eden insanlardan büyük ölçüde bağımsız olarak, kurumsal rutinler, kurallar ve prosedürler yoluyla gerçekleşen bir ırkçılık biçimidir (El-Mafaalani, 2021:16-17).

İrkçı ayrımcılık ve süreçleri yapısal ve kurumsal çerçevede gerçekleşmektedir. Bunlar ideal-tipik bir üçlüyü takip eder: Bir fark inşa edilir ve insanlar bu farklılığa göre sınıflandırılır. Bu ötekileştirme böylece bir etiketlenme ve farklılaştırma pratiğini takip eder. Bu bağlamda, farklı olarak kategorize edilenler değersizleştirilir, yani hiyerarşik bir yapı içinde ahlaki, bilişsel ve diğer açılardan aşağı olarak konumlandırılır; bu grubun üyeleri artık dışlanmıştır, bu nedenle bu dışlanma ilkesi, maddi katılımın yani, sembolik tanınma ve sosyal ilişkilere atıfta bulunabilir. Bu nedenle, bu bir yorumlama ve eylem kalıpları sorunudur. Önyargı veya ırkçı düşünce söz konusu olduğunda, henüz ayrımcı eylemlere yol açmayan, çekinceler ırkçı eylemlere yol açmaz, bu durumda ayrımcılıktan söz edilmektedir ((El-Mafaalani, 2021:18).

İrkçılıkla Mücadele Ofisi Raporunda yapılan tanıma göre dar anlamda ırkçılık (2021:10), insanları fizyonomilerine ve/veya fiili veya atfedilen etnik, ulusal veya dini bağlılıklarına göre kategorize eden ve hiyerarşik sekle sokan bir ideolojiyi ifade etmektedir. Bu ideoloji insanlara birey olarak değil, grupların üyeleri (ırklar) olarak, yani kolektif ve değişmez aşağı kültürel veya entelektüel özellikler atfetmektedir.

Erkek göçmenler ve kadın göçmenler ırkçılık ve ayrımcılıkla ilgili saldırılara eşit sıklıkla maruz kalırken, erkek göçmenlerin daha sık uzman tavsiyesine başvurdıkları gözlemlenmiştir. Gençlerin ve çalışan göçmenlerin ırkçılığa ve ayrımcılığına maruz kalma olasılığı yaşlılara göre daha fazla görülmektedir (Schweizerische Eidgenossenschaft Rassistische Diskriminierung in der Schweiz, 2021:48).

Gündelik yaşamda göçmenlerin ev sahibi ülke olan İsviçre toplumu içerisinde maruz kaldıkları bir takım ırkçılık eylemlerini şu şekilde sıralamak mümkündür: Önyargı, klişeler (stereotyp), saldırganlık, kurumsal-yapısal ve doğrudan ya da dolaylı ayrımcılık, ırkçı yönelimli suç eylemleri, şiddete-nefrete veya ayrımcılığa yol açan sözlü ve yazılı ifadeler (Schweizerische Eidgenossenschaft Rassistische Diskriminierung in der Schweiz, 2021:10). İsviçre ırkçılıkla mücadele Ofisinin 2022 yılı raporuna göre, 78 vaka artışıyla toplam 708 vaka bildirilmiş ve bu vakaların çoğunun iş yerlerinde ve eğitim alanlarında yaşanmış olduğu açıklanmıştır (humanrights.ch). ırkçılık ayrıca, internet portallarında veya yazılı basının iş ilanı sayfalarında yayınlanan ilanlarda da görülmektedir (Diskriminasyona Yönelik İş ilanları, 2023, [http-19](http://19)).

ırkçılık, entegrasyon sürecinde önemli bir engel teşkil etmekte ve göçmenlerin topluma uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır. ırkçılıkla mücadele eden politikalar ve uygulamalar, göçmenlerin entegrasyonunu kolaylaştırmak ve toplumsal uyumu artırmak için önem taşımaktadır.

2.1.5.4. Dil Bariyerinin Entegrasyon Üzerindeki Etkileri

Evrensel dilbilgisi kuramına göre insanoğlu, beyinde edinç (competence) adı verilen soyut bir dil edinim düzeneğiyle doğmaktadır. Dilin edinilebilmesi için gereken edim (performance) ise yaşam alanındaki sosyal çevre ile etkileşimin sağlandığı aşamadır ve ikinci bir doğum gibidir. Çünkü etrafta konuşulan dil veya dillerin anlam alanlarına göre kişinin dünya algısı oluşmaya başlar ve yaşamı şekillenir (Varol, 2021:139).

Koç ve Sever (2021:79) kayıp, yas ve travma bağlamında bir ülkenin, evin ve dilin kaybının insan psikolojisi etkilerini araştırmışlardır. Anzieu'nun deri benlik kavramı üzerinden yaptıkları çalışmada, ses zarfının önemli bir rol oynadığını vurgulamışlardır. Anzieu'ya göre, ses zarfı, bireyin içsel ve dışsal dünyasını ayırt etmesini sağlayan bir filtre olarak işlev görmektedir. Bu zarf, hem bebeklik döneminden gelen içsel seslerden hem de dış çevreden gelen seslerden oluşmaktadır. Bu seslerin birleşimi, bireyin erken yaşamında annesinden aldığı ses örüntüleri, aksanları, tonlamaları ve ritimleri

içermektedir. Bu şekilde, bireyin kökleri ve kimliği şekillenmeye başlar; ebeveyn modelini tanımlamak, bölgesel ve toplumsal çevresini belirlemek için temel rol oynamaktadır (Koç ve Sever, 2021:79). Bu çalışma, dilin ve sesin, bireyin kimlik oluşumundaki merkezi rolünü vurgulamaktadır. Anzieu'nun deri benlik kavramı, bireyin içsel dünyasının nasıl şekillendiğini ve dış dünyayla nasıl etkileşime girdiğini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Göçmenlerin yaşam alanındaki değişiklik, dile dayalı dünya algısında da bir çatışmaya neden olmaktadır (Varol, 2021:140). Yeni yaşam alanının önceki sakinleri ya da yerleşikleri ile göçmenler arasındaki dil-bilişsel farklı dünya algısı bir arada yaşamayı zorlaştırmaktadır. Bundan dolayı göçmenlerin, yerleşik toplumun ya da toplumların dillerini edinmeleri temel ve öncelikli bilişsel mücadeleleri olmak durumundadır (Varol, 2021:140).

Göçmenler, değişen yaşam alanı ile birlikte anadilleri dışında yeni bir dil ya da diller öğrenilmek ve kullanılmak zorundadırlar. Yeni yerleşimlerde geçirilen zamana, anadilin azalan kullanım alanı ve yitirilen işlevselliğine bağlı olarak göçmenler bir dil döngüsü içinde yer almaktadırlar (Varol, 2021:140).

Göçmenlerin yaşları ve dil edinimleri arasında doğrudan bir ilişki bulunduğunu ifade eden Varol, çocuklar, yerleşik toplumun dilini daha erken ve anadili yetkinliğinde edinirken ileri yaştakiler dili edinmekte zorlanmaktadırlar. Yetişkinler bu süreçte kendi anadillerinin daha çok etkisi altında kalmaktadırlar (Bialystok ve Haktira:1999). Yeni yaşam alanında bulundukları zamana ve bu alanda konuşulan dilin ya da dillerin işlevselliğine bağlı olarak dil edinme süreci gerçekleşmektedir.

2.2. Göçün Kadınlaşması

Bu bölümde, çalışmanın da öznesi olan İsviçre'de yaşayan birinci nesil Türk göçmen kadınlar ve göçün kadınlaşan niteliği değerlendirilmiştir.

2.2.1. Türk Göçmen Kadınlar

Kadınların uluslararası göçteki payı son elli yılda çarpıcı bir düzeyde değişime uğramasa da -1960'da yüzde 46,6 iken (Zlotnik, 2003) 2020'de yüzde 48,1 (UN, 2020)-kadın göçünün önemi artan düzeyde kabul edilmekte ve bu durum akademik çalışmalara da konu olmaktadır.

Kadın göçmenlerin pek çoğu dünyanın pek çok yerinde ev ve bakım işçileri, fabrika işçileri, mevsimlik işçileri, eğlence sektörü çalışanları olarak düşük statülü, düşük ücretli işçiler olarak, işgücü piyasasının toplumsal cinsiyetlendirilen işlerinde çalışmaktadır (Lutz, 2010). Ayrıca, göçmen kadınların yerel iş gücünün ilgi göstermediği 3D işler olarak adlandırılan kirli, tehlikeli ve düşük statüdeki (*dirty, dangerous, demeaning*) işlere yönelik talepleri, bu tür işleri yapmaktan başka seçeneklerinin olmadığını göstermektedir (Coşkun, vd., 2022:11). Yapılan bir çalışma (Mısırlı, 2019:78), 2013 yılında dünya genelinde 67 milyon ev işçisinin bulunduğunu ve bunun 11.5 milyonunun göçmenler tarafından yürütülmekte olduğunu ve ayrıca bu sayının 8.5 milyonunun kadın olduğunu göstermektedir.

Ravenstein'in son genellemesinde, kadınların çeşitli nedenlere bağlı olarak erkeklere göre daha fazla göç ettiği veya göç etmek zorunda kaldığı açıklaması, kadınların sadece çalışma fırsatlarını değerlendirmek için değil, evlilik amacıyla, öğrenciler olarak ve/veya ev içi/aile içi şiddetin çeşitli biçimlerinden veya devlet destekli ataerkil baskısından kaçmak için de göç ettikleri gerçeğiyle örtüşmektedir (Güçlüten, 2023:11; Coşkun, vd., 2022:16).

Kadının dış göç hikayesi 1966-67 yıllarında, Batı Avrupa'da yaşanan ekonomik bunalım sonucu, düşük ücret alan ve parmak marifetine dayalı kadın işçilere yönelik bir talebin oluşumuyla başlamaktadır. Türkiye'deki birçok kadınları bu talebi değerlendirmeleri yönünde babaları, kocaları ya da diğer erkek akrabaları tarafından yönlendirildi (kimisi göçe zorlandı, kimisi ise özendirildi) ve yurtdışında, endüstri işyerlerine yerleştirilmişlerdir (Abadan-Unat, 2006:176). Kadınları ısrarla dış göçe zorlayan erkeklerin başlıca nedeni, karı-kocadan ya da aile bireylerinden birinin meşru bir istihdam ilişkisine kavuşması koşuluyla, diğerine de çalışma izni verilmesi gibi Avrupa'daki yabancı işgücüne uygulanan kısıtlı kurallardır. Böylece sayısız Türk kadını yeni kimlikleri olan "Göçmen Kadın" kimliği ile tanışmış ve göç alan ülke tarafından kadınların göçü denetlenmeye başlanmıştır (Abadan-Unat, 2006:177). O ana kadar daha önceleri göçmen erkeklerin kimliği altında gölgelenmiş göçmen kadın kimlikleri, iş gücü piyasasına atılmalarıyla görünür duruma gelmiştir (Taştan, 2021: 173).

Göç sürecinde cinsiyet perspektifinden bakıldığında, Kofman (1999)'ın egemen göç modeline göre erkekler genellikle yeni fırsatlar arayan, maceracı bireyler olarak öne çıkmaktadır. Ancak günümüzde kadın göçmen oranları artmış olsa da göç kararlarında kadınların karşılaştığı yapısal faktörler, fırsat eşitsizlikleri ve yoksulluk gibi zorluklar

etkili olmaya devam etmekte (Buz: 2006) ve dolayısıyla göçmen olmanın yarattığı zorluklarla mücadele etmek zorunda bırakılmaktadırlar (Küçük, 2022:29).

Göç eden kadınlar, geleneksel rollerin dışına çıkarak yeni ülkelerinde geçimlerini sağlamak için istihdam sürecine katılmaktadır. Ancak, iş piyasasındaki konumları genellikle yerli kadınlar ve erkeklerden ayrılmaktadır. Bu kadınlar, eğitim ve meslekleri ne olursa olsun, genellikle toplumsal cinsiyet rollerine dayalı işlerde çalışmaya yönelmektedir. Nitelikli olmasına rağmen, sıkça nitelik gerektirmeyen ve toplumsal cinsiyet rollerine dayalı işlerde çalışırlar (Küçük, 2022: 30).

Dual Teoriye göre bu durum (Uyanık, 1999:2), işgücü piyasasını birincil ve ikincil olarak iki parçaya ayrılmasının sonucu olarak görülmektedir. Dual işgücü piyasası teorisinde, piyasanın iki parçaya bölünmesinin esas noktası iyi veya kötü iş değildir. Burada asıl önemli nokta, her piyasanın kendine özgü ücret stratejisi ve istihdam mekanizmalarının bulunmasıdır (McNabb, 1987:160).

Birincil işgücü piyasasında yüksek ücret, iyi çalışma koşulları, istikrarlı ve düzenli istihdam ile işgüvenliği bulunmaktadır. İkincil piyasada ise, düşük ücret, düşük statü, uygun olmayan çalışma koşulları ile yükselme fırsatının pek mümkün olmadığı bir yapı bulunmaktadır (McNabb, 1987:159). Göç eden kadınlar genellikle ikincil piyasada istihdam edilirken, işlerini kaybeden kadınlar genellikle benzer sektörlerde iş aramaktadır (Hesapçıoğlu, 1994:396). Ayrıca, göç edilen ülkeler, genellikle kadın cinsiyet rolleriyle ilişkilendirilmiş iş seçeneklerini göçmen kadınlara sunmaktadır (Topak, Çamur, 2022: 77). Kadınlar, ailelerine destek olmak veya daha iyi eğitim fırsatlarına ulaşmak için bu ülkelere göç etmektedir. Göçmen kadınların motivasyonları çeşitli olup, ekonomik kazanç elde etmek, aile içinde daha etkili olmak gibi faktörler önemlidir. Bu, kadınların gönüllü ve planlı göç etmelerinin genellikle olumlu sonuçlar doğurmasına neden olmaktadır. Toprak ve Çamur'un aktarımıyla, ekonomik kazanç elde etmek, kadınların kendine güvenini artırarak aile içinde daha eşit bir konuma gelmelerine yardımcı olmaktadır (2022: 77). Bu süreçte kadınların haklarına dikkat etmeleri, eğitimlerini geliştirmeleri ve ataerkil normlara meydan okumaları, göç süreçlerinde kadın görünürlüğünü arttırmaktadır (Topak, Çamur, 2022: 77).

2.2.2. Bir Göç Ülkesi Olarak İsviçre

İsviçre, Batı ve Orta Avrupa'da bulunan bir Federal Cumhuriyettir ve merkezi Bern şehridir. Ülke, 26 kantondan oluşmakta olup 41. 285 kilometrekarelik bir

yüzölçümüne sahiptir. Kuzeyde Almanya, batıda Fransa, güneyde İtalya ve doğuda Avusturya ile Lihtenştayn ile sınırları bulunmaktadır. 1 Ağustos (İsviçre Ulusal Günü) 1291 tarihinde Uri, Schwyz ve Unterwalden kantonları arasında İsviçre'nin kuruluş efsanesi olan Rütli Yemini ile (der Rütlichswur), Habsburg'ların yönetimine karşı ittifak kurmuşlardır. Roma İmparatorluğunun bir parçası olan İsviçre, Orta Çağ'ın başlarında Hristiyanlık ve göçlerle birlikte farklı halkların yönetimiyle şekillenmeye başladı. Orta Çağ'ın sonlarında ise, "Eski Konfederasyon" olarak adlandırılan yapı yerini günümüz İsviçre'nin yapısına bırakmıştır. Reformasyon ve Batı Hristiyanlığındaki bölünme, Avrupa'nın büyük bölümünde olduğu gibi İsviçre'de de gerilimlere ve askeri çatışmalara yol açmıştır. Aynı zamanda İsviçre, bugüne kadar sürdürdüğü "tarafsız" ülke olma özelliğini edinmiştir. Tarafsız olma durumu, Fransız Devrimi'nin ve ardından gelen Napolyon Savaşlarının İsviçre'yi etkilemesine engel olamamıştır. Fransız işgalinin yarattığı "Helvetik Cumhuriyeti"nde (Helvetischen Republik) bugünkü sınırlar belirlenmiş ve birbirine yakın sınırlar bağımsız kantonlar haline gelmiştir. 20. yüzyılda ise İsviçre artık, bir yandan komşu ülkeleriyle yakın ilişkiler içine girmiş, diğer taraftan da bağımsız bir ülke olarak ilerlemeye devam etmiştir. İsviçre, birinci ve ikinci Dünya Savaşları'ndan olumsuz etkilense de gücünü toplayarak yoluna devam etmiştir. Soğuk Savaş döneminde ise tarafsızlığını korumuş ve Doğu ile Batı arasındaki arabuluculuk rolünü korumayı başarıyla üstlenmiştir. İsviçre, Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin doğduğu yer olup 2002 yılından bu yana Birleşmiş Milletler 'in tam üyesidir ve birçok uluslararası organizasyona ev sahipliği yapmaktadır. Soğuk Savaşın sona ermesinin ardından Avrupa'nın ekonomik birleşmesine katılmaya devam etmiş, ancak Schengen bölgesinin bir parçası olmasına rağmen Avrupa Birliği'ne mesafeli kalmıştır (About Switzerland, 2023, [http-20](http://www.aboutswitzerland.ch)).

İsviçre, doğrudan demokrasiyi benimseyen bir ülke olup dil ve kültür açısından Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Romanşça olmak üzere dört ana bölgeye ayrılmaktadır. Parlamenter demokrasinin simgesi olan İsviçre parlamentosu (Federal Meclis ve Federal Hükümet), çift meclise sahiptir ve bu meclisler yasa çıkarma gibi konularda eşit yetkilere sahiptir. Eyaletler Konseyi ve Ulusal Konsey, Federal Meclis'in oluşturduğu meclislerdir ([parlament.ch](http://www.parlament.ch), 2023, [http-21](http://www.parlament.ch)).

1999 anayasasına göre, federasyona özel olarak delege edilmemiş tüm güçler kantonlar tarafından yönetilmektedir. Kantonları temsil eden Eyaletler konseyinin 46 üyesi doğrudan her kantonda seçilmektedir. Yarı kanton olarak adlandırılan Obwalden,

Nidwalden, Basel-Stadt, Basel-Landschaft, Appenzell Ausserrhoden ve Appenzell Innerrhoden kantonlarından bir temsilci üye seçilirken, diğer kantonlardan ikişer temsilci üyesi seçilmektedir. Yarı kantonlar her zaman tam kantonlar ile aynı iç özerkliğe sahiptir. Bu anlamda yarı kantonların Konfederasyona karşı aynı yükümlülükleri vardır, ancak aynı haklara sahip değildir (parlament.ch, 2023, http-22).

Halkın hakları denilen anayasal girişim ve referandum, kanton ve belediye düzeyinde farklı olmakla beraber daha geniş şekilde uygulanmaktadır (parlament.ch, 2023, http-23).

İsviçre, 1960 yılı öncesinde farklı alanlardaki mühendisler, profesyoneller ve devlet bursuyla desteklenen öğrencilerin küçük gruplar halinde eğitim amacıyla ülkeye göç ettikleri bilinmektedir, Türkiye’den ise 1960’lı yılların ortalarından itibaren büyük gruplar halinde göçmenlerin İsviçre’yi tercih etmeye başladığı görülmektedir (Mutlu, 2021: 10).

İsviçre’ye göç edenler için izinlerin türleri ve süreleri oldukça önemlidir. Örneğin, kısa süreli kalma izni bir yıldan az olabilirken, oturma izni daha uzun süreli olabilmektedir. Sürekli yerleşme izni ise en uzun süreli olanıdır. İzni almak için başvuran kişinin uyruğuna göre de gereken izin türü değişmektedir. Bu bağlamda İsviçre’nin göç ve iltica kanunu çerçevesinde onay kategorileri sırasıyla şu şekildedir (Şekil 1):

C (Niederlassungsausweis) oturma belgesi: İsviçre’de beş veya on yıl kaldıktan sonra hak kazanılan yerleşme izin belgesi. (İsviçre Konfederasyonu Devlet Göç İdaresi Sekreterliği, 2023, http-24).

B (Aufenthaltsbewilligung) oturma belgesi: Belirli bir amaç için uzun süreli kalan yabancılara verilen oturumbelgedir. AB/EFTA üyesi ülkelerin vatandaşları için beş yıllık geöici oturma izni sunmaktadır (İsviçre Konfederasyonu Devlet Göç İdaresi Sekreterliği, 2023, http-25).

G (Grenzgängerbewilligung) belgesi: İsviçre’nin sınır bölgesinde yaşayan ve komşu ülkelerde çalışan yabancılar için geçerli olan belgedir. (İsviçre Konfederasyonu Devlet Göç İdaresi Sekreterliği, 2023, http-26).

L (Kurzaufenthaltbewilligung): Kısa süreli ikamet edenler için verilen belge, genellikle bir yıldan az süreli olarak verilmektedir (İsviçre Konfederasyonu Devlet Göç İdaresi Sekreterliği, 2023, http-27).

F (Vorläufig aufgenommene Ausländer): Geçici olarak kabul edilenler için verilmektedir (İsviçre Konfederasyonu Göç İdaresi Devlet Sekreterliği, 2023, http-28).

N (für Asylsuchende): Sığınma başvurusunda bulunanlar için verilen belgedir (İsviçre Konfederasyonu Devlet Göç İdaresi Sekreterliği, 2023, <http-29>).

S (für Schutzbedürftige): Geçici olarak kalma hakkı veren belgedir (İsviçre Konfederasyonu Devlet Göç İdaresi Sekreterliği, 2023, <http-30>).

Ci (Aufenthaltbewilligung mit Erwerbstätigkeit): Çalışma izni, hükümetlerarası kuruluşlardaki memurların aile üyelerine ve yabancı misyon üyelerine verilmektedir (İsviçre Konfederasyonu Devlet Göç İdaresi Sekreterliği, 2023, <http-31>).

Şekil 1: *İsviçre Yabancılar Kimliği*

İsviçre’de de göçmen işçiler, bir yandan maddi birikimlerini artırarak anavatanlarına dönmeyi hedeflerken, diğer yandan anavatandaki ekonomik sıkıntılar ve siyasi belirsizlik gibi sorunlar, onların emeklilik dönemine kadar anavatana geri dönüş planlarını ertelemelerine neden olmuştur (Mutlu, 2021:10, Abadan-Unat, 2006:91).

Her ne kadar kadınlar göç literatüründe sıklıkla pasif ve bağımlı aktörler olarak resmedilseler de (Coşkun, vd., 2022: 33), yeni bir yere zorunlu taşınma ve evlilik nedenleri dışında kadın göçmenlerin erkeklere bağımlılığı ile kısıtlayarak genel varsayım etrafında oluşmuş tutumun sorgulanması ve yapılan çalışmalar doğrultusunda kadınların hem göç sürecinde hem de göç sonrasında aktif aktörler oldukları açık şekilde görülmektedir.

Kadın göçmenlerin göç nedenini erkeklerden farklı olarak aile birleşiminden dolayı gerçekleştiği için, zorunlu göç olarak ele almak mümkündür (Kovanlıkaya, 2014:196). Göç sonrası kadın göçmenler de artık göçün bir öznesi haline gelmektedir. Aile birleşimi yoluyla göç eden ve artık literatürde İthal gelinler olarak kendine yer edinmiş olan bazı kadın göçmenler toplumsal cinsiyete dayalı ayrışma dışında, göçmen olmaktan dolayı da var olma ve uyum mücadelesi içinde yaşamak zorundadır (Kovanlıkaya, 2014:197).

Birinci nesil erkeklerin yanına aile birleşimi yolu ile gelen birinci nesil göçmen kadınlarla, onların çocuklarıyla evlendirilerek göç ettirilen kadınların uyum süreçleri farklılık göstermektedir (Kovanlıkaya, 2014:197).

Göçmen kadınların yurtdışında biriyle evlenmeleri/evlendirilmelerine sebep olarak, Batı Avrupa ülkelerinin görece refah ülke olduğu ve olanaklarının köken ülkeye göre daha yüksek olması gösterilmektedir. Batı Avrupa ülkelerine göç yaşamış göçmen nüfusun ülkeye izin için geldiklerinde yaşam olanaklarını olduğundan fazla gösterdikleri için, yurt dışına evlilik yapmak özendirici bir özellik taşımaktadır (Kovanlıkaya, 2014:199).

2.2.3. İsviçre’de Göç Rejimi

Batı Avrupa’da uyum ve bütünleşme tartışmaları, savaşların da etkisiyle, ulusal azınlıkların ulus-devletle bütünleşmesi için “yurttaşlık” hakları bağlamında Amerika Birleşik Devletlerinden daha geç bir dönemde gündeme gelmiş ve bu konu, daha sonra geçici olduğu düşünülen göçmenlerin, yurttaşlarla ilişkilerinin nasıl düzenleneceğine dair ve “bireysel haklar” bağlamında tartışılmıştır. Bu tartışmanın amacı, Batı Avrupa’da “uyum politikaları”, düzenli göçmenlerin hangi haklara sahip olmaları halinde sorun yaratmadan yaşamlarını sürdürecekleri düşüncesidir (Sallan Gül, vd., 2020:33).

Castles ve Miller (1998:67-68) tarihsel perspektiften bakarak İkinci Dünya savaşından sonra Batı Avrupa ülkelerinde yeni ve etnik olarak belirgin nüfus gruplarının oluşumuna yol açan üç ana göç rejiminden söz ederler. Bu rejimleri ülkeye giriş, ikamet/yerleşim hakları ve göçmenlerin statüsü üzerinden tanımlamaktadırlar. Misafir işçi rejiminde göçmenler Avrupa’nın çevresinden Batı Avrupa’ya göç etmişlerdir. Kolonyal rejimde eski sömürge ülkelerinden işçiler göçmen olarak gelmişlerdir. Melez rejimlerde ise göç akımları eski sömürgelerden gelen göçmenler, sömürge olmayan ülkelere gelenler ve misafir işçilerden oluşmuştur. Bu farklı göç rejimleri yurttaşlık

statüsü açısından farklı sonuçlar doğurmuştur; ancak bu üç göç rejiminde ortak olan bir yön vardır; o da göç akımlarının genç bekar erkeklerle başlayan göçünü daha yaşlı evli erkeklerin izlemesi ve bu gruptakilerin eşlerini ve çocuklarını getirmeleri, dolayısıyla kadınların göçünün yerleşik erkek göçmenlerin eşleri biçiminde olmasıdır (Toksöz, 2022:74). Kofman (1999: 269-299) kadınları bağımlı aile üyeleri olarak marjinalleştiren ve savaş sonrası dönemde göç araştırmalarında erkek taraflılığına yol açan bu basitleştirilmiş bakışı eleştirmektedir. Verilere toplumsal cinsiyete duyarlı bir biçimde bakmak, tüm sistemlerde kadınların o dönemde emek göçmenlerinin önemli bir bölümünü oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Bu farklı, kendine özgü nitelikleri olan göç rejimleri, Avrupa devletleri 1970 ortalarındaki ekonomik kriz ve sonrası ekonomik yeniden yapılanmaya cevap olarak emek göçünü sınırlandırmak üzere farklı göç rejimleri benimsemeye başlamıştır. Bu rejimler, çözülmeye başladıklarından, Avrupa’da benzer yollara başvurulduğu görülmektedir. Yeni ailelerin kurulması ve aile birleşmeleri 1970 sonlarından itibaren Avrupa ülkelerine yasal girişin egemen biçimi olmuştur. Devletler emek göçünü durdurmanın toplam göçü durdurmadığını fark ettiklerinde aile üyelerine, özellikle de kadınlara ve çocuklara dönük sıkı düzenlemeler getirmeye başlamışlardır. (Castles ve Miller, 1998:79; Kofman vd., 2000: 56-58; Reyneri, 2002; Castles vd., 2012; Bommes ve Sciortino, 2012).

Yukarıda bahsi geçen söz konusu rejimlerin çözülmeye başlamasıyla birlikte, Avrupa genelinde benzer yaklaşımların İsviçre’de de görüldüğü dikkat çekmektedir. Özellikle federal hükümetin belirlediği önceliklere göre yönlendirilen kantonlara özgü entegrasyon destekleri İsviçre’nin göç politikalarında kritik bir rol oynamaktadır. Bahsi geçen kantonlardan 13’ü (Aargau, Appenzell Ausserrhoden, Bern, Luzern, Schaffhausen, Solothurn, Schwyz, Thurgau, Tessin, Uri, Wallis, Zürich), dil entegrasyon kurslarına bu nedenle öncelikli bir konumda yer vermektedir. Özellikle dil becerisi zayıf olan kadınlara yönelik yaşadıkları bölgenin dilini öğrenme ve okuma-yazma kursları desteklenmektedir. Ayrıca okul öncesi çağındaki çocukları olan ebeveynler için kantonlarda ve belediyelerde çok sayıda dil entegrasyon kursu sunulmaktadır. Bazı kantonlarda, henüz uzun yıllar İsviçre’de yaşamamış genç göçmenler için özel dil ve entegrasyon kursları sağlamaya odaklanılmaktadır. Mesleki entegrasyon aynı zamanda sırasıyla şu kantonlar için önemli bir yere sahiptir: Appenzell Ausserrhoden, Luzern, Neuenburg, Schaffhausen, Solothurn, Schwyz, Zürich. İsviçre entegrasyon desteğine yönelik eğitim, dil, entegrasyon

merkezleri ve yerleştirme merkezleri gibi projeler için kanton fonlarına akış gerçekleştirmektedir. Federal hükümet bu akışın en büyük kısmını eğitim ve dil alanına yapmaktadır. Bu akış, yürütülen projelerin toplam maliyetinin %45'ini karşılamaktadır (Federal Konsey İsviçre Hükümeti Portalı, 2023, http-32).

İsviçre Federal Göç Ofisinin ifadesiyle, entegrasyon derecesini ölçmenin diğer bir kriteri “ekonomik hayata katılma ve eğitim alma isteği”dir ve bu durum bireyin ekonomik olarak bağımsız olması veya bir işte çalışması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda İsviçre Federal Göç Ofisinin toplam 22 Kantonda yapmış olduğu araştırma raporundan elde edilen verilerle göre, kantonların çoğunluğu ebeveynlik sorumluluğu olan kişileri ekonomik yaşama katılma veya eğitim alma konusunda istekli olduklarını gösterme yükümlülüğünden muaf tutmaktadır. 22 kantonun 9'unda bu durum, ev kadınları muaf tutularak biraz daha yumuşak yorumlanmaktadır (Bern, Zug, Zürich, vd). 22 Kantonun 17'sinde her iki eşin de ekonomik hayata katılma veya eğitim alma konusunda istekli olması gerekirken, diğer 5 kantonda sadece bir kişinin bu koşulu yerine getirmesi yeterli görülmektedir (Federal Konsey İsviçre Hükümeti Portalı, 2023, http-33).

Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Teşkilatı'nın (OECD) yaptığı bir araştırmaya göre, İsviçre entegrasyon konusunda başarılı bir ülkedir: Göçmenlerin büyük çoğunluğu ekonomik, sosyal ve kültürel hayatta aktif rol almaktadırlar (Devlet Göç ve Mülteciler Sekreterliği, 2023, http-34). İsviçre'nin entegrasyon konusunda başarılı bir ülke olmasını, yürüttüğü entegrasyon sözleşmesiyle açıklamak mümkündür.

2.2.4. İsviçre'de Göçmen Kadın ve Uyum Süreci

Uyum, bireyin kendi özelliklerini taşıyarak çevresiyle dengeli ilişki kurma sürecini ifade etmektedir. Genel olarak, bu kavram bir durumdan diğerine geçişi ifade etmektedir. Philip'in tanımına göre uyum, bireyin yerel adetlere uyum sağlamak için davranışlarını değiştirmesini içerir. Bu süreç, hayatı sağlıklı sürdürebilmek ve kişisel özellikleri doğru şekilde ortaya çıkarmak için önemlidir (Sözer, 2019:422). Bu çalışmanın odak noktası olan göçmen kadınların uyum sürecini anlamak ve karşılaştıkları zorlukları ele almak için İsviçre'nin entegrasyon sözleşmesi oldukça önemlidir. Bu bağlamda, göçmen kadınların yaşadığı uyum sürecini İsviçre'nin entegrasyon sözleşmesi çerçevesinde irdelemek, uyumun karmaşıklığını ve önemini vurgulayacaktır.

İsviçre'ye göç etmiş bazı göçmen kadınların, ev sahibi ülkede kalışlarını daha güvenli hale getirmek ve göç kısıtlamalarıyla baş edebilmek için İsviçre vatandaşı veya

İsviçre’de sürekli oturma sahip olan göçmen erkeklerle evlilik özellikle tercih ettikleri bir yöntemdir (Williams, 2010:44, 206). Bloch’un da belirttiği gibi “Bu yakınlaşmalar bağımlı taraf için güvenli barınma, kalıcı ikamet ve gözle görülür yararlar sağlayabilmekte ancak aynı zamanda uzun süreli ilişkilere de yol açmaktadır” (2017:125). Bu göçmen kadınlar en az 3 yıl evli kalmanın zorunlu olduğu bir süreç içerisine girmektedirler (Boleki, vd., 2020: 7-16). Ayrıca Oturum izni için başvurmuş göçmenin İsviçre’de toplam beş yıl yaşamış olması ve bu beş yılın en az 3 yıl boyunca evlilik ilişkisi içinde yaşamış olması gerekmektedir (İsviçre Konfederasyonu Devlet Göç İdaresi Sekreterliği, 2023, [http-35](http://35)).

Bern Kadın danışma merkezinin (INFRA), göçmenlerin evlilik, ayrılık ve boşanma ile ilgili her türlü göçmenlik hukuk sorunlarına yanıt bulunabileceği rehber niteliğinde hazırlamış katalogda yer alan uyum süreci ve uyum sürecini başarıyla tamamlamamış göçmenlere uygulanan yaptırım dikkat çekmektedir (INFRA, 2023, [http-36](http://36)).

İsviçre’de henüz oturum hakkına sahip olmayan yabancı bir kadın, müstakbel eşinin İsviçre’de yetkili sicil dairesinde evliliğe hazırlık sürecini başlatmalıdır (Art. 5 AIG). İsviçre’ye giriş yapabilmek için, evliliğe hazırlık amaçlı bir pasaport ve vize ibraz edilmesi gerekmektedir (AB ve EFTA ülkeleri vatandaşları için vize istenmemektedir). Vize başvuru formu İsviçre elçiliği veya konsoloslukuna sunulmaktadır. Altı ile sekiz hafta süren prosedür (istisnai durumlarda daha uzun sürebilmektedir), göçmenlik makamı İsviçre’de yaşayan müstakbel eş adayının ikamet ettiği bölgede incelemeler başlatır: örneğin mali duruma ilişkin belgeler ve kurulacak ailenin bakım garantisine dair kişi tarafından doldurulmuş soru kataloğundan elde edilen veriler doğrultusunda yapılan incelemeler. Anlaşmalı evlilik olmadığına dair hiçbir belirti bulunmadığı takdirde İsviçre nüfus dairesinden, evliliği yapılabilir ve makul olduğunu belirten onay ile kadın göçmen İsviçre’ye hareket edebilmek için bulunduğu ülkeden vize alabilmektedir (Art. 62 f.AIG).

İsviçre’ye giriş izni aldıktan sonra, 14 gün içinde İsviçre’de yaşayan müstakbel eş belediyeye kayıt yaptırmalı ve bir kayıt formu doldurulmalıdır. Bu form oturma izni başvurusu olarak sayılmaktadır. Göç idaresi tarafından evliliğe hazırlık için kısa dönem geçici oturum izni alan göçmen kadın aile birleşimi için gerekli şartları karşıladığı sürece önce yerleşim hakkını elde edebilmektedir (Art. 30 Abs. 1 Bst. B AIG i.V.m. Art. 31 VZAE). Ancak yetkili makam, haklı bir sebep olmaksızın entegrasyon sözleşmesine

uyulmaması, entegrasyon kriterlerinin karşılanmaması durumunda oturum iznini iptal edebilir veya oturum izni uzatılmayabilir (Art. 62 AIG).

Yukarıda bahsi geçen entegrasyon sözleşmesinin somut anlamı ise sırasıyla şu şekildedir (Boleki, vd., 2020: 7-16):

- Kamu güvenliği ve düzeninin gözetilmesi,
- Federal anayasa değerlerine saygı. Örneğin, kadın ve erkek için eşit haklar, yaşam hakkı ve kişisel özgürlük, inanç ve vicdan özgürlüğü, düşünce özgürlüğü ve eğitim zorunluluğu gibi,
- Dil becerileri: Yerleşim iznine sahip göçmen ikamet ettiği bölgenin diline sözlü ve yazılı hâkim olmak zorundadır. Sözlü seviye en az A2, yazılı seviye en az A1 olmalıdır.
- İktisadi hayata veya eğitim kazanılmasına katılım: İlgili kişinin yaşam giderlerini ve geçim yükümlülüklerini gelir, malvarlığı, bakım ve sigorta katkı payları ile karşılaması halinde iktisadi hayata katılım gerçekleşmiş olmaktadır. Kişi meslek okullarının herhangi birinde eğitim alıyor veya yüksek eğitim görüyorsa eğitim kazanılmasına katılım yönünde kriteri doldurmuş olmaktadır.

2.2.4. İsviçre’de Göçmen Kadın ve Kimlik

Harvey (2014:107), geçmişini koruma güdüsünün insanın benliğini muhafaza etme isteğinin bir parçası olduğunu belirtmektedir. Geçmiş, bireysel ve toplumsal kimliğin temelini oluşturur ve bu bağlamda geçmiş nesneleri ve kültürel semboller, anlamın kaynağı olarak görülmektedir. Geçmiş ile şimdiki zaman arasındaki süreklilik duygusu, değişimin kaçınılmazlığını kabul ederek yenilik ve çürümeyle başa çıkma yeteneğimizi güçlendirmektedir. Nostalji ise kriz anlarında uyum sağlama aracı olarak önem taşır ve toplumda güveni artırarak ulusal kimliği güçlendirir. Harvey’in ifadesine göre, ataerkil sisteminin içine mühürlenmiş kadın kimliğinin geçmişte nasıl oluştuğunun anlaşılması, gelecekte izlenecek yolu belirlemek için kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, geleceğin rotası ancak geçmişin izinden gidilerek çizilebilir.

Geçmişin bu rolü, Ziya Gökalp’ın kadın kimliğinin tarihsel ve kültürel oluşumunu ele aldığı çalışmasında da belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Gökalp (2020: 43), ilkel toplumlarda erkeklerin ve kadınların aynı sofraları paylaştığını ve cinsiyet rollerinin sıkı biçimde ayrıldığını vurgulamaktadır. Kadınların sosyal, politik ve hukuki haklarına

yönelik bu ayrımın nasıl oluştuğunu açıklarken, İslam hukukunun da bu süreçteki etkilerini değerlendirmektedir.

Örneğin, İslam hukukunun cinsiyet eşitliği üzerindeki etkileri Gökalp'ın çalışmasında derinden incelenmektedir. Gökalp (2020: 50-51), İslam'ın cinsiyet rollerine dair tutumunu analiz ederek, İslam hukukunun kadınların haklarını koruma ve cinsiyet eşitliği konusundaki yaklaşımını tartışmaktadır. Bu perspektif, geçmişten günümüze kadın kimliğinin evrimini anlamamıza ve gelecekteki eşitlik mücadelesini şekillendirmemize yardımcı olmaktadır.

Harvey'in vurguladığı gibi, geçmişin korunması ve kadın kimliğinin oluşumu gibi temel konular arasında kurulan mantıksal bağlantılar, sosyal ve kültürel yapıların nasıl şekillendiğini anlamamıza ve gelecekteki gelişmeleri öngörmemize olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, geçmişten gelen mirasın günümüz ve gelecek perspektifinden nasıl değerlendirileceği, toplumsal değişim ve eşitlik çabalarının yönlendirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır.

Dini temeller üzerine yerleştirilmiş olan “baba-üstün”, veya “erkek egemenliğin” kadına dayattıkları, İslam'a göre yaratılış ve Allah'ın kulu olma bakımından kadın ile erkek arasında bir fark olmadığı gerçeğiyle çatışmaktadır (Kaya, 2017:325). Bu bağlamda, kadın kimliğinin oluşmasında ataerkil sistemin olumsuz etkisinin altını çizmek mümkündür (Habermas, 2002:42).

Kimlik kavramı, genetik kodlarımızı ve aldığımız kültürel etkileşimleri içermektedir (Taylor, 2019:6). Kadın kimliği yanı sıra göçmen kadın kimliğinin de kadına yüklediği ek sorumluluklar bulunmaktadır (Yıldız, 2019:25).

Çokkültürlü toplumlardaki azınlıkların talep ettiği haklar konusu, feministler tarafından uluslararası platformlarda ileri sürülmektedir (Habermas, 2002:113). Kymlicka (2015:73-74), azınlık gruplarına özel temsil hakları verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu çerçevede Habermas'ın aktarımıyla (2002:113), Amy Gutmann bahsettiği iki tür saygı: Cinsiyet, ırk ve etnik kökenden bağımsız her bireyin kendine özgü saygı ve haksızlığa uğramış grupların -ki bunların arasında kadınlar da mevcuttur- kendine özgü davranış biçimleri ve farklı dünya görüşleri karşısında saygı, genel toplum karşısında hak taleptir.

Devletlerin gelişimi açısından, kadın haklarına verilen önem doğrudan bir etkindir; çünkü kadınlar eşit olmadıkları sürece gerçek bir medeniyetin inşa edilmesi mümkün değildir (Coşkun, vd., 2022:33). Bugün, göç akımlarında kadınların proaktif

katılımcılar olarak kabul edilmesi, kadınların bağımsız aktörler olarak görülmesiyle ilgili bir dönüşüm yaşatmış ve “göçün kadınlaşması”na (Castles ve Miller, 2003) doğru yönelmiştir. Bu bağlamda, göçün kadınlaşması süreci, İsviçre gibi ülkelerdeki istatistiklerle de desteklenmektedir.

İsviçre’ye göç, sosyodemografik özelliklere göre beş farklı nedenlerden gerçekleşmektedir:

1. Aile (43,3%),
2. Meslek (32,3%),
3. İltica (6,1%),
4. Eğitim (5,1%),
5. Diğer Nedenler (12,1%).

Aile bileşimi yoluyla İsviçre’ye göç edenler sayısı toplam 43,3 % iken, bunların % 33,0 erkek, % 53,8’i kadınlardan oluşmaktadır. Çalışmak için İsviçre’ye göç edenlerin toplam sayısı %32,3’dır ve bunların %41,0 erkek, %23,5’ini kadınlar oluşmaktadır. İltica eden toplam sayı %6,1’dir ve bunların %7,8 erkek, %4,5’i kadınlardan oluşmaktadır. Eğitim için İsviçre’ye göç edenlerin toplam sayısı %5,1’dir ve bunların %4,5’ini erkekler, %5,6’sını ise kadınlar oluşturmaktadır. Diğer Nedenler başlığı altında ise toplam sayı %12,1 iken bunların %12,8’i erkekler, %11,3’ü ise kadın göçmenlerden oluşmaktadır.

Kadınların uluslararası göçteki payı son elli yılda çarpıcı bir düzeyde değişime uğramasa da -1960’da yüzde 46,6 iken (Zlotnik, 2003) 2020’de yüzde 48,1 (UN, 2020)- kadın göçünün önemi artan düzeyde kabul edilmiştir. Kadın göçmenlerin sayısının genel göçmen sayısının yarısını oluşturması, toplumsal cinsiyetin önemi, uluslararası göçü şekillendirmede kadın olmaya iliştirilen beklentilerin ve kadın kimliğinden dolayı maruz kalınan sınırlamaların etkisi gittikçe daha fazla kabul görmekte ve bu konuya özgü akademik çalışmalarla birlikte bir literatür oluşmaya ve gelişmeye başlamaktadır (Coşkun, vd., 2022:16). Kadın göçmenlerin pek çoğu dünyanın pek çok yerinde ev ve bakım işçileri, fabrika işçileri, mevsimlik işçiler, eğlence sektörü çalışanları olarak düşük statülü ve düşük ücretli işçiler olarak, işgücü piyasasının toplumsal cinsiyetlendirilen işlerinde çalışmaktadır. Kadınlar sadece çalışma fırsatlarını değerlendirmek için değil evlilik amacıyla, öğrenciler olarak veya ev içi/aile içi şiddetin çeşitli biçimlerinden ya da devlet destekli erkek şiddetinden kaçmak için de göç etmektedir (Coşkun, vd., 2022:16). Bu bağlamda ekonomik sebepli küresel göç akımlarının önemli bir bölümünün kadınlardan oluştuğu ifade edilebilir. Coşkun, Kaşka, Williams, kadınların bağımsız

olarak göç etmelerinin nispeten yakın dönemlerde tanınmaya başlanmasının toplumsal cinsiyet normları ve varsayımlarının henüz yeterince kavrandığı anlamına gelmemekte olduğunu belirtmektedir (2022:16).

Kadınlar kendilerine atfedilen ahlaki değerler özellikle kadınlar göç sürecinde ev sahibi ülkeye taşındıklarında toplumsal cinsiyet performanslarının sorgulandığı, yargılandığı, yanlış yorumlandığı ve ayıplandığı süreçte çok daha görünür hale gelmektedir (Coşkun, vd., 2022:17). Judith Butler (2015:29), bu toplumsal cinsiyet normlarını ‘psikolojik bir atama’ olarak tanımlamakta ve kadın göçmenler kendilerini bir yandan içine doğdukları diğer yandan göçle birlikte kendilerine atfedilen toplumsal cinsiyet normlarıyla uğraşırken bulmaktadırlar şeklinde vurgulamaktadır. Kendi yetiştikleri ataerkil ortam dışına çıkan kadınlar daha fazla özgürleşebilecekleri gibi kendilerini herhangi bir destek ya da korumadan mahrum da görebilirler (Coşkun, vd., 2022:17).

Ayrıca, Abadan-Unat’ın işaret ettiği modernleşme ve özgürleşme arasındaki ilişkinin sosyo-demografik yapıları ve toplumsal örgütlenme biçimlerindeki etkisi açık şekilde görülmektedir (2017:180). Göçün aile yapısını ve kadınların statüsünü etkilediğini ifade eden Abadan-Unat, göçmen ailelerde daha eşitlikçi ilişkiler, çocukların bağımsızlığı için çaba gösterme eğilimine işaret etmektedir (2017:181). Aynı zamanda, modernleşme ve özgürleşme sürecinde kadınların karar verme sürecinde daha etkili olduğuna vurgu yapılmakta ve nihayet kültürel temaslar, kültür şoku, akültürasyon süreçleri de erkek ve kadınların değer yargılarını önemli biçimde etkisi görülmektedir (2017:181). Abadan-Unat (2017:182), tüm bu sıralanan faktörlerin etkisiyle oluşan kadının özgürleşme derecesini belirlemek amaçlı belirli bir ölçek kullanılabilirliğine işaret etmektedir. Bu ölçeklerden bazıı sırasıyla şunlardır:

- Aile yapısının parçalanması,
- Kadının, ücrete dayalı bir üretim sürecine katılması,
- Dinsel faaliyetlerin azalması.

Toplumsal cinsiyet ve kadınlık kavramı, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana erkek egemen toplumlar tarafından şekillendirilmiş ve genellikle rasyonel bilginin dışında bırakılmıştır. Bu süreçte kadınlık, doğa ve irrasyonel ile ilişkilendirilirken, erkeklik kültür ve rasyonel ile özdeşleştirilmiş ve toplumsal yapının belirleyici unsuru haline gelmiştir (Tatar, 2015:50). Bu durum, Genevieve Lloyd’un erkek ve kadın kavramlarının Batı felsefesi içerisindeki gelişimini anlattığı “Erkek Akıl” adlı eserinde

de ifade ettiği gibi, Batı felsefesi rasyonel bilgi arayışını doğa üzerinde tahakküm kurma ve onu kontrol altına alma süreci olarak görmüştür (Tatar, 2015:50).

Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet rollerinin tarihsel olarak nasıl şekillendiğini ve bu rollerin kadınların toplumdaki konumunu nasıl etkilediğini anlamak, göçmen kadınların kimlik arayışlarını ve özgürleşme süreçlerini incelemek için önemlidir. Göçmen kadınların karşılaştığı zorluklar ve kimlik arayışları, toplumsal cinsiyet perspektifinden incelendiğinde, kadınların toplumsal yapılar içerisindeki rollerini daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir.

İsviçre örneği, göçmen kadınların kimliklerini nasıl yeniden inşa ettiklerini ve bu süreçte toplumsal cinsiyet rollerini nasıl bir etki yarattığını anlamak açısından dikkate değerdir. İsviçre’deki göçmen kadınlar, toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi altında yeni bir toplumda yer edinmeye çalışırken, aynı zamanda kendi kimliklerini yeniden tanımlama sürecine girmektedir. Bu süreçte, kadınların güçlenmesi ve toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden tanımlanması açısından önemli bir rol oynamaktadır.

Bu noktada, kadının ikincil konumda olmasının nedeni, daha genel bir unsura indirgenmiştir ve ikincilik şablonunda toplumun gelişmesine engel olan unsurlarla aynı bölümde yer almıştır (Lloyd, 1996: 22). Geleneksel birçok kaynak gözden geçirildiğinde, kültürün içerisinde sağlam bir yere sahip olan bu keskin ayrımı açık bir şekilde görülmektedir. Plumwood (Tatar, 2015: 51)’un da belirttiği gibi, erkek egemenliğinin kadını doğa ile ilişkilendirmesi, batı kültürünün tüm alanlarına nüfus etmiştir ve buna bağlı olarak kültürün, rasyonalitesiyle birlikte gelişerek ilerlemesi süresince, kadın bilerek ve isteyerek geri bırakılmış ve sürekli kontrol altında tutulmuştur.

Bu anlayış, İkinci Dalga Feminizm olarak bilinen dönemde, 1949 yılında Simone de Beauvoir tarafından yazılan “İkinci Cins” adlı eserde, kadının ataerkil içindeki yaşam koşullarının hiçbir zaman değişmediğini belirtir. Margeret Walters (2009:137), Beauvoir’in bakış açısını şu şekilde özetler: “Kadınlar tarih boyunca kendilerine ait bir kimlik yaratma, özgüven kazanma, icat etme ve yaşamlarına anlam katan geniş projelerde yer alma hakkından mahrum kaldılar. Erkeklerin dünyayı şekillendirdiği, geleceği belirlediği bir ortamda kadınlar ise sürekli olarak öteki olarak konumlandırıldılar. Kadınlar genellikle erkek bakış açısından görüldüler, nesneleştirildiler ve özne olarak kabul edilmediler”.

Feminist çalışmalarında bu bağlamda “kadın”dan “toplumsal cinsiyet” kavramına geçişin uzun bir tarihinin varlığından söz eden Coşkun, Kaşka, Williams, bu iki kavramın

birbiriyle ilişkili olmasına rağmen ve bazen birbirlerinin yerine kullanılsa da “toplumsal cinsiyet”e dair açıklamalar ve referanslar konusunda zengin bir tartışma yürütülmüş olduğunu ve bu tartışmaya cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki farklılığın da dahil edildiği açıklaması yapmaktadır (Coşkun, vd., 2022: 37). “Cinsiyet” bireyin doğuştan gelen biyolojik ve fizyolojik özelliklerine referans verirken, toplumsal cinsiyet “kadınlık” ve “erkeklik” gibi toplumsal olarak atfedilen özellikler ile yakından ilişkilendirilmektedir (Schrover ve Mooney, 2013:12). Alanda geniş bir biçimde yer alan feminist çalışmalarından birinin sahibi olan Kandiyoti (2011), toplumsal cinsiyet kavramına geçişi üç aşamada ele almaktadır:

- Sosyal bilimlerin “kadınlar” hakkında hiçbir tartışmanın olmadığı erkek-merkezli doğasına karşı epistemolojik meydan okuma aşaması,
- “Kadınları” ikincil ya da aşağı görme eğilimleri,
- İlişkisel bir kavram olarak “toplumsal cinsiyet” akademik ve siyasal dile dahil edilmesi. Asıl odağı benzerliklerden ziyade farklılıklar olan bu son aşama bir yandan da sınıf, etnisite, ırk ve toplumsal cinsiyetin birbiriyle ilişkilendirildiği kesişimsellik yaklaşımı için bir zemin hazırlamıştır (Kandiyoti, 2011: 43-45).

Razavi ve Miller, “kalkınmada kadın” yaklaşımını “toplumsal cinsiyet ve kadın” yaklaşımı ile karşılaştırırken ve ilk yaklaşımın kadınların ikinciliğinin farkında olmasına rağmen toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili varsayımları yeterince sorgulamadığını, “kadınları ayrı ve genellikle homojen bir kategori olarak izole etme eğiliminde olduğunu” ve bu nedenle “esas olarak tarif edici” olduğunu öne sürmüştür (Coşkun, vd., 2022:38). Halbuki toplumsal cinsiyet perspektifinin başlangıç noktası, toplumsal cinsiyeti “bir toplumsal ilişki” olarak ele almak olmalıdır (Razavi, Miller, 1995:12-13).

Dökmen’in (2010:17) örneklendirmesiyle, “Kadından ev işlerini yürütmesi istenirken, erkekten ailenin gelirini sağlaması” beklenmektedir. Dolayısıyla, kadın ve erkekten beklenen davranışlar, duygular ve faaliyetler birbirinden farklı şekilde, toplumların yapısına kültürle birlikte işlenmiş olup, oldukça derin köklere sahiptir. Kadının toplum içindeki önceden belirlenmiş bu yeri, cinsiyete atfedilen rollerin pekişmesini ve gelişimini de doğrudan etkilemiştir: “Eylem ve yararlılık açısından ele alındığında, cinsel rol, kadına ev işi, çocuk bakımı gibi işleri yüklerken, insancıl oluşumların geri kalan tümünü, ilgi ve istek duymayı, ilerleme ve yükselme hırsını ise erkeklere bırakır. Millett (2011:49)’a göre cinsiyet yüzeysel değil, çok katmanlıdır; bu

nedenle atfedilen roller de cinsiyetin kendisi kadar köklü ve sistematik bir şekilde oluşturulmuştur.

Bu bağlamda, kadının yokluğu göç çalışmalarında 1970’lerde feminist çalışmalarıyla sorgulanmaya başlamış ve Lutz (2010) geçmişten bugüne yaptığı analizde kadınların göç çalışmalarına uzunca bir süre neden dahil edilmediğini ve daha sonra nasıl dahil edildiğini ele almıştır: İlk olarak 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarındaki egemen toplumsal cinsiyet düzeni içinde odağın ‘erkeklerde’ olması ‘doğal’ kabul ediliyordu ve dolayısıyla kadınları dahil etmeye ihtiyaç duyulmuyordu. İkinci olarak “toplumsal cinsiyet önyargıları” önde gelen sosyoloji bölümlerinde dahi “sahada ve teori oluşturmada kadın araştırmacıların yokluğunun bir sonucu idi...”. Üçüncü olarak ise kadınların göç faaliyetleri alışılmış olandan bir sapma olarak görüldükçe mevcut toplumsal cinsiyet rollerinin gözden geçirilmesine ihtiyaç olmadığı varsayımı mevcuttu. Lutz, son olarak bu konudaki ilgi azlığını toplumsal değişim ve modernite teorilerine içkin olan erkek egemen bakış açısı ile açıklamaktadır (2010: 1648-1649).

Feminist çalışmalar, özellikle 1980’lerden itibaren, kadın göçmenlerin ötesinde toplumsal cinsiyetin rolünü sorgulamaktadır. Bu çalışmalar, göç kararlarında aile içi sorumluluklar, toplumsal cinsiyete dayalı roller ve eşitsizliklerin önemli bir etki yarattığını göstermektedir (Coşkun, vd., 2020:71).

Göç çalışmalarına ‘kadınların’ veya ‘toplumsal cinsiyet’ eklenmesi (Coşkun, vd., 2022: 38), göçmen kadınlarla göçmen erkekler arasındaki farklılıkların sistematik olarak açıklanmadan çalışmalara dahil edilmesine yol açmıştır (Schrover ve Moloney, 2013:12-13). Lutz (2010), göç çalışmalarında “kadın” ve/veya “toplumsal cinsiyet” kavramının kullanımı konusunda kapsamlı bir analiz sunarak bu alanda dört aşamayı belirlemiştir (Coşkun, vd., 2022: 39). Ona göre 1980’lerden itibaren göç çalışmaları şu aşamayı takip etmektedir:

- Göç hareketlerinde kadınların görünürlüğünün telafisi. Bu aşamada tipik kadın göçü örüntüleri ve kadınların göç süreçlerinin kendine özgü yönleri araştırılmıştır ve “kadınların eklenmesi” aşamasıdır.
- Katkı yapıcı yaklaşım olarak nitelendirilen bu aşama, kadınların çeşitli göç akımlarındaki spesifik rolleri ve özgül göç deneyimleri incelemektedir. Kadınların ücretli işgücüne katılımına ve ekonomik katkılarına işaret edilerek görünürlük sağlanır.

- Bu aşamada ortak yönlerden ziyade vatandaşlık, ekonomik ve kültürel temelli eşitsizlikler gibi toplumsal farklılıklar ile etnisite gibi güç ilişkilerinde yerli kadınları göçmen kadınlardan ayıran belirli farklılıklar tartışılmaya başlanmıştır (Coşkun, vd., 2022: 39).
- Toplumsal cinsiyetin bir analitik araç olarak ele alındığı aşama. Bu aşama, 1990 ortalarından başlayarak ‘kadın çalışmaları’ndan ‘toplumsal cinsiyet çalışmaları’ perspektifine doğru bir paradigma değişimini temsil eder.

Göçün kadınlaşması yönünde yapılan tüm çalışmalar çerçevesinde alana geniş katkı sağlanmasına rağmen, yapılan araştırmalarda bakış açısı henüz kadınlaşmadığı ve sadece göçün kadınlaşmasına odaklanılmasından dolayı “kadın” omuzlarında taşıdığı kimliklerin ağırlığı altında ezilmeye devam edecektir.

Göçün etkileri arasında, kadınların güçlenmesi ve yetki alanlarının genişlemesi önemlidir. Bu süreçte toplumsal cinsiyet rollerini ele almak kritiktir. Kadınların güçlenmesi, göçün gerçekleştiği ortam, kadın göçmenlerin özellikleri ve hareket tarzına bağlıdır. Göçte öncü ve takip edilen roller, sonraki ev ve iş yaşantısını etkileyebilmektedir. Ataerkil ve kapitalist düşünce, kadın erkek rollerini belirler ve göç sürecinde hangi ideallerden fedakârlık yapılacağını etkiler. Göçmen kadınların yeni ortama uyum sağlama süreci, ataerkil pratiklere ve pazarlık becerilerine bağlıdır (İnce Beqo:2019).

Bu bağlamda, İsviçre’deki cinsiyet rollerine bakıldığında, İsviçreli ideal ev hanımı rolleri 19. yüzyılın başlarında geliştirilmiş ve yayılmışken, kadınların çoğu için bu roller ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasında gerçekleşmiştir. Bu roller, erkekleri ev dışı işlere yönlendirirken, kadınları ev içinde ev işi ve bakım işlerini yapmaya atayan ikili roller anlayışına dayanmaktadır (Burger, vd., 2014: 16-18).

Erkekler için daha geniş ekonomik kapsam, 19. yüzyılda özel hukukta kadınlar üzerindeki erkek egemenliğini de tanımlayan kuralların oluşturulmasıyla vücut bulmuştur. Bu kurallar sadece ev içi meseleler değil, aynı zamanda kadınların kocalarının veya babalarının rızası olmadan çalışamamalarının yanı sıra evlendikten sonra mallarının kontrolünü kaybetmelerini de sağlıyordu. Aile hukuku kapsamında cinsiyet ilişkilerinin yapısı tüm kantonlarda benzer şekilde -kademeli farklılıklarla- uygulanmış ve 1907 tarihli Medeni Kanun’da (1912’den bugüne yürürlükte) sabitlenmiştir (Ziegler, 1996:300)

Kocasını ev dışındaki faaliyetleri için serbest bırakan tutumlu ev kadını ideali, tüm sosyal sınıf ve mesleklerdeki erkekler tarafından memnuniyetle karşılandı. Kadının

rolünün babasına, kocasına veya ölen eşine göre tanımlanması ve görevinin ailenin erkek üyelerine hizmet etmek olduğu, kadınlar tarafından kabul edildi ve kendilerine biçilen bu role uyum sağlamaya başladılar. Ancak, ev işinde çalışan kadın ideali, kadınlar tarafından yavaş bir şekilde benimsendi: 1870’te istihdam edilenlerin (15 yaşın üzerinde) %50’den fazlası kadındı, ancak Birinci Dünya Savaşı sonrası 1970’lerin ortalarına kadar bu oran giderek azaldı. Aynı zamanda ekonomi, eve ekmek getiren erkeklerin ücretlerini arttırarak ödemeye rıza göstermekteydi. Ev kadının çalışması nafaka hakkı ile tazmin edilirken, okul sistemi ve sosyal sigorta da düalist cinsiyet modeline uygun hale getirildi (Blattmann, 2011).

Erkek imajı gibi kadın imajı da patriyotik bir dokunuş aldı. 19. yüzyılın ortalarından itibaren, aile üretimi topluluğunda zaten geçerli olan düzen, temizlik, tutumluluk ve çalışkanlık değerleri, İsviçreli ev kadınlarının takip etmesi gereken bir kanun haline geldi. O andan itibaren, ev idaresi (ev ekonomisi) kadın eğitiminin önemli bir unsuru olarak kabul edildi ve bu durum İsviçre’deki kadın dernekleri (Frauenorganisationen) tarafından desteklendi (Blattmann, Meier, 1998:26-34).

İsviçre’de genel oy hakkı, sadece erkekler için uluslararası karşılaştırmaların erken dönemlerinde tesis edildi ve uzun bir süre bununla sınırlı kaldı. Genel oy hakkıyla beraber, onlara ek siyasi haklar veren ve diğer ülkelerde olduğu gibi siyasi karar alma yetkilerini parlamento seçimleriyle sınırlamayan inisiyatif ve referandum hakkı da eklendi. Bu kapsamlı demokratik hakların yanı sıra hâkim olan toplumsal cinsiyet rolleri, erkeklerin aile içindeki konumunu güçlendirmiş ve kadınların siyasi hakları için mücadele etmesini zorlaştırmıştır. Her ailede en az bir erkek oy kullanma hakkına sahip olduğundan, kadının kocası veya babası aracılığıyla dolaylı olarak siyasi serveti kontrol etmeye yardımcı olabileceği ileri sürüldü (Ziegler, 1996: 302).

Siyasi haklardan feragat edilmesine rağmen, 19. yüzyıldan itibaren kadınların, özellikle çocuk yetiştirmede ve bazen de kocalarının davranışlarıyla ilgili olarak daha fazla sorumluluk almaları bekleniyordu. Kadın dernekleri bu görüşü, yasal eşitliğin ön koşulu olan ortaklığa dayalı bir model olarak gördükleri için desteklediler (Mesmer, 1996: 355).

İsviçre’de kadınların oy kullanma hakkı, 1971’de 1968 hareketinin (Jugendunruhen) toplumsal ayaklanma döneminde gerçekleşti ve bunun sonucunda toplumsal cinsiyet rolleri bir ölçüde yumuşadı. 1970’lerde özellikle tartışmalı olan, diğer şeylerin yanı sıra erkeklerin eski rol modellerinden ayrılmasıydı. Erkekler kendilerinden

beklenen güçlü, dayanıklı duruşa ve kariyer yönelimine isyan ederken, kadınlar ev kadını ve anne rolüne isyan etmekte ve genç kuşak cinselliğin evlilikle sınırlandırılmasına isyan etmeye başlamaktaydı. Mevcut yasalara ve normlara rağmen İsviçreli kadın ve erkekler, doğum kontrol ilaçlarının mümkün kıldığı cinsel özgürlüğü istismar ve kadın ile erkeğin evlilik dışı birlikte yaşamının (Konkubinat) yeni biçimlerini denediler (Blattmann, 2011)

1970'lerden itibaren kadınların istihdam oranı da önemli ölçüde arttı. Bununla birlikte, işgücü piyasasındaki cinsiyet ayrımcılığı ve erkeklerin ev işlerine katılımı az ölçüdeydi. 21. yüzyılın başında, İsviçre'deki pek çok kadın çocuk ve kariyer arasında karar vermek zorundadır çünkü, ne diğer ülkelerde yaygın olan ev dışında çocuk bakımına (Kinderhorte) ne de eşlerinin yardımına erişemiyorlar ve ayrıca kazançları erkeklerin kazançlarından daha düşük olduğundan çocuklarına gündüz bakım evlerine göndermekte zorlanmaktadırlar. Sonuç olarak, İsviçre'deki kadınların birçoğu diğer Avrupa ülkelerine göre çok daha sık olarak ilk çocukları dünyaya geldiğinde işlerinden ayrılmaktadırlar. Ayrıca, İsviçre'de doğum sayısı 1960'lardan bu yana diğer Avrupa ülkelerine kıyasla orantısız bir şekilde düşmüştür (2008'de kadın başına 1,48 çocuk) (Blattmann, 2011).

1981'de genişleyen rol dağılımı ve kadın-erkek arasındaki resmi ve yasal eşitlik, 1988'deki yeni evlilik yasasına da yansdı, toplumsal cinsiyet rollerinin giderek artan bir şekilde kendi seçimi olarak deneyimlenmesine yol açtı. Azalan evlilik oranları ve artan boşanma, ayrı yaşama ve bekar hane sayısı (2004'te %30), kadın ve erkeğin bir arada yaşamasında bir sorun olmadığı, ancak artan sosyal bireyciliğin bir işareti olarak görülmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin uyumlaştırılması, 20. yüzyılın sonundan bu yana yeniden yapılanmaların bir parçası olarak sosyal mevzuata dahil edilmiştir (Blattmann, 2011).

Bu gelişmelere paralel olarak, İsviçre'de kadın haklarına yönelik önemli adımlar atılırken, diğer yandan hem yerli hem de göçmen kadınlar birçok ataerkil sistemin geliştirdiği ortak sorunlarla mücadele etmektedir. Özellikle işçi sınıfı kadınlar, mevcut adaletsizlikleri en yoğun şekilde yaşamaktadır. Göçmen kadınlar için ek zorluk ise, kök ülkelerinde farklı bir toplum ve kültürle yetişmiş olmaları ve eğitim almalarıdır. Göç, bu kadınları bilinmeyen bir dünyaya yerleştirmekte ve bazen ağır yüklerle karşı karşıya bırakmaktadır.

Özellikle ev hanımı göçmen kadınlar, izole bir hayat yaşamak zorunda kalmaktadır. Ebeveynler olarak çocuklarını yetiştirirken kök ülke modeli mi yoksa İsviçre

modeli mi tercih edilmeli gibi belirsizlikler yaşamaktadır. Ayrıca göçmen kadınlar, gelecekleri hakkında belirsizlik yaşamakta ve geleceklerine dair söz sahibi olamamaları korku hissi yaratmaktadır. Aynı zamanda maruz kaldıkları eleştirilerden de korkmaktadır. Bu durum ise, sosyal hayata katılımlarını engellemektedir. Düşük ücretler ve kısıtlı ileri eğitim fırsatları, göçmen kadınların yaşamlarını zorlaştırmaktadır. Bu kadınlar, aile içindeki geleneksel iş dağılımının kurbanları olup, bu dağılım çalışan kadınlar için ek bir yük olarak görülmektedir (Kofman & Raghuram, 2005:155-176).

Göçmen kadınlar İsviçre'ye yerleştiklerinde veya kök ülkeye döndüklerinde, sağlık durumları genellikle ev sahibi ülke tarafından önemsenmemektedir. Göçmen kadınlar ülkeyi terk ettikten sonra, İsviçre'de daha önce çalıştıkları dönemde ortaya çıkan sağlık sorunlarına ilişkin sigorta yardımlarından yararlanma hakkını talep edememektedir (Zoe ve Baumann, 2015:50-52).

Yukarıda bahsi geçen göçmen kadınların sorunları 1975 yılında Paulus Akademisi tarafından Zürich'te ele alınmış ve göçmen kadınlar İsviçre'de varlık bulmaya çalışarak toplum içinde yer edinmeye çabalamıştır. 200 kadın katılımcının bulunduğu bu Konferansta göçmenlerin şikayetleri çok abartılı olduğu gerekçesiyle bir manifesto ile sonuçlanmadan önce reddedilmiştir. Konferans sonuçları, bir derginin temsilcilerinden oluşan editör komitesi tarafından incelenmiş ve özetlenen manifesto medyaya sunulmuştur. Ancak, medya manifesto konusunda beklenen ilgiyi göstermemiştir (Zoe ve Baumann, 2015:50).

İsviçre, 1955 yılında yaşadığı ekonomik patlamayı büyük ölçüde mevsimlik çalışan göçmenlerin oturma izinleri sayesinde gerçekleştirmiştir. Bu dönemde, göçmen işçilerin oturma izinleri yılda dokuz ay ile sınırlıydı. 1970'lerin ortalarında ise İtalyan'dan İsviçre'ye göç önemli bir artış göstermiştir. Yaklaşık 600.000 kişiye ulaşan İtalyan göçmenler, ülkenin yabancı pasaportu olmayan nüfusunun büyük bir bölümünü oluşturmaktaydı. Yabancı işçilerin katkılarıyla İsviçre'nin gayri safi milli hasılası (GSMH) artmış ve 1975 yılına gelindiğinde ise bu hasıla neredeyse iki katına çıkmıştır. Ancak, 1960'lar ve 1970'lerde yabancılara yönelik korku ve önyargılar artmış ve çeşitli yabancılaştırma girişimleri ile karşılaşmıştır. Bu dönemin en belirgin örneklerinden biri, 1970 yılında yapılan Schwarzenbach Girişimi'dir (Schwarzenbach Initiative). Bu girişim, %46'lık bir destek alarak toplumda büyük bir yankı uyandırmıştır (Zoe ve Baumann, 2015:51).

İsviçre’de 1961 yılında başlayan ve Zürich Ulusal Meclis (Nationalrat) üyesi James Schwarzenbach liderliğindeki bu girişimde, yabancı nüfusun %10’u geçmemesi talep edilmiştir. Ancak 1970’te yapılan referandumda %54 ret oyu olarak reddedilmiştir. Bu süreçte işveren örgütler, kiliseler ve çeşitli siyasi partiler bu talebe karşı çıkarken, Sosyal Demokrat Parti ve sendikalara yakın işçi grupları desteklemiştir. Oylama sürecinde tartışmalar yaşanırken girişimi başlatanlar, İsviçre’nin değerlerinin tehlikede olduğunu savunmuştur. 1968’de başlatılan bu girişim, misafir işçiler arasında korku ve endişeye yol açmıştır (Landwehr, 2020, blog).

İtalyan göçmen kadınlar, zaman içinde çeşitli kuruluşlarda örgütlenerek toplumsal değişim sürecine katkıda bulunmuşlardır. İtalyan kuruluşları CNI (Comitato nazionale d’intesa) ve müttefiki ATEES (Asociacion de Trabajadores Emigrantes Espaholes en Suiza) ile birlikte FCLIS, İsviçre’deki göçmen kadınların hakları için gerçek bir mücadele örgütü haline dönüşmüş ve FCLIS kadın grubunun manifestosu yayınlanmıştır. Yayınlanan bu manifesto basına sunulmuş ve çok sayıda İsviçre kuruluşlarına gönderilmiştir. Temasa geçilen kuruluşların çoğunluğu manifestonun üslubundan rahatsız olmuş ve reddetmiştir. Manifesto İsviçre’deki göçmen kadınların durumuna ilişkin ilgi çekmemiş ve hızlıca unutulmuştur. Bahsedilen bu manifesto, göçmen kadınların sosyal ve politik bağımlılıklarını ve kadın dayanışmasını ele almıştır. İsviçre Kadın Hareketleri ile ilişkilendirilen eşit işe eşit ücret gibi konuları da işlemiştir. Aile bakımı işi ile iş yeri arasındaki dengeyi vurgulamış ve günümüzde de psikososyal hizmetlerin yetersiz olduğuna dikkat çekmiştir. Göçmenlerin ve yeni kadın hareketlerinin talepleri, 1970’lerin feminist gündemine önemli katkılar sağlamıştır. Özellikle, tabuların kaldırılması ve kürtaajın yasallaştırılması gibi konular bu dönemde ön plana çıkmıştır. İstenmeyen bir hamileliğin ilk 12 haftada sonlandırılması kararının tamamen kadına ait olduğu düzenleme, 1987’de İtalya’da yasallaşırken, İsviçre’de benzer düzenleme 1 Ekim 2002’de hayata geçirilmiştir. Manifestonun son bölümünde, medyanın göç sorunlarına karşı çarpık habercilik yapmasını eleştirirken, doğrudan etkilenenleri hiçe saymasını kınamıştır. Ayrıca, yabancı kadınlara yönelik eğitim kurumlarının kamu tarafından desteklenmesi talebini vurgulamıştır -bu talep günümüzde de önemini korumaktadır. Eğitim kurumlarının dönüşümüne dikkat çekerek, göçmenleri Almanca kurslarına göndermeyi alışkanlık haline getiren kantonların varlığından bahsetmiştir. Zürich kantonunda politika ve medyanın tekrarlanan entegrasyon talebi, devletin sunduğu eğitim teklifleriyle uyumsuz olduğuna işaret etmiştir. Manifestonun son bölümünde, siyasi

taleplerin tüm göçmen kadınları kapsadığına vurgu yapmış ve bu kadınların yaşadığı güçsüzlük hissini dile getirmiştir. Ancak, kanton gelişimlerinde daha fazla demokrasiye yönelik ilerlemelerin oy çokluğu sebebiyle onaylanma şansı olmadığını da belirtmiştir. Bu durum, manifesto yazarlarının ifade ettiği hayal kırıklığına ve taleplerin yerine getirilmemesine neden olmuştur (Zoe ve Baumann, 2015:51-55).

İsviçre'deki madun grup içindeki ikili yapı, belirgin bir şekilde görülmektedir. Örneğin, İsviçreli kadınlar yıllar süren oy hakkı mücadelesi sonucunda temel bir hak elde etmiştir. Bu durumda, kendi ülkelerinde yaşayan göçmen kadınlarla ayrıcalıklarını paylaşmak tüm İsviçreli kadınlar tarafından üstlenilmelidir. Bu bağlamda, İsviçre'nin göçmen politikaları ve toplumsal değişimin süreciyle de bağlantılıdır. Ferguson'un insanı anlama yaklaşımı bu bağlamda son derece önemlidir (Callinicos, 2020:54). Göçmen kadınların toplum içindeki yerleri ve yaşadıkları değişimler, Rousseau'nun görüşüyle, insan doğasının tarihsel olarak değişebilir olduğunu ve toplumsal ilişkilerin etkilerini gösteren bir örnek olabilir (Callinicos, 2020:55). Bu bağlamda, İsviçre'de yaşayan göçmen kadınların ve İsviçreli kadınların deneyimleri arasındaki benzerlikler, tarihsel ve toplumsal gelişimi göstermektedir. Ayrıca, göçmen kadınların örgütlenmesi ve toplumsal değişime katkı sağlamasını Spencer'in düşünceleriyle ilişkilendirmek mümkündür (Swingewood, 2020:58). Spencer, toplumsal organizmada bütünün üyelerinin yararına olduğunu belirtirken, göçmen kadınların örgütlenerek çeşitlilik ve eşitlik konularındaki gelişimi desteklediği anlaşılabılır. Ancak, devletin keyfi müdahaleleri gibi faktörler, Spencer'in vurguladığı dengeyi tehlikeye sokabilir. Bu durumda, göçmen kadınların örgütlenmesinin toplumsal yapının karmaşıklığını artırabileceği ve parçaların birbirine daha bağımlı hale geldiği bir yapı oluşturabileceğini ifade etmek mümkündür. Örgütlenme ilkeleri ve farklılıklar uygulamadaki etkisi, Spencer'in biyolojik organizma ile toplumsal organizma arasındaki zıtlıkları açıklarken, bu zıtlıkların kesin şekilde belirlenemeyeceğini de ayrıca vurgulamak gerekir.

2.2.5. Göçmen Kadın ve Evlilik

Evlilik, bir insanın hayatındaki en önemli değişimdir. Karşı cinsten, iki farklı aile ve iki farklı kültürden gelen iki kişinin yasal ve kültürel yetki ve sorumlulukları dahilinde biyolojik, ekonomik, sosyal, psikolojik ve kültürel amaçla sürekli birlikte yaşamasına izin verilen sosyal bir sözleşmedir evlilik. Bu sözleşmeyle birlikte bu iki kişi aynı ortamı ve aynı zamanı paylaşarak yaşamlarını birleştirir (Topçu, 2020:6).

Göçmenler söz konusu olduğunda ise, uluslararası göç bağlamında evlilik çok kapsamlıdır. Evlilik göçünün büyük ölçüde cinsiyete özel olduğu bilinmektedir (Davin, 2007:83). Özgür ve Aydın'ın araştırmasında, Türkiye'de evlilik nedeniyle göç edenlerin %94'ünün kadın olduğu açıkça görülmektedir (2011:32). Özellikle kadın göçmenler, yurtdışında sosyal ağlara dayalı hareketlilik göstermektedir. Bu göçlerde akrabalık ve hemşehrilik önemlidir. Sosyal ağlar, göç sürecinin her aşamasında etkili olabilirken, bu göçler kültürel etki açısından geride bıraktıkları ve geldikleri topluluklarda da önemli bir rol oynamaktadır (Gelekçi, 2014:186, 191).

Özellikle de yasal olarak göçün neredeyse tek yolu olan ülkeşırı evlilikte, Türkiye'den gelen eşle yapılan evlilikler aile baskısıyla ilişkilendirilmektedir. Bu evlilikler “geleneksel” görülüp, bazen zorla veya görücü usulü evlilikler olarak kabul edilir. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet perspektifinden bakıldığında, bu evlilikler sorunlu olarak değerlendirilmekte ve kadınlara mağdur imajı verilmektedir (Topgöl, 2014:10).

Göç ve ikametgâh değişiklikleri genellikle yaşam olayları ve geçişleriyle bağlantılıdır. Bu değişiklikler göçmen ailelerde bir domino etkisi yaratabilir ve birindeki değişiklik genellikle diğesinde değişikliklere yol açar. Örneğin, yüksek öğrenim, iş fırsatları veya medeni durum gibi yaşam olayları, bireylerin yerleşim yerlerini değiştirmelerine neden olabilir (Özgür, Aydın, 2011:29-30). Bu nedenle göç, yaşam gidişi içinde çeşitli olaylarla ilişkilidir ve bu ilişki İsviçre'de yaşayan Türk göçmen kadınların evlilik tercihleri gibi konularda da gözlemlenebilir.

Topgöl (2014), “İsviçre'deki Türkiye Kökenli Gençlerin Ülkeşırı Eş Tercihleri” adlı çalışmasında, göçmen grupların evlilik tercihlerini incelemiştir. Çalışmada, grup dışı evliliklere alternatif olarak grup içi evlilikler (endogamy) iki kategoriye ayrılmaktadır: yerel (local endogamy) ve ülkeşırı evlilikler (transnational endogamy). Yerel evlilik, göçmen grubun bulunduğu ülkede kendi grubundan biriyle evlenmeyi ifade ederken, ülkeşırı evlilik, göçmenlerin geldikleri ülkede yaşayan aynı kökenden biriyle evlenmelerini ifade etmektedir (2014:9).

Göçmen ebeveynlerin çocukları, köklerinin dayandığı toplumlarla güçlü bağlara sahip oldukları için evlilik konusunda kendi kültürel değerleriyle uyumlu bir eş bulmayı tercih edebilirler. Bu tercih, ebeveynlerinin beklentilerini içselleştirmiş olmalarından kaynaklanabilir (Lievens, 1999: 715; Nauck, 2007:36, 48).

Ülkeşırı evliliklerin uluslararası göçü beraberinde getirmesi, Avrupa'daki araştırmacıların ve politika oluşturucularının ilgisini çeken bir olguya dönüşmüştür. Bu

ilginin, ev sahibi ülkelerin yeni göçmen kabulüyle, ilgili sınırlandırıcı göç politikalarından da kaynaklandığının vurgusunu yapan Topgöl, bu politikaların bireylerin evlilik kararlarını da etkilediğini ve “evlilik göçü (marriage migration)” teriminin tam da bu sınırlandırıcı bakış açısının bir ürünü olduğunu belirtmektedir (2014:9).

Topgöl’ün araştırması, göçmen kökenli çocukların yetişkin yaşlarda neden ithal gelin tercih ettiğini, bu kişilerin yaşam hikayelerine odaklanarak, eş tercihlerine etki eden koşulları net olarak göstermektedir. Topgöl (2014:21) bu koşulları dört başlıkta toplamaktadır:

- Kimliğin oluştuğu çevre,
- Sosyalleşme süreci ve sosyallik,
- Kuşaklar arası ilişkiler,
- Eğitim seviyesi

Topgöl’e göre (2014:21), grup içinde yapılan evliliklerde ülkeaşırı evliliklere ortam hazırlayan koşullar; büyürken yaşanan çevre söz konusu olduğunda iki farklı örüntü ortaya çıkmaktadır. Şehir ortamında ve kök ülke toplumla yakın ilişki içinde büyüyen gençler sıklıkla yerel iç evlilikler yapmaktayken, Türkiyeli ailelerin olmadığı ya da çok az olduğu köy veya kasaba ortamlarında büyüyen göçmen çocukların ülkeaşırı evlilik yaptıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca, bu gençler bu ortamlar hakkında oldukça olumsuz deneyimler paylaşmaktadırlar. Çünkü bu gençler bir yandan fiziksel mesafe nedeniyle kendi etnik gruplarından soyutlanmış hissetmekte, diğer yandan daha ileri yaşlarda gelen göçmen çocuklar, uyum sağlama zorluğu, dil bariyeri ve olumsuz olarak algıladıkları karşılanma koşulları nedeniyle grupları dışından insanlarla iletişim kurmada zorlanmaktadırlar. Dolayısıyla, çocukluk döneminde yaşanan tüm olumsuz etmenler, gençlerin grup içi evlilik türünü seçmemelerine çok büyük etkindir. Ayrıca, gençlerin etraflarındaki Türkiyeli toplumla kurdukları ilişki kendilerini bu topluma göre nasıl konumlandıklarını, sosyal gerçeklik algılarını ve sonuç olarak eş tercihlerini etkilemektedir. Reddedici bir ilişki içinde olan gençlerin yerelden ziyade ülkeaşırı iç evlilik yaptığı ayrıca gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, ülkeaşırı eş tercihi, genç insanların Türkiye’deki göçmen olmayan toplumla kurdukları ülkeaşırı bağlarla olduğu kadar yaşadıkları ülkelerdeki Türkiyeli toplumla kurdukları yerel bağların niteliğiyle de ilişkili olduğunu söylemek mümkündür (Topgöl, 2014:22).

Literatürde ülkeaşırı evlilikler genellikle güçlü aile etkisiyle ilişkilendirilirken, göçmen çocuklar günümüzde evliliklerini bireysel olarak, arkadaşlık veya çeşitli internet

platformlarında kurdukları yeni bağlar üzerinden gerçekleştirmektedirler (Topgöl, 2014:9; Yıldırım, 2015:135). Bu durum, geleneksel aile etkisinin yanı sıra dijital dünyanın da önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, Kaya'nın (2015:70) belirttiği, kendilerini tireli (Türk-Alman, Türk-Fransız) kimliklerle tanımlayan göçmen gençlerin evlilik kararlarında geliştirilmiş bu Avrupalılık kimliğinin bireysel eş seçimindeki etkinliği tartışılmalıdır. Bu tartışma, göçmen gençlerin kültürel kimliklerinin, evlilik tercihlerini nasıl etkilediğini daha derinlemesine anlaşılmasına yardımcı olabilir. Bu bağlamda, ülkeasıırı birleşmiş yaşamlarda, farklı arzuların ve amaçlarının sebep olduğu çatışma durumu bazı çiftler için ciddi sonuçlar doğurabilirken, diğer çiftler ise uzlaşma ve affetme yoluyla ortak bir noktada buluşabilir (Topçu, 2020:16).

Topçu (2020:18,21) yaptığı çalışmada, evliliklerde sıkça meydana gelen ve eşlerin arasında nedensellik-sorumluluk yüklemeleri kapsamında ortaya çıkan çatışma durumlarını şu şekilde sıralamaktadır:

1. Eşlerin birbirlerinden evliliğe dair gerçek dışı beklentileri,
2. Evlilik öncesi, iş bölümü gibi evlilikle alakalı planlamanın yapılmaması,
3. Ekonomik sorunlar,
4. İletişim sorunları,
5. Üçüncü şahıstan yaşanan sorunlar (Akraba gibi),
6. Cinsel yaşanan sorunlar,
7. Çocuk yetiştirmede yaşanan fikir ayrılığı gibi etkenlerden kaynaklanan sorunlar,
8. Eşlerden birinin sosyal gelişiminin gerisinde kalan ve/veya bu duruma diğer eşin alışamaması durumunda yaşanan sorunlar,
9. Diğer sorunlar (kıskançlık, sadakatsizlik, aşırı eleştiri, duygusal bağın kopması, vb).

Evlilik çatışmalarını açıklamaya ilişkin yapılan birçok araştırma, kadınlarda sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe çatışma eğiliminin düştüğünü, cinsiyet rol tutumlarının kadınlarda doyum ya da çatışmayı etkilemediğini gözlemlenirken, erkekler için geleneksel cinsiyet rollerine sahip olma, ev dışında daha fazla çalışma, zayıf çatışma çözüm becerilerine sahip olma evlilik doyumu ile negatif ilişkili gözlemlenmektedir. Ayrıca depresif semptomlar her iki eş için de evlilik çatışmasında artışla sonuçlanırken, yapılan araştırmalardan elde edilen bir diğer bulgu göstermektedir ki, kadınların evlenme

yaşları düştükçe eşlerinden şiddet görme durumu artmakta ve evlenme yaşı yükseldikçe evli kalma süreleri azalmaktadır (Topçu, 2020: 21-24).

Evlilik sonucu yaşadığı ülkeden İsviçre'ye göç etmiş göçmen kadın, sadece coğrafi mekân değiştirmemekte, aynı zamanda ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleriyle de farklı bir toplum yapısında değişim yaşamaktadır (Acungil, 2021:8). Bu değişim, göçmenlik ve yabancılık kavramlarını derinden etkilemektedir. Genellikle bu kadınlar, yaşadıkları yeni toplumda hayatlarını yeniden kurmaya çalışırken, hesaba katmadıkları sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu sorunlar arasında, göç sonrası dönemde artan şiddete maruz kalma riski de bulunmaktadır. Kendini taşıdığı toplumda görünmez ve umursanmaz hisseden göçmen kadınlar, sessizce yaşamlarını sürdürmektedir (Sili Kalem, 2017:1039).

Göç eden bireyler, hedef yerle ilgili her zaman daha iyi beklentilere sahiptir (Tekeli, 1998:10). Bu durum, yeni ailesi ve yeni yaşayacağı mekâna dair beklentileri olan göçmen kadın için de geçerlidir. Bu bağlamda, bireylerin göç kararı verirken “akılcı” ya da “razı olucu” karar modeliyle hareket ettikleri varsayılabilir (Acungil, 2021:9). Göçmen kadınlar için göç karar sürecinde “razı olucu” karar modelinin daha geçerli olduğu söylenebilir. Bu modelde, bireylerin beklenti düzeyleri önemli bir rol oynamaktadır. Göçmen kadınlar, göç etmeden önce yeni ailesine dair beklenti düzeylerinin yüksek olmasına rağmen, bu beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini gözden geçirme imkanına sahip olamamaktadır (Tekeli, 2011:30).

Engels aile kavramını (Acar, 2017:7-8), zamanla evrilen toplumsal kurallara bağlı olarak şekillenen ve ataerkil bir yapıya dönüşen sosyolojik bir birim olarak tanımlarken, Haralambos ve Murdock ailenin işlevlerini cinsellik, yeniden üretim, ekonomi ve eğitim olarak sıraladığını belirtmektedir (Acar, 2017:8). Bu bağlamda, kadınlık tanımının oluşturduğu mekân olan ev içi alan cinsiyet eşitsizliğinin de üretildiği mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle birinci nesil göçmen kadınların İsviçre’de ilk iletişim kurduğu ve sosyalleştiği mekân olan yeni aile “kadın”ın kimlik tanımlanmasında kilit rol oynayabilmektedir (Aktaş, 2013:55).

2.2.6. Göçmen Kadın ve Şiddet

Şiddet, bir kez yaşandıktan sonra etkisi içselleştirilerek duyarsızlaşmaya yol açan ve travmatik bir etkiye neden olan bir yaşantıdır. Latince kökeninden gelen ‘violentia’ terimi, kişiliğe atıfta bulunarak sert veya acımasız kişilik ve güç anlamını taşımaktadır

(Aka, 2019:61). Toplumsal ilişkilerin dinamikleri içinde, sosyolojide şiddet olgusu özellikle birbirleriyle ilişki içinde olan bireyler ve gruplar arasında yaygın olarak gözlemlenmektedir. Çünkü çatışmalar daha çok birbiriyle ilişki içinde olan bireyler ya da gruplar arasında görülmektedir (Aka, 2019:63). Çatışmacı kurama göre aileler arası çatışmalar toplumsal düzenin temelidir ve aile içinde güç ve kaynak yönetimiyle ilgili bir çatışma söz konusudur (Acar, 2017).

Bourdieu'nun toplumsal cinsiyet teorisine göre, tahakküm toplumsal yapıların temelini oluşturmakta ve beden, zihin ve eğilimler üzerinde kalıcı etkilere yol açmaktadır. Bu yapı, kadınlar üzerinde eril tahakkümün etkilerini vurgulamakta ve sembolik şiddet biçimlerini de işaret etmektedir. Bourdieu'ya göre, bu düzenekle uyum sağlamak, baskı güçleriyle gönüllü eylemler arasındaki gerilimi yansıtmaktadır (Aka, 2019:51).

Türkçede şiddet olarak ifade edilen kavram, sözcük olarak İngilizce “Violence” ve Almanca “Gewalt” kelimesine denk gelmekte olup Latince zor ve güç anlamına gelen “Vis” kökünden türetilmiştir. Bir başka bireye kontrol sağlamak ve iradeyi dayatmak olarak da bilinmektedir. Şiddet değişken bir kavramdır ve zamana, mekâna, şartlara ve ilişkilere göre değişim arz etmektedir. Şiddet, insanlık tarihi boyunca ve artan karmaşıklıkla birlikte farklı biçimlerde ortaya çıkmıştır (Ghanbarlou, 2020:60).

Dünyanın her yerinde olduğu gibi, İsviçre’de de her iki haftada bir kadın, kocası, partneri, eski partneri, erkek kardeşi veya oğlu tarafından öldürülmektedir (Stop Femizid, 2023, [http-37](#)). İsviçre Federal Cinsiyet Eşitliği Ofisi (2019) rapor ettiği verilere göre, her iki haftada bir kadın ev içi şiddet nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Bu da yılda ortalama 25 kişiye denk gelmektedir; bu kişiler arasında 4 çocuk (2009-2021) da bulunmaktadır. Her hafta bir kadın, kadın cinayeti girişimine maruz kalmaktadır (yılda ortalama 50 kişi). 2009-2021 yılları arasında cinayete teşebbüs ve tamamlanmış cinayetlerin sayısı: 686 kadın (%62, 2), 306 erkek (%25, 3) ve 124 çocuk (%12,5). 2009-2021 yıllarında tamamlanmış cinayet kurbanları: 329 kişi olup bunların %74, 8’i kadın ve kız çocukları, %25,2’si erkek ve erkek çocuklarıdır. İsviçre’de aile içi şiddetle ilgili çeşitli istatistikler, nüfus araştırmaları ve uzman kurumlardan elde edilen veriler bulunmaktadır. Ayrıca, belirli sorun alanlarında derinleştirilen veya etkilenen belirli grupların durumuna ışık tutan çeşitli bireysel araştırmalar da mevcuttur (Kadın ve Erkekler Arasındaki Eşitlik İçin Federal Büro, 2022).

İsviçre Federal İstatistik Ofisinin verilerine göre, 2023 yılında polis 19.918 aile içi şiddet suçu kayıt altına almıştır. Saldırıları (%32), tehditler (%21), hakaretler (%19) ve

basit bedensel zarar (%10), polis tarafından kaydedilen tüm aile içi şiddet suçların toplam %82'sini oluşturmaktadır (Federal İstatistik Ofisi, 2024). Polis kayıtlarına göre, 2023 yılında kaydedilen 11.479 yaralı vakasının %70,2'si kadınlara yönelik şiddetten oluşmaktadır. Elde edilen tüm bu veriler, İsviçre'de de aile içi şiddetin, dolayısıyla kadına yönelik şiddetin var olduğunu göstermektedir.

Aile içi şiddetin nedenleri çok çeşitlidir. İsviçre Federal Cinsiyet Eşitliği Ofisinin ifadesiyle, nüfusun tüm sosyal sınıflarında ve kesimlerinde görülen aile içi şiddet, göçmen kökenli insanlar arasında yüksek sayıdadır ve İsviçre'deki yabancı nüfus, aile içi şiddet riskini arttırmaktadır (2020). Tüm yaş grubundaki yabancı uyruklu kadınlar İsviçreli kadınlara göre daha fazla aile içi şiddete maruz kalmaktadırlar. Erkek arkadaşı veya eşiyle birlikte yaşayan yabancı uyruklu kadınların aile içi şiddete maruz kalma olasılığı İsviçreli kadınlara göre ortalama olarak dört kat daha fazla iken, eski eş veya erkek arkadaştan kaynaklanan şiddet 2-3 kat daha fazladır.

İsviçre'de yaşayan göçmen kadınların aile içi şiddet durumunda oturma haklarını kaybedecekleri için şiddet içeren ilişkiyi sürdürmek zorunda kalmalarını önlemek için 2008 yılında yasal bir zorluğun belirlenmesi hükmü getirilmiştir. Yabancılar ve Entegrasyon yasasına göre, evlilik veya kayıtlı birliktelik en az üç yıl sürmüş ise ve başarılı bir entegrasyon sağlanmış ise veya İsviçre'de yaşamaya devam etmek için bazı özel durumlar var ise oturma hakkı vardır. Bu özel durumlar arasında evlilik içi şiddet ve zorla evlilik de yer almaktadır. Yasa, ilgili kişinin aile içi şiddet mağduru olmasını veya evliliğe kendi özgür iradesiyle girmemesini veya menşe ülkte sosyal yeniden bütünleşmenin ciddi risk altında görünmesini şart koşmaktadır (Art. 50 Abs. 1 AIG). Tüm bu nedenlerden sadece biri kendi başına İsviçre'de oturma hakkı kazandırmaktadır. Federal Yüksek Mahkeme içtihadına göre AIG Madde 50 veya VZAE Madde 77 paragraf 1 ve 2 uyarınca oturma izninin uzatılmasını haklı kılmak için maruz kalınan aile içi şiddetin “belirli bir yoğunlukta” olması gerekmektedir. Federal Yargıtay'a göre bu yoğunluk, şiddet uygulayan kişiyle daha fazla yaşamak suretiyle mağdurun psikolojik veya fiziksel bütünlüğünün ciddi şekilde bozulacağı ve objektif bir bakış açısıyla evliliğin veya birlikteliğin devamının artık beklenemeyeceği durumlarda verilmektedir (Evlilik ve İlişkilerde Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Danışma Merkezi, 2023, [http-38](http://38)).

İsviçreli birçok uzman göçmen ailelerindeki şiddeti menşe toplumun ataerkil geleneğinin bir parçası olarak yorumlamakta ve göçmen kadınları “kültürlerinin tutsağı”

olarak görüp, şiddetin kültürel kökenle bir ilgisi olabileceği fikrini ortaya atmaktadırlar (Minder, 2008:22). Bununla birlikte, gizli alan çalışmalarında elde edilen veriler bu varsayımı sorgulamaktadır. Zürih'te bir klinik olan Maternité Inselhof Triemli, 2003 yılında 1772 hamile hasta arasında gerçekleştirdiği yazılı bir ankette, İsviçreli kadınların göçmen kadınlar kadar sık şiddet yaşadığını ortaya koymaktadır. Gloor ve Meier (2004) tarafından yapılan bu ankette, 15 yaş ve üstü kadınlarla görüşme gerçekleştirilmiş ve katılımcılara sağlık durumları, (partner, eski eş, akraba) tarafından maruz kaldıkları psikolojik ve fiziksel saldırı, tehdit ve istenmeyen cinsel davranışlar ayrıntılı olarak sorgulanmıştır. Katılımcılardan 18-25 yaş grubu şiddete ortalamadan biraz daha az uğradıkları sonucu elde edilirken, 46-63 yaş grubu katılımcılar şiddete daha fazla maruz kaldıkları ortaya çıkmaktadır. Ankete katılan kadınların uyruğu, eğitimi ve ekonomik statüsü fark içermemektedir. Bu araştırma, İsviçreli kadınların da diğer Batı Avrupa ülkelerinden, Orta ve Doğu Avrupa'dan ve Asya, Afrika ve Latin, Orta veya Kuzey Amerika'dan gelen göçmen kadınlarla aynı ölçüde sosyal çevrelerinde şiddetten etkilendiğini göstermektedir. Hane geliri daha yüksek olan ve daha eğitilmiş kadınların aile içi şiddetten, daha az parası veya daha az eğitilmiş kadınlarla benzer ölçüde etkilendiği saptanmıştır (Gloor, Meier:2004).

Katılımcı İsviçreli kadınlar, çok sayıda ve yoğun şiddet deneyimlerine rağmen polisten yardım istemeyeceklerini belirtmektedir. Polis istatistikleri yalnızca kayıt altına alınmış vakaları içerdiğinden, yabancı çiftlerin İsviçreli çiftlere göre daha fazla müdahaleye maruz kaldıkları varsayılabilir (Baier, vd. 2022:12). İsviçreli kadınlar genellikle sosyal çevrelerinden veya aile yakınlarından yardım almaktadırlar ve bu nedenle polis aracılığıyla koruma arayışı veya kadın sığınma evine başvurma ihtiyacı - göçmen kadınlarda sıkça olduğu gibi- gerekli görülmemektedir. Bu nedenle göçmen kadınların yaşadıkları şiddet karşısında daha az eylem seçeneği vardır ve şiddetten etkilenen göçmen kadınların durumu oldukça karmaşıktır.

Birçok göçmen kadın yasal olarak daha dezavantajlı durumdadır, ekonomik ve sosyal ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Bu nedenle aile içi şiddet durumunda evlerini terk etme veya başka bir yer arama imkânı bulamamaktadırlar. Buna ek olarak, göçmenler arasındaki şiddet riski, toplumdaki konumları göz önüne alındığında artmaktadır. Göçmenler genellikle toplumun en alt tabakasında yer almakta, ekonomik fırsatları sınırlı olmakta ve İsviçre'de destek ve güvenlik sağlayan bir aileye sahip olmamaktadırlar. Göç

durumu, göçmen kadınlara çeşitli açılardan bir yük oluşturmaktadır ve bu da göçmen çift ilişkilerinde şiddet riskini artırmaktadır (Belser, 2005:9-12).

2.2.7. Göçmen Kadın ve Boşanma

Boşanma, evliliğin sona erişinin hukuksal tanımıdır ve bu süreçte bireyler, mahkeme olgusu ile karşılaşacaklardır (İyilikçi, 2015: 8). Akıntürk'ün (1996) ifadesiyle boşanma, hukuki bir terim olarak, eşlerin evlilik ilişkisini mahkeme kararıyla sonlandırmasıdır. Bu durumun eşlerin hayatını ne derece etkileyeceği; ayrılmakta olan eşlerin, ailenin bütün üyelerinin ihtiyaçlarını göz önüne alan bir boşanma anlaşması yapabilme becerilerine bağlıdır (İyilikçi, 2015:8). Eşler, ne kadar çok iş birliği yapabilirse, süreç o kadar hızlı bitecek ve o kadar az sarsılacaklardır (İyilikçi, 2015:8).

Evlilik ilişkisinde bireysel gereksinim ve beklentilerin karşılanmaması, eşler arasındaki etkileşim, paylaşım ve sosyal ilişkilerin “hoşgörü” sınırlarını aşacak düzeyde bozulması gibi nedenler eşlerden biri veya her ikisi üzerinde “stres” veya “kaygıya” neden olmaktadır (Özgüven, 2000:201-218). Bu stres ve kaygılar başlangıçta aile içinde çeşitli uyum çabaları ile giderilmeye çalışılarak, ilişkiyi sürdürme ve evliliği korumaya gayret edilse de bu yöndeki çabalar başarısız bir sonuç ile noktalanmış ise, eşler boşanma ile sonuçlanabilecek ayrılık sürecini başlatarak (İyilikçi, 2015:9) çiftlerin birbirlerine yabancılaşarak beklentilerinin karşılanmadığı ve yoğun tatminsizlik yaşadıkları bir dönemin, yasal, duygusal ve sosyal olarak bitmesiyle sonlandırabilmektedir. Tek çekirdekli bir aile yapısından iki çekirdekli bir aile yapısına geçişi temsil eden ve geçici bir kriz süreci olan boşanma; sadece yaşadığı aileyi değil, aileye bağlı birçok kişinin ilişkilerini de değiştirip şekillendirir. Bireyin bu duruma uyum sağlama sürecini etkileyen faktörler ise kişilik özellikler ve sahip olduğu destek kaynaklardır (Zara, 2013:18).

Boşanma süreci elbette bireyde kalıcı değişikliklere neden olmaktadır. Ekonomik durum, yalnızlık ve bekar ebeveyn olmanın zorluğu bunlardan başlıcalarıdır. Boşanan kişi dayanıklı bir kişilik yapısına sahip ise ve aile/sosyal destek kaynakları var ise, boşanmanın yarattığı stresle daha iyi başa çıkabilir; ama bu boşanmanın hayatı şekillendireceği gerçeğini değiştirmez (Zara, 2013:19).

Kessler, boşanma aşamalarını; gözünü açmak, erozyon, ayrışma, fiziksel ayrılık, yas, ikinci ergenlik, araştırma ve sıkı çalışma şeklinde tanımlar (Uçan, vd., 2005:25). Wiseman ise bir yas süreci olarak gördüğü boşanmanın evrelerini; inkâr, kayıp, kızgınlık, yeni yaşam tarzı ve kimliğe uyum, kabul ve yeniden işlev görme, ikinci ergenlik

dönemleri olarak bildirir (Acar, 2022:2). Kaslow (1980: 718-742), boşanmanın altı istasyonundan bahseder. Bu aşamaların paralel süreçler olduğunu bildirir: Duygusal (emotional), hukuki (legal), ekonomik (economic), anne-baba olarak -ebeveyn (coparental), toplumsal (community) ve ruhsal (psychic). Tüm bu istasyonlar çiftlerde farklı etkiler gösterir (Acar, 2022:2).

Boşanmanın ardından özellikle kadınlar çocuk bakımı, çaresizlik, ekonomik zorluklar ve suçluluk hisleri ile karşılaşmakta ve daha fazla sorunla mücadele etmek zorunda kalmaktadır (İyilikçi, 2015:12).

Literatürde boşanma sonrası farklı grupların farklı zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Bu farklılıkları oluşturan en önemli sosyal etmenlerden biri de göç olgusudur. Göç ile değişen toplumsal roller, evlilik içi ve boşanma sonrası yaşanan sorunlara dair görüngüleri etkiler (Acar, 2022: 2-3).

2.2.8. Göçün Psiko-Sosyal Boyutu

Göç sürecinin psikososyal etkileri, göçmenlerin fiziksel güvenliği, beslenme ve barınma ihtiyaçları kadar önemlidir. Göçmenlerde sıklıkla rastlanılan güvensizlik, aidiyet eksikliği, dışlanma, suçluluk ve yetersizlik hisleri, psikiyatrik rahatsızlıkların gelişimine zemin hazırlamaktadır (Pekdoğan & Saygun, 2023:543). Özellikle yapılan çalışmalarda yaşam boyu travma sonrası stres bozukluğu ile depresyonun gelişme riski oldukça yüksek bulunmuştur (Başterzi, 2017:379-387). Ayrıca, anksiyete ve somatoform bozukluklar gibi psikiyatrik durumların göç eden bireyler arasında yaygın olduğu gözlemlenmektedir (Pekdoğan & Saygun:2023). Göç sürecinin ruh sağlığı üzerinde etkileri farklılık göstermekle birlikte, kadınların bu konuda daha fazla risk altında olduğunu ve göçün getirdiği zorlukların özellikle aile ve toplum içinde kadınları daha fazla etkilediğini belirtmek oldukça önemlidir. Birçok faktör ruhsal sağlık üzerinde etkili olabilirken özellikle göç edilen çevredeki farklı yaşam biçimi, dil sorunu ve beraberindeki uyum güçlükleri ile ekonomik anlamda zorlayıcı olan koşullar bilhassa kadınların ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Tuzcu ve Ilgaz, 2015:56,67). Ayrıca, zorunlu göçlerde genellikle vitamin, mineral eksiklikleri ve buna bağlı rahatsızlıklar görülebilen, gönüllü göçlerde özellikle ilerleyen yıllarda obezite ve obezite ile ilişkili beslenme sorunları oluşabilmektedir (Pekdoğan & Saygun, 2023:544). Bu faktörler göçmenlerin sağlık durumuna ve ruhsal sağlıklarına etki etmektedir.

Bhugra'nın (2004: 243-258) ifadesine göre, göçmenler değişen fiziksel ve sosyal çevre nedeni ile daha farklı ve alışılmamış sorun alanlarıyla karşılaşmakta ve bu sorunları telafi edecek sosyal destek sistemlerinin yetersizliği nedeniyle sorunların şiddeti giderek artmaktadır. Bu sorunların artmasını göç edilen ülkedeki yabancıların kabulü, kültürel değerler arasındaki farklılıklar, zorlayıcı olaylarının yaşanması ile kültürel kimlikler arasındaki uyum durumu gibi dışsal faktörler etkileyebilmektedir. Nitekim sorun alanlarının çözüme ulaşamaması ve buna ek olarak yeni sorunların da gündeme gelmesi ile bireylerin zamanla psikososyal uyumları bozulmakta ve buna bağlı olarak birtakım kriz reaksiyonları tetiklemektedir (Akdeniz ve Öz, 2017: 28). Göçmenler için daha iyi psikososyal uyum sağlamak adına, bu dışsal faktörlerin dikkate alınması ve güçlü sosyal destek sistemlerin oluşturulması önem taşımaktadır.

Göç hareketleri, insanları ve toplumları demografik, sosyo-kültürel ve psikolojik açıdan derinden etkileyen bir süreçtir. Bu süreçte bireyler, karmaşık ve hassas bir dönem yaşarlar (Akıncı, vd., 2015:74). Göçler'e göre bunun sonucunda göçmenler; kendi dilinin işlevini kaybetmesi ve yabancılaşma, yalnızlık, boşluk, özlem, aşağılık (kendi değer yargılarının aşağılanması), suçluluk, kırgınlık ve önyargı gibi duyguları karmaşık bir şekilde deneyimlerler (Erol & Ersever, 2014:53).

Yeni bir çevrede yaşama başlarken, yerel dilin konuşulabilmesi ve yerleşik insanlarla sağlıklı bir ilişki kurulabilmesi, kişinin yaşayabileceği kriz ihtimalini minimuma indiren etkenlerdir (Ekşi, 2002:219). Göç etmeye zorlanmış kişilerin travmatik ve ruhsal sorun yaşadıkları, gönüllü göç etmiş veya hiç göç etmemiş kişilerle yapılan karşılaştırmalar sonucu görülmektedir (Akıncı, vd., 2015:75). Zorunlu ve gönüllü yapılan göç arasında kıyas yapıldığında ise sosyal uyum, hayat beklentileri, kişinin dünya üzerine olan temel varsayımları gibi yaşamsal kavramların fazlaca etkilendiği görülmektedir (Erol & Ersever, 2014:48).

Göç, ekonomik açıdan daha gelişmiş olan bir bölgeye yapılmış ise, sağlık durumlarını iyi yönde etkileyebilmektedir (Akıncı, vd., 2015:75). Bu durumlar göç sürecinin karmaşıklığını ve insanların yaşadığı çeşitli duygusal, sosyal ve psikolojik deneyimleri vurgulamaktadır.

Göç sürecinde, işsizlik, geleneklerden uzaklaşma, yabancılaşma ve sosyal destekte azalma gibi sorunlarla karşılaşan göçmenler, bu zorluklar nedeniyle travmatik deneyimler yaşayabilmektedir. Ayrıca, yerleştikleri yeni yerde yalnız hissetme, iletişimde zorlanma ve kültürel kayıplar da ruhsal etkiler yaratabilmektedir. Ayrıca, yerel halktan gelen

dışlayıcı davranışlar, uyum sürecini ve savunma mekanizmalarını olumsuz etkileyebilmektedir (Derin, 2020:49). Göçmenlerin yaşadıkları bu tür zorluklar, göç sürecinin karmaşıklığını ve ruhsal sağlık üzerindeki etkileri göstermektedir.

Göçmenler, kök ülkeden ayrılmadan önceki beklentileri ile karşılaştıkları toplumda farklı tutumlarla karşılaşabilmektedir. Göç süreci, planların değişmesine yol açarak öngörülemeyen bir deneyim sunabilmekte ve göçmenlerin ülkelerinden ayrılmadan önceki motivasyonları ve düşünceleri güncel durumla örtüşmeyebilmektedir (Castles ve Miller, 2008: 26). Göç, bireyin kendi kültüründen uzaklaşıp yeni bir toplumda uyum sağlama süreci olarak tanımlanmaktadır. Göçmenlik hem olumsuz sonuçlar doğurabilmekte hem de optimal arzuların gerçekleşebileceği bir yaşamı mümkün kılabilir. Aynı zamanda, göç bireylere travmatik olaylardan kaçma ve ruhsal açıdan dayanıklı bir kimlik oluşturma fırsatı sunabilmektedir (Derin, 2020:51). Bu durumlar, göç sürecinin karmaşıklığını ve bireylerin yaşadığı çeşitli deneyimleri yansıtmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu ile verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

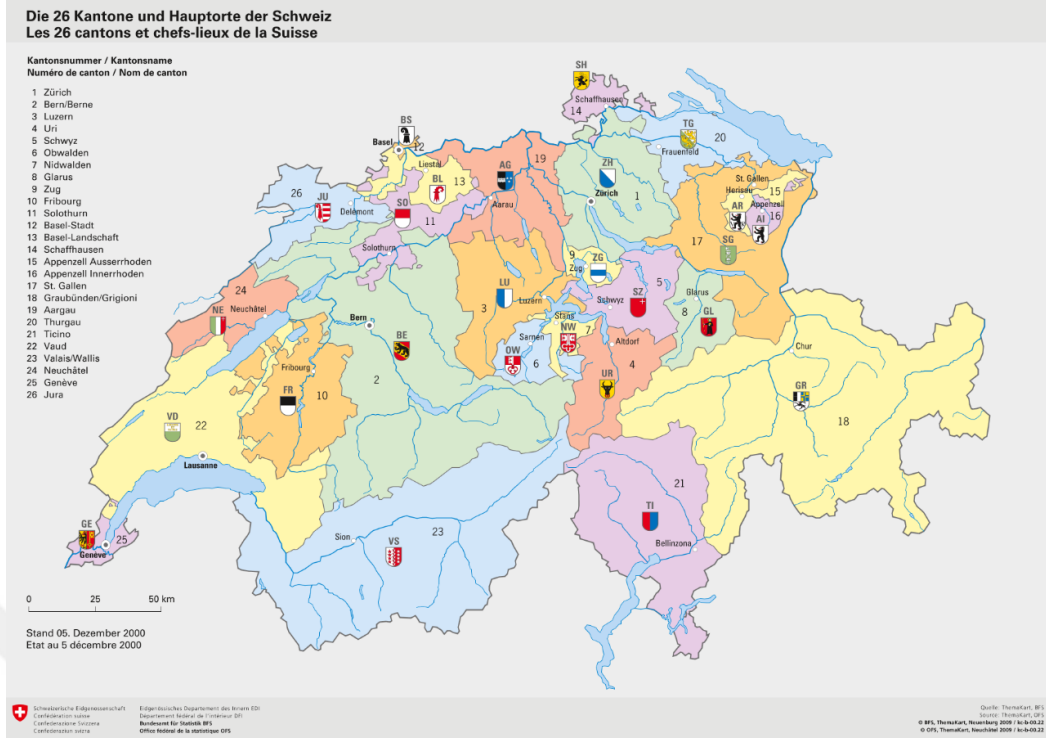
Bu çalışma, Evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden Türk göçmen kadınların deneyimlerini, ev sahibi ülkeye uyum ve toplumsal iletişim süreçlerini feminist yaklaşımla irdeleme ve bu bağlamda konuya ilişkin genel bir değerlendirme yapabilme amacı doğrultusunda nitel bir araştırma olarak kurgulanmıştır.

Bir problemin veya bir konunun derinlemesine araştırılması gerektiğinde kullanılması uygun olan nitel araştırma yöntemi, araştırma kapsamında kullanılır bir teknik olduğunu göstermektedir (Creswell, 2016:47). Creswell’in ifadesiyle (2016:48), kolayca ölçülemeyen değişkenleri belirleme veya bu araştırma özelinde, evlilik yoluyla İsviçre’ye giden göçmen kadınların seslerini duyurmalarına olanak sağlama niteliğinde olması da ayrıca nitel araştırma yönteminin bu çalışma kapsamında önemini ortaya koymaktadır. Göç konusu, araştırmanın istatistiki veriye dayalı tarama tipindeki bir araştırmadan ziyade daha çok bir kesit sunan, ayrıntıları anlamaya yardımcı niteliksel bir yönetime ağırlık veren bir tarzda yapılmasını gerektirmektedir (Kümbetoğlu, 2012:51).

Ayrıca bu çalışma, sosyal gerçekliğe kadın bakış açısıyla yaklaşan ve bilimin temel kavramlarını erkek egemen yapıdan arındırmayı amaçlayan, kadınların temel sorunlarını kadının bakış açısıyla yaklaşarak ele alan feminist yaklaşımla bütünleşmiştir (Suğur, 2012:53-54). Erkek bakış açısının tüm toplumun bakış açısı olmadığı ve kadın bakış açısının bilimin gelişmesiyle birlikte kadının özgürleşmesi açısından önemli felsefi duruş olduğu belirtilmiştir (Blaikie, 1993:78-79). Bu bağlamda, feminist yöntem ve derinlemesine görüşmeler tekniği, bu akademik çalışmanın üretiminde önemli bir rol oynamıştır (Erdoğan & Gündoğdu, 2020:17).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye’den İsviçre’ye evlilik yoluyla göç eden kadınlar arasından amaçlı gruplar kullanılarak belirlenen 38 kadın göçmenden oluşmaktadır. Bu katılımcılar, İsviçre’deki yoğun Türk nüfusunun bulunduğu şu kantonlarda yaşayan kadınlardır: Bern, Solothurn, Zürich, Basel, St. Gallen, Thurgau, Luzern, Wallis ve Aargau (Şekil 2).

Şekil 2: Görüşmelerin yapıldığı Kantonları gösteren İsviçre Haritası

3.2.1. Demografik Özellikler

Evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden göçmen kadınların sosyo-demografik özelliklerine ait bulgular doğum yılı, medeni hali, İsviçre’ye ilk geliş tarihi, göç öncesi yaşadığı yer, mesleği, çocuk sayısı ve göçmenlik statüsü bağlamında ele alınmıştır.

Tablo 1: Katılımcıların sosyodemografik özellikleri

<i>Katılımcı</i>	<i>Doğum Yılı</i>	<i>Medeni Hali</i>	<i>Eğitimi</i>	<i>İsviçre’ye ilk geliş tarihi</i>	<i>Göç öncesi yaşadığı yer</i>	<i>Mesleği</i>	<i>Çocuk Sayısı</i>	<i>Göçmenlik Statüsü</i>
K1	1977	Boşanma Sürecinde (İkinci Evlilik)	Lise	2022	İstanbul	Temizlik Görevlisi	1	B
K2	1976	Evli	Yüksek Lisans	2002	Aksaray	Eğitimci	2	C
K3	1981	Evli	Ortaokul	2000	Konya	Temizlik Görevlisi	3	Çifte Vatandaş

K4	1976	Boşanmış	Ortaokul	2007	İzmir	Kendi İş	1	C
K5	1976	Evli	Lise	1998	Düzce	Ev Kadını	3	Çifte Vatandaş
K6	1972	Boşanmış	Lise	2007	Adana	Temizlik Görevlisi	2	C
K7	1984	Evli	İlk Okul	2001	Konya	Ev Kadını	4	C
K8	1973	Evli (İkinci Evlilik)	İlk Okul	1991	Giresun	Ev Kadını	3	C
K9	1979	Boşanmış	Üniversite	2003	İzmir	Fabrika Çalışanı	2	C
K10	1975	Evli	Lise	1994	Sivas	Ev Kadını	3	C
K11	1978	Evli (İkinci Evlilik)	İlk Okul	1996	Sinop	Temizlik Görevlisi, Alternatif Tıp Uzmanı	2	Çifte Vatandaş
K12	1977	Boşanma Sürecinde	Üniversite	2010	İstanbul	Büro Görevlisi	2	B
K13	1952	Evli	İlk Okul	1970	Eskişehir	Emekli	3	Çifte Vatandaş
K14	1964	Evli	Lise	1981	Yozgat	Ev Kadını	2	Çifte Vatandaş
K15	1974	Boşanmış	İlk Okul	1995	Sakarya	Malulen Emekli	1	C
K16	1987	Evli	Üniversite	2014	İstanbul	Ev Kadını	1	B
K17	1983	Evli	Yüksek Lisans	2012	İstanbul	Memur	1	C
K18	1980	Evli	Yüksek Lisans	2017	İstanbul	Ev Kadını	1	B
K19	1996	Evli	Üniversite	2018	İstanbul	Ev Kadını	1	C
K20	1989	Evli	Orta Okul	2008	İstanbul	Temizlik Görevlisi	3	C
K21	1979	Evli	Lise	1997	Tokat	Ev Kadını	2	C
K22	1971	Evli	İlk Okul	1988	Konya	Temizlik Görevlisi	2	C
K23	1980	Evli	Orta Okul	2017	İstanbul	Ev Kadını	2	B
K24	1980	Boşanma Sürecinde	Yüksek Lisans	2006	Adana	Eğitimci	1	C

K25	1986	Evli	Lise	2008	Mersin	Fabrika Çalışanı	2	C
K26	1977	Boşanmış	Yüksek Lisans	2005	İstanbul	Pazarlamacı	2	Çifte Vatandaş
K27	1984	Evli	Orta Okul	2003	Konya	Ev Hanımı	2	C
K28	1986	Boşanmış	Lise	2008	Konya	Temizlik Görevlisi	2	C
K29	1977	Evli	Üniversite	2016	İstanbul	Sanatçı	-	Çifte Vatandaş
K30	1973	Boşanmış	Yüksek Lisans	2009	Ankara	İşsiz	2	C
K31	1964	Evli	Üzeri	2000	İstanbul	Diş Hekimi	2	Çifte Vatandaş
K32	1983	Boşanmış	İlk Okul	2007	İstanbul	Satış Danışmanı	1	Çifte Vatandaş
K33	1984	Boşanma Sürecinde	Üniversite	2008	İstanbul	İşsiz	1	C
K34	1964	Evli	Yüksek Lisans	1999	İzmir	Diş Hekimi	-	Çifte Vatandaş
K35	1969	Boşanma Sürecinde	Üniversite	1993	Kastamonu	Ev Kadını	3	C
K36	1985	Boşanma Sürecinde	Üniversite	2013	Adapazarı	Ev Kadını	1	C
K37	1999	Evli	Lise	2021	Trabzon	Öğrenci	-	B
K38	1988	Evli	Üniversite	2015	Denizli	Ev Kadını	2	C

Katılımcıların yaşlarına bakıldığında, araştırmanın yapıldığı 2024 yılında en genç katılımcı yaşı 25, en büyük katılımcı yaşı ise 72 olarak görülmektedir. Genel olarak katılımcı yaş ortalaması 43.23'dür (Tablo 1).

Tablo 2: Katılımcıların Eğitim Durumu Analizi

Toplam Katılımcı Sayısı	38 Göçmen Kadın
İlk Okul	7
Orta Okul	5
Lise	9
Üniversite	9
Yüksek Lisans	7
Üzeri	1

Mülakata katılanların eğitim durumlarına göre dağılımları şu şekildedir: İlkokul ve yüksek lisans mezunları daha az oranda katılmışken, orta okul, lise ve üniversite mezunlarının katılımı daha fazla olmuştur. Üzeri eğitim düzeyine sahip olanların oranı ise diğerlerine kıyasla daha düşüktür (Tablo 2).

Tablo 3: Katılımcının Göçmenlik Statüsü

<i>Toplam Katılımcı Sayısı</i>	<i>38 Göçmen Kadın</i>
Çifte Vatandaş	10
C	22
B	6

Katılımcıların göçmenlik statülerine göre dağılımları incelendiğinde çifte vatandaşlığa sahip olanların oranı diğerlerine kıyasla daha düşükken, C kalıcı oturum kimliğine sahip olanların oranı en yüksektir. B geçici oturum belgesine sahip olanların oranı ise diğer gruplara göre daha düşüktür (Tablo 3).

Tablo 4: İsviçre Vatandaşlığına İlişkin Görüşler

<i>Toplam Katılımcı</i>	<i>38</i>
İsviçre Vatandaşlığına Sahip	10
İsviçre Vatandaşlığını İstiyor	14
İsviçre Vatandaşlığını İstemiyor	5
Başvurmuş	1
Öncelik C kalıcı oturum	6
C kalıcı oturum sahibine vatandaşlıkla alakalı soru sorulmamıştır	2

Tablo 5: Katılımcıların Medeni Durum Analizi

<i>Toplam Katılımcı Sayısı</i>	<i>38 Göçmen Kadın</i>
Evli	24
Boşanmış	7
Boşanma Sürecinde	6
Dul	1

Katılımcıların medeni durumlarına göre dağılımları incelendiğinde evli olanların oranı en yüksek iken, boşanmış ve boşanma sürecinde olanların oranları da dikkat çekicidir. Mülakata katılmış 3 göçmen kadın İsviçreli veya İsviçre’de yaşayan farklı ülkelerden yabancılarla aile birleşimi gerçekleştirmiştir (Tablo5).

Mülakata katılan iki katılımcı, boşanma sürecinin ardından ikinci evlilikleri kapsamında İsviçre’ye aile birleşimi yoluyla göç etmiştir. Bu katılımcılardan biri İsviçre’de boşanma sürecine girmiştir, diğer katılımcı ise ikinci evliliğini sürdürmektedir.

İsviçre’ye genç yaşlarda aile birleşimi yoluyla göç eden iki katılımcı, boşandıktan sonra bağımsız yeni hayatlarını inşa etmiştir. Bu katılımcılardan biri, ikinci evliliğini Türkiye’de gerçekleştirerek eşini aile birleşimi prosedürleri aracılığıyla İsviçre’ye getirmiştir.

Çalışma grubunu oluşturan katılımcılara kartopu tekniği ile ulaşılmıştır. K2 aracılığıyla K10’a, K9 aracılığıyla K25’e, K11 aracılığıyla K35’e, K12 aracılığıyla K26’ya, K26 aracılığıyla K29, K30, K31, K34’e, K13 aracılığıyla K14’e, K20 aracılığıyla K21’e, K27 aracılığıyla K28’e ve K32 aracılığıyla K36, K38’e ulaşarak genişlemiş ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.3. Araştırma Deseni

Bu çalışma, evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden kadınların göç süreçlerini ve ev sahibi ülkeye uyumlarını feminist bakış açısıyla irdeleyen bir nitel araştırmadır. Araştırma, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve katılımcı gözlemleri kullanılarak gerçekleştirilmiş ve toplamda 38 katılımcıyla yapılan derinlemesine mülakatlarla desteklenmiştir.

Nitel alan araştırmaları gerçekleştirirken göz önünde tutulması gereken bazı temel hususlara dikkat çekilmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki ve belki de en önemlisi, tüm diğer metotlarda da olduğu gibi, araştırmaya başlamadan önce araştırma konusuyla ilgili literatür taramasıdır. Creswell’in ifadesiyle (2016:88), literatür araştırması, bilgi sağlama amacıyla taranabileceği gibi, araştırmanın ileri aşamasında da taranabilir ya da sadece araştırma probleminin önemini belgelemeye yardımcı olmak amacıyla kullanılabilir. Bu çalışmada alan araştırmasına fiilen başlamadan önce ve alan araştırma süreci sonlandıktan sonra, literatürde sıklıkla adından söz ettiren “göç ve kadın” kavramı ile ilgili diğer sosyal bilimcilerin bulguları ve değerlendirmeleri hakkında kapsamlı bilgi edinilmiş, ancak literatürde İsviçre özelinde evlilik yoluyla İsviçre’ye giden Türk göçmen

kadınların göç deneyimleri ile alakalı boşluk gözlemlenmiştir. Bu bağlamda bu araştırma, literatür taraması mevcut bilgi birikimindeki boşlukları ve önyargıları bir gerekçe olarak gösterip, genel bir açıklamanın yapılabilirliğini ve böylesi bir çalışmanın gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Creswell, 2016:229).

Ayrıca, araştırma alanı ve toplum üyeleri davranışlarını gözlemleyebilecek doğrudan gözlem, elektronik kayıtlar, kütüphaneler, arşiv kayıtları, kamu kurumları tarafından tutulan kayıtlar, geçmiş belgelerin incelendiği doküman analizi gibi veri toplama araçları kullanılmıştır (Yin, 2017: 12).

Ayrıca, nitel alan çalışmalarının büyük bir kısmı için EK 1'deki mülakat sorularına dayalı yarı yapılandırılmış görüşmeler ve katılımcı gözlemler üzerinden gerçekleşmiştir. Katılımcı gözlem, araştırmacının bizzat katılımından dolayı bir şeyler öğrenmesi, zaman içinde araştırdığı alandaki kişilerin gündelik hayatının bir parçası haline gelmesi anlamına gelmektedir (Aydın Düzgüt: 2013). Bu bağlamda araştıranın aşaması, araştırmacının 1989 yılından bugüne kadar uzanan göç hikayesi ve yoğun mekân deneyimi ile başlamaktadır. Araştırmacının özellikle “Evlilik Yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye Giden Göçmen Kadınlar ve uyum süreci” konusunu çalışmak istemesinin nedeni, kişisel deneyimlerinin yanı sıra yüksek lisans sürecinde aldığı “Küresel Dünyada Uluslararası Göç” alanı seçmeli dersinde Doç. Dr. Filiz Göktuna Yaylacı’nın önerdiği kaynaklarla birlikte göç sosyolojisi alanında edindiği bilgilerdir. Bu çalışma, evlilik yoluyla İsviçre’ye giden Türk göçmen kadınların göçe dair deneyimlerini anlamaya yöneliktir.

Kuramsal ve yönetsel boyutları içeren toplumsal gerçekliğin bilgisine ulaşmak amacıyla yapılan bilimsel araştırmalar, belli bir kuramsal yaklaşıma uygun araştırma yöntem ve tekniklerin kullanımıyla mümkündür. Bununla birlikte, geçerli ve güvenilir bilimsel bilginin elde edilme sürecinde bilimsel araştırmanın aşamalarına uygun bir yol izlenmesi gerekmektedir (Koçak Turhanoğlu, 2012).

Creswell (2016:) ayrıca, karmaşık bir konuya ayrıntılı bir anlayış geliştirebilmek için nitel araştırma yapılması gerektiğini, bunun içinse insanlarla konuşmak ve onların yaşam alanlarına giderek hikayelerini anlatmalarına izin vermek gibi belli başlı yolların izlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Her ne kadar araştırma kapsamında yapılan görüşmelerin bir bölümü katılımcıların tercihi doğrultusunda özel alanlarında gerçekleşmemiş olsa da yine katılımcıların hikayelerini anlatmalarına imkân verecek şekilde ilgili kişilerin yaşadıkları bölgelere gidilerek görüşmelerin gerçekleştirilmiş

olması da nitel araştırmanın bir başka özelliğidir. Bu hususun hassasiyetle karşılanabilmesi için, Langenthal’da yaşayan (Kanton Bern) K1, Winterthur’da yaşayan (Kanton Zürich) K3, Winterthur’’da yaşayan (Kanton Zürich) K4 ve Arbon’da yaşayan (Kanton St. Gallan) K6 dışında katılımcıların yaşadıkları kantonlar, Bern (K25), Zürich (K12 ve K26), Basel (K5), Olten (K2, K10 ve K19), Winterthur (K7, K8, K13, K14, K15, K16, K17 ve K18), Luzern (K27 ve K28), ve Buchs (K20, K21 ve K22), Aarau (K32 ve K33), Oftringen (K9, K36 ve K38), Solothurn (K37), Rothrist (K34) ve Zofingen (K11, K23, K24, K29, K30, K31 ve K35)’e toplu taşıma aracılığıyla gidilip, toplam 34 katılımcıyla, yaşadıkları şehirlerde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. St. Gallen, Bern, Winterthur ve Wallis’de yaşayan diğer dört görüşme katılımcıların tercihi üzere telefonda gerçekleşmiş ve görüşmeler ses kayıt altına alınmıştır. Mülakatlar Temmuz 2023 tarihinde başlamış ve Eylül 2023 tarihine kadar sürmüştür.

Çalışma grubunda yer alan katılımcıların birçoğunun araştırmacıyı yıllar öncesinden tanıyor olması, araştırmaya bizzat kendisinin de katılacağını belirtmesi herhangi olası endişeyi bertaraf etmiştir (Aydın Düzgit:2013). Tüm bu etkenler kapsamında araştırma uygulanabilir hal almıştır. Daha öncede değinildiği üzere, araştırmacının Ağustos 1989 tarihinde evlilik yoluyla İsviçre’ye göç etmesi ve göçmen kadın kimliği dışında ek olarak yalnız göçmen anne kimliği ile de İsviçre’de hayatını idame etme mücadelesi, araştırma kapsamında katılımcılarla empati bağlarını oluşturmakta kolaylık sağlamıştır. Araştırmacı, empati bağlarının oluşması ile saha çalışması süresince kişisel duygu ve düşüncelerini dahil etmiştir.

Bu araştırmada, “Evlilik Yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye Giden Kadınlar ve Uyum Süreci” başlıklı Sosyal Bilimler alanında bir araştırma gerçekleştirip, Türk Göçmen Kadınların İsviçre’ye geliş süreçlerini ve ev sahibi ülkeye uyum süreçlerini nasıl deneyimlediklerini, toplumsal iletişim süreçlerini, göçe ilişkin beklentilerini feminist bakış açısıyla irdeleyerek veriler elde edilmiştir. Ayrıca bu araştırmaya katkı sağlayan toplam 38 katılımcı deneyimledikleri göç ve uyum süreçlerini paylaşarak araştırmanın gelişmesinde destek olmuştur.

Araştırmacı çalışmasında katılımcılara araştırmanın içeriğini anlatırken, kendi kişisel hikayesinin sınırlarında gezinmiş, katılımcılarla mesafelenme ve nesnellik yerine yakınlık, öznellik ve ilişkilenebilirlik üzerinden bütünlenmiştir. Görüşmeler gerçekleşirken yıllardır içlerinden biri olan araştırmacı, katılımcılar için bir an dışarıdan yabancı bir araştırmacıya dönüşmüştür.

Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve önceden sormayı planlanmış soruları içeren mülakat soruları (EK 1) ve Araştırma Gönüllü Katılım Formu (EK 2) hazırlanmıştır. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkilemiş ve katılımcının yanıtlarını açmasını ve detaylandırmasını sağlamıştır.

Gözlem: Araştırmacı 1989 yılından bugüne ev sahibi ülkede Türklerin bir araya geldikleri sosyal iletişim ortamları olan camiler, dernekler, konserler, Türkiye kökenli Sivil Toplum Örgütleri ve akademisyenlerle söyleşi gibi sosyal ve kültürel etkinliklerin yanı sıra her iki topluluk içinde gerçekleşen uygulamalara da yıllarca dahil olmuştur. Ek olarak, 1990 yılından 2018 yılına kadar hem iş hayatında hem de eğitim alanlarında aktif kimlik edinmiş, 1993 doğumlu oğlunun eğitim hayatı süresince yaşadığı zorluklar ve 2018 doğumlu kızının eğitim hayatının başlaması dolayısıyla İsviçre’de göçmen kökenli çocukların eğitim süresince yaşadıkları zorlukları da yakından deneyimleyen araştırmacının çalışma grubunu ortaya koyabilme olanağı sağlamıştır. Ayrıca 2022 tarihinden bugüne İsviçre kökenli Sivil Toplum Örgütlerinde faaliyetler sürdürmeye devam etmesi ev sahibi ülke toplumunun göçmenlere karşı yaklaşımını daha sağlıklı analiz edebilmesini mümkün kılmaktadır.

Mülakat: Yıldırım ve Şimşek’in (2005) Stewart ve Cash’ten (1985) aktardıklarına göre, mülakat önceden belirlenmiş, ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir.

Bu bağlamda, katılımcıların bilgi ve düşüncelerine ulaşabilmek adına mülakatlar boyunca yukarıda adı geçen kantonlarda yaşayan katılımcılar ziyaret edilmiş ve mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakatlarda derinlemesine görüşme formu kullanılmıştır. Katılımcılara yöneltilen mülakat soruları, araştırmanın amacına uygun literatür taramasının ardından uzman görüşünün değerlendirilmesi sonucunda oluşturulmuş ve düzenlenmiştir. Bu sürecin ardından, mülakat soruları uygulamada kullanılmıştır. 4 mülakat dışında toplamda 34 mülakatın tamamı yüz yüze gerçekleştirilmişken, 38 mülakatın tümü cep telefonu ses kayıt programı kullanılarak kaydedilmiştir.

Mülakatlar başlamadan önce kayıt için katılımcılardan izin istenmiş ve mülakat izin formu imzalanmıştır (EK 3). İzin formunu imzalamak istemeyen katılımcılar ise, kayda başladıktan sonra sesli olarak onaylamıştır. Katılımcılardan biri ile yapılan mülakat sonrası eve dönüş yolunda katılımcının telefonla arayarak izin formunun yırtılıp imha

edilmesi ve ses kaydının silinmesi yönündeki talebi derhal yerine getirilmiş, ispat olarak ise yırtılan izin formunun fotoğrafı çekilip katılımcıya Whatsapp üzerinden gönderilmiştir. Buna sebep ise, paylaşıtlarının hali hazırda zorluk yaşadığı kurum tarafından öğrenilmesi durumunda daha sert tavır takınabilme ihtimalinden korkmasıydı.

Raporlaştırma sırasında katılımcıların gerçek isimlerinin kullanılmayacağı özellikle belirtilmiştir. Bu nedenle, katılımcıların isimleri kodlanmıştır (K1, K2, K3, vb.).

Mülakat sürelerine ilişkin bilgiler Tablo 6’de verilmiştir. 38 mülakatın ortalama süresi 65 dakikadır. Mülakat yapılan yerlere ve zamanlarına katılımcı ile ortak karar verilmiştir. Çoğunlukla katılımcıların yaşadıkları şehirlerde kafe gibi dış mekanlarda mülakatlar yürütülürken, cami derneğinde, katılımcıların kendi evinde, katılımcının iş yerinde, katılımcının bir akrabasının ya da komşunun evinde ve araştırmacının evinde de mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Daha öncede belirtildiği üzere, K1, K3, K4 ve K6 ile gerçekleşen mülakatlar Whatsapp üzerinden gerçekleşmiş ve telefon ses kayıt programıyla tüm mülakat süresi kaydedilmiştir. Önce katılımcıların demografik bilgileri toplanmış (Tablo 1), ardından katılımcılardan göç hikayelerini anlatmaları istenmiştir. Göç hikayesini anlatan katılımcılardan bazıları geçmişte yaşadıkları travmalarla yüzleşmekten çekinirken, birçok katılımcının mülakat sonrası rahatladığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, bazı katılımcıların bir soruya verdikleri cevap, bir başka soruya da yanıt içeriyorsa, tekrar olmaması adına o soru sorulmamıştır.

Mülakat soruları EK 1’de sunulmaktadır. Mülakatların tamamı araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Tablo 6: Katılımcılarla Yapılan Mülakat Süresi ve Mülakat Yapılan Mekanlar

<i>Katılımcı</i>	<i>Mülakat Süresi</i>	<i>Mekân</i>
K1	68 Dakika	Telefon
K2	98 Dakika	Kendi Evi
K3	43 Dakika	Telefon
K4	28 Dakika	Telefon
K5	62 Dakika	Dış Mekân
K6	81 Dakika	Telefon
K7	39 Dakika	Cami Derneği
K8	23 Dakika	Cami Derneği
K9	35 Dakika	Dış Mekân
K10	67 Dakika	Bir Komşunun Evi

K11	94 Dakika	Araştırmacının Evi
K12	134 Dakika	Kendi Evi
K13	52 Dakika	Bir Komşunun Evi
K14	29 Dakika	Kendi Evi
K15	59 Dakika	Dış Mekân
K16	82 Dakika	Dış Mekân
K17	43 Dakika	Dış Mekân
K18	96 Dakika	Araştırmacının Evi
K19	56 Dakika	Dış Mekân
K20	56 Dakika	Bahçe
K21	36 Dakika	Bahçe
K22	24 Dakika	Bahçe
K23	29 Dakika	Dış Mekân
K24	135 Dakika	Araştırmacının Evi
K25	108 Dakika	Dış Mekân
K26	72 Dakika	Dış Mekân
K27	44 Dakika	Kendi Evi
K28	48 Dakika	Bir Akrabasının Evi
K29	88 Dakika	Kendi İşyeri
K30	97 Dakika	Kendi Evi
K31	48 Dakika	Dış Mekân
K32	78 Dakika	Dış Mekân
K33	36 Dakika	Dış Mekân
K34	79 Dakika	Dış Mekân
K35	84 Dakika	Araştırmacının Evi
K36	95 Dakika	Kendi Evi
K37	43 Dakika	Dış Mekân
K38	96 Dakika	Dış Mekân

Geçerlik – Güvenirlik: Nitel araştırmalarda bulgular başka araştırmalar tarafından tekrarlandığı açısından değil, niteliği açısından değerlidir (Gönç Şavran: 2018). Bu bağlamda bulguların değerlendirilmesinin boyutları olan güvenilirlik ve bir açıklamanın atıfta bulunduğu sosyal olgunun ne ölçüde doğruyu temsil ettiğini ifade eden geçerlik (Marvasti, 2004: 113-115), araştırmalarda yaygın olarak kullanılan iki en önemli ölçüttür (Karataş, 2015:76). Araştırmanın geçerliliğini değerlendirirken, Miles ve Huberman'ın çalışmalarından yararlanılarak şu adımlar izlenmiştir:

- Elde edilen bulgular, sürekli olarak araştırmacı tarafından gerçeklikle karşılaştırılmıştır.
- Katılımcıların ifadeleri, mümkün olduğunca kendi söylemleriyle aktarılmıştır.
- Mülakat formunun hazırlanması, veri toplanması ve bulguların yorumlanması kavramsal çerçeve doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.
- Bulgular, araştırmaya katılanların bir kısmıyla paylaşılarak gerçeklik düzeyi ölçülmüştür.
- Araştırmanın sonuçları tutarlılık gözetilerek sunulmuştur (Miles & Huberman, 1994:279; Göktuna Yaylacı, 2012:189-190).

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Çalışma kapsamında elde edilen veriler, araştırma konusu ve kapsamına uygun şekilde nitel teknikler kullanılarak kategorize edilmiş ve değerlendirilmiştir. Verilerin çözümlemesi aşamasında betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu analiz sonucunda belirlenen başlıklar ve alt başlıklar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1. Göç Öncesi Beklentiler ve Göç Sonrası Görüşler
 - 1.1 Beklentilerin Gerçekleşme Düzeyi
 - 1.2 Göç Sonrası Memnuniyet
 - 1.3 Aile İlişkileri
2. Uyum Sağlama Durumları
 - 2.1. Sistem Entegrasyonu
 - 2.2. Sosyal Entegrasyon
3. Toplumsal Uyum Süreci ve Etkileyen Faktörler
 - 3.1. Ekonomik Faktörler
 - 3.2. Eğitim ve Dil Faktörleri
4. Toplumsal İletişim Süreçleri
 - 4.1. İletişim Kanalları
 - 4.2. İletişim Engelleri
5. Ulusçuluk, Kimlik Algısı ve Toplumsal Bakış
 - 5.1. Ulusal Kimlik
 - 5.2. Göçmenler Arası İlişkiler
 - 5.3. Ev Sahibi Topluma Bakış

Mülakatlardan elde edilen verilerin analizi manuel olarak gerçekleştirilmiştir. Sorulara verilen cevaplar doğrultusunda, katılımcılarla yapılan mülakatların süresi ve mülakat yapılan mekanlar Tablo 6’de verilmiştir. Ayrıca, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bir tablo oluşturulmuştur ve yaş ortalaması hesaplanmıştır (Tablo 1). Katılımcıların eğitim durumu analiz edilmiş ve yüzde dağılımı verilmiştir (Tablo 2). Göçmenlik statüsü ve İsviçre vatandaşlığına ilişkin cevaplar için ayrı ayrı tablolar oluşturulmuştur (Tablo 3 ve Tablo 4). Aynı şekilde, katılımcıların medeni durumu analiz edilerek bir tablo halinde sunulmuştur (Tablo 5).

Ses kayıt programına kaydedilen mülakatlar, veri analizi süreciyle birlikte araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında yazıya dökülmüştür. Microsoft Word programına aktarılan ve birer dosyada toplanan her bir mülakatın ses kayıtları, daha sonra sorular bazında ayrı ayrı dosyalar olarak tasnif edilmiştir.

3.5. Veri Toplama Sürecinde Yaşanılan Zorluklar

Veri toplama sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Bu zorluklar şöyle ifade edilebilir:

- Katılımcılarla daha önce zaman ve mekân konusunda hemfikir olunmasına rağmen, mülakat yapılacak kişilerin araştırmaya katılma konusunda son anda fikir değiştirmeleri ve çeşitli bahaneler öne sürerek iptal etmeleri (örneğin, eşim izin vermedi) ya da önceden haber vermeden belirlenen mekâna gelmemeleri.
- Araştırmacı, tayin edilen zamanda ve mekânda uzun süre beklemesine rağmen, katılımcıları telefonla arayıp hatırlatmak istediğinde aramalarına cevap verilmemesi ve/veya mülakat yapılacak katılımcıların randevularını gerekçe göstermeden iptal etmeleri ya da iptal dahi etmeden randevularını dikkate almamaları.
- Mülakatların farklı kantonlarda yapılması.
- Evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden kadınların mülakat sorularına son derece temkinli yaklaşımları ve deneyimlerini ile görüşlerini paylaşmaktan korkmaları.
- Mülakat gerçekleşirken tanıdık katılımcıların diğer zamanlarda paylaştıkları aile içi şiddet ve/veya ev sahibi ülkede yaşadıkları zorluklar gibi paylaşımdan uzaklaşmaları, ucu açık sorulara kimi zaman kısa cevaplar verip konuyla alakalı devam etmek istememeleri.

- Alan araştırmasının çok önemli bir bölümünü oluşturan yüz yüze görüşmeler için uygun ortamın ve güvenin sağlanması ile mülakat sürecinin planlanandan daha çok sürmesi.
- Araştırmacının ayrıca annelik rolü gereği, yüz yüze gerçekleşen birçok mülakat süresince 2018 doğumlu kızını da beraberinde götürmek zorunda olduğundan ve bazı katılımcıların da küçük çocuklu anne olmalarından dolayı seçilen mekânların oyun alanına sahip mekanlar olmasına özen gösterilmesi.
- Araştırmacının mülakat süresince küçük kızının çeşitli ihtiyaçlarından dolayı bölünmesi.
- Araştırmacının kızının okulda olduğu saatlerde gerçekleşen mülakat sürelerinin uzaması dahilinde araştırmacının kızını okuldan vakitlice alması gerektiği için ve aynı zamanda mülakatı tüm sorularla sonlandırma çabasının ciddi anlamda zaman baskısına sebep olması.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın alt amaçlar doğrultusunda elde edilen bulgular ve bunlara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Bulgular, içerik analizi sonucunda ortaya çıkan temalar doğrultusunda sunulmuştur. Buna göre, Bulgular bölümünün başlıkları şöyledir:

1. Göç öncesi beklentiler ve göç sonrası görüşlere ilişkin bulgular
2. Uyum sağlama durumları hakkındaki görüşlere ilişkin bulgular
3. Toplumsal uyum süreci ve etkileyen faktörlere ilişkin bulgular
4. Toplumsal iletişim süreçlerine ilişkin bulgular
5. Ulusçuluk, kimlik algısı, birbirlerine, diğer göçmen gruplara ve ev sahibi topluma bakış gibi etkenler bağlamında uyum ve iletişimle ilgili bulgular.

4.1. Göç Öncesi Beklentiler Ve Göç Sonrasına İlişkin Bulgular

Sosyolojik perspektifle ele alınan bu çalışmada, evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye göç eden kadınların göç kararını etkileyen çeşitli faktörler incelenmiştir. Ekonomik, sosyal, kültürel ve politik dinamikler bu faktörler arasında öne çıkmaktadır. Ayrıca, bu çalışma; aile, toplum ve çevresel etmenlerin bu kadınların göç kararını şekillendirmedeki rolünü de vurgulamaktadır.

Mülakatlar sonucu elde edilen bulgular, bu kadınların çoğunun aşk evliliği yaptığını, bazı katılımcıların görücü usulü evlilik gerçekleştirdiğini ve daha az bir kısmının ise kaçış evliliği yaptığını göstermektedir. Aşk evliliği yapan katılımcılar, eşleriyle duygusal bir bağ kurarak bireysel tercihleri doğrultusunda bu kararı aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, göçmen gençlerin geçmişte olduğu gibi aile etkisiyle değil, kişisel ilişkiler temelinde evlilik kurduklarını ortaya koymaktadır. Görücü usulü evlilik yapanlar, ailelerinin seçimine saygı göstererek bu kararı aldıklarını belirtmişlerdir. Kaçış evliliği gerçekleştiren katılımcılar ise, genellikle aile baskısından kaçma ve kendi yaşamlarını kurma amacı güttüklerini ifade etmişlerdir.

“Eşimi sevdim. Severe geldim. 2021 Eylül ayında eşimle tanıştık, bir arkadaş tarafından. Yani görmeden, telefonlarla önce. İki ay sonrasında Türkiye’ye geldi, Türkiye’de tanıştık. Üçüncü gelmesinde de evlenmeye karar verdik. Sonra işlemlerimize başladık, nikâhımız oldu. Yani toplam sürecimiz 10 ay. Nikahtan 5-6 ay sonrasında ben geldim buraya.” (K1)

“Eşimle aslında aracı vasıtası ile tanıştık. Bir komşumuz, o zaman eşimin komşusuydu. Orada oturuyorlardı. Onlar da benden bahsetmişler. Kayınvalidem kız aradığını söylemiş

oğluna. Eski komşumuzda beni gördüğünü, olabileceğine, uygun olduğunu söylemiş...”
(K5)

İş bulamama endişesi, kişisel özgürlük ve başarı arayışı gibi faktörlerle karmaşık bir karar alma süreci sonrası aile birleşimi ile göç kararı alan K2 yaşadığı o süreci şu şekilde ifade etmektedir:

“O zaman bizim başörtüsü sorunu vardı. İlahiyatlara 28 Şubat sürecinde atamalar durdurulmuştu. Sekiz yıllık eğitimin kabul edilmesiyle, o süreçte Türkiye’de iş bulamama imkanının olduğunu düşünerek, eşimle görücü usulü tanıdıkların vesilesiyle bir tanışma esnasında, böyle apar topar sonunu düşünmeden üç saatlik bir görüşmeyle ve sanki Türkiye’den bir kaçış ya da Türkiye’de yarım kalmış bir eğitim hayatını bitse de ondan sonra o eğitimi öğretime geçirme noktasında sanki Avrupa’da daha güzel şeyler yapabilirim ümidiyle, böyle biraz da nasip diyorum artık bu yaştan sonra, o noktada bir evlilikle, görücü usulü bir evlilikle İsviçre’ye gelmiş bulunmaktayım. ...” (K2)

K4 ve K26, evliliklerini internet platformlarında kurdukları bağlar üzerinden gerçekleştirdiklerini açıklamaktadır:

“Eşimle internetten tanıştık. Aşk evliliği oldu kesinlikle...” (K4)

“...Yani eşimle biz internetten tanıştık. Hani üniversiteyi bitirdikten sonra iş ararken işte bilgisayar başında arkadaşlar chat yaparken falan hani onunla bir şekilde yolumuz karşılaştı...” (K26)

Aşk evliliğiyle aile birleşimi sonucu çiftlerin İsviçre’de yaşamaya karar vermelerini etkileyen faktörler incelendiğinde, ekonomik, kültürel ve politik dinamiklerin öne çıktığı görülmektedir. Çiftler, İsviçre’de yaşamayı tercih etmelerinde ekonomik imkanların ve yaşam standartlarının önemli bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Ayrıca, kültürel faktörler de bu kararda etkili olmuş, İsviçre’nin kültürel ortamı ve toplumsal değerler çiftler tarafından çekici bulunmuştur. Politik faktörler ise daha az vurgulanan, ancak yine de dikkate alınan bir unsur olmuştur.

“...Evlilik hiç gündemimde değildi. Üniversiteye gidecektim. O zamanlar baş örtüsü sorunu da vardı. Biz imam hatipte bile başımızın açılmasını istiyorlardı. Ama evliliği bu yüzden değil ama kendim isteyerek. Sonra eşim beni görmüştü, beğenmiş. İsteyince, aslında okula devam edecektim ama... Ben de evliliği tercih ettim. Evlendim, geldim...” (K21)

“...Zaten hep şeydi... Hayalim uzaklarda olmak. Daha doğrusu biraz da...Aileden uzaklaşmak... Kaçıştı ...” (K25)

“...İşte Türkiye’de mi yoksa İsviçre’de mi? Eee, onun burada kurulu bir düzeni vardı ve açıkçası maaşlar karşılaştırıldığında benim orada kazandığım, ikimizi geçindirmeye yetmeyecekti. Onun burada kazandığı, ikimizi bir şekilde idare edecekti...” (K36)

K7, on beş yaş gibi erken yaşta bir bireyin evlenmesini reddeden İsviçre’nin kendisine neden vize verilmediğini şu sözleriyle ifade etmektedir:

“...O zamandan bahsedersek, daha çocuktum. On dört yaşındaydım nişanlandığımda, on beş yaşında evlendim. Sonra evlendikten sonra İsviçre devleti beni kabul etmedi. On beş yaşında çocuk yaş olduğu için, evlenmek için henüz erken evlenilmeyeceği için vizemi vermedi. Biz evlendikten altı ay sonra ben buraya gelebildim. On altı yaşına girmemi beklediler...” (K7)

4.1.1 Beklentilerin Gerçekleşme Düzeyi

Elde edilen diğer bulgular, göçmen bir kadının ev sahibi ülkede kendi hayallerini gerçekleştirmekte yaşadığı zorlukları ve hayal kırıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Bu kadınların bazıları, göç ettikleri ülkede kendi mesleğini icra etmekte ve eğitimini sürdürmekte zorlandığını ifade etmektedirler. Türkiye’deki mesleki becerilerini İsviçre’de tam anlamıyla gerçekleştiremediklerini ifade eden katılımcılardan bazıları hem mesleki kimliğinin hem de kadın olarak kendilerini ifade etme özgürlüklerinin sınırlarını açıkça gözler önüne sermektedir.

Kadınların güçlü olma ve kendi hikayelerini anlatma çabaları, göç sonrası deneyimlerindeki güçlüklerle karşılaştıkça nasıl baskı altında kaldıklarını ve kimliklerini yeniden inşa etme sürecinde nasıl mücadele ettiklerini göstermektedir.

“Dediğim gibi benimkisi biraz özel olduğu için gerçekten büyük bir umutla, hevesle, böyle beklentilerle geldim ama gerçekleştiremediğimi düşünüyorum. Yani kendi istediğim ölçüde gerçekleştiremediğimi. Tamam gerçekleştirdiklerim var. Buraya geldim, burada çocuklara Türkçe dersleri verdim. İlk geldiğim zamanlar Türkçe sınıfı açtım camide mesela. Ama böyle hani daha planlı, daha böyle organize ya da daha böyle profesyonel bir şekilde yapabilirsem onu tam gerçekleştirmiş olduğumu hissedirdim. Ama böyle hafta sonlarına sıkıştırılmış ya da böyle dar imkanlarla yapılmış olduğu için ben kendi adıma en azından o eğitimim gereği Türkiye’deki yapmak istediklerimle, burada yapmak istediklerimle kısmi olarak gerçekleştirdiğimi düşünüyorum. Ama daha derinlere indiğim zaman böyle daha iyisini

yapabilirdim. Bu ülkenin dilinden, eğitiminden, ekonomisinden bir kadına sunmuş olduğu hakların çoğundan faydalanabilirdim. Ama yapamadım.” (K2)

“Benim buraya geleceğimi kararlaştırıldığında burada da mesleğimi yapabilirim, belki diplomamı tanıtabilirim, birazcık belki üniversitede okurum ama daha sonra yeniden öğretmen olarak çalışabilirim hevesiyle gelmiştim. O olmadı, o gerçekleşmedi. Çok fazla halletmem gereken şey vardı. Birçoğunu hallettim aslında. Dil olsun, sertifikaları aldım. Üniversiteden notlarımı çevirisini yaptım vs. vs. Ama o arada da Türkiye’den öğretmen... Saygı açısından, çocukların sevgisi açısından. O masumiyet yok burada. O saygı yok. Bir öğretmen gelince sınıfta ayağa kalkan öğrenciler yok. Öğretmenin önünde düğmesini ilikleyen çocuklar yok burada. Bir de yabancı olduğum için ezilirim düşüncesiyle bu hayalimden vazgeçtim. Hayal kırıklığı oldu.” (K9)

Dışarıdan görünen İsviçre ile göçmen olarak yaşanan İsviçre’ye dair kıyaslama yaparak hayal kırıklıklarını yansıtan K17 edindiği tecrübeleri şu ifadelerle anlatmaktadır:

“... O kadar reklam yapmayı seven bir ülke ki İsviçre. Dışarıdan baktığınız zaman inanılmaz sosyal, inanılmaz hani kadına destek veren, çalışmak isteyen bütünü kapıları açan falan hani öyle zannediyorsunuz. Asla öyle bir şey yok. Veya işte entegrasyon konusunda yardım eden, 1 ih. Ancak hani mülteciyseniz filan bu haklardan faydalaniyorsunuz. Onun dışında tek başınasınız. Tek başınıza maddi manevi halletmek zorundasınız bu durumu. O yüzden beklediğim şeylerin hiçbirini İsviçre tarafından karşılandığını düşünüyorum.” (K17)

Araştırma sonuçlarına göre, göçmen kadınların göç öncesi ve sonrası yaşamları incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların çoğunluğu iş kültüründe uyum sağlama, kök aile bağlarını sürdürme ve sosyal izolasyon gibi konularda zorluklar yaşamaktadır. Özellikle, sosyal izolasyon ve kültürel değişim, bu kadınların entegrasyon sürecinde belirgin zorluklar olarak ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca, bir grup katılımcı ise İsviçre’de yaşamalarının kendilerine ekonomik ve duygusal olarak olumlu değişimler getirdiğini belirtmiştir. Özellikle konfor alanlarının genişlemesi ve daha özgür bir yaşam sürme hissi, bu katılımcılar için önemli motivasyon kaynakları arasında yer almaktadır.

“Türkiye’nin şartlarında sanki böyle daha özgür olduğumu düşünürdüm. Hani böyle nasıl desem, kendi dilin olduğu için akşamları böyle bir hani sinemaya gidebilirdik ya da bilmiyorum böyle bir Bursa’da özellikle bir o kültür parklarında, uzaktan da olsa bir konsere

katılıp dinleyebilirdik mesela. Ama İsviçre'ye geldiğim zaman, böyle kesinlikle eve kapanmış camiye odaklanmış bir hayatın içine girdim.” (K2)

“Konforum düştü. Günlük hayattaki yaşam konforum daha düşük burada, onu söyleyeyim. Ya, bunun biraz da tabii anne olmakla da ilgisi var bence. O zaman daha, yani kendi ülkemde, Türkiye'nin en büyük şirketlerinden birinde çalışıyordum. Çok popüler bir çevreyle zaman zaman oturup kalkıyordum. Çok eğlence, gezme, tozma, tatil her şey yani benim için çok rahattı. Bir gelecek kaygısı hissetmiyordum. Yani, güvende hissediyordum. Tabii Türkiye'de daha değişikti o zaman. Ama burada, buranın nasıl bir katkısı oldu mesela? Hani daha idrak ve bilincim gelişti, gelişmek zorunda kaldı diye düşünüyorum. Bazı şeyler olmalı ki, işte biz de yani yoğrulalım, şey yapalım. Bunun için de konfor alanından çıkmak gerekiyor. Egomu çok törpüledim...” (K12)

“Göçle tabii, yani ben şimdi İsviçre'ye gelmeden önce bir güzel, yani sosyal kültürel olarak daha iyi bir seviyedeydim Türkiye'de. Öğretim üyesiydim, güzel yerde muayenehanem vardı falan. Burada Almanca bilmeyen bir dış hekimiyim, konuşamıyorum. Sosyal kültürel olarak düşünmüyorum kendimi ama çok yalnızlık hissettim. O hayattan sonra buraya gelmek. Yani yapayalnızım gibi... Tabii, Türkiye'de anne değildim. Yani evlenip, annelik ilk İsviçre'de, geç anne oldum. Eee, annelikle tabi ki, anne olunca ama biraz daha burayı daha farklı görmeye başladım. O da var. Yani ilk başta işte bu anaokullarında çocukların eve gelmesi falan. Mesela Türkiye'deki arkadaşlarımla kıyaslıyordum. Orada bütün çocuklar, hani anne olunca hep bakıcılar, daha hamilelik döneminde bakıcılar seçiliyor. Mesela eşim bu konuya çok karşıydı. Yani bir insanın, bir çocuğunu parayla baktıramazsın falan. O zamanlar benim etrafımda hep böyle arkadaşlarım olduğu için ben de biraz, ay ben nasıl yapacağım, ev işi, çocuk bilmem ne. Ondan sonra ama o dönemler baktım ki, hakikaten esasında çocuklarıma kendimin bakması çok güzel bir şeydi. Yani bu beni sevindirdi. O yüzden memnunum. Tek bir o konuda memnunum.” (K31)

“Göçle birlikte... Yani maddi konuda biraz daha rahatlama olarak değişti. Ama onun haricinde ailemden uzaklaşıp çok daha farklı bir hayata merhaba dedim...” (K7)

Katılımcı, İsviçre'deki yaşamın daha kuralcı ve düşünceli olduğunu belirterek, Türkiye'deki yaşantısının daha basit ve düşüncesizce olduğunu fark ettiğini ifade etmektedir. Bu durum, kadınların toplumsal kurallara ve normlara daha fazla uyum sağlama zorunluluğu hissetmelerine ve bu kuralların toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini daha iyi anlamalarına işaret etmektedir. Feminist perspektiften, bu bilinçlenme süreci, kadınların toplumda daha bilinçli bireyler olarak yer almalarını desteklemektedir.

“Ben burada çok şey öğrendim ya. Çok kuralcı bir ülke ve gerçekten, hani Türkiye'deki yaşantımın ne kadar langur lungur, Türk deyimiyle böyle daha basit, böyle nasıl desem daha düşüncesizce yaşadığımı fark ettim burada. Daha kuralcı olduğu zaman etrafını, komşunu vesaireyi düşünmek zorunda kalıyorsun. Kurallar, trafik kuralları olsun ne bileyim devlet yerlerinde karşılaştığım muamele çok güzel. Yani çok şey öğrendim. Yani çok daha iyi insanca yaşamayı diyebilirim. Yani İzmir'den geldim ama daha bilinçli yaşamayı öğrendim burada.” (K4)

Göçle birlikte özgürlük ve bağımsızlık hissine vurgu yapan K33, büyüdüğü ailedeki baskıdan uzaklaşmanın, bireysel refahını ve özgürleşme hissini nasıl arttırdığını şu sözleriyle anlatmaktadır:

“...Bir kere özgür oldum. Yani modern bir ülkede yaşamak, aile baskısından uzak olmak bana çok iyi geldi. Ben kendimi bu İsviçre'de daha özgür, daha güvenli ve daha huzurlu hissediyorum. Yani ailemden uzak olmak bana çok iyi geldi. Çünkü ben şey, böyle amcalarımla altı kardeş, babamlar, aynı binada büyüdük. Aile, bir de benim annem çok tutucu ve baskıcı bir insandır. Ben hiç sevmem. Geleneksel şeylerden nefret ederim. Onlardan uzak olmak bana mükemmel, çok iyi geldi. Yani iyi hissediyorum o anlamda.” (K33)

Evlilik beklentileri karşılanmadığında, başarılı uyum süreciyle birlikte yeni beklentiler oluşmaktadır. Katılımcıların ifadeleri bir kadının göç sürecinde yaşadığı deneyimleri, toplumsal beklentileri ve bireysel güçlenme sürecini ortaya koymaktadır. Feminist bakış açısıyla bakıldığında, kadınların yaşadığı korkuları aşarak adım adım güçlenmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kültürel beklentilerin deneyimlerini nasıl şekillendirdiği ve bağımsız bir yaşam kurma becerisi görünür kılmaktadır. Kadınların toplumsal bağlar kurma konusundaki hayal kırıklığı, entegrasyon sürecinde karşılaştıkları zorlukları ve toplumun bireyselliğinin onların beklentilerini nasıl etkilediğini göstermektedir.

“Gerçekleşiyor. Her gün daha da artarak gerçekleştiğini düşünüyorum. İlk etapta hani bir çöküş dönemi yaşamış olsam da düştüğüm yerden geri kalkıp sımsıkı sarıldığımı düşünüyorum yani. Hayallerimi tam anlamıyla gerçekleştirmedim. İnsan her gün dününü yaşamak istemiyor. Hani bir adım daha, bir tık daha ileriye gitmek istiyorsun. Hayatın şeyi zaten bu. Hani hep daha iyi olacak, daha da geliştirebilirim, daha da şey olacak diye düşünüyorum yani.” (K25)

“Yani benim gelirken böyle şey beklentilerim yoktu açıkçası, korkularım vardı. Nasıl olur, dilini bilmiyorum, insanlar nasıl, uyum sağlamak nasıl olur diye. Daha sonra yaşarken burada hep bir şeyler benim için adım adım, günden bir güne değişik hedeflerim oluştu yaşantıyla beraber. Benim beklentilerimin yani çok üstünde oldu. Yıllar geçip de tabii ki beklediğim şey mesela kendi çekirdek ailemde. İşte o uyum sağlayabilmek, o bağı kurabilmek. Yani aslında sosyal yönüyle, bağ yönüyle istediğim bir şey olmadı. Ben daha mesela eski eşim burada doğduğu için, onlar da bir yabancıların daha yoğun yaşadığı bu mahallede büyüdükları için mesela hani komşuluktaki arkadaşlıktaki falan daha bağlı bir toplum bekliyordum. Türk toplumu bekliyordum. Fakat gördüğüm şey işte daha çok akrabalığa inen ya da hemşeri şeyinde olan insanların birbirine yaklaşması ama diğer insanların biraz daha bu şeyin dışında bırakılması. Aile olarak daha hani daha bağlı, toplum olarak daha bağlı bekliyordum ama gördüğüm şey biraz daha bireyselliğe, daha yalnızlığa inmiş. Kendi adıma diğer yönden beklediğim şey daha hani aile içinde böyle normal bir yaşantıyken şimdi kızımın bir hayat yaşıyorum. Memnun muyum? Memnunum.” (K32)

Bu araştırma, Türkiye’den İsviçre’ye evlilik yoluyla gelen kadınların perspektiflerini ve deneyimlerini anlamak amaçlı gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de yaşayan kadınlara, evlilik yoluyla İsviçre’ye gitmeyi düşünenlere tavsiyeleri sorulmuş ve sosyal ilişkiler ile toplumsal dinamikler bağlamında derinlemesine bir anlayış sağlama hedeflenmiştir. Katılımcılar, bireysel deneyimlerine ve toplumsal normlara vurgu yaparak, evlilik yoluyla İsviçre’ye gitme düşüncesinin kişisel tercihlere ve sosyal çevrenin etkilerine bağlı olduğunu belirtmiştir. Göçmen kadınların büyük çoğunluğu, yeni aile ve kültürel farklılıklardan kaynaklanan zorluklar, dil bariyeri, psikolojik sorunlar, ekonomik zorluklar ve sosyal bağların eksikliği gibi sebeplerle evlilik yoluyla İsviçre’ye gelmenin önerilmediğini ifade etmiştir. Bu durum, toplumsal normların, beklentilerin ve cinsiyet rollerinin bireylerin yaşam tercihlerini nasıl etkilediğini gözler önüne sermektedir. Öte yandan, az sayıda katılımcı, İsviçre’ye gitmeden önce gelişmiş dil becerilerine sahip olmanın önemine dikkat çekmiş ve daha özgür, refah içinde bir yaşam gibi dinamiklerin de tavsiye unsuru olarak öne çıktığını belirtmiştir. Bu bulgular, dil becerilerinin geliştirilmesi ve sosyal entegrasyonun teşvik edilmesinin, göçmen kadınların yaşam kalitesini artırabileceğine işaret etmektedir.

“Almanca öğrenip gelsinler, bana göre öyle. Burada daha rahat. Çok açık giyinen bir insan değilim. Ama mesela askılı bluz, kot şort giyiyorum. Türkiye’deki gibi bakmıyorlar. Kadına seks objesi gibi bakmıyorlar. Herkes öyle giyiyor ve öyle geziyor. Burada daha özgür gibi geliyor bana kadınlar.” (K1)

" ...Gelecek kişinin ben mutlaka Türkiye'de kursa gitmesini tavsiye ederim. Şimdi zaten A1 falan istiyorlar sanırım oturum için. Giriyorlar sınava ama daha fazlasını. Almanca öğrenmek, araba kullanmak gibi beceriler edinmeleri önemli. Ayrıca, terzilik, kuaförlük gibi işleri öğrenmek de burada para kazandırabilir. Kendini tanıtacak ve alışveriş yapacak kadar Almanca bilmek faydalı olur. Kadınların, eşlerine ihtiyaç duymadan ayakta durmaları gerekiyor. Burada evliliklerin çoğu fiyasko. Boşanmasalar bile çok az evlilik mutlu devam ediyor." (K12)

"Evlilik yoluyla gelmeyi tavsiye etmem. Eskiden Almanca bilmek gerekmiyordu, ama şimdi sokuyorlar. Gerçi onların da okul halleri var. Geldikleri zaman zorlanmadan buraya adapte olabiliyorlar. Ama bizde öyle bir şey yoktu. Ben çabuk adapte oldum ama çoğu insan sessiz bir ortama geçişi kaldıramıyor. O yüzden tavsiye etmem." (K3)

"Asla etmem. Buradaki insanlar çok güzel yaşıyorlar belki ama manevi bir eksiklik var. Böyle insanlar belli bir zaman sonra donuklaşıyor, mutsuzlaşıyor. Türkiye daha güzel, cıvıl cıvıl, şen. Bana göre, Türkiye'de yaşamaya devam etsinler, gelmesinler buraya." (K7)

"Tavsiye etmem. Boşanma sürecinde zorlanıyorlar. Kariyerini bırakıp sıfırdan başlamak zor oluyor. Birçok kadın eşine güvenip çaba gösteriyor ama insan geleceğini başkasına bırakmamalı. Ekonomik özgürlüğünü korumak önemli. Gelmek isteyenler kariyerlerine devam etmeli ve çaba göstermeli. Hiçbir şey altın tabakta sunulmuyor ..." (K26)

4.1.2.Göç Sonrası Memnuniyet

Göç sonrası memnuniyet düzeyine dair bu çalışma, göç öncesinde özgür ve sosyal bir yaşam sürdüren Türk göçmen kadınların, İsviçre'deki ötekileşme ve kültürel uyum zorlukları sonucunda yalnızlık duygusuyla başa çıkmak zorunda kaldığını ortaya koymaktadır. Maddi ve manevi değerlerini geride bırakan bu kadınlar, yeni toplumlarında kimliklerini yeniden inşa etmeye çalışırken, aidiyet duygusunu destekleyen dil ve sosyal kabul gibi unsurları kaybetmektedirler. Yeni aile ve ülkeye adaptasyon zorlukları ile birleştğinde, kadınları kök ailelerinden uzaklaştırmakta ve yabancılaştırma hissi yaratmaktadır. Yeni sosyal ağlarda bu boşlukları doldurmak için daha fazla çaba harcayan göçmen kadınlar, zamanla aidiyet kaybı, kültürel çatışma ve duygusal boşluklarla şekillenen bir süreç yaşamaktadır. Mülakatlara dayanan bulgular, yeni ailelerinden beklenen mutluluk ve desteklerin genellikle karşılanmadığını, aile içi sorunlarla mücadele etmeyi ve eşlerin ruhsal sorunları gibi zorlukların hayal kırıklığına yol açtığını göstermektedir. Feminist perspektiften değerlendirildiğinde, bu zorluklar toplumsal

cinsiyet rolleri ve beklentilerinin yeniden değerlendirilmesi gerektiğini işaret etmekte, göçmen kadınların entegrasyon süreçlerinde karşılaştıkları engellerin bireysel deneyimlerin ötesinde, daha geniş toplumsal ve yapısal sorunların bir yansıması olduğunu ortaya koymaktadır. Göçmen kadınların bu zorlukları anlamak ve çözüm yolları aramak, feminist teori ve pratik açısından önemli bir sorumluluktur.

Eşinin ruhsal sorunlarıyla karşılaşan kadınlardan biri olan K1 ve evlenmek için İsviçre'ye kaçış yolunda, eşinin madde bağımlısı olduğunu öğrendiğini ifade eden K15 yaşadıklarını şu sözlerle anlatmaktadır:

“...Ben çok mutluydum ilk iki ay. Eşimin yavaş yavaş huyları değişti. Yani huyları değil aslında, aslında öyle bir insanmış, ben bilmiyordum. Kumar oynuyormuş yıllardır. Alkol, alkol aldığını biliyordum da bu kadar içtiğini bilmiyordum. Ondan sonra, yani bipolar hastası, psikolojik sorunları olan bir hastaymış. Psikolojik sorunları olduğunu biliyordum ama bu kadar yüksek derecede rahatsız olduğunu bilmiyordum ve bu zamanla şeylere yol açtı, yani işe gidiyordu, çalışıyordu ama ben hiçbir şekilde parasını hiç görmüyordum. Maaşını almadan para bitiyordu, çünkü kumar oynuyordu...” (K1)

“...Evlenmeden önce nikah yapıldı ki yarın bir gün düğün olduktan sonra, hani rahatlık olsun diye. Ama o İsviçre'deydi ben Türkiye'deyim. Eşim burada, eşim çok kıskançtı. Çok güvensiz bir insandı. O dönemi çok zor yaşadım, şu an ne yapıyorsun, neredesin? Her şeyin bir hesabı veriliyordu. Zaten küçük yerdesin, bir yere gidemiyorsun, devamlı bir baskı telefonla ve hemen düğün istiyorlar. Tabii aileme uymuyor hemen. Diyorlar yazın, onlar hayır kışın. O sırada bunlar birbirine yürüyor, aileler falan filan. Ben baskıdan eşim de bana diyor ki biz gidelim. Ben baskıdan yanlış bir karar veriyorum ve kaçıyorum. Evet, maalesef bu hatamı çok büyük ödedim bedelini. Kaçtık, gece geldi aldı, Ankara'ya gittik direkt. Bu olay duyulunca bütün onlar da İstanbul yakın, İstanbul'dan uçarız diye bütün İstanbul'a benim kuzenlerimi falan dikiyorlar. Hani namus, namusunuzu temizleyin. Tabii onun da baskısı var. Ben zaten yola çıktık, ama ben anladım o an ne yaptığını. Bir de arabayı kenara çekip sigara paketinden bir şey sarmaya başlayınca, ben dedim, yani ne yaptım? O zaman gördüm, beynimden vurulmuşa döndüm çünkü önceden abimden görüyordum ne yapıyor bu diye. Her neyse geldik. Eşini seviyorsun ya güveniyorsun ya her şeyine. Dedik zaten, her şey başladı, yolda başladı yani. Şoklar, eve gidiyorsun gene aynı şoklar. Ondan sonra ailesini tanıyorsun, iki abisi var. Onların şokları, iğrenç insanlar. Yani çok zor bir evliliğim oldu.” (K15)

Bir diğer katılımcı ise eşinin kumar alışkanlığıyla yüzleşmektedir. Bu durum, aile içi ilişkilerde güven sorunlarına ve ekonomik zorluklara yol açmıştır.

“...Daha sonra ben çalışma hayatına başlarken de mesela işte hani Türkiye'ye gitmek istiyordum. Türkiye'ye gidemiyordum. Hani üç yıl gitmediğimi biliyorum ben. Bu da hani kendisi iyi çalışıyordu, iyi kazanıyordu aslında. Ama işte, kumar ya da başka şeylerle borçlar hiçbir zaman için bitmiyordu. Ama dedi çalış hani o zaman al parayı git diye. Tamam dedim. Tabii öyle olmadı. Hani evde bir şeyler eksik olunca, borçlar olunca o da öyle olmuyor. Maalesef o şey de eve gidiyor.” (K32)

Tüm bu deneyimler, kadınların yaşadığı uyum sürecindeki zorlukları ve aile içi dinamiklerdeki değişimleri görünür kılmaktadır. Bu bağlamda, göçmen kadınların yeni hayatlarında karşılaştıkları zorluklar ve hayal kırıklıkları hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ele alınması gereken önemli konulardır. Ayrıca K11'in ifadeleri, çocuk yaşta evlenerek göç ettiği yeni yaşamında hayalini kurduğu aile düzeni ile gerçek hayatta yaşadığı zorlukların bir çatışması olarak görülmektedir. Yaşadığı hayal kırıklığına neden olan cinsiyet rolleri ve aile dinamiklerinin nasıl etkili olduğunu katılımcı şu sözleriyle anlatmaktadır:

“Ne bileyim, çocuktum, düşüncem işte aile kur, çocuk büyüt, öyle. Biz öyle gördük köyde. Kadın evde, köy işlerinde. Erkek eve ekmek götürüyor, para götürüyor. Öyle gördüm, öyle. Bir de hiç kayınım yanında yaşayacağımı hayal etmiyordum mesela. Kayınım vardı, o da zaten beşik kертmesiyle sözlüydü. Evleneceğini biliyordum. Eltim gelince ben giderim sanıyordum. O geldi, o önce gitti, ben kaldım. Avrupa'ya gidip de kayın yanında mı kalınır? İlla ki kalınmaz. Öbür gelin gelince ayırırlar beni ayırılır sandım. Zaten çocuk kafasıyla, on yedi yaşında. Öyle, ayrılırim evimde çocuğumu büyütürüm öyle hiç çalışmayı falan, öyle çok büyük hayal kuramıyordum, düşünemiyordum yani. Bambaşka bir hayata geldim, düşündüğüm gibi olmadı, ayrı evim olmadı. Çok mutlu olmadık, çok haksızlık, çok hakaret...” (K11)

İsviçre'ye mutlu bir evlilik hayaliyle göç etmesine rağmen, yaşadığı şiddet olayları sonrasında boşanan katılımcı, 3 yaşındaki çocuğunun eski eşinin ailesi tarafından Türkiye'ye kaçırılması ve yaşadığı bu olayda İsviçre devletinden destek alamaması gibi travmatik olaylarla karşılaşmıştır. K15 yaşadığı zorlukların sadece bireysel değil, aynı zamanda toplumsal ve hukuki boyutlarının da göz önüne seren tecrübelerini şu sözlerle ifade etmektedir:

“...Artık en son bir dayakta polis çağırdım. Hiç Almancam yoktu. Kadın sığınma evine götürdüler beni. Herkesin kendi yarası var, çoluk çocuk dolu. Ama bilmiyorsun. Hani bir yere gidiyorsun ama nereye gidiyorsun? Bilinçsizce yani şu an bakıyorum da bilinçsizce bir

yol almışım. Sadece korkudan bir kaçış. Eşim ve ailesi şiddet dolu insanlardı; bunu sonradan öğrendim. Sonra Winterthur'da ev buldum, ama şiddet ve baskılar devam etti. Çocuğun var diye görüşmek zorundaydım, tehditler aldım. Pasaportumu alacaklarını söylediler. Sonunda çocuğumu kaçırdılar. Türkiye'ye götürdüler, polis yardımcı olmadı, Interpol'e başvurdum. Çocuğum şimdi yanımda ama yaşadıklarımın etkisi bitmedi. Ailem yardım etmedi, 'kendin istedin, kendin gittin' dediler. Çocuğu geri almak için büyük mücadele verdim..." (K15)

Yeni ailenin beklentileri; cinsiyet rolleri konusundaki sosyal normlardan kaynaklanan baskılar, göçmen kadınların kendi değerlerini muhafaza etme arzusu ve seçtiği yolda özgürce ilerleyerek kendi benliğini bulma isteği K25'in sözleriyle şu şekilde ifade edilmektedir:

"Hani herkes benden çok böyle yüksek bir performans bekliyordu. Hemen konuşayım falan kursa gidiyorum ama kursa gittiğim... (Kimler bekliyordu senden bu performansı?). Eşim, ailesi, beni hemen bir şeyde... Bir tanıdıkları kadın vardı otelde, temizlik işlerine falan gidiyordu. İşte onun yanına verelim, sen temizliğe git falan dedi kayınvalidem. Ben dedim yapamam. Tabii o zaman da şey, büyükleniyor, şey yapıyor olarak görüldüm. İşte temizliğe git. Şuna git. Ya dedim ben bunu yapmak istemiyorum. Ben babama ne diyeceğim yani? Buraya geldim. Siz her şeyi toz pembe anlattınız onlara. Kızınızın çalışmasına bile gerek yok, hiçbir şey yapmasına gerek yok, ona gerek yok, buna gerek yok dediniz ama buraya geldikten sonra da temizliğe gitsin, oraya gitsin, buraya gitsin dediniz. Dedim ben bunu yapmak istemiyorum. Ben dil öğrenip bir şekilde, başka bir şey yapmak istiyorum, yani ne yapabilirsem artık. Fabrikada mı çalışırım, artık bir yerde mi çalışırım bir şekilde. Ama temizlik yapmak istemiyordum yani. O işi yaparsam kendimi asla hani bir daha bir değersizleştiriyormuşum gibi geldi. İstemedim." (K25)

İsviçre'nin kendi içindeki kültürel farklılıklara vurgu yapan K16 deneyimlerini şu sözleriyle aktarmaktadır:

"Genel olarak söylemek gerekirse biz çok daha sıcak insanlarız, sıcak kanlı insanlarız. Çok net, ilk aklıma gelen bu oldu. Yani çok daha soğuklar. Şimdi aslında İsviçre de öyle garip bir yer ki gerçekten. Ben İsviçre'nin ilk İtalyan tarafına gittiğim zaman burası İsviçre değil demiştim. Ama İsviçre aslında...Yani bazen şöyle düşünüyorum, gerçekten. Bir milletleri var gibi gelmiyor. İsviçre'nin, İsviçre kökenli olan İtalyan tarafından birisi bambaşka, buradakiler bambaşka. O yüzden de açıkçası tek bir profil oluşturamıyorum İsviçrelilerle ilgili ama bu bölgeyle ilgili, bu yaşadığım bölgeyle ilgili buradakiler çok soğuk oldukları için ilk aklıma gelen biz çok daha sıcakkanlı, çok daha yardımsever belki, çok daha

yakınlaşabilen, hemen böyle yakınlık kurabilen insanlarız. Onlar daha mesafeli, daha soğuk diye söyleyebilirim.” (K16)

K15 yaşam deneyimlerini ve mücadelesini dile getirirken, eşler arası güvensizliğin, toplumsal normların baskısı ve cinsiyet rollerine dair sorunları yansıtmaktadır. Bu durum, ikinci nesil göçmenlerin yaşadığı kültürel çatışmalar ve içinde bulunduğu sosyal yapının da etkisiyle birlikte zorlayıcı bir yaşam deneyimi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, İsviçre’nin dışarıdan abartılı görünen yanlarına rağmen, muhtaç duruma düşüldüğünde yaşanan zorluklara vurgu yapan K15, sosyal yardımların veya destek sistemlerinin beklendiği gibi işlemediği ve kişinin kendi kaynaklarına daha fazla güvenmesi gerektiği bir bakış açısı sunmaktadır:

“...Geldik, ne geliş? Tabii her gün tartışmalar, adamın kendinde vardı bu güvensizlik. Hani her şeyi sorguluyordu, her şey için Kur'an'a el bastırılıyordu. Hani düşünsene doğduğundan beri bir şeylerine değer veriyorsun. Evleneceğin gün için kendini saklıyorsun. Onun için bile hesap vermek zorunda kalıyorsun. Nişanda tebrik edenler için hesap vermek zorunda kalıyorsun. Yetmiyormuş gibi bir dayak yiyorsun üstüne. Yani insan gibi muamele görmedik. Devamlı burada güçlü olmak zorundasın. Hep ayakların üzerinde durmak zorundasın. Ve ben bunu yıllarca yaptım. Ama yani şey değil, dışarıdan görüldüğü gibi, İsviçre hani abartılı gözüküyor ya. Ama bir muhtaç olmaya gör, senin kanını emiyorlar. Son damlasına kadar. O kadar zorlama var yani. Avrupa'ya geliyorsun ama burada bir de ikinci nesil yaşamış olduğu, yetiştirilme tarzları olsun, eğitimleri olsun, psikolojileri olsun o kadar berbat ki. Üçüncü, dördüncü nesil, hadi neyse kendilerini eğitiyorlar. Ama onların ki berbat yani ortada sıkışık kalmışlar. Ve bütün çaresizliklerini getirdikleri kadınlardan çıkartıyorlar. Ve ben böyle bir yerde durmak istemedim. Ve ben ömrümü dayak yiyerek geçirmek istemedim. Ben çocuğumu öyle büyütmek istemedim. Ve ben buna karşı çıktım. Karşı çıktığım için de çok büyük acılarla maalesef mücadele etmek zorunda kaldım.” (K15)

K30’in ifadeleri, kültürel farklılıkların ötesinde, benzer endişe ve beklentilere odaklanarak farklı kültürlerdeki kadınlar arasında ortak noktalara vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda İsviçrelilerin daha bireysel, Türklerin ise ben merkezli olduğu yönünde gözlemlerini şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Disiplin. Gerçekten çok önemli bir konu. Onlar bizden çok daha iyi değiller. Bizden çok daha akıllı değiller. Hatta kendi içlerinde çok büyük hani kişisel kompleksleri olan insanlar var. Ben bunu çalıştığım dönemden biliyorum. Mesela benim mağazama hep kadınlar geliyor. Ya görüyorum. O kadar aslında yani, hani, Türk’ü İsviçrelisi, işte dini şöylesi böylesi.

Yok, bunları hiç ayırt etmememiz lazım. İnsanın her yerde herkesin endişeleri, herkesin böyle hayattan beklentisi, hani baktığınızda yalın olarak her şeyden sıyrıldığınızda hepimiz aynıyız. Hepimizin gelecek korkuları var, hepimizin işte şu ya da bu, bazı kendisiyle ilgili kompleksleri var. Baktığında hani böyle, işte şeyleri çok bizden farklı görmüyorum yani. Disiplin önemli burada. Çünkü çöpünüz konusunda da disiplin göstermeniz gerekiyor. Her konuda disiplinli olmanız gerekiyor. Pazar günü Türkiye'deki gibi bir alışveriş yapabilme değil, ona göre alışveriş zamanınızı belirlemeniz... Yani kendinizi bir programlamanız ve bir disipline sokmanız lazım. Ayrıca da burada insanlar çok daha sade, çok daha doğal bir yaşam içerisinde. Bireysellik tabii ki var burada. İnsanlar öncelikle bir kendini düşünüyor. Ama bencillik değil. Bireysellik, insanın kendi sınırına binmesi ve başkasına zarar vermemesi. Bencilik olduğu zaman benim bu haklarımı kendim kurmak için başkasına zarar vermem gibi algılıyorum ben. Benim şu an böyle bir analizim var. Burada insanlar bencil değil, bireysel. Kendi hayatlarını yaşıyorlar. Çünkü biliyorlar ki yalnızca kendilerinden sorumlular. Ama Türkiye'de şöyle bir şey var. Türkiye'de insanlar bu sade yaşam, bireysel bunu çok karıştırıyorlar. Sınırlar yok. Biz orada kendimiz için yaşamıyoruz. Ben mesela burada birisine kendimi kanıtlamak zorunda değilim. Ama Türkiye'de insanlar başkalarına göstermek için yaşıyorlar. Kendileri olamıyorlar. Büyük bir gösteriş içerisinde.” (K30)

Göçmen kadınların İsviçre'deki iş gücü piyasasında yaşadıkları yapısal ve toplumsal zorluklar, feminist teori perspektifinden değerlendirildiğinde, cinsiyetlendirilen işlerde ve yarı zamanlı pozisyonlarda yoğunlaşmalarının, ekonomik bağımsızlık ve kariyer gelişimi önünde önemli bir engel teşkil ettiği görülmektedir. Katılımcı ifadeleri, kadınların iş güvencesizliği ve düşük ücretle karşılaştıkları prekarya sınıfına dahil olduklarını göstermektedir. Örneğin, K6'nın yaşadığı dil sorunları ve zorlu iş koşulları, cinsiyet temelli eşitsizliklerin bir yansımasıdır; K12'nin ırkçılık ve dil engellerine dair deneyimleri ise, göçmen kadınların etnik kökenlerinden dolayı da ayrımcılığa maruz kaldıklarını ortaya koyarak, kesişimsel bir ayrımcılık deneyimine işaret etmektedir. Bu durum, göçmen kadınların iş gücüne tam katılım göstermelerini engelleyen yapısal bariyerlerin cinsiyet, etnik köken ve dil gibi kimlik boyutları üzerinden daha karmaşık ve derin bir ayrımcılık yarattığını ortaya koymaktadır.

“...En çok zorluğu iş ve dil konusunda yaşadım. İş yerinde Almanca bilmediğim için daha iyi işleri bana vermiyorlardı. Genellikle fabrika ortamlarında çalıştım ve bu bir bayan için kolay olmuyor. Vardiyalı çalışmak, ağır kaldırmak, makinelerle çalışmak zorlu bir süreçti. Bazı ilerde tuvalet temizliği gibi beklentilerle karşılaşmakta zor oluyordu. Bazı firmalarda saat ücreti az olmasına rağmen çok iş veriyorlardı ve bu da yetiştirmemi zorluyordu. En son çalıştığım tavuk fabrikasında soğuk nedeniyle sağlık sorunları yaşadım ve bu yüzden işi

bırakmak zorunda kaldım. Fabrika ortamında hızlı ve güçlü olmanın beklentisi, zaman zaman kapasitemi aşıyordu ...” (K6)

Katılımcı K11’in anlatısı, göçmen kadınların İsviçre’deki yaşam koşullarını Türkiye ile karşılaştırarak güvenlik ve özgürlük algısını vurgulamaktadır. İsviçre’de ev temizliği gibi işlerde çalışırken kendini güvende hissettiğini ve işverenlerin ona güven göstermesini şaşkınlıkla karşılayan katılımcı, Türkiye’de aynı işlerde çalışmanın güvenlik endişeleri nedeniyle mümkün olmayacağını ifade etmektedir. Feminist bir bakış açısıyla, bu durum göçmen kadınların toplumdaki cinsiyet rolleri ve güvenlik algılarının nasıl değişebileceğini göstermektedir. İsviçre’deki işverenlerin kadın çalışanına güven göstermesi, kadının toplumsal cinsiyet normlarına karşı daha fazla özerklik ve özgürlük hissetmesine olanak tanımakta ve iş hayatında daha fazla bağımsızlık sağlamaktadır. Buna karşın, Türkiye’deki toplumsal cinsiyet normları ve güvenlik kaygıları, kadınların iş hayatına katılımını sınırlandırabilmektedir. Bu tür deneyimler, göçmen kadınların ev sahibi ülkeye uyum sürecinde karşılaştıkları zorlukları ve fırsatları anlamak için önemlidir ve toplumsal cinsiyet rolleri ile ekonomik bağımsızlıkları üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır.

“Türkiye’de, burası kadar özgür olamazdım, sanmıyorum. Yani kötölemek değil de mesela ev temizliklerine gidemezdim güvenerek sanmıyorum. Ancak böyle yaşlı, yalnız kadınlara, bilmiyorum... Yani burada ev temizliklerine gidiyorum. Anahtarı ilk randevuda veriyor. Bir daha hiç kaç sene patronun yüzünü görmedim. Yani birkaç ev, öyle oldu. Anahtarı verdi. Bir tek bırakıyorken geri verdim. O kadar. Yani ilk randevuda gördüm gösteriyor evi, bir anahtarı veriyor. Yani güvenilir diyorum. Türkiye’de biz, herkes korkuyor ev temizliklerine gitmeye mesela. Bilmem ben de korkar mıydım? Bilmem çok güvenemezdim herhalde. Yani herkese güvenemezdim. Burası kadar özgür olamazdım.” (K11)

Eşinin işi nedeniyle kanton değiştirmek zorunda kalan iki çocuk annesi K22, akşamları temizlik işine gitmektedir. Yeni yaşadıkları bölgede aile bağlarından uzak, dolayısıyla sosyal destek eksikliği sebebiyle karşılaştıkları zorlukları şu ifadelerle dile getirmektedir:

“İsviçre daha zordur. Yani her bir konuda. Yani işe giderdim, akşamları temizliğe, çocukları yalnız bıraktım. Yerine göre beyim evde oluyordu ama olmadığı da oluyordu. Bir sefer ikisini yalnız bırakıyorum, gözüm arkada kalıyor. Bir tane de burada biz, kaynanamlar ST. Gallen’de. Biz 7 yıl St. Gallen’de kaldık. Sonra Aarau’a taşındık, beyimin iş yeri taşındığı

için. Onun için tabii burada bir daha zorlandım. Yalnız işte çocukları bırakacağım, kimsem olmayınca daha bir yalnızdım burada. Daha bir zordu her şey. (Çocuklarınız kaç yaşındaydı o dönem?) O dönem küçük 3 yaşındaydı, kızım 7 yaşındaydı buraya geldiğimizde Aarau’a. Yani daha ikisi de küçüktü. Ben, beyim bütün gün çalıştığı için temizliğe gidiyordum akşamları. Genelde çoğunda beyim geliyordu işten ama bazen de iş karışıyordu, gelmediği de oluyordu. İşte o zaman biraz zorluk çekiyorduk.” (K22)

Aile birleşimi yoluyla İsviçre’ye yerleşen kadınlar, köklerinden kopma ve yabancılaşma süreçlerinde büyük yalnızlık yaşamaktadırlar. Zaman içinde hem yeni hem de kök ülkelerinde “yabancı” olduklarının farkına vararak, özgür kararlar almaya yönelmektedirler. Elde edilen bulgular, çoğunluğunun Türkiye’ye dönmeyi düşünmediğini, ekonomik ve kişisel bağımsızlıklarını koruma isteğiyle bulundukları ülkede kalmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Bu tercihler, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği ve bireysel haklar açısından daha ilerlemiş toplumlarda yaşama arzusunu yansıtmaktadır.

“...Birçok arkadaş Türkiye’ye dönmek hayal eder, planlar yaparlar eşimde buna dahildir ama ben istemiyorum. Ben hiç düşünmek istemiyorum. Sanırım Allah ne kadar ömür verirse ben burada yaşarım diye düşünüyorum...” (K2)

“Hayır. Kendime bir hayat kurmuşum, ev sahibi olmuşum. En başta eşim Türkiye’ye nasıl ayak uydurur? (İkinci nesil) Eşimin Türkçesi gitgide gitti. Yani artık burada, burası benim için iyi, benim için yeterli.” (K3)

“Bir düzeni bozmak, yeni bir düzen kurmak çok zor. Özellikle de çocuklar varsa. Çocukların burada bir geleceği var. Şöyle düşününce Türkiye’deki insanlar yurt dışına çıkabilmek için uğraşıyorlar şu durumda. Bu durumda benim kalkıp çocukları alıp Türkiye’ye gitmem aptallık oluyor gibi geliyor bana açıkçası...” (K9)

“...Ben kendim mesela Türkiye’de tekrar yaşamayı kendime öngöremiyorum. Maalesef. Bilmiyorum ilerleyen dönemde ne olur ama burada insan alıştığı zaman, dilini öğrendiği zaman işte ne kadar sıkı olursa olsun kurallar çok güzel bir sistem var. İnsanlara değer var. Yani canlılara değer var sadece insanlara değil ve bu ister isteyerek ister mecburi bir şekilde olsun herkes birbirine saygı göstermek zorunda. Maalesef kendi ülkeme baktığımda hani bunu göremediğim için düşünemiyorum. Tatilde olduğum dönemde, yani daha çok eğlenmek ve gezmek amaçlı orada olduğum için, eğlenmekten kastım şey olarak değil ama, aileyle vakit geçirme, çıkıp dolaşmak, yemek yemek, o zaman da diğer şeyleri tabii ki o kadar göz

önüne almıyorsunuz ama, gördüğüm şey yani o düzensizlik, şey, insanların yaşama zorlukları, bu maddi ya da manevi olarak insan üzüyor.” (K32)

“Ben mesela kendi babamdan çok çektiğim gibi kendi akrabalarımın da çok sıkıntı yaşadım. O yüzden Türkiye'ye çok bağımlıyım modunda değilim açık ve net söyleyeyim. Tabii ki bir milli şeyin var, bir Türk'üm, elhamdülillah Müslüman'ım elhamdülillah ama hani aman ben burayı bırakayım da oraya gideyim demem açıkçası. Çok kurulu bir düzenim mi var? Çok aşırı derecede dilini bilmiyorum. Ondan sonra hani burada hani hala bir işim yok, bir şeyim yok, çok acayip bir kurulu düzenim yok ama Türkiye'ye bakıldığında yaşam standartları da burada daha yüksek. O biraz seni burada tutuyor. Hele de özel bir çocuğun varsa, bu sefer Türkiye'de para katacağına burada en azından devleti açık görüyorsun. En önemli kısım. Yani kadınların burada kalmak istemesinin en büyük sebebi bu zaten.” (K36)

K30, aile bağlarından iş yaşamına kadar geniş perspektifle aidiyet hissini değerlendirerek, kök ülkeye yabancılaştığı gerçeğiyle yüzleşmiş ve ‘evden uzak ev’ şeklinde tanımladığı İsviçre’ye ikinci kez yerleşme kararı almıştır. Katılımcı yaşadığı deneyimlerini şu sözleriyle ifade etmektedir:

“İki sene önce eşimden ayrıldım. Hep düşüncemiz şuydu, tamam çocuklar vatandaşı oldu, biz de burada kurulu düzenimiz var. Vatandaş olmaya gerek yok. C permit zaten ömür boyu bizim burada kalmamıza yardımcı oluyor. Bu yaştan sonra o zaman dediğimiz oydu. El kapısında vatandaş dilenmeyelim falan diye öyle bir şeyimiz vardı. Ama hayat değişebiliyormuş. Şimdi diyorum ki keşke alsaymışım o zamanlar. Aile olarak alındığında çok daha kolay, çok daha hızlı bir şekilde olabilirdi. Ama işte bazı insanın seçimleri o andaki duruma göre olabiliyor. Geçtiğimiz sene, 1 sene, 2022 Eylül'ünde buradaki C permisi, C iznimi dondurup Türkiye'ye gittim. Amacım, yeniden Türkiye'ye acaba adapte olabilir miyim? Çünkü 14 sene o zaman, 13 sene olmuştu. Hayatımı yeniden orada mı yapılandırısam diye bir deneme süresi, bir seneliğine dondurdum. Deneme süresi olarak orada yaşamaya karar verdim. Belki iş olarak daha imkân olur. Çünkü Türkiye'de büyük kurumsal firmalarda çalıştım. Ama işte bu bir sene, tabii çocuklarım burada. Artık onlar burada vatandaş. İki de güzel okullarda okuyorlar. Hem onların özlemi, ki onlar beni çok motive etmişti. Anne sen Türkiye'de çok mutlu oluyorsun, bütün akrabaların, annen, kardeşin, arkadaşların orada. İyi olur senin için diye beni çok motive etmişlerdi ama hiç öyle olmadı. Hem onların özlemi hem de Türkiye bu geçtiğimiz yıllar içerisinde çok değişmiş. Ben burada değişmişim, Türkiye orada değişmiş. Aradaki fark çok açılmış. Yapamadım, geri döndüm. Buraya o kadar alışmışım ki, oraya adapte olamadım bu sefer. Yani hep kendimi şey derken buldum, burası benim ülkem değil, buranın vatandaşı da değilim. Ama mesela bir şey oluyor ki, ah bizim orada şöyleydi, bizim orada böyleydi derken buluyorum. Evden uzak ev burası. Araftayım aslında, hala Araftayım diye düşünüyordum...” (K30)

Katılımcıların, Türkiye’den göç etmiş kadın olmak neyi ifade ediyor sorusuna vurgu yapılan cevaplar “yalnızlık” duygusunu işaret etmektedir:

“Yalnızlığı. Yalnızlık. Yani evlenip de gelenin burada ailesi varsa şanslı. Yoksa çok zor. Belki teyzeleri, kuzenleri ki onların da kendi hayatları olurdu. Onlara adapte olamaz, onların içine giremez. Bence yalnızlığı. Yani eş onu bırakıp işe gittiği zaman o koca bir yalnızlık içinde kalacak bir dönem. Zamanla belki kendine bir yer edinir ama bir dönem için büyük yalnızlık. Tavsiye etmiyorum.” (K5)

“Özlem. Acı. Aile hasreti. Gurbet. Bunları ifade ediyor. Çünkü çok küçük yaşta gelip o zamanlar aileye sık sık gidemiyorduk. Hep pahalılık vardı, bilirsın mutlaka sende. İki senede bir, bir senede bir anneyi, babayı görmek, kardeşleri görmek. Yani işte bunları ifade ediyor bana maalesef.” (K14)

“Bambaşka bir yere ışınlanmak gibi bir şey diyeyim çünkü benim için ben Türkiye’de daha sosyaldim. Benim için İsviçre’ye gelmek biraz şey oldu, asosyallik gibi. Yani dört duvar arasına kendini bir süre boyunca hapsedmek ve hani hapisshanede insanlar bir şeyler yapar kendini geliştirir ya boncuk incik falan. Benim için de o oldu. Ne kadar öğrendiysem burada evde hapsedildiğim sürece o kadar çıkınca kendimi özgür hissedecekmiş gibi hissediyorum. Benim için o oldu çünkü ben çalışan bir insandım...” (K19)

4.1.3.Aile İlişkileri

Ailelerin oğullarını evlendirmek için Türkiye’den gelin adayı seçme isteği, sosyal ortamdan uzak tutma amacı güderken, aynı zamanda belirli norm ve değerleri koruma çabasını yansıtmaktadır. Öte yandan, oğullarının farklı deneyimlere yönlendirilebilme ihtimali ve bunun sonucu olarak kendi kültüründen uzaklaşma endişesi taşımaktadır. Bu dinamikler, ikinci nesil göçmen erkeklerin Türkiye’den evlenmelerine yönelik bir motivasyon kaynağı olarak anlaşılabilir. Bu bağlamda K19’un sözleri ve tespitleri, bu aile dinamiklerinin anlaşılması açısından oldukça önemlidir.

“Eğer aşk evliliği ise gelmelerini tavsiye ediyorum ama görücü usulü evlilikleri tavsiye etmiyorum. Çoğu aile, oğullarını eve bağlamak, kötü arkadaş çevrelerinden uzak tutmak ve hizmetçi gibi kullanmak için Türkiye’den gelin ya da damat adayı seçiyor. Aşk evliliğinde bu sorun yaşanmaz. Bu yüzden, evlilik yoluyla geleceklerse aşk evliliği yaparlar.” (K19)

İsviçre’deki Türk ailelerinin Türkiye’den gelin adayı seçmeleri, çocuklarının hatalarını örtmek amacını yansıtabilmektedir. K36’ın ifadesine göre, göçmen kadınların farkındalığıyla kök kültür insanlarının “biliyor muydun?” yaklaşımında, topluluk içindeki sessizlik ve birbirlerini göz önünde bulundurma durumu, toplumun bireyler arasında yoğun bir denetim mekanizması oluşturduğunu işaret etmektedir. İsviçre’ye göç etmiş bu kadınların sadece belirli konularda kullanılması ise aile içindeki güç dinamiklerini yansıtmaktadır. Ayrıca, İsviçre’de normalmiş gibi görünen şeylerin aslında ahlaki sınırları aşabileceğini vurgulayan K36’ın şu sözleri evlilik yoluyla İsviçre’ye gelmeyi düşünenlere yönelik bir uyarı niteliği taşımaktadır:

“Türkiye’nin durumu malum, ancak insanlar kendi başlarına bir şeyler yapmaya çalışmalı. Bazı aileler, oğullarının hatalarını örtmek için Türkiye’den kız alıyor. Bu kızlar başta durumu frak etmiyor ama zamanla uyanıyorlar. Ayrıca, birçok aile destekliyormuş gibi yapıyor ama aslında desteklemiyor. Bekar gelince, eşin seni farklı amaçlarla çağırabilir. Evlilik, dipsiz bir kuyuya adım atmak gibi. Eşini tam tanımadan rahat edersin sanıyorsun ama eve gelince gerçek yüzünü görebilirsin...” (K36)

Aldatılma ve şiddet gibi zorlayıcı durumlar, boşanma kararı almak için önemli sebepler olabilir. K28, aldığı boşanma kararını içsel gücünü ve direncini keşfetme fırsatı olarak değerlendirmiştir:

“En büyük sebebim zaten aldatılıyor olmak. Şiddetler, onlar zaten sonra olmaya başladı. Ben aldatmaya karşı çıktığım için yani kavga ediyorduk sürekli. O gitmek istiyordu ben gitme diyordum. Çocuklar ağlıyordu. O hayır gideceğim diyordu. O yüzden çıkıyordu. Öyle şey değildi yani. Durduk yere vurayım ya da durduk yere öyle biri değil. Sadece böyle tartışma ortamında çabuk sinirlenen birisi. Çabuk öfkelenen birisi. Yani sürekli gitmek istiyor. Ben gitmesini istemiyorum. Çocuklar gitmesini istemiyordu. Ağlıyordu çünkü. Kızım daha o zaman 5 yaşındaydı. Baba gitme diye ağlıyordu. Ona dayanamıyordum ben. O bizi bırakıp gidiyordu yani. Ben ona teklif ettim, çocuğum okula başlayacaktı. Hala o günü unutamiyorum. Bütün o yaşadıklarımı unutmaya razıyım. Evinin önüne dön ve çocuğumuzu babasız bırakma dedim. O da bana tek kullandığı kelime, ben onu bırakırsam yaşayamam demesi. Ben de tamam o zaman dedi. (O dediği kişi kimdi?). Sevgilisi. Sevgilisi o zaman kırk beş yaşlarında birisiydi. Kendi otuz yaşındaydı. Bırakamam dedi. İyi o zaman, çocuklarını kaybetmeyi göze alıyorsan, bizi göze alıyorsan dedim, sorun değil, tamam dedim. Yolun açık olsun. Ve ondan sonra ondan bir eş olacağını kafamda bitirdim. Ve ondan sonra da davayı açtım. Benim için çok zor oldu. Çok zorluklar çektim. Ama başardım. Şimdi

diyorum, iyi ki diyorum. İyi ki. Belki de böyle bir şey yaşamam lazımdı kendime gelebilmem için.” (K28)

Göçmen kadınlar, maruz kaldıkları şiddetin hem fiziksel hem de psikolojik sonuçlarını derinden hissederler. Örneğin, K35’in yaşadıkları, şiddetin kadınların ruh sağlığı üzerindeki yıkıcı etkilerini açıkça ortaya koymaktadır. Sinir krizleri geçirme ve kanser tedavisi gibi acı verici deneyimler, şiddetin kadının hayatında bıraktığı derin izleri işaret etmektedir. Ekonomik bağımlılık, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve dil-bariyeri gibi faktörler, göçmen kadınları daha savunmasız hale getirir ve şiddet döngüsünden kaçmalarını zorlaştırır. Ayrıca, çocukların güvenliği ve psikolojik sağlığı da feminist bir bakış açısından ele alınmalı ve korunmalıdır. Bu bağlamda, göçmen kadınların sosyal hizmetlere ve hukuk sistemine erişimindeki zorluklar, şiddetin aile dinamikleri üzerindeki uzun süreli etkilerini gözler önüne sermektedir.

“...Aileden fazla ilgi görmemiş bu kişi, evlendikten sonra ailesi çok fazla ilgi gösteriyor, haliyle karısı ve çocukların yerine aileye bu sefer eğiliyor. Beraber oturduğumuz dönemde aylığını annesine teslim ediyordu. 2007’de çok büyük bir problem çıktı; depresyon ilaçları ve alkolle birlikte bir bomba etkisi yaptı. Şiddet uygulamaya başladı. Bir gece beni ciddi şekilde yaraladı, burnum ve kulağım kırıldı. Kızım o dönemde 10 yaşındaydı ve yaşananlara tanık oldu. 2008’de şiddet devam edince polisi aradım, ama ertesi gün serbest bırakıldı. O yıl meme kanserine yakalandım. 2014’te tekrar saldırdı; boğazımı sıktı, yüz kemigimi kırdı. Çocuklarımı korumak için hastaneye gitmeden önce onları güvene aldım. Polis ve mahkeme süreçleri sonunda 5 yıl hapis cezası aldı ve İsviçre’den sınır dışı edildi. 10 yıldır süren boşanma davasında mahkemeye gelmek için izin istedi, ama reddedildi ve ülkeye girişi yasaklandı.” (K35)

K26, eşinin boşanma talebi ve yaşadığı psikolojik şiddetin etkisiyle büyük bir buhranla karşılaşmıştır. Ancak, toplumdaki rolünü ve anneliğini başarıyla yürüterek, yaşadığı zorluklardan güç alarak ayakta kalmayı başarmıştır. Katılımcının ifadeleri, kadının kendi hayatı ve kararları üzerinde kontrol sahibi olma mücadelesini ve karşılaştığı toplumsal ve bireysel zorlukları feminist bir perspektiften incelerken, kadının yaşadığı psikolojik şiddeti ve duygusal manipülasyonu da vurgulamaktadır. Bu tür durumlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve ataerkil yapıların kadınlar üzerindeki etkilerini açıkça göstermektedir.

“...İlk bana boşanma isteğiyle geldiğinde 2011'di. Ve buna da sebep olan bir işi vardı. Ve orada bekar arkadaş grubu vardı. Mesela onlarla dışarı çıkıyordu, karışık grupla. O dönemde bir kopuş oldu. Boşanmak istedi. O arada kaza ile kızım oldu diyelim. Onda da beni çok yıprattı. En başta istemedi falan. Dedim ben doğuracağım Türkiye'de. Yalnız da büyütsem doğuracağım falan. Neyse sonra işte kızım doğdu. Çok da sevdi kızımı. Ama sonra işte bir 3 yıl sonra tekrar boşanmak istedi. Yine böyle arkadaş grubu ve şeylerle dolaşıyordu. 2015'te ben bir ay işte Türkiye'ye gittim, çocukları da aldım, okuldan izin aldım. Ama geleceğim diye gittim ve sonra oradayken işte kendimi böyle toparlayacak, güçlenecek çok işte psikoloğa gittim, seminerlere gittim, arkadaşlarla falan görüştüm. Sonra gelmek istemediğimi söyledim. Ona da kızdı tabii. Ama o gelmişti işte şeyde yılbaşında. Neyse sonra işte beraber geldik. Ondan sonra, hatta evi ayırmıştı o. Ondan sonra işte o evi geri verdi falan ama tabii bana bir öfkesi oldu şimdi. Kopmak istiyordu, kopmayı başaramadı ya, orada bir öfkesi oldu bana. İşte sonra, yıllar sonra tekrardan 2019'da tekrar bu konu gündeme geldi. Ama orada işte aslında biraz düzeldi diye düşünüyordum. Daha iyiydi. 2017-2018 fena değildi. Ondan sonra işte yine bu iş yerleri, şeyleri, bu grupları, bilmem neleri, gece çıkışları derken işte bir gün geldi, boşanmak istediğini, sen de mutsuzsun ben de mutsuzum diye. Ki ondan önceki 3-4 ay bana çok psikolojik şiddet yaptı. Benle beraber olmak istemedi, işte arkasını dönüp yattı, bana psikolojik olarak seni kim ne yapsın'a falan getirdi yani. Çok ağır şeyler söyledi. Gerçekten çok büyük bir buhran geçirdim. Major depresyon teşhisi koydu doktor bana...” (K26)

Benzer deneyimlerle K28 tüm zorluklara rağmen hayata karşı dik duruşuyla toplum içinde kendine yer edinmiştir:

“...İkinci kızımдан sonra eşim değişmeye başladı. Önce dinine çok bağlı bir insandı. Sonra bu eski arkadaş, buradaki eski arkadaşları görünce bu namazlarını falan bırakmaya başladı. Dışarı hayatı başladı, gece hayatı başladı. Sonra işte kızım oldu. Ondan sonra dört beş aylıktı kızım, ilk beni aldattığımı öğrendim. Ama ben sustum, kabul ettim. En büyük pişmanlığım. Çünkü devamı geldi. Hiçbir zaman durmadı. Affettikçe daha beterini yapmaya başladı. Kızım ilk bir buçuk yaşındaydı ayrıldığımızda. Önce iki yıl ayrı yaşama kararı aldık. Denemek istedim. Çünkü çocuklarım vardı. Hemen bitirmek istemedim. Çok mücadele ettim evliliğim bitmesin diye. 2 sene sonra tekrar baktım olmayacak, boşanmaya karar verdim. Çünkü umudum kalmadı onunla. Ben tek başıma bir hayat yaşamaya başladım. Ama çok zor oldu. Çünkü dil bilmiyorsun. Hiçbir şey sıfır. Almanca sıfır. İki kızım la yalnız yaşamaya başladım. Kayınvalidenler bir sağ olsun yardım, maddi olarak çok yardım etmeseler de manevi olarak her zaman yanımda vardı. Yani oğullarını tutup da beni atmadılar. Kurslara başladım. Almanca kurslarına gönderdiler sosyal. Ondan sonra kızımı büyüyünce kadar hep kurslara gittim. Almanca kursuna. Sonra Handarbeit diye bir yer vardı, kadınlara el işi

atölyesi. Orada çalıştım biraz, iki, üç sene. Onun dışında işte bu temizlik şirketiyle çalışmaya başladım. Öyle yani. Geçti yani. Ama çok zorluklar çektim, gerçekten...” (K28)

Bazı göçmen kadınlar boşanma kararı almalarına rağmen, İsviçre’de sığınabilecekleri, geçici olarak konaklayabilecekleri ve güvenebilecekleri bir destek ağı bulunmadığından eşleriyle aynı evi paylaşmak durumundadır:

“...Ben çalışmak zorundayım. Şu anda biz ayrı evdeyiz ama daha önceki kampın benim daha az mülteci vardı. Mesela ona dedim ki ben de çalışıyorum ama senin işin kolay. Bu sefer de öyle olur. Onların işi kutsal. Ve bunu benim bütün çalışan arkadaşlarım söyler. Erkeklerin gözünde kadınlar... Mesela şu anki yerim çok zor, çok yorucu. Dün geldim hemen uzandım, yattım yani hiçbir şey yapmadım. Ama işte öyle de bir şey oluyor. Şu an artık ondan zaten herhangi bir beklentim yok. Bir şeyim yok. Kendi başıma da durabilirim. Zaten yok hükmünde yani benim için. (Ayrılık süreci içerisinde misiniz?) Aynen öyleyiz ama yani pratik olarak iki yıldır evliliğimi bitirdim. O yüzden şeyimde yok yani. Ev bulmasını bekliyorum daha doğrusu. Dava açacağım falan...” (K12)

Katılımcıların verdiği cevaplar çerçevesinde, aile bağlarına olan vurgu; kültürel ve toplumsal normların bireyler üzerindeki etkisini göstermektedir. Aile, Türkiye’de genellikle önemli bir destek ve güven kaynağı olarak kabul edilirken, bu destek mekanizması aynı şekilde diğer ülkelerde yaşayan bireyler için farklılık göstermektedir. Özgürlük ve bireysel yaşam tarzı konusundaki ifadeler, Türkiye’deki toplumsal yapı ve cinsiyet rolleri ile ilgili olgulara işaret etmektedir. Kadının, Türkiye’de yaşayan bir kadın olarak hissettiği kısıtlamalar ve beklenen davranışlar, cinsiyet rollerinin toplumsal olarak nasıl şekillendiğini göstermektedir. Ayrıca, Türkiye’nin siyasi ve toplumsal gidişatına olan endişeler de elde edilen bulgulardandır. Kadının ülkesine olan bağlılığı ve gelecek kaygıları; genel toplumsal durumu yansıtırken, bireylerin siyasi ve sosyal ortamlardan etkilendiğini görünür kılmaktadır. Katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak, göçmen deneyimi ve toplumsal uyum konuları ele alındığında, yeni bir ülkede yaşamının getirdiği avantajlar ve zorluklar, bu kadınların kimlik ve aidiyet duygularını şekillendirdiği sonucuna ulaşılabilir. Bu bağlamda K26 ve K28, boşanmış bir kadın olarak Türkiye’de yaşamın zor olacağı yönünde endişelerini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Yani Türkiye’ye şöyle, boşandıktan sonra aslında tabii çok düşündüm Türkiye’ye geri dönmeyi. Çünkü beni burada tutan şey aslında ailemin olmasıydı. İlk önce tabii çocuklarım tuttu. İkincisi de sonra böyle o süreçte git gel baktım. Burada hani bir bekar kadın olarak

daha özgürüm. İstedğim gibi dışarı çıkıyorum, şey yapıyorum kimseye şey yapmadım ama mesela orada dışarı çıktığımda bile hani babam nereye gidiyorsun diyebiliyor ve bu beni sinir eden bir şey. Yani kardeşlerimin eşleriyle bile çıktığımda gece atıyorum saat birde gelmemişsek arıyor ve sonra sabah da mesela suratını asıyor. Ben bunu kaldıramayacağımı fark ettim yani. O yüzden özgürlük diyorum. Bir kadın olarak sanırsam zorlanırdım yani dönseydim dul olarak. Yani emeklilik döneminde aslında tabii ki de herkesin hayali gibi, ben de orada bir şey yaparım falan filan. Ama tabii şu Türkiye'deki süreçler biraz değişti. Türkiye'nin gidişatı da hiç hoşuma gitmiyor. Hani bir 20 yıl sonra ne olacak onu bilemiyorum. O zaman inşallah hala dönebileceğim bir ülkem olur. Çünkü o benim yedek şeyim hani, ülkem diyeyim ya da yedek memleketim. Aslında öz memleketim, öyle söyleyeyim. Ama hani şu şartlarda gidip de orada bir hayat kurup çok uzun kalamam gibi geliyor.” (K26)

“Türkiye'de çok zor. Mesela bir ayrılmış bir kadın Türkiye'de bu kadar rahat olamaz. Dul bir kadın Türkiye'de daha farklı bakılıyor. Gittin, çok gezsen çok gezdi derler. Az gez, şey yapsan yani sürekli batır gözlerine. Ama burada öyle değil. Burada çok serbestsin, özgürsün. İstedğini yaparsın ama kimse sana bir şey söyleyemez. Burada ben daha rahatım. Türkiye'de belki bu rahatlığı bulamazdım. Belki de bu rahatlığı bulamayacağım için de Türkiye'de dönmeyi düşünmüyorum hiç. Yani. Burası benim için daha iyi. Hem çocuklarım için hem benim için.” (K28)

4.2.Uyum Sağlama Durumları

Kültürel çeşitliliğin ve yerel adetlerin etkileşimi, farklı bölgelerde yetişen insanların benzer köklere sahip olmalarına rağmen, adetler ve kültürler arasındaki farklılıklar, özellikle göçmen kadınlar için uyum sürecini karmaşık hale getirmektedir. Göçmen kadınlar, kendi kimlikleri ile yeni ailenin normları arasında denge kurma sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu süreçte, özellikle ev sahibi ülkenin toplumsal normlarına uyum sağlama baskısı altında kalmak, göçmen kadınları daha çok zorlamaktadır. Özellikle ev sahibi ülkeye uyum sağlayamamış birinci nesil göçmen ailelerin gelinleri, genellikle bu süreçte çok daha fazla zorluklar yaşamaktadır.

Kültürel farklılıklar, bireylerin ve toplumların yaşam tarzlarına derinlemesine etki eder. Esneklik ve aile kavramının yoğunluğu gibi konular, toplumlar arası uyum sağlama süreçlerinde önemli rol oynamaktadır. Feminist bakış açısından ele alındığında, göçmen kadınların deneyimleri ve bu deneyimlerin toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkileri önem kazanmaktadır. Kültürel farklılıklar, kadınların kendi kimliklerini koruma ve aile içindeki rollerini yeniden tanımlama çabalarını etkilerken, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çabalara da yön verir.

“Esneğim, daha esneğim. Daha esnek olduğumu düşünüyorum. Daha açık olduğumu düşünüyorum. Aile kavramının daha yoğun olduğunu düşünüyorum. Böyle farklarımız var. Onlar daha kapalı kutuda yaşıyorlar. Yani çok daha bireyseller. Aile içinde bile öyleler. En belirtilmiş farklarımız ondan bence. Bir de esnek değiller. Yani... Bizde böyle oluru var yani birçok şeyin.” (K12)

4.2.1 Sistem Entegrasyonu

Katılımcılar, kültürel farklılıklar, ataerkil baskılar ve kendi özgürlüklerini kazanma çabaları üzerine bir bakış sunmaktadır. Türkiye kökenli bir kadının İsviçre’de yaşadığı sistem entegrasyonu sürecinde yaşadığı zorluklar, genç yaşta evlenmenin getirdiği sınırlamalar ve ailevi beklentilerle olan mücadelesi ön plana çıkmaktadır. Kadınlar, kendi doğrularını yaşama ve özgürlüklerini koruma çabası içinde, ataerkil normlar ve kültürel beklentilerle çatışmaktadır. Bu süreç, kadınların kendi kimliklerini bulma ve toplumsal rollerini yeniden tanımlama mücadelesini yansıtmakta ve aynı zamanda feminizm açısından bakıldığında, kadınların bireysel özgürlüklerinin savunulması gerekliliğini vurgulamaktadır.

“İsviçre’de yaşayan bir Türk ailesine gelin geldim ve bu durum başta çok yarattı bende. İslam’a sadece yasaklarla bakan bir kayınvalideyle bir kayınbaba ile karşılaştım ama asla pes etmedim, kendi doğrumu yaşamaya çalıştım. Tartışmalarımız oldu, hatta bir kermeste kayınbabam, dışardakilerin söylediği ‘bu ne biçim gelin’ sözünü kayınvalideme iletti. Öyle şeyler çok yaşadım...” (K10)

“Ailesinin yanına geldim. İki sene orada birlikte kaldık. İki sene sonra benden sonraki elim evlenince ben kaçtım. İyi ki de o evlendi, ben kaçtım. Maalesef çok böyle hani çok gençtim. 17 yaşındaydım. Aileyle birlikte olmanın yanında o süreçte, tabi eşimin de genç olması dolayısıyla baya bir kıskançlıklar, şudur budur. Ben Türkiye’deyken rahat, evin en küçüğüydüm. Hani çok özgürdüm. Buraya gelince biraz böyle bir kapalı alanın içine girince baya bir baskıda hissettim kendimi. Bayağı bir mutsuz oldum. Bu 3-4 sene sürdü bende. Ayrılıp eşim çok genç olduğundan dolayı o da fazla bir şey görmediği için haliyle işte o zihniyette çok baskıları vardı. Dışarı çıkma gibi mesela, yalnız dışarı çıkmama müsaade etmezdi. Ayrılıktan sonra büyük kızım iki üç yaşına geldikten sonra ben yavaş yavaş dışarılara, çalışma hayatına ilk önce işte eşimin çalıştığı yerde akşam işinde bir dokuz on sene çalıştım.” (K14)

Katılımcının ifadeleri, göçmenlik sürecinde yaşanan kişisel ve ailevi mücadeleleri, destek eksikliğini ve tek başına mücadele etmenin getirdiği yükleri görünür

kılmaktadır. Entegrasyon sürecindeki zorlukları ve içsel çatışmaları vurgulayan K32, yaşadığı psikolojik süreci şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Yani ben kendim annesiz büyüdüm zaten. Annemizi biz küçük yaşta kaybettik. Sırtımızı kimseye dayayamadık yani. İşte bir yıl içinde yani, daha evliliğim bir yıl olmadan kızımı kucağıma aldım. Hamilelik süreci zaten zor geçiyor. Yeni gelmiş olmanın verdiği psikoloji, hiçbir şey bilmiyorsunuz, yol bilmiyorsunuz, iz bilmiyorsunuz. Daha sonra ama kızımın doğumu bana tabii ki ayrı bir güç verdi. Hem sevgi bağı olarak hem de güç olarak yani anneyseniz mecbursunuz mücadele etmeye. Daha çok kızımınla, iletişimde olarak ona yoğunlaşarak, kendimi biraz daha arka plana atarak, onu sıvazlayarak, onunla oynayarak, onunla dolaşarak. Bu dönem tabii ki insanı psikolojik olarak etkiliyor. Bayağı bir yoruyor. Bocaladığım ya da kendi kendime kaybolduğum çok anlar oldu. Bunları da işte kardeşlerimin varlığı, kızımın yanımdaki varlığı, ona bakmak zorunda olmam. Yani bu şekilde atlatmaya çalıştım. Daha sonra zaten bu sorunlar gittikçe büyüdü. Genelde bazı şeylerle özellikle kendim ve kızımın şeyleriyle genelde ben tek başıma mücadele ettim. Desteklenen bir baba yoktu. Daha çok işte senin kızın, istiyorsan al git, bıktım sorunlarınızdan... bu tarz şeylerle, en sonunda zaten bu şekilde ben bir, ben de biraz şey bir insanım böyle yalnızlığımın vermiş olduğu psikoloji, kaybetmek istememek, çocuğu babasız büyütmek istememek ya da onun aslında her insan karşındakine de kendi içiyle bakıyor ya, hani ben bir şeyi yapmıyorsam yapamıyorumdur. Bir şeyler mi artık ağır geldi. On dört yılın sonunda evlilik bitti. Baya bir zorlu bitti zaten. Tabii insan bir de çıkınca o evin içinden, dışarıdan bakınca aslında görmesi gerekenleri çok daha iyi görüyor belli bir süre sonra.” (K32)

Çokkültürlü ortam ve İngilizce kullanımı gibi faktörlerin entegrasyon sürecinde etkili olduğuna vurgu yapan K30, uyum sürecinde hiç zorlanmadığını şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Yo, hiç zorlanmadık aslında. Şu anda Almanca konuşulan bir bölgedeyiz. Hiç Almanca bilmiyordum, tek kelime dahi. Ama burada çok enternasyonal bir ortam içerisindeydim. Ve İngilizce herkesle komünike ettim. Zaten eski eşim de burada bir İsviçre firmasında çalışıyor ama çok enternasyonal. O da İngilizce dilini kullanıyor işte. Eşim çok seyahat ediyordu. Ben çocuklarla burada yalnız kalıyordum. O dönemde çoğu zaman yalnız kalmama rağmen öyle adaptasyonda problem yaşamadım. Güzel geçti. Kolay, rahat geçti. Çok büyük sıkıntılar hiç yaşamadık.” (K30)

İsviçre’deki sağlık sistemine duyduğu güvensizliğe vurgu yapan K29 ve K36 düşüncelerini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Diliyle alakalı bir durum değil. Yani buradaki sağlık sisteminden çok memnun olduğumu söyleyemeyeceğim. Bizim doktorlarımızı çok seviyorum yani o açıdan. Diliyle alakalı bir problem değil, başka bir şey. Yani belki çok büyük bir hastaneye gitmedikçe buradaki ev doktorları falan çok yetersiz olduğunu düşünüyorum...” (K29)

“...Ve hani orada mesela işte burada tamamen, bir misal bir rahatsızlığım var, Türkiye'de baktırırm. Türkiye'deki doktorlar daha iyi çünkü. Burada teknoloji çok iyi ama hani öyle şey doktor niteliği açısından çok zayıf. Ben mesela hamileliğimde şunu duymuştum. Bir idrar tahlili yapılmıştı. Bunu, tahlili bildiğim için diyeyim, yani dedim benim hiç sıkıntım yok. Benim idrarla bir sıkıntım yok dedim. Hani ben başka bir şeyden şüpheleniyorum falan demiştim halsizliğime. Ve doktor şey demişti. Hani iltihap hücreleriyle deri hücrelerini karıştırabiliyor buradakiler demişti. Bu yüzden mesela antibiyotik kullanmak zorunda bırakıldığım zaman oldu mesela...” (K36)

Araştırma sonuçları, göçmen bir kadın olarak, oturma ve çalışma izinleriyle ilgili bürokratik engellerin ve ayrımcılığın, ekonomik bağımsızlık ve kariyer hedeflerine ulaşma konusundaki engelleri nasıl artırdığını göstermektedir. Ayrıca, kantonlar arası farklılıkların yanı sıra, kadınların özellikle sağlık sektöründe nasıl ayrımcılığa uğradıkları ve erkek egemen sistemler tarafından nasıl sınırlandırıldıkları görülmektedir.

Diş hekimi göçmen kadın, karşılaştığı tüm zorluklara rağmen yılmamış ve sürekli olarak iş bulma ve çalışma izni alma çabalarını sürdürmüştür. Bu, kadınların kişisel azim ve mücadelelerinin, toplumsal cinsiyet eşitsizliği karşısında ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Kadınların bu tür engellerle karşılaştıklarında nasıl mücadele ettikleri ve sonunda başarıya ulaştıklarını görülmektedir.

“İlk başta İsviçre’ye geldiğimde oturma iznim olmadığı için iş bulmakta çok zorlandım. Nişanlıyken iş aramıştım ama oturma iznim olmadığı için çalışmam mümkün olmadı. Sonra evlendim ve oturma izni aldım, ancak bu sefer de çalışma izni vermediler çünkü AB vatandaşı değildim. Özellikle Kanton Aargau’da çalışma izni almak çok zordu. Bir Türk doktorla tanıştım ve onun tavsiyesi üzerine Kanton hastanesinde gönüllü olarak çalışmaya başladım. Üç gün çalışmak istediğimi söyledim ve kabul ettiler. Bir süre sonra bu doktor beni kendi muayenehanesinde çalışmaya davet etti ve Basel’de çalışma izni aldım. Ancak Kanton Aargau’da yaşadığımız için buradaki bir doktorla da iletişime geçtim ve onun yardımıyla Aargau’da da çalışma izni alabildim. Böylece iki yerde de çalışmaya başladım. Çalışma izniyle mesleğimi sürdürdüm ve muayenehane açma iznim olmamasına rağmen başka bir doktorun yanında çalışarak meslek hayatıma devam ettim...” (K34)

Dil ve mesleki denklik konularına vurgu yapan K38, göçmenlerin eğitim ve meslek yeterliliklerinin tanınmaması gibi sistemseller engellerle nasıl mücadele ettiklerini görünür kılmaktadır.

“Yani sen Yüksek Almanca öğreniyorsun. İş konumunda özellikle konumlandırmada yani dil bilmiyorsun, senin eğitimin hiçbir önemi yok. Dil bilmiyorsun, yaptığın şeyin hiçbir önemi yok. O konuma getirmeye çalışıyorlar. Hani yani, nasıl söyleyeyim... Denklikleri zaten kabul etmiyorlar. Bir sürü okulun şeyini zaten kabul etmiyorlar. O konuda da müthiş bir sıkıntı var mesela. Hiçbir denkliği kabul etmiyorlar ama bir sürü açık var. Özellikle öğretmen, özellikle hemşire, özellikle doktor. Yani bu insanların denkliklerini niye kabul etmiyorsunuz ya? Neden kabul etmiyorsunuz? (Avrupa Birliği ülkelerinden gelenlerin diplomaları kabul görmekte.). Onlar görüyor. Türkiye'dekilerinkinden bahsediyorum. Mesela benim bir arkadaşım var, Türkiye'de yoğun bakım hemşireliği yapmış. Burada şimdi hasta bakıcılığı yapıyor. Yani bu insanların denkliklerini kabul etseler belki biz de hastaneye gittiğimizde 5 saat boyunca beklemek zorunda kalmayız. Bizleri hep temizlik işi yapsın, fabrika işi yapsın. Neden? Dil bilmiyor. Dil öğrenemiyoruz ki. Ben öğrenemiyorum burada yani. Nasıl öğreneyim? Çevremden bakıyorum, herkes farklı bir şey konuşuyor.” (K38)

K34, meslek konusundaki çabalarını “mücadele” kavramı üzerinden tanımlamaktadır. Bu ifadesiyle, profesyonel alandaki zorluklara karşı çabasını vurgulamaktadır:

“Mücadele demek. Evet, meslek konusunda sorun oldu. Onun dışında bir sorun olmadı aslında. Bu kadar da doğru. Meslek için biraz uğraşmak gerekiyor da. Burası hiç mesleği olmayan köyden möyden gelenler için çok iyi. Ne yapıyorlar? Oturuyorlar, biraz iş yapıyorlar. Belki sonra dediğimiz konular, işsizlik parasını alıp ooo gayet güzel yaşıyorlar. Bize hep mücadele kısmı ve şey olanlardan. Allah eksik etmesin bu mücadeleyi. Sorun olarak, meslek sorunuydu, başka da bir sorun yoktu. Benim başka büyük bir sorum olmadı. Ne diyeyim? Başka bir şey yok.” (K34)

4.2.2 Sosyal Entegrasyon

Göçmen kadınların sosyal ve kültürel değişim süreçlerinde dil bilme ve etkileşim yeteneklerinin önemi büyüktür. Dil, kadınların toplumsal yaşamda aktif rol alabilmesi, haklarını savunabilmesi ve toplumsal yapıları dönüştürebilmesi için kritik bir araç olarak öne çıkmaktadır. Ancak, dil eksikliği kadınların özgürlüklerini sınırlayabilir ve topluma entegre olmalarını zorlaştırabilir. Göçmen kadınların uyum sürecinde iletişimsizlik ve yetersiz iletişim en büyük engellerden biridir. Topluma uyum sağlamak, fiziksel çevreye

adapte olmanın ötesinde, duygusal ve düşünsel anlamda insanlarla iletişim kurmayı gerektirir. İletişim eksikliği, kadınların toplumsal entegrasyonlarını ve kendi haklarını savunma kapasitelerini zayıflatabilir. Feminist bir bakış açısıyla, bu süreçte kadınların karşılaştıkları zorluklar, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kültürel normların nasıl engel oluşturduğunu göstermektedir. Kadınların özgürlüklerini ve yaşam kalitelerini artırmak için dil eğitimi gibi desteklerin önemi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, kadınların kendi deneyimlerinden yola çıkarak toplumsal yapıları dönüştürme çabaları, feminist bir bakış açısıyla desteklenmelidir. Bu yaklaşım, göçmen kadınların toplumsal yaşamda daha aktif bir rol oynamalarını teşvik ederek toplumsal uyumu güçlendirebilir ve dışlanmalarını önleyebilir.

“Yani şu an mesela dil bilersen burada her şeyi yapabilirsin. Yani mesleğini yapabilirsin, insanlarla sohbet edebilirsin, her ortama girebilirsin. Yani ben bunu yapmaya da çalışıyorum ama. Yani ben bir senedir buradayım. Yani bir buçuk senedir buradayım ama bir senedir bunu yapmaya çalışıyorum. Çünkü ben bunu yapmak için çalışıyorum zaten. Yani şey... Sadece gerçekten dil olduğu zaman bu ülkede hiçbir şey eksik olmaz gibi geliyor bana. Tek problem dil.” (K1)

“...İsviçre’ye uyum sürecinde ben kendi açımdan hep dili birinci planda sorun olarak gördüm. Çünkü içine girdiğim toplumda insanla iletişim kurmadıktan sonra artık sen hiçbir şeyle uyum sağlayamazsın. Aynı havayı solumak, aynı alışveriş yerinden ekmek almak, yoğurt almak bunlar uyum sağlamak değil. Uyum nedir? İnsanla iletişim kurmak, konuşabilmektir. Duygu ya da fikir alışverişinde bulunmaktır. Öyle bir şeyi hala da tam olarak yapamadığım için elbette ki en büyük uyum süreci bence iletişimsizlik ve iletişim olmadığı için. Öbür türlü sokağa uyum sağlasan ne olur, alışveriş marketlerine uyum sağlasan ne olur? Sonuçta gidiyorsun, kendince alışverişini yapıyorsun, ormanda yürüyüşünü yapıyorsun, göl kenarında oturup çayını içiyorsan bunlar o ülkeye uyum sağlamak olarak görmüyorum. O ülkenin doğasından faydalanmak gibi geliyor. Ben ormana gittiğim zaman ormanda yürüten bir İsviçreliyle konuşamıyorsam, ormanla da iletişime geçemiyorum. Sadece ormanı kullanmış oluyorum...” (K2)

Türkiye’deki aile bağları ve daha sıcak ilişkiler belirgin olsa da sık görüşme veya fiziksel iletişim eksikliği, ilişkilerin zamanla zayıflamasına neden olmaktadır. Ayrıca, farklı coğrafi bölgelerdeki gündem ve yaşam deneyimleri arasındaki boşluk, iletişimde kopukluğa neden olabilmektedir. Bu bağlamda, katılımcılara Türkiye’deki insan ilişkileri ile İsviçre’deki yaşadığı insan ilişkileri arasındaki farklılıklar sorulmuştur.

Elde edilen bulgular kültürel farklılıkların, zaman ve mesafe gibi faktörlerin Türkiye’deki insan ilişkilerini etkilediği göstermektedir:

“Evet, buradaki insan ilişkilerinden öncelikle yine Türk çevremi kıyasladığım zaman, az bir Türk olmasına rağmen buradaki ilişkiler daha sağlam oluyor. Görüştüğümüz arkadaşlarla ilişkilerimizin çok sağlam olduğunu hissettim ben. Türkiye'ye gittiğim zaman akraba da olsa ne kadar da olsa arada bir mesafeler oluşmuş oluyor...” (K2)

“Ya yaşıyorsun çünkü senin anlattığını onlar anlamıyorlar. Hani daha farklı anlıyorlar. Kafa yapım uymuyor artık belli bir zamandan sonra. Sohbetin tutmuyor birbirine, onların düşüncesi farklı. Senin düşüncen farklı...” (K3)

“Türkiye’de çok müdahiller insanın hayatına. Ne yediğine ne içtiğine ne giydiğine, nereye gittiğine. Bu hoşuma gitmiyor. Yani durması gerektiği yeri bilmiyorlar. Ve hala böyle hani sen onların çocuğu oluyorsun ya, küçük oluyorsun. Büyümüş olduğunu görmüyorlar, kocaman kadın olduğunu görmüyorlar...” (K4)

“Tabii. Yani, onlar sadece hani buranın standartları falan şeyleriyle ilgileniyorlar daha çok. Yani onlar da kopuyor artık. Akrabalar, akrabalık ilişkileri falan kesinlikle kopuyor. Yani kısa kısa oluyor zaten orada şeyler. Daha çok ailem orada olduğu için onlarla vakit geçiriyoruz. Akrabalık ilişkileri de kopuyor zamanla...” (K25)

Eşe bağımlılık duygusu ve İsviçre’ye uyum çabaları, göçmen kadınların toplumsal yapı ve normlarla etkileşiminde rol oynamaktadır. Bağımlılık hissi, bu kadınların sosyal ilişkilerindeki rol ve beklentileriyle ilgili dinamiği yansıtmaktadır. Aynı zamanda, uyum çabaları, sosyal normlara uyum sağlama ve kendi kimliğini bu bağlamda tanıma süreci bu göçmen kadınların yaşadıkları dengeyi ve değişimi anlamak için önemlidir. Eşlerine bağımlılık hissiyle yaşadıkları duygusal zorlukları katılımcılar şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Çok şey değişti. Benim hayatımda ilk defa ben ilk zamanlarda birine bağımlı hissettim kendimi. Ve o beni çok sıkıntıya soktu açıkçası duygusal olarak. Yani eşime bağımlı olmak veya öyle hissetmek. Çünkü dışarı çıkarken, bir şey yaparken falan hep ona ihtiyaç, birisine ihtiyaç duyuyorsunuz ilk zamanlarda. Yani o kişinin size tamamen bir rehber veya lokomotif olması gerekiyor aslında. O yüzden o biraz benim için tuhaf bir duyguydu açıkçası. Çünkü çok böyle yetiştirilmiş bir insan değilim. Genelde böyle hani ayakları üzerine duran, küçük yaşlardan beri çalışan. Tabii ki ailem destektir her zaman ama çok korumacı, kollayıcı bir

ortamdan zaten gelmediğim için, daha bağımsız bir ortamdan geldiğim için biraz tuhaf gelmişti o bana.” (K17)

K30’in sosyal çevresinin oluşumunda hem bireysel hem de toplumsal dinamiklerin etkili olduğunu şu ifadeleriyle anlatmaktadır:

“Şöyle söyleyeyim. Herkes tabii ki arkadaşını seçiyor. İlk geldiğimde benim hiç Türk arkadaşım yoktu. Milletine göre de ben arkadaş seçimi yapmıyordum. Eğer birisiyle tanıştığında kafam uyuyorsa onun arkadaş oluyordum. Japon’undan Brezilyalıya kadar, Kanadalısından İtalyan’ına kadar, çok farklı ülkelerden arkadaşlarım vardı. Öyle hani, illa Türk arkadaşım olsun, illa yabancı arkadaşım olsun, öyle bir şey yoktu. Yani bu bir enerji alışverişi sonuçta. Öyle bir özellikle Türk kadınlarıyla olayım veya özellikle şöyle olayım diye bir şeyim yoktu. Ama sonra zaman içerisinde oluştu. Türk arkadaşlarım da doğal olarak. Diğer arkadaşlarım gibi. Yani şöyle söyleyeyim. Tabii ki arkadaşlarınızı seçiyoruz. Ben kendime yakın gördüğüm hani ayrıştırma gibi de yapmak istemiyorum şu anda ama kendime, seviyeme uygun olan arkadaşlarla olmayı tercih ediyorum. Ne bileyim, eğitim seviyesi olarak, her açıdan. O yüzden onlardan çok farklı olduğunu düşünmüyorum. Ama farklı hikayeler duyuyorum. Tabii o hikayelere bakıldığında zaman, diyebilirim farklı hayatlar var ama bu İsviçreliler için de geçerli. İsviçreliler de farklı farklı seviyelerde hayatlar var. Diğer bütün yabancılar için de göçmenler için de. Öyle yani.” (K30)

Kültürel çeşitlilik ve yerel adetlerin etkileşimi, farklı bölgelerde yetişen insanların ortak köklere sahip olmalarına rağmen, adetler ve kültürel farklılıklar uyum sürecini karmaşık hale getirmektedir. Evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden göçmen kadınlar, kendi kimlikleri ile yeni ailenin normları arasında denge kurma sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durum, bu kadınların ev sahibi ülkenin toplumsal normlarına uyum sağlama sürecini olumsuz etkilemesine neden olmaktadır. Çünkü yeni aileye uyum süreci onları daha fazla zorlamaktadır.

“Elbette ki çok zorluk yaşadım. Dediğim gibi ne kadar aynı dinden, aynı ırktan da olsak, yine bir kültür farkı oluyor. Bu tür şeyler elbette ki çok ufak tefek de olsa uyum sağlama sürecinde etkili. İlk başta bir kültür, çok çatlak bir kültür olmasa da en azından bu ülkemizin içindeki bölgesel ayrılıkların getirdiği, kültürünün getirdiği uyumsuzlukları ben de yaşadım. Ben ne kadar dindar bir okulda okumuş olsam da haremlik selamlık yoktur bizim hayatımızda. Çok acı ama kendi insanına uyum sağlamak belki yabancı bir topluma uyum sağlamaktan bazen çok daha zor şeyler getiriyor insan için. İthal gelinin geldiği aile zaten o topluma uyum sağlayamamış, biz iki uyum aşamasından geçiyoruz. Bir o aileye uyum sağlamak ve bir de uyum sağlayamayan ailenin uyum sağlayamadığı topluma uyum sağlamak...” (K2)

“... Zorlandım çünkü çok farklı bir ailesi vardı. Avrupa'da yetişip de o kadar baskın karakterli biri ya da aile baskısını hissedebilecek bir eşim olabileceğini tahmin etmedim. Ama onu gördüğüm zaman çok şaşırmıştım. Hala ailesinin dediğini dinleyen. Çünkü o zaman daha o da 24 yaşındaydı. Şimdi bakınca çok komik geliyor ama o zaman öyle görmüyorsun. Zordu, o da zordu. Biraz aile baskısı altında çok kaldım. Bilmiyorum, farklılardı. Restorandı vardı ve ben oraya gidemiyordum mesela. İçki içiliyor, eğlenceli bir ortam diye benim oraya gitmem yasaktı. Ben evde duruyordum...” (K5)

“Evet. Onlar bayağı farklılardı Kültür olarak. Onlar Anadolu'dan gelme, buraya yerleşme. Ben Egeliyim. O konuda sıkıntılarım oldu. Ama kendi evimizi geçtikten sonra azaldı tabii. Onlar klasik gelin kaynana ilişkisi istedi. Gelin gelsin, bütün gün bende dursun, misafirime hizmet etsin, akşam yemeğine yatmaya gitsin. O bana ters geldi. Ben onlara karşı çıktım. Karşı çıktım derken kavga patırtı değil de kendimi çektim. Uzak uzak davrandım onlara. Gitmedim, uzak durdum. O şekilde pek şey yapamadık, alışamadık, sevemedik.” (K9)

Katılımcının duygusal ve psikolojik durumunu yansıtan ifadeleri, öncelikle dil öğrenmeye olan ilgisini ve ilk senesinin olumlu geçişi pozitif duyguları temsil ederken; sonrasında yaşadığı olumsuzluklar, bu süreçte hissedilen yalnızlık ve sosyal yaşamın kaybı gibi faktörler duygusal bir boşluğu işaret etmektedir. Anne olduktan sonra İsviçre’de yeni bir hayat inşa etmeye yönelik kararı, bir tür göçmen kadın olma durumunu ifade etmektedir. Bu durum, Türkiye’deki sosyal çevresinden uzaklaşmanın ve yabancı bir ülkede uyum çabalarının, özellikle anne olmanın getirdiği sorumluluklarla bütünleşerek yeni bir kimlik ve yaşam biçimi oluşturmayı işaret etmektedir:

“Şöyle oldu. Bir süre, ilk sene hiç zorlanmadım. Çünkü 9 ay kursa gittim, Almanca kursa. İkinci sene çocuk denedik. Ben çalışmak isteyen bir kadını bu arada. Hani buraya gelip evde oturayım, koca parası yiyeyim gibi bir mantıkla gelmedim ama çocuk yapalım diye düşündük. Çocuk yapmayı da ciddi baktığım için çalışmaya, dedim ki önce çocuk yapayım sonra çalışayım. Hani hemen başlayıp çocuk yapmak çok saçma bir şey yani. Dolayısıyla ikinci sene çocuk denedik, olmadı. Ben o sırada çok zorlandım. Evde oturup arkadaş yok, bir şey yok. Sürekli Allah'tan böyle kitap okuyan hani falan bir tipim. Öyle geçti zar zor. Sonra zaten üçüncü sene hamile kaldım, korona patladı falan. Eee depresyon ucundan çok dönmüşlüğüm var yani. En son bu sene Türkiye'ye gittim Nisan ayında ve şuna karar verdim. Sen artık Türkiye'de değilsin. Sen artık İsviçre’de yaşıyorsun ve kendine buna göre bir hayat çizeceksin yani. Sürekli bir tatili beklemeyeceksin. Çocuğun var artık yani. Dolayısıyla ona bir hayat kuracaksın. Senin eski hayatın yok. Çok sosyal bir insandım ben. Her akşamım dolu. Burada kimse yok. Çok zor yani benim için çok zor.” (K18)

K17, yaşadığı zorlukları ve uyum sürecindeki sıkıntıları anlatmaktadır. Dil öğrenme isteksizliğini ve sürekli kök ülkeye döneme düşüncesinin uyum sürecine etkilerini ifade eden katılımcı, yaşadığı psikolojik ve sosyal zorlukları detaylı bir şekilde anlatmaktadır:

“...Çünkü yaşadığım yerde çok mutluydum. Yani sıkıntı o aslında. İsviçre alışılmayacak bir ülke değil aslında. Şimdi İsviçre'yi, hani tabi ki eleştirilebilir o ayrı bir mevzu ama işimden memnundum, ailemle yaşamaktan memnundum, alışmış olduğum ve kurduğum, emek vererek kurduğum bir düzen vardı bir de. Onun üzerine tabii ki bir kalemde silip gelmek ve burada sıfırdan başlamak çok zor. Bir kere dil bilmiyordum o zaman. Öğrenmeye de çok hevesli değilim çünkü hep döneceğim, dönelim, dönelim, dönelim şey vardı. Nasıl olsa gideceğiz gibi. O yüzden zorlandım açıkçası. Bayağı bir zorlandım...” (K17)

On altı yaşında annelik kimliğiyle tanışan K7, genç yaşta annelikle başa çıkmanın zorluklarına ve farklı bir kültüre uyum sağlama çabası arasındaki zorluklara vurgu yapmaktadır. Köyden İsviçre'ye göç etmiş göçmen kadın, yaşadığı kültür şoku ve uyum zorluklarının yanı sıra, kayınvalidesi aracılığıyla kurduğu sosyal bağlar, uyum sürecini ve kimlik oluşumunu etkilediği görülmektedir.

“...Sonra gelince direkt zaten bir yıl içinde ilk bebeğimi aldım kucağıma. Anne oldum. Benim için çok zorlu bir süreçti çünkü annelik ne demek bilmiyordum, kendim çocuktum daha. O şekilde çocuğuma baktım, onu büyütmeye çalıştım, daha çok kayınvalidem yardımcı oldu. O bize her şeyi öğretiyordu. Ben biraz daha çocuk olduğum için nereye gitmem gerekiyor, nerede nasıl davranmam gerekiyor. Çünkü bir köyün içinden çıkıp İsviçre'ye girmiştik. Kayınvalidemin desteğiyle, daha çok onun yardımıyla, onun arkadaşları benim arkadaşım olmuştu. Benle yaşıt kimse yoktu. Ben de çok kalabalık bir ortamda büyüdüm. Böyle hep iç içeydik aile olarak. Buraya geldiğimde çok yabancılık çektim. Çok zorluklarını yaşadım aslında kendimce. (Diğer Türkiyeli göçmen kadınlarla kıyasladığında kendini İsviçre'ye daha yakın hissediyor musun?). Yani, yok hissetmiyorum çünkü onlar uzun zamandır burada yaşıyorlar artık. Benim bir Türkiye maceram var onlardan ayrı olarak (Eşi ve çocuklarıyla Türkiye'ye geri dönüş yapmış ve ekonomik sebeplerden dolayı tekrar İsviçre'ye yerleşmişlerdir). İlk geldiğimiz zamanlar onlar bir adım daha öndeydi benden gene de. Çünkü ben kayınvalidemle olan bir dönemi, sekiz yıl evde geçirdiğim için çok bilgisizce yaşıyordum hayatı. Kabuğumdan çıkıp ben de çevredeki insanları tanımaya başladığımda bunlar bir yol almışlardı kendi çaplarında. Ama zamanla ben de onlara ayak uydurmuştum aslında, yetiştirebilmiştim. Şu an çok geride kaldım tekrar.” (K7)

Katılımcılardan küçük bir kesimi, dil öğrenme ve geliştirme sürecinde çalışma ortamlarının önemine vurgu yapmakta, dil pratiğinin sosyal entegrasyondaki rolünü ve evde kalmanın dil öğrenme sürecine olumsuz etkilerini ifade etmektedir. İş arkadaşlarından edinilen Almanca becerileri, sosyal bağlamın dil öğrenme sürecindeki rolünü göstermektedir. Ancak işten ayrıldıktan sonra dil becerilerinin kaybedilmesi, dilin sadece bireysel çaba ile değil, aynı zamanda sürekli sosyal etkileşim ve uygulamalarla güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Geldiğim sene işe girdim. Orada iş arkadaşlarıyla duyduklarımı yazarak, bilene sorarak öğrendim bildiğimi. Daha sonra işe ara verdikten sonra da öğrendiğimi unuttuğumu fark ettim. (K8)

“...Hani mükemmel konuşamıyorum ama hani şimdi bu çalıştığım yerde hani bir de ben dil konusunda çalışarak hep öneriyorum. Çalışmazsan dilini ilerletemiyorsun. En önemlisi biraz dil kursuna gidip ondan sonra çalışmak. Evde kaldığın zaman o dili ilerletmen mümkün olmuyor. Bir de yabancıların olduğu, Türklerin olduğu ortamda çalışmak dilini ilerletmiyor onlarla Türkçe konuştuğun için yabancı, Almanca konuşulan bir ortamda çalışmak senin dilini haliyle pratiğini ilerletiyor. Sonra bir bakıyorsun otomatik olarak konuşmaya başlıyorsun yani korkuyorsun ama o günlük konuşmayla birlikte geliyor ama çalışmadan olmuyor. Çalışma ortamı ya da bir ortama girmen gerekiyor. Hani kursu bitirdim kalayım evde o şekilde Almanca ilerlemiyor. Unutuyorsun.” (K6)

K32, göçmenlerin yetiştiği kök ailenin dünya görüşünün uyum sürecinde etkili olabileceği görüşündedir. İsviçre’de yaşamının getirdiği avantajları ve sosyal bağları değerli bulmakla birlikte, kök kültüründeki aile bağları ve toplumsal ilişkilerin daha derin olduğu düşüncesini dile getirmektedir. Ayrıca, sosyal entegrasyon ve uyum sürecinde gösterilen başarı, karşılaşılan zorlukların daha etkili bir şekilde aşılmasına olanak tanımaktadır. Sosyalleşme ve uyumun başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi, bireyin yeni toplumda etkili bir şekilde yer edinmesine, sorunları aşmasına ve uyum sürecini daha zahmetsiz hale getirmesine katkı sağlamaktadır:

“Yani baktığım zaman kendi etrafımda benden içsel olarak, bu biraz da büyümeyle ilgili sanırım. Yani başka bir ülkede büyüüp daha kolay mı hayat veya aileden gelen bazı şeylerle o destekle bazı insanların uyum süreci, görüşleri çok daha farklı olabiliyor. Yani insanın büyüdüğü yerde gerçekten bir sonraki yere ya da büyüdüğü ailede uyum sürecinde aslında büyük bir önem taşıyor bence. Ailenin etrafa, dış dünyaya nasıl baktığı, açık görüşlü mü

yoksa daha çok kendi içinde yaşayan bir aile mi olduğu bu önemli bence. Şimdi kendi etrafımda baktığımda, kendimi daha uyumlanmış gördüğüm taraflarım da var. Daha İsviçreli, daha buraya, buradaki sadece kültüre ya da kurallara değil, insanların hayata bakışına. Benim için bazı şeyler biraz egoistçe geliyor. O yüzden ben daha çok mesela İsviçrelilerin ya da buradaki yaşamın kendime katabileceğim güzel şeylerini katmaya çalıştım. Ama kendi kültürümde de kendi şeyimde de bizim insanlığımız, merhametimiz, karşımızdaki insana duygusal olarak bakıp anlamaya çalışmamız daha bir farklı. Yani onlar da tabii ki bunu yapıyorlar ama daha çok mantık çerçevesinde değerlendirebiliyorlar bazı şeyleri veya daha bireysel düşünebiliyorlar. Biz de aile, kardeş bağları, akraba bağları, iyilerle tabii ki daha derin olduğu için biz daha toplumsal, daha bağlı, daha geniş bir çevreye bakabiliyoruz. Yani o yüzden daha İsviçreli olmuş arkadaşlarım, tanıdıklarım da var, daha kendi şeyinde kalmış ya da hiç uyum sağlayamamış, maalesef hayat da izin vermemiş. Yani kendini biraz daha bir kendisi için aslında insan ne kadar uyumlanırsa yaşadığı yere o kendisi için daha iyi. Yani mecbur değilsiniz İsviçreliler gibi yaşamaya. Ama yaşadığınız bir yerde çalışmanız size hem maddi katkı sağlıyor. Maddiyattan ziyade de ben mesela hiçbir zaman sadece maddi olarak bakmadım. Hani bir çevre kazandırıyor, psikolojik olarak iyi geliyor, sosyal anlamda iyi geliyor. Ve gidip de hiç kimseye bir şey için minnet etmeniz gerekmiyor. Kendi ayaklarınızın üstünde duruyorsunuz.” (K32)

Göçmen kadınların uyum ve dil öğrenme sürecinde aile ve sosyal desteğin önemine vurgu yapan K37’nin ifadeleri, dil beceri eksikliğinin hayatı kısıtladığı, ancak teşvik ve rehberlikle bu engelin aşılabileceği yönündedir:

“Evet. Mesela bir örnek vereyim. Eşimin kuzeni, o da Türkiye’den biriyle evlenip buraya yerleşti. Mesela o buraya geldiğinde, o aile apartmanına geldi. Biraz sorun yaşadı. Ve sonrasında hamile kaldı ve çocuğu oldu. Almanca ile alakalı, hiçbir şey yapamadı. Biraz da bence istemekle alakalı ama tabii ki de birileri teşvik etmezse açıkçası giremiyorsun o yola. Belki de ben de giremezdim. Benim kayınvalidem olsun, benim kocam olsun yanımda olmasaydı beni bastırıydılar ben de o yola giremezdim. Eskiden değil de şu an gördüğüm buraya gelen bir şeyler yapmaya çalışıyor. Çünkü hayatın kısıtlanıyor sen buranın dilini bilmediğin zaman.” (K37)

Katılımcının ifadeleri, göçmen kimliği ve toplumsal entegrasyon konularında karmaşıklığı ve bireylerin kimlik algısını nasıl şekillendirdiğini açıklamaktadır. K31, İsviçre’ye uyum sağlama sürecinde kendini Türkiye kökenli olarak tanımlarken, çocuklarının İsviçreli olmadıklarını hissetmeleri durumunu da vurgulamaktadır. Bu durum, göçmen kimliği ve yerel kimlik arasındaki dengeyi göstermekte ve bireylerin

kimlik algısının, yaşadıkları toplumun onlara sunduğu geri bildirimlerle nasıl şekillendiğini gözler önüne sermektedir.

Yani, İsviçre'ye daha yakın... Şimdi onu nasıl söyleyeyim? Yani, İsviçre'de şöyle, belki onların da bana verdiği hislerle, kendimi Türkiye'den gelmiş gibi de hissetmiyorum esasında. Göçmenmiş gibi de hissetmiyorum. Bir birey gibi hissediyorum. Ama hiç şeyi unutmuyorum. Ben Türkiye'den gelmiş bir insanım. Aldığım feedbackler, ben göçmenim gibi bir his vermiyorlar. Ama yani şu da var, çocuklarım da mesela kesinlikle burada doğdukları halde, şey diyorlar, biz İsviçreli değiliz diyorlar. Ama onların da yani burada bir göçmen hisleri yok. Bence biraz bu kafamızda büyüttüğümüz bir şey. Şimdi o kavram bence artık gitmeli. (K31)

Dil becerisinin uyum sürecindeki rolüne dikkat çeken K19, dilin sosyal kimliğin bir parçası olduğu, göçmen kadının toplum içindeki yerine uyum sağlamasındaki etkisini ve dilin sadece bir iletişim aracı olmanın ötesinde, kültürle bütünleşme sürecinde önemli bir araç olduğunu göstermektedir:

“İstanbul gibi kalabalık bir şehirden gelip böyle sessiz sakin emekli hayatı yaşayan yaşlılar gibi çok zor bir süreç yaşadım. Başta çocuk düşünmüyorduk ama çocuğum bana ses oldu burada. Halen tam adapte olabilmiş değilim. Dili öğrendikçe daha da artıyor buraya adapte olmam. (Eşinden ve ailesinden bu konuda destek aldın mı?). Hayır. Hatta eve geldiğimde kurstan, mesela bir şey öğreniyorsam o cümleyi, kelimeleri türeterek söylüyordum. Eşim diyordu ki sen öyle hocanın söylediğini önce bir kavra. Hayır, diyordum hani cümleleri değiştireyim kelime haznem gelişsin. O yönde biraz beni bastırmaya çalışsa da ben o tabuları yıktım. Yıkma da devam ediyorum. Çünkü her yerde o konuşuluyor. Yani Türkçe sadece Türklerle konuşabiliyorum. (Henüz yaşadığın bölgenin dilini tam olarak kavrayamadığından dolayı yaşadığın sorunlar oluyor mu?). Oluyor. Alışverişte, yani dışarıya adım attığımda tabi ki de dilimi tam olarak henüz iletmediğim için şu an A2, C1 seviyesine yükseltmem gerekiyor ki yaşadığım çevredeki insanlarla çok çok kolay iletişim sağlayabilirim...” (K19)

K12 kalıcı oturum izni alamama sebeplerini şu sözleriyle ifade etmektedir:

“... (Göçmenlik statünüz nedir?) B. Yani aslında C'ye geçmem lazımdı. Kanton Aargau'da, 2010 yılında uyum sözleşmesi yaptılar, o sene pilot olarak uygulamak istemişler. Göçmenlik bürosu beni çağırdı, tercüman geldi, anlattı. Orada şey yazıyor, kanton yetkililerince uyumum yeterli bulunmazsa, süresiz oturuma geçemeyeceğimi biliyorum tarzı bir imza attım ben o sözleşmeye. Tercüman on sene böyle erteleme hakları var dedi. Sonra kanton Zürih'e taşındık. Şimdi bu Belediye de bir kere, çünkü ben orada başvurdum, ret geldi. Dediler ki işte

o zaman çalışmıyordum da. İtiraz edebilirsiniz ama avukatlar, cevap yazması 400 frank. Ben de dedim kendi kendime niye uğraşayım, zaten sonunda vermeyeceksiniz. Üstüne ben bir sürü para vereceğim, o 400'e de kalmaz biliyorsunuz burayı. Ondan sonra bu kanton Zürich'e de gelince ben de şey dedim hani tam çalışayım. Zaten Dil Sertifikam falan var. İşte ben de başvuracağım önümüzdeki sene zaten. (Bahsetmiş olduğunuz sözleşmenin içeriğinde neler vardı?) iş, kurs gibi hayata karışmakla ilgili. (Çalışıyor olmak mı gerekiyor?) Evet, dile hâkim olmak lazım vesaire diye. Ben de tabii uzun bir zaman evdeydim. O yüzden kurs belgesi istemişlerdi Kanton Aargau'da. O zaman onu yapmamıştım. Ondan sonra, çalışmıyordum da. Ondan kaynaklı reddettiler. Şimdi o bölgede, eski oturduğum yerde sınavla C Ausweis'i veriyorlar. Burası daha kolay tabii Zürich. Şimdi zaten ben de o sürede dolduğunda C'ye başvuracağım.” (K12)

Göçmen gençlerin topluma entegrasyonunu destekleyerek sosyal uyumu güçlendirmek adına sunulan programdan yararlanan K11 ve K37, ev sahibi ülkenin katkısını şu sözleriyle anlatmaktadır:

“...Orada meslekleri de denettiriyordu. Staja gidiyorsun birkaç gün, her meslekte staj yapıyorsun. İşte mutfakta bir de dikiş bildiğim için, nakış kursuna falan gittim küçükken. Öyle bir de dikiş yerinde işte mutfağında o devlet yerlerinin. Orada başladım iş aramaya. Hem iş aramayı öğreniyorduk orada, mektup yazmayı, konuşmayı. Böyle bir sürü arkadaşım oldu. Çok, çok mutlu olmuştum o zaman. Başka bir dünya görmek çok mutlu ediciydi. Böyle ilerledim sonra iste restoranda iş buldum o kursları yaparken. Şeydeydim, o iş bulma kurumunda. Para vermiyordu ama sadece Fransızca kursumu, yol paramı ödüyordu. Öyle restoranda yaşlı bir çift hemen görür görmez beni işe aldı. Hiçbir şey sormadı. Hani hala kontaktayız. Yetmiş beş yaşlarındalar, hala görüşüyoruz, arıyorum arada. Onların sayesinde de hayatım değişti...” (K11)

“...İlk geldiğimde 6-7 ay A1 seviyesinde Almancayı öğrenmeye çalışmıştım. Geçen sene 22 yaşındayken uyum yılı programına başvurdum. Bu program, 16-25 yaş arasındaki göçmenlere Almanca eğitimi ve mesleki yönlendirme sunuyor. İlk yıl Almanca, CV hazırlama, mektup yazma ve İsviçre'de yaşam üzerine eğitim aldım. Ayrıca haftada bir gün staj yaptım. İsviçre'de eğitim sistemi 16 yaşına kadar temel eğitim verip ardından mesleki eğitime yönlendiriyor. Şu an ikinci yılımdayım ve eğitimin %50'si Almanca, %50'si mesleki yönlendirme üzerine. Almanca kursu 3000 Franktı, 25 yaş sınırı nedeniyle %50 indirimle 1500 Frank ödedim. Bu okul için geçen yıl 500 frank ödedim. Okula girmek zor çünkü kontenjanlar dolu ve çoğunlukla gençler kabul ediliyor. Şu an sonbahar tatilinden sonra haftada iki gün staj yapacağım, üç gün okula devam edeceğim. Kreşlerde staj arıyorum.” (K37)

Mülakatlar sonrası elde edilen bulgular, göçmen kadınların uyum sürecinde yeni aileleri tarafından yalnız bırakıldıkları yönündedir. Ayrıca, kültürel etkileşim ve toplumsal yapı ile olan ilişkilerini keşfetmeyi amaçlayan bu kadınlar, toplum içinde kendine bir rol edinmek ve aidiyet duygusunu geliştirmek isterken, “yabancı” olmaktan kaynaklanan önyargılarla yerel halk ve yeni aileleri tarafından dışlanarak toplum içinde rollerini yerine getirememektedir. Bu durum, sosyal izolasyon ve aidiyet eksikliği gibi sorunlara neden olmaktadır.

“...Eşim çalışıyordu. Bilmiyorum belki kendi karakterindendi, şu an çok eleştiriyorum. Hiçbir şey göstermedi bana. Yani bir markette ne nasıl alınır onu bile göstermedi. Benim kayınım buradaydı, eşimin kardeşi, aynı evde kalıyorlardı. O biraz bazen beni bir yerlere götürürdü, bir şeyler gösterirdi. Onun haricinde hiçbir şey bilmiyordum. Sokağa çıkamıyordum, dil bilmiyorum, yalnızım, ailem yok. Evde o zamanlar cep telefonu falan yoktu, bir sabit hat var. Yani oradan da ne kadar kimini ararsın ne yaparsın, böyle telefona bakıyordum sürekli kim arayacak diye. Yani zor geçti. O dönem daha zordu çünkü teknoloji bu kadar ilerlememişti. Daha bir zordu. Yalnızlık. Yalnızlık evet yalnızlık. Bir şey bilmezdik aslında. Yani şu anki yalnızlık, öyle bir durumdaki yalnızlık, şu an ihtiyacım var şu kargaşada ama o zaman bilmediğim için, o zaman ne olacağını bilmediğim için, bunun nasıl devam edeceğini, burada ne kadar başarılı olabileceğimi ya da buraya adapte olup olabileceğimi bilmediğim için o zamanki yalnızlığım beni korkutuyordu. Doğru karar mı verdim buraya gelmekten çok sorguladım.” (K5)

“Yalnız bırakıldım. Ben gelindim o zaman, adım gelindi. Kızken gelin oluyorsunuz. Bambaşka bir ortamın ortasındasın ve bambaşka bir ülkedesin. Her şey çok farklı. Beklentiler çoğalmıştı. Ve ben o yaşlarda anne oluverdim. Hiç farkında bile değildim. Bebeğimi kucağıma aldım. İşte onunla birlikte büyüdük. Eşim de onunla birlikte büyüdü aslında. O da çok küçüktü. (Kaç yaşındaydı?) Ben on yediydim. O on dokuzdu. Yani hani bir şey bekleyemezsin. Bir de o ben yine şehirden geldim. O da köyden geldi. Şimdi çoğu şeylerle pişman oluyor ama iş işten geçti tabi ki de. Sonra işte bir firmada çalıştım biraz. Biraz ortamlara girip çıktım. Arkadaşlarım oldu. Ama yani diyorum işte kötü bir şeylerle karşılaşmadım. Ama bunun acısını hep yaşadım. Dil olsaydı kendimi savunacak gücüm olsaydı. (Çalışma hayatında mı kendini savunma gereği hissettin?). Evet, en çok işte oralarda ezildim. Kendime kızdım hep. Mesela işte Almanca anlamayınca bazen gülüyorlardı. Mesela adam sana küfür mü ediyor, kızıyor mu anlamıyordum. Ve ben oturup ağlıyordum o zaman. Onlardan çok üzülüyordum. Yani işte öyle sorunları yaşadım.” (K14)

Katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak, göçmen kadınların sosyal çevresinin olmamasının bir sorun olarak algılandığını görmek mümkündür. Bu durum, sosyal

ilişkilerin bireyler için önemli olduğunu, eksikliğinin ise kişisel ve duygusal sorunlara yol açabileceğini göstermektedir. Ayrıca, göçmen kadınların ‘İsviçre’de arkadaş olabilmek için efor sarf etmen gerekiyor’ ifadesi, toplumsal ilişkilerin bazı ortamlarda daha zor ve emek gerektiren bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, göçmenlerin yaşadığı sosyal uyum ve entegrasyon sorunlarına işaret etmektedir. Bu bağlamda, K18’in verdiği cevap sosyal bağlantıya duyduğu özlemi açıkça ifade etmektedir:

“...Benim sosyal çevrem olmaması şu anda en büyük sorunum. Benden kaynaklı da olabilir. Artık bir yerden sonra peşlerine düşmüyorum. İlla benimle görüşün diye yalvarmayacağım. O kadar değil yani, o kadar düşmeyeceğim... Şu an oğlum mesela arkadaşsız (3 yaşında), çoğu zaman arkadaşsız olmasından çok rahatsızım. Yani onun arkadaşlarıyla bir şeyle yapmıyor olması, sosyal yaşıyor olmaması... İsviçre’de arkadaş olabilmek için efor sarf etmen gerekiyor. (Ne kadar zaman sürüyor onlarla arkadaşlık kurabilmek?). Çok. Eşim dedi ki, benim yakın arkadaşlıklarım en az 10-12 senem geçti dedi, iyi arkadaş olabilmek için. Dedim ki oha dedim ya ben artık 60 yaşında olacağım. O yüzden hiç artık öyle beklentilerim yok. En başında söyledim. Hani işe girelim artık arkadaşım olur mu olmaz mı? Zaten yorgun oluyorsun. Bunlar kendi ailelerinde. İki tane arkadaşları var. Onun bahçesinde, bunun bahçesinde...” (K18)

K36, iş bulamama sorunu üzerinden ekonomik etkilerinin yanı sıra, iki farklı kültür arasında yaşanan anlam bunalımını vurgulamaktadır. Hem İsviçre’deki insanların hem de Türkiye’dekilerin göçmen kadınların yaşamını farklı algılaması, kültürel beklentiler ve sosyal normların çatışması anlamına gelebilmektedir. Aynı zamanda, dil kullanımı, ikinci bir dilde iletişim kurmanın zorluklarını ve bu bağlamda enerji tüketimini K36 şu sözleriyle yansıtmaktadır:

“İş bulamamak. O sizi çok etkiliyor. En başta o etkiliyor. Bir de şey var. Buradaki durumu oraya anlatamıyorsunuz. Oradaki durumu buraya anlatamıyorsunuz. İkili bir hayat yaşamaya başlıyorsunuz. Yani oradaki kişiler sizin burada çok iyi yaşadığınızı zannediyor. Buradakiler de diyor ki, hani sen oraya gittiğinde mesela işte bizim kültürümüzde işte ailenin yanına gidersin, bilmem ne edersin, yemeği içmeyi fazla ekstra çok düşünmezsin hani çok dışarıda yemedikten sonra. Çok özel bir yere gezmedikten sonra. Onlar direkt sıfırdan olarak düşündüğü için vay bir tatlıcıya gitmek bayağı para falan. Hani hoş şöyle bir şey var, senden de çok para istedikleri için orada biraz da gerekiyor ama hani eşe dosta dağıttıklarını düşünmüyorlar. Çünkü burada çok farklı bir insansın, orada daha farklı. Yani dualiteyi kabullenmek gerekiyor. Bir de mesela burada beni biraz yoran şey, beynimi özellikle hem Türkçe konuşmak hem de Almanca konuşmak. Ben çok iyi bilirim ki, dil kursuna gittiğim

zaman, öğlenden sonra benim pilim bitiyordu. Yatma ihtiyacı hissediyorum. Çünkü beynim sürekli o konuya çalışıyor.” (K36)

Kültürel normlara, toplumsal yapıya ve bireyler arası etkileşime vurgu yapan K25, kültürel farklılıkların getirdiği zorluklara işaret etmektedir. İnsanlar arası etkileşimdeki bu zorluklar genellikle farklı değerler sistemleri ve alışkanlıklardan kaynaklanabilmektedir. Örneğin, pazar günleri çamaşır yıkama kısıtlamaları gibi kurallar, toplumun genel normlarına dayanabilmektedir. Bu durumu aşmak için yerel alışkanlıkları ve sosyal beklentileri daha yakından anlamak yardımcı olabilmektedir.

“İsviçre’de yaşadığım en önemli sorun... Bazı şeylerde esnek değiller. Kurallarında bazı şeylerde esnek değiller. Bazen bürokraside bir şeyle takılıyorsun. Bazı şeyler için çok uğraşman gerekiyor. İşte ne bileyim, pazar günü atıyorum çamaşır yıkayamama. Ya da işte dükkanların açık olmaması, belirli bir saatten sonra. Bunlar beni mesela zora sokan ya da memnun olmadığım şeyler. Onun dışında başka bir şeyim yok. Ve insanlar daha çok mesafeliler ve bireysel yaşıyorlar. Bu insanlarla kontakta da zorluk yaşıyorum. (Biz Türkler daha kolektif yaşıyoruz. Öyle değil mi?). Kolektif, sosyal kontak. Kontaktfreudig (sosyal) derler Almanca, onu biliyorsunuzdur, aynen öyleyiz. Şey onlar daha bireysel. Çevreleri çok kısıtlı, birkaç arkadaşıyla ömür geçirirler yani.” (K25)

K11’in ikinci evliliğine karar vererek kanton değişikliği ile ikinci kez kültürel adaptasyon sürecini deneyimlemiştir. K11, özellikle dil öğrenme, iş yaşamındaki deneyimler ve bu değişimlere uyum sürecini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Ben Zürih’teyim şu an. Evlendim, buraya taşındım. İşleri her şeyi bıraktım, hallettim. Çocuklar da büyüdü. (Kanton Zürih’e uyum sağlayabildin mi?). Hemen uyum sağladım. (Almancayı öğrenebildin mi?) Almancayı işte devamlı dinliyorum. Aynı kelimeyi birkaç kere duyunca kalıyor ya, eşime soruyorum ne demek diye. Zaten Mart’ta geldim, ben bir ay Türkiye’ye gittim. Geri gelince hemen işe başladım restoranda. İtalyan patronlarım. Almanca, İtalyanca konuşuyor ama kadın Fransızca biliyor, okulda iyi öğrenmiş. Ee müşterilerle de mecbur Fransızca konuşuyorlar, Fransızca anlaşıyoruz. İtalyancaydı biraz anlıyorum, benziyor Fransızcaya, öyle anlaşıyoruz. Sevdik birbirimizi, alıştım işe. (Zürih’e taşınma sebebin evlilik mi?) Evlilik. O istemedi Fransız kantonunu. Burada her şey var dedi; işim, etrafım. Benim de orada çok etrafım var, çok işim vardı ama hem temizlik işinden kurtulayım diye. Benim öyle çok önemli bir işim yok. O da hastanede çalışıyor mutfakta. Çocuklar da büyüdü artık. Ayaklarının üstünde duruyorlar. Zaten gidip geliyorum iki haftada bir. Gidiyorum, geliyorum. Kalıyorum iki gün.” (K11)

Türkiye’deki tatil bölgeleri ve büyük şehir yaşantısını İsviçre ile karşılaştırarak, özellikle düzen ve yaşam tarzındaki kontrastları çerçeveleyen K12, zamanla kök ülkeye yabancılaştığı vurgusunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Düzen. Burada bir askeri bir düzene tabiiyiz ya. Mesela üç yıl önce bir akrabamızın yazlığına gittik. Yazlık komşusu. İyi yani işte eğleniyorlar. Bütün aile toplanmış. Böyle işte oyun havaları bilmem ne. Hadi bir saat, iki saat falan. Saat bir buçuk oldu. Hala yüksek sesle müzik var. Mesela ben dellendim. Hani burada artık şey oluyoruz ya. Ya bunu nasıl yapıyorlar? Ya işte herkes iyi ama yani çocuklar yatamıyor. Böyle bir şey olamaz yani. Tamam yazlık ama bir sınır olmalı. Veya işte ne bileyim insanların çok çabuk patlamaya hazır olması. Çok çabuk çatışmaya açık olması falan. Trafik, karşıdan karşıya... mesela ben İstanbul’da doğdum, büyüdüm. Şimdi İstanbul’da karşıdan karşıya geçemem, öz güvenimi kaybettim. Çocuklarla o kadar tedirgin oluyorum ki İstanbul’da...” (K12)

Göçmenlik, kadınlar için genellikle ek zorluklar getirmektedir. Yeni bir ülkeye uyum sağlama sürecinde dil bariyerleri ve kültürel farklılıklar kadınlar üzerinde büyük bir stres kaynağı olabilmektedir. Katılımcının da belirttiği gibi, dil öğrenme zorunluluğu ve bunun getirdiği günlük zorluklar, kadınların yaşadığı sosyal izolasyonu ve duygusal zorlukları artırabilmektedir.

Evlilik sonrası yeni bir ülkeye taşınmak, kadının geleneksel cinsiyet rollerine bağlı olarak daha fazla zorluk yaşamasına neden olabilir. Katılımcı, evlilik ve yeni bir ülkeye taşınmanın yanı sıra, kendini yalnız hissettiğini ve destek sistemlerinden mahrum kalma durumunu vurgulamaktadır. Bu durum, kadının kendini sadece ev içi rolleriyle tanımlamasına ve bağımlı hissetmesine yol açabilmektedir. Eşinin işe gitmesi ve kadının evde hasta halde yalnız kalması, kadının ev içi ve duygusal yüklerini artırmaktadır. Feminist perspektiften bakıldığında, bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği ve kadınların ev içi alanlarda daha fazla sorumluluk üstlendiği bir senaryo olarak yorumlanabilir.

Göçmen kadınların ailesinden ve arkadaşlarından uzak olması, sosyal destek ağlarının eksikliği ve bunun getirdiği izolasyon, feminist teoride kadınların toplumsal bağlamda nasıl marjinalize edileceği ve yalnızlaştırılabileceğine işaret etmektedir.

Kadının, yeni bir ülkede ve yeni bir evlilikte karşılaştığı zorluklarla başa çıkma süreci, onun duygusal dayanıklılığını ve güçlülüğünü ortaya koymaktadır. Bu süreç, feminist bakış açısıyla, kadınların toplumsal cinsiyet normlarına karşı verdiği mücadele ve direnç olarak yorumlanabilir.

“...Yani bir kere zaten hiç bilmediğim, hiç fikrimin olmadığı bir yere gelmiş olmanın verdiği bir zorluk vardı. İlk başta zaten böyle bir tatil gibi ne kadar değişik ne kadar farklı gibi bakıyordum her şeye. O zaman çok zorlayıcı olmuyordu ama sonrasında, dili öğrenmem lazım çünkü günlük hayatta çok ciddi bir sıkıntısını yaşıyordum. Derdimi anlatamıyordum. Bunlar beni şey gibi hissettirmeye başladı, aa hayır bu tatil değil, ben burada yaşıyorum artık. Evet, onu bir fark etmeye kadarki süreç aslında yani böyle çok değişik bir süreç. Çünkü evlenmiş olmak zaten çok değişik bir şey. Annenle, kız kardeşinle böyle normal bir hayat yaşarken İstanbul'da... Zaten evlenmiş olmak, birisiyle bir erkekle birlikte artık yaşamaya başlamak zaten farklı bir şeyken, bir de ülke değişikliği, ev değişikliği, düzen değişikliği yani o süreç beni gerçekten çok zorladı. İlk etapta eşim çok şey yapıyordu, zorlamayalım, istersen bir İstanbul'a gidelim ya da istersen sen bir git aileni bir gör. Hani böyle çok sık geliyordum, gidiyordum İstanbul'a. Yani 3-4 haftada bir, maksimum 2 ayda bir, 1-2 haftalığına İstanbul'a gidip geliyordum. Tabii dil, arkadaş çevrem bir anda yok oluyor. Bütün ailenin, yakınlarının uzakta olması çok zorlayıcı oluyor. Ondan sonra yani şey gibi bir gerçekle, benim burada hiç kimsem yok, benim başıma bir şey gelse benim eşimden başka burada hiç kimse yok yani falan gibi bir gerçekle baş başa kalmak tabii biraz zorlayıcı. Yani ben hasta oluyorum, bana bakan kimse yok. Çünkü eşim işe gitmek zorunda. O zaman tabii şimdi artık homeoffice ya da ofise gitme durumları çok daha esnekleşti pandemiden sonra ama o zaman öyle bir şey de yok. Hasta hasta tek başına kalmak bile çok böyle duygusal, fiziksel dışında duygusal anlamda da çok zorlayıcıydı...” (K16)

K32 ifadesinde, göçmen kadınların yeni bir topluma uyum sağlama sürecinde yaşadığı zorlukları ve çatışmaları göstermektedir. Bu durum, dil sorunuyla başlayıp kültürel normlarla devam eden karmaşık bir süreci yansıtmaktadır. Özellikle dil engellerini aşma çabaları, yeni alışkanlıklar edinme süreci ve toplumsal normlara uyum sağlama çabaları göçmen kadınların sosyal entegrasyon sürecindeki önemli noktalardır. Ayrıca, göçmen kadının vurguladığı toplumsal normlara uyum sağlama çabaları ile kendi kültürel kimliği arasındaki içsel çatışmalar da önemli bir noktadır. Dini ve kültürel kimlikleriyle toplumda nasıl algılandıkları, özellikle sigara içme ve domuz eti tüketimi gibi konularda yaşadıkları çatışmalar göçmen kadınların kimlik bütünlüğünü koruma ve toplumun beklentileriyle uyum içinde olma arasındaki dengenin inceliklerini görünür kılmaktadır. Bununla birlikte, yabancı olarak algılanma ve yaşadığı ayrımcılık deneyimleri göçmen kadınların toplum içindeki konumlarını şekillendiren önemli etmenlerdir. Bu deneyimler, göçmen kadınların toplumsal kabul görme ve ayrımcılıkla mücadele çabalarını yansıtmaktadır:

“... Aslında bayağı zorluklar oluyor. Uyumla ilgili değil de daha çok insanın bilmediği bir yer olunca, dil sorunu olunca, alışması, yeni arkadaşlıklar kurması, iş hayatına atılması, bu süre içinde evde yaşanan zorluklarla beraber o psikolojiyi sağlam tutmak hem ruhsal olarak hem duygusal olarak hem fiziksel olarak zorlu bir süreçti. İlla ki uyum sürecinde de yani sorunlar yaşadım. Türkiye'den geldiğimden dolayı yani işte sigara içmem sorun oluyor. Ya niye hani domuz eti yemiyorsunuz da sigara içiyorsunuz? O da aynı şey değil mi? Hani bu tarz şeylerle de insan karşılaşılıyor İsviçreli tarafından. Ama bir şekilde işte hani anlatınca hani insanın kendi seçimini diye sevabı ya da günahı, bu benim kendi şeyim diye. Haramın boyutu da öyle ama mesela domuz eti yememenin yani, tabii ki dinin bir gerekçesi ama bunu benim için de kabul etmiyor diye. İşte bazen sorunlar çıktığında kurallarla, kanunlarla ilgili, hani sanki sadece yabancı olduğumuz için bu şeyler yaşıyormuş ya da bir sorun çıkıyormuş gibi yani bir park cezası yediğinizde bile sanki yabancıymışsınız da bunu yapıyormuşsunuz gibi.” (K32)

İsviçre’ye uyum sağlama sürecinde kuzeninin desteği sayesinde sosyal bir ağ kurduğunu ifade eden K33, uyum sağlama sürecinde sosyal ilişkilerin önemini ve bu ilişkilerin zorlukları hafıflettiği yönünde ifadeler kullanmıştır:

“İsviçre uyum sürecinde zorluk aslında tabii ki yaşadım. Gelir gelmez işe başlamak, biraz zorladı beni Almanca bilmeden ama burada kuzenim ve kuzenimin arkadaşı yani bir grubu, bir ortamı vardı. Direkt yalnızlık çekmedim. Yani kuzenim doğup büyüdüğüm, yani birlikte büyüdüm. Kuzenimle bir arada olmak, yani onun konforu vardı. Zorluk çekmedim. Ama o Türkiye’ye döndükten sonra evet, kendimi çok yalnız hissettim.” (K33)

K35, uyum sürecindeki deneyimlerini özellikle insan ilişkilerine vurgu yaparak, farklı kültürlerle olan etkileşimin, insanların yardımlaşma ve dayanışma eğilimini şu sözleriyle ifade etmektedir:

“İsviçre’ye uyum sürecinde zorluk yaşamadım çünkü modern bir ülke. Biz de modern bir aileden geldiğimiz için, benim için zaten din farkı hiç önemli değildir. Ve benim şu anda iki çocuğum da yabancı ile evli. Kişilik benim için çok önemlidir. Gerçekten ben o durumları geçirdiğimde, arabam yandığında ve bütün apartman benim hasta olduğumu biliyor. Kapıma gelip biz getirelim seni doktora, diye teklif eden yabancı arkadaşlarım. Düşünebiliyor musunuz? Türklerden yardım görmedim. Ben yabancı arkadaşımın yardım gördüm. Deminden size anlattım ya babası radyoterapi göreceğim zaman çıktı gitti diye. Düşünün bir yabancı geliyor kapıma, madam diyor, biz seni doktora getirip götürelim. Bir şeye ihtiyacın varsa bizimle gelebilirsin, alışveriş için. Ya bana yabancılar söyledi bunu. Yani var öyle arkadaşlarım, yok değil Allah razı olsun. O yangın döneminde ben arkadaşımın evinde

kaldım. Ama ben bu aile için söylüyorum. Hiçbirinden yardım görmedim o dönemde. Benim baktığım kişilerden görmedim. Ben onun yeğenlerine çok baktım evde. En çok da gücüne o gitti.” (K35)

K36, yaşadığı zorlu ve karmaşık uyum sürecini, iki kültür arasında sıkışıp kalan yeni ailesiyle bağdaştırmaktadır. Ayrıca kendi kimliğini koruma çabası ve hayal kırıklıklarını da şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Valla İsviçre'ye bir şekilde uyum sağlıyorsun da aileye uyum sağlamak çok zor.. Ben İsviçre'den de soğudum, Almanca öğrenmekten de soğudum. Bir de üstüne üstlük çalışmak için diye geldim. Hani çalışmak istiyorum. Bir türlü iş de bulamadım. En büyük sıkıntı bu oldu. Hani evet kursa gidiyorsun, bir şekilde bir şeyler öğreniyorsun. Bir iki arkadaşın oluyor fakat ne derler yine de tamamen şey oluyor çünkü evlenerek geliyorsun. Tek başına olsan hem sosyal hayatında hem de sosyal olarak daha geniş imkanlara ulaşabilirsin. Bir de bizim hani şu ne derler, geleneklerimiz, göreneklerimiz var ya onlar insanın ayağına çok takılıyor. Çünkü sen buraya uyum sağlamak için eninde sonunda birkaç bir şey denemen gerekiyor. Farz misal: Normalde içki içmezsin ama ortama girmek için diye bunu denemiş olman gerekiyor. Bu tarz tecrübeleri edinemiyorsun. Bir de şundan dolayı, bunu herkes söylüyor, mesela Türkiye bir yere gidiyor, İsviçre bir yere gidiyor, fakat buraya gelmiş olanlar hem arada kalmış hem de geldiği kafa yapısıyla kalmışlar. Hani ne oradan alabiliyor ne oradan alabiliyor ne de kendilerini geliştiriyorlar.” (K36)

Toplumsal cinsiyet ve baskı konularına vurgu yapan katılımcılar, bu durumun kendilerini ikinci planda hissetmelerine yol açtığını ifade etmektedir. Ayrıca bu kadınlar, İsviçre gibi modern bir ülkede bile, toplumun kadınlara yönelik baskıları olduğunu vurgulamaktadır. Göçmen erkeklerle göçmen kadınlar arasındaki göç deneyim farklılıkları analiz edildiğinde, erkek göçmenlerin genellikle hızlı bir şekilde iş dünyasına dahil olmakla beraber sosyal çevre edinme ve dil becerilerini hızla geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Bu durum, erkek göçmenlerin toplumla daha hızlı entegre olmalarını sağlarken, göçmen kadınlar kalifiye olmalarına rağmen kendi mesleğini icra edememenin duygusal zorluklarını yaşamaktadır. Bu durum iş dağılımındaki eşitsizliği yansıtmakta ve ayrıca, bu kadınların yeteneklerini kullanamamalarının getirdiği hayal kırıklığını göstermektedir. Aynı zamanda, çalışmak ve maddi bağımsızlık ile özgürlük arasındaki ilişkiye vurgu yapılarak, kadınların ev işlerine ve çocuk bakımına mahkûm edildiği ve bu durumun depresyona neden olduğu elde edilen bulgulardandır.

“Kadınlar her zaman, yani ne kadar kadın halkları oluyor dese de bana göre kadınlar hep ikinci planda. Bunu bir kere kabullenmek lazım. Dünyanın en modern ülkesi desen, İsviçre’de ben kadınları ikinci planda görüyorum. Maalesef bu kural değişmiyor. Görünüşte öyle gibi fakat hepsi baskı altında bana göre. İlla ki o şeyler var. Belirli bir süreçten geçene kadar. Hani bunu ben kendi adıma söylüyorum ama belirli bir süreçten sonra hani biraz daha kendini ispat ettikten sonra, çevreye açıldıktan sonra, yaş aldıktan sonra biraz daha özgürleşiyorsun ama ben tahmin ediyorum bütün kadınlar da bu süreç ikinci plan, maalesef.” (K14).

“Tanıştığım çoğu kadın buraya eşinin işi dolayısıyla gelmiş kadın ve bu göçmen kadınlar grubunda gördüğüm çok eğitilmiş olsalar bile birçoğu kendi işini yapamıyor ve eve mahkûm oluyorlar ve bu çok büyük bir depresyon yaratıyor. Yani aileden ayrı kalmak falan değil, o insanlar burada iş bulabilmiş olsalar ve hak ettikleri değere göre işlerini yapabilseler ne aile özlemi bu kadar... Çünkü her şey dengeye gelecek, kendi paran olacak. İstedğin zaman aileni görmeye gidebileceksin. Çünkü tatiller zaten çok düzenli, özenli bir şekilde ayarlanıyor. Yani buna yapabilecek maddi gücün olacak. Hiçbir şekilde bağlı değilsin. Entegrasyonun çalışan ve çalışmayan insana göre çok farklı. Çalışınca zaten ister istemez adapte oluyor. Ama evde bir de sadece çocukla ilgilenmek, kendini böyle ıskartaya çıkartılmış bir şey gibi görmek çok üzücü. Ve çok kalifiye insanlar. Yani gerçekten bu yürek dağlayıcı bir şey.” (K29).

Katılımcılar, göç ettikleri yerdeki güvenlik hissi ve mahalle benzeri bir yerleşim yeri bulma deneyimleri üzerinden sosyal entegrasyonlarını ve yeni yaşadıkları yerdeki aidiyet duygularını şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Burası benim güvenli bölgem. İlk evlendiğimde buraya geldim. Burayı tanıdım. Burada müşteri edindim ve çıkamıyorum güvenli bölgeden. Seviyorum bir de burayı ya artık. Benim mahallem gibi oldu yani.” (K4)

“Yani çok daha güvenli hissediyorum. Örnek veriyorum, şimdi İstanbul’a çok sık gitmeyi bile tercih etmiyorum. Kendimi bu kadar güvende hissetmiyorum, bu kadar ne bileyim işte... Birçok noktası var yani onun...” (K16)

Evlilik yoluyla İsviçre’ye göç etmiş kadın, bir yandan toplumdan dışlanma ve ötekileşme deneyimleri yaşarken, diğer yandan bu zorluklara rağmen kararlılıkla mücadele etmek ve kendi kimliğini yeniden inşa ederek, daha istikrarlı bir hayata adım atmak zorundadır. Türkiye’den göç etmiş kadın olmak neyi ifade ediyor sorusunu K2, “topraklarından koparılmış bir kök” metaforuyla yanıtlamıştır. Bu metafor, göçmen kadınların sosyal köklerinin değişimi, kültürel bağlarının zorunlu kimlik dönüşümünü ve

İsviçre özelinde ev sahibi ülkeye uyum çabalarını işaret etmektedir. Bu durum İsviçre’de sosyal destek sistemleri göçmen kadınların bu yönde var olan zorluklarla baş etme sürecinde kritik rol oynamaktadır. Çünkü bu sistemler, uyum sürecinde zorluk çeken göçmen kadınlara yönelik dayanışma ağı oluşturarak uyum sürecini kolaylaştırabilmektedir.

“Kendimi böyle hani geçmişle bugünü kıyasladığım zaman sanki böyle meyve vereceğin, dal budak salacağın bir yerden koparılmış olmayı ifade ediyor. Çünkü en başta da söylediğim gibi bir toprakta yetişiyorsun, onun sanki başka yerde, ben kendi özelimde diye düşünüyorum, hiç kolay değil. Yani yeni bir toprağa tekrardan kök salmak ve burada tekrardan meyve vermek hani göç üzere gelen kadınlar için çok zor olduğunu kendi hayatımda fark ettim. Bu her açıdan zor oluyor. Hani öyle düşünüyorum. Anlatabildim mi bilmiyorum. Hani kendi toprağından kopartılıp başka bir toprakta tutunmak gerçekten çok zor oluyor.” (K2)

İsviçre’de birçok göçmen kadının İsviçre’de ev hanımlığına yönelmeleri, kültürel geçişin zorlukları ve dil becerilerinin eksikliği gibi faktörlerin sosyal etkileşimi sınırladığı görülmektedir. Aynı zamanda, bu gelinlerin geleneksel rollerini sürdürmeye devam etmeleri, ev içi sorumluluklarını arttırarak diğer kariyer fırsatlarını sınırlayabilmektedir. Toplum içinde daha aktif rol oynamak adına dil becerilerin geliştirilmesi ve farklı sosyal platformlara dahil olmak gibi proaktif adımlar, toplumsal çeşitliliği teşvik etme konusunda önemli rol oynayabilir:

“Ev hanımlığını. Başka bir aktivite olmuyor. Tamam ben İmam Hatip’e gittiğim için bir hocalık yapabiliyorum. Bir de kendimizi geliştirmiyoruz gerçekten hep evlerde olduğumuz için. Belki Almancamız falan olsa, mesela yardım kuruluşlarında falan bir şeyler olur. Bilemiyorum. Yani insanlığa faydalı bir şeyler olur ama benim çevremdekileri söyleyeyim, biz yani İsviçre’ye Türkiye’den gelen ev hanımı başka bir şey değil. İyi bir ev hanımı.” (K21)

Diğer Türkiyeli göçmen kadınlarla kıyasladığında kendini İsviçre’ye daha yakın hisseden kadınlar, dil becerisine ve çalışma hayatına sahip oldukça aidiyet duygusunun geliştiğini ve kimlik oluşumunu yansıtmaktadır:

“Ben İsviçre’ye daha yakın hissediyorum. Yani bazıları gerçekten ayak uyduramıyor, şey yapamıyor. Yani yabancı arkadaşları falan olmuyor bazılarının. Ben çok seviyorum yabancılarla kontakta olmayı. Güzel oluyor. Değişik kültür, değişik yani.” (K11)

“Hissediyorum şöyle, işte ben çok hızlı belki burada dil okulu, iş hayatına girdiğim için, bir de Türkiye'ye gittim, yaşadım ya, ondan önce hissetmiyordum. Ama Türkiye'ye gidip gördükten sonra şuna emin oldum, ben burada olmalıyım.” (K24)

“Evet. Mesela hani dil olarak çok çok iyiyim, her şeyi son noktası virgülüne kadar anlıyorum diyemem. Ama işte birisinin yardımına ihtiyacım olmadan kendi işimi kendim yaptığıma, bir yerlere giderken daha özgür olduğumu, alışma şeyi olarak ya da kültür olarak daha farklılaştığımı kendim öyle düşünüyorum.” (K25)

“Evet. Yani şöyle bir şey var, mesela eşim vatandaş oldu. Ben dedim ki vatandaşlığa başvuracağım, ben daha çok İsviçreli gibi düşünüyorum çünkü, diyeceğim onu, yani bir dili halledeyim. Onu yaptınız, beni hayli hayli yapmanız lazım. Yani şöyle bir şey var, biraz da karakterden dolayı insan biraz empatik oluyor. Bir de yaşadıklarından dolayı.” (K36)

4.3. Toplumsal Uyum Süreci Ve Etkileyen Faktörler

Batı Medyasının Müslümanlara kimliğine yönelik negatif temsilleri, özellikle göçmen Müslüman kadınların yaşamını olumsuz etkilemektedir. Bu temsiller, toplumda önyargıların ve ayrımcılığın artmasına yol açmaktadır. Medyanın dil ve görsel unsurları, bu stereotiplerin oluşmasında etkili olmaktadır. Bu durum, toplumsal iletişim süreçlerini zorlaştırmaktadır. Toplumsal ilişkilerdeki empati eksikliği ve iletişim sorunları da bu olumsuz etkileri pekiştirmektedir. Bu bağlamda, göçmen kadınların deneyimleri kültürel kodların, medyanın ve toplumsal algıların nasıl etkilendiğini görünür kılmaktadır. Ayrıca, insanların birbirlerini tanımak ve anlamak yerine önyargılarla hareket etmesinin toplumsal ilişkilerde nasıl sorunlara yol açtığını görünür kılmaktadır:

“İlla ırkçılık oluyor yani. Ama ben şunu öğrendim. Buradaki hayat bana şunu öğretti. Önce güzel bakmayı siz bileceksiniz. Dil kursuna gidiyordum, bir ihtiyar kadın benim gittiğim günler oğlunun mezarına çiçek koyuyormuş. Onların öyle bir adeti var. Ve kışın kapıyı açamıyor. Her defasında ben onun kapısını açıyorum. Çünkü hep karşılaşıyoruz. Ve her defasında kadın bana hani beni gördüğünde o kadar kötü cümleler kuruyordu ki faşist, ırkçı işte hani Müslüman kadınların ezilmişliklerinden tutun her şeyi söylüyor kendi kendine söyleniyor. Ve her defasında ben o kadına gülümseyerek kapısını açıyorum, çıkıyor mezarlıktan. Kış günüydü, bir gün düştü. Düşünce kaldırdım. Hastaneyi arayalım mı falan dedim. Bana döndü dedi ki sen Almanca biliyor musun? Dedim evet kursa gidiyorum yukarıya. Onun için dedim her gün yani her bu saatte karşılaşıyoruz. Peki dedi ben sana o kadar şey söyledim, neden bana hep gülümsedin? Sen dedim beni tanıımıyorsun ki kadına, sen sadece medyadaki Müslüman kadına söylüyorsun. Ama sen beni tanımak istemedin ki.

Bana beni sormadın ki. Ve o kadın, sonradan hani hala aynı köyde oturduğum için gördükçe konuşuruz, hatta hep der kahve içelim der. Önce biz güzel bakmayı bilmemiz lazım. Mesela bana hakaret etse ben dönüp gülümseyip o sizin fikriniz diyebiliyorum. Çünkü tanınmıyor. Medyadaki bizi tanıyorlar. Ha var, yok değil illa ki var. Tabii çocuklarım mesela, onlar okuduğu için onlar da daha farklı gördüm ırkçılığı. Özellikle büyük kızımda...” (K10)

“Zaman zaman oluyor. İlk geldiğim yıllarda birkaç tepki almıştım. Hani yabancısınız, üstüme araba süren, motosikleti hızlı süren ya da karnavalı mı geldiniz buraya deyip kıyafetimle dalga geçen birkaç olayla, çok aşırı değil ama birkaç olayla karşılaştım ilk geldiğim yıllarda. İlk geldiğim yıllarda bir gün Luzern’de karşıdan karşıya geçerken ışıklarda koşarak geldi arkamdan eşarbımı çekti. Ama tabii ki ben sağlam bağladığım için şükürler hiçbir şey olmadı ama arkamdan çok uzun bir şekilde çekti ama hiç kimse de bir tepki vermedi. Sonra ben de şey yapacaktım, sonra bana dediler ki, sarhoş olduğu için sen suçlu olursun diye ben hiç müdahale etmedim. Sadece seni Allah’a havale ediyorum dedim. Ama son dönemlerde böyle bir tepkili ya da bir şey ile karşılaşmadım.” (K27)

Kültürel çeşitlilik, toplumsal entegrasyon ve kimlik oluşumu gibi konuları içinde barındıran çifte vatandaşlık, vatandaşlık talebinde bulunan bireyin toplumda kabul görmesi ve birlikte yaşama becerileri ile değerlendirilir. K32 çifte vatandaşlık talebine öncelikle belediye vatandaşlığından başlamak durumundadır. Katılımcı bu süreci şu sözleriyle anlatmaktadır:

“...Evde kızımın babasıyla, eski eşimle konuştum. Başvurma masraf olacak dedi ama ben ısrar ettim ve başvurdum. Yazılı teste gireceğim randevu geldi. Sorular arasında bazılarını saçma ve gereksiz buldum; örneğin bir yemeğin hangi kantona ait olduğu veya Zürih’teki bir kiliseyle ilgili sorular. Ancak İsviçre’nin yönetimi ve kanunlarıyla ilgili sorular faydalıydı. Yazılı sınavda sadece iki yanlışım vardı, Almanca da çok iyi olmadığından her şeyi tam anlamadım. Sonrasında belediyeden görüşme randevusu geldi. Neden vatandaşlık almak istediğimi sordular ve İsviçre’den referans istediler. Türkiye’nin politikasıyla ilgili soru sordular ama bu soruya yanıt vermem gerekmedi. Sonuç olarak, belediyeden olumlu yanıt aldım ve kantondan cevap bekledim. Süreç benim için zorlayıcı olmadı ...” (K32)

4.3.1.Ekonomik Faktörler

Göçmen kadınların ekonomik ve toplumsal entegrasyon süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar, feminist analiz bağlamında derinlemesine incelenmiştir. Kadınların dil öğrenme süreçleri, iş gücüne katılımını sağlamak ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak için kritik bir öneme sahiptir. Ancak dil bilmeden iş bulmanın ve uzun dönem oturum izni almanın zorluğu, kadınların toplumsal hayata katılımlarını

sınırlayan bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, oturum izni yenileme süreçlerindeki bürokratik engeller, kadınların planlama yetilerini ve geleceklerini belirsizlik içinde şekillendirmelerine engel olabilmektedir. Bu durum, kadınların ekonomik ve sosyal güçlenmelerini engelleyerek, ataerkil toplum yapısının yansımalarından biri olarak değerlendirilmektedir. Feminist perspektiften bakıldığında, kadınların bu tür sistematik engellerle baş etmeleri için toplumsal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve kadınların sosyal entegrasyon süreçlerinde desteklenmeleri önem arz etmektedir.

“...Türkiye’de şöyle düşünüyordum, bir iş kesin bulurum yani, bir şey yaparım, altından kalkarım hani. Burada tabi mesela örnek veriyorum, hamile kalmadan önce biraz dil öğrendikten sonra ben birkaç yere güzellik uzmanlığı gibi konularla ilgili veya belki profesyonel makyaj olabilir, bu tarz yerlerle görüştüm bilgi almak adına. Herkes benden mesela ilk çok iyi bir Almanca istedi. Evet o açıdan zorlayıcı yani çünkü yine dile geliyor. Dil bilmeden çok da bir imkân sahibi olamıyor oluyorsunuz. O yüzden zor diye söyleyebilirim. Ama örnek veriyorum işte belli bir seviyede Almanca yapmadan veya belli bir seviyede İsviçre’yle ilgili bilgi sahibi olmadan daha fazla uzun oturum bile vermiyorlar. Bu mesela beni çok rahatsız eden bir şey. Her yıl yenilemem gerekiyor örnek veriyorum oturumu ama son iki yıldır iki yıllığa çıkarttılar kendileri yine B Ausweis (oturum belgesi), aslında B Ausweis yıllık verilen bir şey ama iki yılda bir B Ausweis (oturum belgesi) veriyorlar verdiklerinde iki yıllık veriyorlar neye bağlı olarak veriyorlar onu hiç bilmiyorum. (Nasıl geliyor bu süreç?). Tekrar başvuruyorum. (Yazılı müracaat mı yapmanız gerekiyor?). Evet, yani bana mektup geliyor. Ve şöyle bir söylüyorlar, oturumunuzun süresi bitiyor diye. Ben tekrar belediyeye gidiyorum ve belediyede ödeme yapıp evime yeni oturum kimliğimi istiyorum. Aslında çok bir şey de yapmıyorum. Gönderdikleri kâğıdı imzalayıp onlara teslim ediyorum. Hani burada yaşamaya devam ediyorum diye. O şekilde. (Ücreti nedir?). En son ödediğim ücret yüz altı franktı galiba...” (K16)

Göçmen kadınların yeni bir topluma uyum sağlama sürecinde karşılaştıkları zorluklar, feminist teori bağlamında incelenmiştir. Toplumsal cinsiyet normları, kadınlara atfedilen bakım annelik rolleri üzerinden kadınların kariyer hedefleri ile çocuk bakımı sorumlulukları arasındaki çatışmayı açıklamaktadır. Bu çatışma, ataerkil toplum yapısının bir yansıması olarak değerlendirilmekte ve kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanma çabalarını engelleyen faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Ekonomik engeller, kadınların iş gücüne katılımını kısıtlayarak toplumsal cinsiyet eşitliğini ihlal etmekte ve feminist perspektifinden bu durum sorgulanmaktadır. Aynı zamanda, göçmen kadınların toplumsal ve kültürel uyum sürecinde yaşadıkları

yabancılaşma duygusu ve aidiyet eksikliği, psikososyal zorlukların bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Kadınların sağlığı üzerindeki etkileri ve çevresel faktörlerle ilişkisi de feminist analiz bağlamında incelenmekte ve kadınların sağlık hizmetlerine erişimindeki eşitsizlikler vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, aile içi karar alma süreçlerinde kadınların pozisyonu ve bu kararların kadınlar üzerindeki etkileri, feminist teori tarafından sorgulanmakta ve aile içindeki güç dinamikleri önemli bir tartışma konusunu oluşturmaktadır.

“...Yani tam olarak değil. Ama çok şeye hakimim artık. Onun bedelini de ödedim yani kendimce. Çok dibe vurarak, çok çıkarak... Buraya geldikten sonra bazı alerjiler şey olmaya başladı bende. Gittim alerji testi yaptırdım. Doktor dedi ki işte, hani metale alerjim var. Metal böyle veya nikel olan her şey falan. Ama bir sürü ağaç, çiçek falan şu bu çıkınca dedi ki doktor bana, ya bu yaşa kadar anlamadın mı bu alerjiyi? Ben dedim ki, İstanbul'da yaşadığım zaman yoktu ki bu kadar ağaçlar etrafımda hiç. Buraya gelince mesela fark ettim. Çok yeşillik. Tatilde gibi hissediyorsun ilk zamanlar. Ama sonra saat on oluyor, herkes panjurlarını kapatıyor falan. Çok sakinlik, sinirlerimi bozmaya başladı falan. Sonra o çocuk meselesinde dedim ki ben eşime, ben burada yapamayacağım yani. Ben geri dönmek istiyorum. Olmuyor böyle. Bir 4-5 sene böyle gitti. Hatta oğlum küçükken bile düşünüyordum. Sonra gitgide Türkiye'de zorlaşmaya başladı her şey. Hani hayat şartları vesaire bilmem ne. Öyle öyle kaldım. Çocuklardan kaynaklı çok bir şey yapamıyordum. Çalışmak istedim o zaman. Kreş çok pahalı. İki çocuğu kreşe vermek demek üstüne para vermek gibi bir şey. Burada da hiç anneler falan filan olmadığı için bakacak kimse yok. Zordu benim için yani, iki çocukla işte böyle her yere iki çocukla gidiyordum ne bileyim. Yani çok zorlandım. Sevmek de çok zorlandım. Ait hissetmekte. Mesela ben Türkiye'ye gittiğim zaman burayı hiç özlemiyordum. Yani, hala çok özlemiyorum. Yani evimi, düzenimi evet ama hani ülke olarak. Ama son birkaç senedir, bir iki senedir oraya da yabancılaştığımı hissettim artık.” (K12)

Yerel iklim ve çevresel farklılıklarla birlikte, mesleki kabulde yaşadığı zorluklar, toplumsal yapının işleyişini ve çeşitli toplumsal grupların içindeki dinamikleri yansıtarak, göçmen deneyiminin karmaşıklığını ifade eden ikinci katılımcı ise yaşadığı deneyimlerle uyum sürecini gözler önüne sermektedir:

“Zorlandım, çok zorlandım hatta. Birincisi hava, havası çok kötüydü. Son 5 senedir gayet değişik bir şekilde iyileşti hava. Çok karanlık bir havası var. Ben İzmirliyim. İzmir'de yani 360 gün güneş vardı. Belki 5 gün kapalıdır. Şimdi de orası bozuldu. Neyse, havada çok zorlandım. Aile özleminde çok zorlandım. Arkadaşlarım vardı daha önceden. Bir de mesleğimi ilk sene diploma kabulünde çok kabul etmediler falan. Bir sürü zorluk yaşadım.

Orada çok üzüldüm. İlk bir senem kötü geçti. Sonra yavaş yavaş arkadaşlar edindim. İş hayatına girmek çok önemli. Benim gibi bir kadın için yani çocukluğumdan beri çalışmaya alışmış bir kız, evde oturmak büyük bir kabustur. Ve sonra işte yavaş yavaş adapte oldum. Ama yani 24 sene...” (K34)

Boşanmış ya da boşanma sürecinde olan göçmen kadınlar, ekonomik zorluklarla başa çıkma mücadelesi vermektedir. Boşanma sonrası yeni hayat kurma çabası içinde olan bu kadınlar, ayrıca yalnız anne olmanın getirdiği sorumlulukları da üstlenmektedir. Bir yandan çalışma hayatıyla uğraş verirken, diğer yandan çocuk bakımı ve ev işleriyle tek başına mücadele etmek, bu kadınların günlük yaşamlarının bir gerçeğini oluşturmaktadır. Bu bağlamda katılımcı, boşanma sonrası iş bulamamaktan kaynaklı yaşadığı ekonomik zorlukları şu sözlerle ifade etmektedir:

“2012’de boşandım ben. O dönemde ben işimi bırakmak zorunda kaldım. O dönemde işsizlik kurumundaydım. O zaman da Almanca kursuna gittim, 6 aylık dönemde. Bir iki defa Almanca kursuna gittim. Ama hani işte istediğim gibi bir dalda bir şey yapamadım. Çünkü o zamanda bu boşandığım dönemde de ben genel bir meslek yapmak istedim. Ama yaşı otuz üstünde olanlara meslek okulu şansı olmuyor dediler. Hani olmadı 30’u geçkin, tekrar meslek yapmak falan zor. Hani iki çocukla ekonomik olarak da kendine bakmak zorundasın. Geç kaldım o açıdan. En önemli sorun... Yani mesela işte bu boşandığım dönemde ben bir işsiz kaldım 9 ay. İş bulamadım, işsizlik sürem de bitti. Ondan sonra çok yere başvurdum ama hani o ara verdiğimden dolayı tekrar geri bir iş bulamadım. Fabrikalarda geçici çalıştım hep dönem dönem. Ara ara gittim kısa dönemle ama böyle yaşı 40’ı geçtikten sonra fabrikalar da iş vermek istemiyor, seni kadrolu yapmıyorlar. Sonra da ben işte temizlik işine tekrar geri dönmeye o şekilde karar verdim. Çünkü yaşı 40’ı geçti. Hani 50’de falan bulamayacağım. Ondan sonra hani o dönem gittim işte sosyale. Mesela bana ve çocuklarıma eşim nafaka ödüyordu. Ondan sonra onlar sana yeterli dediler, bana sosyalden mesela yardım yapmadılar. Sadece sağlık sigortanı öderiz dediler. Çok yardım görmedim hani.” (K6)

Boşanmayla birlikte bireysel güç kazanımına vurgusu yapan K11, aldığı boşanma kararının toplumsal yapı içindeki rolü belirgin biçimde etkilediğini ve yaşadığı o süreci şu sözleriyle anlatmaktadır:

“Boşanmayı ben istedim. Her seferinde bir terslik yapınca zaten aklıma boşanmak geliyordu. Başka çare yoktu. Yani o keşke daha önce boşansaydım. Çocuklar, hani kötü hatıralar olmadan ama çocukları kaybetme korkusu, hani vermez korkusu. Onların büyümesini

bekledim. Ekonomik gücümü de elime alınca çalıştım, ehliyetimi aldım. Her şeyi yaptım...”
(K11)

K4, göç sonrası maddi durumunun iyileştiğini ve ekonomik bağımsızlık kazandığını vurgulamaktadır. Bu durum, kadının kendi ayakları üzerinde durabilmesi, ekonomik olarak güçlenmesi ve kendi hayatını daha fazla kontrol edebilmesi anlamına gelmektedir.

K7’nin anlattıkları ise, kadının göç deneyimindeki maddi ve duygusal değişimlerin toplumsal cinsiyet perspektifinden nasıl anlam kazandığını ve kadının yaşamındaki etkilerini görmemiz için önemlidir.

“İlk başlarda çok bir şey değişmedi. Ama sonra çalışmaya başladığımda falan tabii maddi durumumuz değişmeye başladı, ikimiz de çalışmaya başlayınca. Türkiye’deki hayatımdan maddi olarak farklı oldu buradaki hayatım. Türkiye’de çalıştığım ile kendim bile zor geçinirken, buradaki eşimle ikimizin kazancıyla çok rahat tatil yapma fırsatı gibi, istediğimizi alabilmek gibi şeylerimiz oldu yani.” (K4)

“Göçle birlikte... Yani maddi konuda biraz daha rahatlatma olarak değişti. Ama onun haricinde ailemden uzaklaşıp çok daha farklı bir hayata merhaba dedim...” (K7)

Ayrıca, çalışma saatleri konusunda zorluk yaşayan K33, iş ve aile yaşamının dengesizliğinin genellikle kadınların üzerinde daha fazla baskı yaptığına ve İsviçre’deki iş dünyasının esneklik eksikliği gibi faktörlerine işaret ederek, yaşadığı zorlukları şu sözlerle ifade etmektedir:

“Yani önemli bir sorun şöyle ki, iş bulmakla ilgili. Yani çalışma saatleri kendime uygun bulamıyorum. Çocuk yani burada kreşler vesaire biliyorsunuz çok pahalı. Çocuğu bırakacağım bir yer bulamıyorum. Çalışma saatleri bana uymuyor. Şimdi eşimden ayrılacağız. Onun evde olmadığı saatlerde çalışmalıyım ki hani akşam çalışsam yine o bizim, benim evimde kalmalı ya da çocuğum gidip onun evinde kalmalı. Yine böyle bir gitmeler gelmeler saçmalıklar olacak. Okul süresinde çalışmak istiyorum, bulamıyorum. Onlarla ilgili öyle bir sorunum var.” (K33)

Göç, dil bariyeri, uyum sorunu ve boşanma gibi dinamiklerle birlikte ekonomik sorunların da boy gösterdiği durumlarda, ekonomik dinamikleri yansıtan yüksek

meblağdaki gelir vergi ve zorunlu olan sağlık sigorta aylık ödemeleri yaşam standartlarını olumsuz etkileyebilmektedir.

“En önemli sorun, vergi. İşin şakası ama o da büyük bir külfet aslında şöyle düşününce. Türkiye'den farklı olarak burada gelir vergisi oldukça yüksek. O biraz insanların belini büküyor. Ben de şu an yalnız yaşayan bir anne olarak o konuda biraz mustaribim. Ama onun dışında eğer ki sosyal bir insan değilsen, konuşkan, girişken bir insan değilsen bu ülkede çok yalnız kalırsın. Kaldı ki dil olmazsa zaten sosyal olsan da hiçbir şey fayda etmiyor. İlk başlardaki o büyük yalnızlık sorunu vardı yani. Şu an için öyle diyemem ama.” (K10)

“Sağlık Sigortan yoksa zaten kimlik almaya bir de sigortanı götürüyorsun. Ama burada şöyle bir ayrım da var. Sağlık sigortası ayrı, araba sigortası ayrı ama... O kadar ayrı ayrı ki sigortalar... Sigortaya para ödüyorsun. Oraya çalışıyorsun. Maaşının yarısından fazlası Sigortaya gidiyor. Ben bir poliçe şeyleri falan gördüm, neredeyse ev kirasından daha fazla ödenen. Yazık günah değil mi? Ben her gün şeye gitmiyorum. Hani olur da bir gün hani böyle hasta olursan...” (K36)

Ekonomik bağımsızlığı kazanma süreci, toplumsal faktörlerin bu süreçteki etkileri ve ekonomik durumun boşanma kararını etkileyen önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Yaşadığı bu durumu ve iş hayatına atılması sürecinde sosyal kurumun rolünü katılımcı şu ifadeleriyle anlatmaktadır:

“...Nafaka falan istersen boşanmam demişti. Hiçbir şey istemedim. İş hayatına atılmam da şöyle olmuştu, kazadan sonra o çalışamayınca sosyal kurum randevu yapmıştı da gittik. Eski eşim demişti çalışmak istiyor musun derse hayır de falan. Ben gittim oraya da diyemedim hayır çünkü istiyordum. Hani birden evet istiyorum dedim. O zaman işte sen çalışmıyorsun, eşin çalışacak dediler çok şükür. Öyle yani o şansım oldu, orada açıldı dünyam. Çalışabilmem için de Fransızca kursuna yazıldım. Sonra işte o ara bir de kolejde iş buldum, uydu saatleri. Öğlen restorana gidiyordum. Öğleden sonra koleje temizliğe, akşam tekrar restorana. İkisini öyle idare ettim. (Eşin çalışmaya başlamış mıydı?). Çalışmıyordu. Evdeydi, bayağı çalışmadı. Sonra işte hastanede iş buldu. Çocuklar memnun değildi işte. Ben 6 sene restoranda çalıştım. Çocuklar diyordu, anne senin, ben çünkü kızıyordum hep eski eşime yapma, çocuklara kızma, korkutma, baskı yapma. İşte sen işe gidince aynı davranmıyor, senin yanında iyi davranıyor, sen işe gidince iyi davranmıyor diyordu çocuklar. Öyle sonra restoranı bıraktım, başka bir temizlik şirketinde kuru temizleme falan iş buldum gündüz. Yarım gün gidiyordum öğlene kadar, öğleden sonra kolej, öyle değiştirdim, restoranı bıraktım. Sonra işte orayı da bıraktım bir sene sonra. Temizlik işleri, ev temizlikleri buldum. Öyle bir sürü, 6-7 tane ev vardı temizliğe gittiğim. Her zaman ekmeğimi taştan çıkardım.

Eşime muhtaç olmadım. Sonra çalışmaya başlayınca, gerçekten yani arabamı kendim aldım. Ehliyetimi kendim ödedim. Boşandıktan sonra ucuz bir eve çıktım, ev pahalıydı, tek başıma ödeyemiyordum. Bayağı borçla zaten çıktım. Şimdiye kadar evlenene (İkinci evlilik) kadar hep borç ödedim, borçla ilerledim, çok şükür borçsuzum şimdi. Ama yıllarım hep borçla geçti sekiz, on sene.” (K11)

Ekonomik sıkıntılarla başa çıkarak ve hastalıkla mücadele ederek kişisel dayanaklığını arttıran K35, maruz kaldığı zorluklara rağmen bağımsızlığını koruma çabasını ve hastalıkla mücadele sürecinde ise bireysel gücünü şu sözleriyle yansıtmaktadır:

“...Dün işte mahkemem vardı, mahkemede de baya bir sinirlendim. Neymiş benim erkek arkadaşım varmış, neymiş benim çok param varmış, ben bu kadar aylıkla nasıl geçinebiliyormuşum, çünkü aylık belli, çok az. Çalışmayan bir insan burada ne alabilecek ki? 1760 frank alıyorum, başka da yok. (Sosyal yardım mı alıyorsunuz?). Sosyalden de değil. Yok sosyal da vermiyor. Bu devlet yardımı denilen, şu çocuk paralarını veren yer. Onlardan para olarak almıyorum. Hastalık sigortasını karşılıyor. Eve gelen temizlikçiye karşılıyor. Bazı genel giderlerimi, yani yapması gereken şeyleri, elektrikti, şuydu buydu onları karşılamıyor. Telefon, her şey bana ait. Temizlikçi ve ilaçlarımı, hastalık sigortası karşılıyor, başka hiçbir şey değil. O da bana yani alkol almayan insana yeter. Çok şükür, evin kirasını da ödüyorum. Hayatım rahat bir şekilde geçiyor. Ben bir de bu arada ikinci kansere de yakalandım o dönemde. Beş sene bitti, çok şükür şu anda iyiyim. Yani yaşadıklarımı Allah kimseye yaşatmasın. Gerçekten kimseye yaşatmasın. Bir evladını, yani ne bileyim öyle bir büyütüyorsun ki kızın olsun oğlun olsun. Allah kimsenin başına vermesin. Bir narsis adamın, narsis kocanın eline kimsenin kızını oğluna denk getirmesin. Gerçekten çok zor. Çok çok zor...” (K35)

Göç süreci ve uyum konusundaki cinsiyet farklılıklarına vurgu yapan K9, K10 ve K26, özellikle erkek göçmenlerin daha zorlu bir süreç geçirdiğini düşünmektedir. Erkek göçmenlerin, bir aile kurmak, iş bulmak gibi sorumlulukları olduğunu ifade eden katılımcılar, bir kadın olarak kendilerinin daha avantajlı olduklarını belirtmektedir. Diğer taraftan ise, ev hanımları için uyum sürecinin kolay olmadığını ve psikolojik zorluklar yaşadıklarını ifade etmektedir. Bu ifadeler, göç sürecinin cinsiyete göre nasıl farklı deneyimlere yol açtığını göstermektedir. Sosyolojik bakış açısıyla incelendiğinde, toplumsal cinsiyet rolleri etrafında dönen ifadeler, kadınların ev içindeki rolüne ve erkeklerin iş dünyasındaki zorluklarına işaret etmektedir. Ayrıca, psikolojik bakış açısıyla

bakıldığında, bu kadınların deneyimleri, göç sürecinin psikolojik stres yaratma potansiyelini göstermektedir.

“Yo hayır. Belki ilk başta erkek göçmen olarak gelseydim, bir aile kurarak gelseydim, paldır küldür belki işe girmem gerekecekti, çalışmam gerekecekti. O daha zorlu bir süre olsa gerek, gene bir problemi varsa. Benim öyle bir sıkıntım olmadı. İlk üç sene çalışmak zorunda değildim. O yüzden o arada dili geliştirdim. O farkla olabilir, evet...” (K9).

“Kadınsan, ev hanımıysan kolay değil aslında. Psikolojik altın kafesin içindeyiz. Bu bir gerçek. Ama erkekler bilmiyorum onların yaşamına girmediğim için hani çalışacak onlarınki daha zor.” (K10).

“Değişiyor. Erkekler göçmen olarak gelip sadece bir kadınla evlenip geliyorsa burada onlar için de hayat kolay değil, karıları için de değil. Çünkü ne oluyor? Karıları çalışıyor, kendileri o iş bulma sürecinde bir psikolojik şeye giriyorlar. Ama bizler mesela kadın olarak eşimiz çalışıyorsa o şeyi yapmayız yani. Onu lafa getirmeyiz bir şekilde. Çocuk olur ona bakarız falan filan. Bence orada bir farklılık var.” (K26).

K17, İsviçre’de tanıdık olmadan iş bulmanın zorluğuna dikkat çekmektedir. “Vitamin B” terimi, İsviçre’de geniş çapta bilinen ve referans ya da tanıdık aracılığıyla iş bulmayı ifade eden bir deyimdir. Bu durum göçmenler için özellikle önemli bir engel teşkil etmektedir, çünkü yerel ağlara erişimleri genellikle sınırlıdır. Katılımcının ifadesi, İsviçre iş piyasasında sosyal bağlantıların önemini ve bunun göçmenler üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Feminist teoriye göre, iş bulma sürecinde ağların bu denli önemli olması, kadınların ekonomik bağımsızlıklarına ve kariyer gelişimlerine yönelik yapısal engeller yaratmaktadır.

İsviçre’nin sosyal bir devlet olmaması ve tamamen kapitalist bir yapı içinde olması, kadınların ve annelerin karşılaştıkları ek zorlukları artırmaktadır. Özellikle çalışan anneler için, yüksek yaşam maliyetleri ve sınırlı sosyal destekler büyük bir engel teşkil etmektedir. Annelik izninin kısa olması ve çocuk bakımının pahalı olması, kadınların iş hayatında tam anlamıyla yer almasını engelleyen önemli faktörlerdir. Feminist bakış açısıyla, bu durum toplumsal cinsiyet rollerinin ve yapısal eşitsizliklerin bir sonucu olarak görülebilir. Kadınlar hem ekonomik bağımsızlıklarını sağlama hem de annelik görevlerini yerine getirme konusunda büyük baskı altındadırlar.

Eğitim ve bakım sistemindeki yetersizlikler, özellikle anneler için ciddi bir zorluk oluşturmaktadır. Çocukların küçük yaşta yuvaya gitmek zorunda kalması ve okulların yarım gün hizmet vermesi, annelerin iş ve aile yaşamını dengelemesini zorlaştırmaktadır. Bu da kadınların iş hayatında daha az temsil edilmesine ve kariyerlerinde ilerleyememesine yol açmaktadır.

“Şimdi bir kere en önemli sorunlardan bir tanesi iş bulma sorunu oldu benim için. Gerçekten tanıdık olmadan bir yerlere girebilmeniz İsviçre’de çok zor. Sanıyorum ki bu İsviçreliler için de geçerli bir şey. B vitamini denilen o. Evet, maalesef ki öyle. O yüzden hani, emek vermiş olduğunuz bir alanda gerçekten kendi emeğinizle bir yerlere gelmek ve şans tanınmasını istiyorsunuz ama maalesef o şans çok kolay tanınmıyor size İsviçre’de. Bence en büyük handikaplardan bir tanesi bu İsviçre’de. İkincisi sosyal bir devlet değil İsviçre. İsviçre tam bir kapitalist ülke. Paran varsa her yol açılıyor. Bir ev kiralayacağınız zaman, işte deniliyor ya, oralarda kaç kişi olduğunuza bakıyor sosyal devlet, aile ise büyük daire, öyle bir şey yok. Bir kişi iseniz, paranız varsa gidip beş odalı evde de sizi tercih edebilirler, maaşa bakıyorlar sonuçta. O yüzden sosyal bir devlet değil. Üçüncüsü de anne olmak çok zor İsviçre’de. Hem çalışan bir anne olmak çok zor. Daha doğrusu çalışmıyorsanız tabii ki sorun yok. Çok güzel yeşil, doğa, her gün bir parka götürsün. Ama onun dışında eğer çalışıyorsanız maaşınızın neredeyse tamamını bir yuvaya vermek zorundasınız. Ve annelik izni 14 hafta. Çok küçük yaşta çocuklar yuvaya gitmek durumunda kalıyor. Sonrasında da okul 11.50’ye kadar yarım günlerde. Ondan sonrasında bir Kreşe göndermek zorundasınız. Burada da yer bulmak neredeyse imkânsız. Bu sonuçta inanılmaz bir meblağ ödüyorsunuz. Öğlen yemeği bile yok okullarda. Yani bunlar açıkçası büyük sıkıntı. Kadını destekleyen, anneyi destekleyen bir sistem yok İsviçre’de.” (K17)

Katılımcı K26’nın ifadesi, göçmen kadınların iş hayatında karşılaştıkları zorlukları ve bu zorlukların ekonomik bağımsızlıklarına etkisini vurgulamaktadır. Kadın, annelik nedeniyle iş hayatına ara vermiş ve daha sonra yarı zamanlı iş arama sürecinde çeşitli engellerle karşılaşmıştır. Bu durum, kadınların iş hayatında esneklik ihtiyacını ve yarı zamanlı iş imkanlarının sınırlılığını göstermektedir. Feminist bakış açısıyla, bu durum toplumsal cinsiyet rollerinin ve iş piyasasındaki yapısal eşitsizliklerin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Kadının boşanma süreci ve sonrası iş bulma çabaları, ekonomik bağımsızlık ve kariyer gelişimi açısından önemli bir mücadeleyi temsil etmektedir. Bu deneyimler, göçmen kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlama ve toplumsal cinsiyet rollerine karşı mücadele etme süreçlerini ortaya koymaktadır.

“2008'de doğdu oğlum. Ondan sonra %60 çalışmaya başladım. Sonra kızım 2012'de doğdu. Ondan sonra da işimi bıraktım. İşte ancak kızım büyüteyim dedim. Sonra bir artı üç sene iş aradım, dediğim gibi. İlk... Yani kolay olacağını düşünmüştüm. Ama bulamadım. Çünkü part time arıyordum. Ama öyle bir yol açılmadı bir şekilde. Yani görüşmelerim oldu ama hani pozitif olmadı bir şekilde. Ondan sonra ne zaman yüzde yüz aramaya başladıysam aynı anda iki teklif gelmişti. Şu an işte bir firmada çalışıyorum. Satın alma müdürü olarak. Eşimle de 2019'da yollarımızı ayırdık. 2021'de de boşandık.” (K26)

Cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine vurgu yapan katılımcı ifadeleriyle, kadınların iş hayatında karşılaştığı ücret eşitsizliği ve doğum izni gibi konulara ve ayrıca toplumun kadınların ev işleri ve çocuk bakımı gibi geleneksel rollerde görmekte olduğuna işaret etmektedir:

“Ayrımcılık, kadın olmak zor diye düşünüyorum. Bir yabancı olmak, ikinci kadın olmak. O yüzden o ötekilik konusunda ötekinin ötekisi gibi bir şey hissediyorsun. Yani kadın olarak daha zor. Bu ülkede kadın hakları çok gelişmiş değil. Ben hatta bir kadın kolektifine de üye olmuştum. Geçen 14 Haziran grevinde yürüyüşe de katıldım. Ben Türkiye'deki arkadaşlarıma söyleyince insanlar inanmıyorlar. Yani burada kadın erkek ücret eşitsizliği var. Doğum izni çok az. İnsanlar hamile olduğunu iş yerine söylemekten çekiniyorlar. Çocuk bakımı çok zor. O çocuk bakımı meselesi çok ciddi bir sıkıntı burada. Sonra bakınca 1970'de kadına seçme hakkı vermiş ülke yani. Cinsiyetçilik var, burada da var. En azından sistem erkeğe fazla ücret vererek, her şirket bunu yapmıyor. Mesela benim çalıştığım yer yapmıyor bunu. Ama var, hala çok var. Erkeğe fazla para vererek zaten hani o evin reisi title'ını erkeğe yapıştırmış durumda. Sonra çocuk bakımını kolaylaştırmayarak kadını hem çalışmasını istiyor hem de desteklemiyor. Yani sistem burada kadını aslında evde oturmaya hükmettiriyor, çocuk sahibi olduktan sonra bir yerde. İyi, çok iyi bir işin yoksa kreşe para veremiyorsun ki. İki kişi çalıştığında zaten sübvansiyon alamıyorsun. Yardım da alamıyorsun.” (K12)

İsviçre’de göçmen kadınların iş hayatına katılımıyla ilişkilendirilen zorluklara ve sosyal destek önemine vurgu yapan K30 görüş ve deneyimlerini şu sözleriyle ifade etmektedir:

“...Şimdi şöyle, eğitim sistemi açısından burada bir annenin çocuğuna daha fazla zaman ayırması gerekiyor. Çocukların okula devam ettiği günler, saatler belli olmuyor. Biraz daha annenin çocuklar kendi ayakları üzerine duruncaya kadar onlara destek olması gerekiyor. Mesela Türkiye’de benim büyük oğlum okula başlamıştı. Sabah servise veriyorduk, akşam geliyordu. O sıra içerisinde çalışabilirsiniz, her şeyi yapabilirsiniz ama burada, arkadaşlarımla, Amerikalısından İtalyan’ına kadar konuştuğumuzda, biraz insanların

kendisinden, eğer çalışma hayatına alışık insanlarsa, kendi kariyerinden bazen fedakârlık etmesi gerekiyor. Şimdi burada bir aile desteği alan bir kadınsa, hani bunu devam edebiliyor ama bizler gibi gelip burada hiç kimsesi olmadığını görünce biraz kadının kendisinden fedakârlık etmesi gerekiyor. Biraz daha kadından bu toplumda beklenen biraz çocuklarını ortaya çıkartması. İşte eşine destek sağlaması bu açıdan. Ama tabii bunu mesela şey yapabilenler de var. Dedğim gibi aile desteği varsa yüzde yirmi, yüzde kırk böyle daha az çalışarak yapanlar da var. Hani iş hayatından şey yapmıyor. Birincisi bu. İkincisi tabii aileden uzaksın benim durumum için. Kültür farklı. Burada birkaç kere ağlamışlığım vardır benim hasta olup. Eşim yok burada. Çocuklar burada. Ya diyorum, birisi olsa da bir sıcak çorba yapıp getirse. Türkiye'de olsa, bir komşuna söylersin ya da bir arkadaşın bilir hasta olduğunu. Çorba yapar getirir. Gerçi şu anda Türkiye'de öyle durumlarda büyük şehirlerde kalmadı ama mesela bu sebeple iki kere ağladığımı hatırlıyorum ben burada. Bir sıcak çorba olsa bir çocuklarıma birer tas, bir tas da kendin yerim. Çünkü o kadar hastayım, kalkıp bir şey yapabilecek halin yok. Bu tarz şeylerle yaşadığım da oldu...” (K30)

4.3.2.Eğitim ve Dil Faktörleri

Katılımcı, Türk toplumunun kendisine yüklediği rolün dışına çıkmakta zorlandığını ifade etmektedir. Bu, toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların yaşamını nasıl şekillendirdiğine ve bu rollerin kadınların bireysel özgürlüklerini nasıl sınırladıklarına dikkat çekmektedir. Feminist bakış açısıyla, kadınların toplumsal cinsiyet normlarına ve beklentilerine uymak zorunda bırakılmaları, onların kişisel gelişimlerini ve özgürlüklerini kısıtlayan önemli bir engel olarak görülebilir. Ayrıca katılımcı, dil öğrenme zorunluluğundan ve araba kullanma gerekliliğinden bahsetmektedir. Dil ve eğitim, kadınların topluma entegrasyonunda önemli faktörlerdir. Feminist bakış açısıyla bakıldığında, kadınların bu tür engelleri aşmaları için desteklenmeleri gerektiği ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukların toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini pekiştirebileceğini söylemek mümkündür.

“Mesela en başta bazı freeleri vermen gerekiyor. O freeleri veremiyorsun. O toleransı sağlayamıyorsun evde olduğun için. Çünkü senin bir Türk toplumunun sana verdiği bir şey var. Nasıl diyeyim? Bir rol var. Hani onun dışına çıkamıyorsun. Bir de buraya gelmişsin hepten kendini savunma farkındasın. Bir de işin daha da şeyi mesela senin karakterinle, senin bilmem neyinle çok ilgilenilmiyor. Çalışıyorsun, çalışman lazım, dili öğrenmen lazım, araba kullanman lazım, ne kadar kendi ayaklarının üzerinde dursan o kadar iyi. Hani günün sonu düşünüyorsun, ben bu adamla neden evlendim? Alt tarafı bir para getiriyor. O da olmayı versin.” (K36)

İsviçre’deki dil okullarında öğretilen Yüksek Almanca ile güncel hayatta kullanılan İsviçre Almancası arasındaki belirgin farklar, dil bariyerini daha da karmaşık hale getirmektedir. Almancanın resmi dil olduğu kantonlarda, göçmen kadınlar Almanca öğrenerek dil bariyerini aşmaya çalışırken, yerel toplum kendi dil ve kimliğini koruma mücadelesi vermektedir. Bu durum özellikle yaşlı İsviçreliler arasında, dil ve kültürlerini koruma arzusunun ön planda olduğu bir bağlam sunmaktadır. Devlet kurumlarında İsviçre Almancasının önemine vurgu yapmak, dilin ve kültürün korunması adına gerçekleşen bu çatışmayı anlamak açısından önemli bir rol oynamaktadır:

“...Hatta bir iki gün staj da yaptım mesela burada. Bakımevlerinde kurs oluyor. Onu mesela iş bulma kurumu ödeyebiliyor, işsizlik kurumu. 6 aylık filan kursu, 2500 franklık filan bir şey o kurs. Ama İsviçre Almancası bilmen gerekiyor, Hani yaşlılar bilmiyor ya yüksek Almanca. Bende o da yok. (İsviçre Almancası bilmen mi gerekiyor, huzur evinde çalışabilmen için?) Evet, evet. Bazıları konuşuyor ama çok yaşlılar anlamıyor. (İsviçre Almancasına sahip olsaydın, işsizlik kurumu o eğitimi alman için sana maddi destekte bulunacaktı. Doğru mu anladım?) Evet, evet. Başvuruyorsun işte, onu işsizlik kurumu ödüyor. Sonra da SRK diploman oluyor. SRK, o branşın ismi. Yardımcı, bakıcı gibi bir şey oluyorsun görevli olarak.” (K6)

“...High German (Yüksek Almanca) duymadığımız için, ama derste High German yani Yüksek Almanca öğreniyoruz ama sokakta bunu kullanmıyoruz.” (K30)

“...İsviçre’de şöyle bir sıkıntı var. Şöyle bir bizim dilimizle karşılaştırayım: Azerbaycan’da Türkiye Türkçesi öğrenmek gibi bir dil buradaki. Hani düz, işte Yüksek Almanca öğreniyorsun diye bir mevzu var. Adamlar bir kendi dillerine dönüyorlar, böyle ha diye kalıyorsun...” (K36)

Evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden göçmen kadınların yeni aileye uyum sağlama sürecinde yaşadıkları zorlukların yanı sıra yeni ülkenin dilini öğrenme gerekliliği gibi ek bir zorlukla da karşılaşmaktadır. Dilin kısıtlamaları, sosyal etkileşimde zorluk yaşamaya neden olabilmektedir. İletişim zorluğu göçmen kadınların duygusal ve sosyolojik olarak etkilenmelerine yol açmakta ve iletişimde anlaşılmazlıklardan kaynaklı geri çekilmelere yol açabilmektedir. Ayrıca, dil engeli toplumsal etkileşimdeki güç dinamiklerini de etkilemektedir. Bu bağlamda, bu kadınların uyum sürecinde karşılaştıkları dil zorluklarını anlamak amaçlı yöneltilen sorulara verilen cevaplardan elde

edilen bulgulara göre, katılımcıların birçoğu İsviçre’de yaşadıkları en önemli sorunun dil bariyeri ve dil kaynaklı sorunlar olduğu yönündedir:

“...Dil sorunu. Yani şu an mesela dil bilsen burada her şeyi yapabilirsin...” (K1)

“... Hani dil bilmemenin getirdiği zorluklar diğer zorlukları getiriyor. Aslında dil belki olsa diğer zorluk ya da problem dediğimiz şeyleri çözmek daha da kolaylaşacak. Bir yere gitmek zor mesela. Çünkü neden? Trene bineceksin. Uzak bir mesafeye gideceksin. Dil bilmiyorsun. Bir bilet almak zor değil. Bileti nasıl alacağın zor. Kime ne soracağın zor. Yoksa mesela onun gibi hayatımızdaki zorlukların ben hep altında dil bilmemeyi ve insanlarla iletişimsiz olmayı görüyorum. Bir kişiyi bir soru sorarak çözebileceğimiz bir problem, o soruyu soramadığımız için büyük bir probleme dönüşüyor. Ve yaşadığın bölge, ülke sana büyük bir hapishaneye dönüşüyor.” (K2)

“...daha yeniyim ve hamileyim. Geleli birkaç ay olmuş. Hastanede yatarken refakatçi vermediler, yasakmış. Hiçbir şekilde Almanca bilmiyorum. Bir yerim sancıldığında söyleyemiyorum... En önemli sorun dil sorunu.” (K7)

“En çok dil konusunda yaşadım. Haliyle kültür de tabii ki farklı. Ama dil konusu senin özgürlüğünü kısıtladığı için önemli.” (K9)

Katılımcı, dil eğitimine finansal katkı eksikliği nedeniyle başlayamamıştır. Ancak, yeni ailesinin maddi yardım talebini reddetmesi, sosyal çevresindeki bir Türk kuyumcu aracılığıyla düğün takılarından bir bileziği bozdurarak dil eğitimi için kaynak sağlamıştır. Sosyal ekonomik dinamiklerin iç içe geçtiği bir süreci yansıtan bu durumu K25 şu sözleriyle anlatmaktadır:

“...Dil eğitimi de eşim yalnız çalışıyordu, ben çalışmıyordum. Dil olmadan zaten çalışamam. E çalışmam için de dil olması lazım. E onun için de maddi imkân olması lazım. O da yoktu. Ona da ailesi yardımcı olmak istemediler. Bir kurs ücreti, yüz iki yüz neyse bilmiyorum ama yardımcı olmak istemediler. Evin bir eksigi olur, bir bardaktır, bir tabak bir şeydir onları kesinlikle karşılamaya şeylerdi. İlk etapta destek verdiler ama daha sonra saçma sapan şeyler oldu... Daha sonra bir şekilde burada kuyumcu olduğumu öğrendim, Türk kuyumcu. Altını götürüp bozdurabiliyorsun. Eşimi bir şekilde ikna ettim. Yani bozduralım ki ben dil eğitimi alayım... Bilezik bozdurduk ve ben o şekilde kursa gitmeye başladım...” (K25)

Göçmen kadınların çalıştığı yerdeki ayrımcılığı görünür kılan ifadeler, özellikle maaşlar üzerinden belirgin bir statü ayrımcılığı ve iş gücü ayrımcılığı örneğini

sunmaktadır. Bu durumda, sosyal sınıf ve kültürel faktörlerin etkisi altında olan göçmen kadınların deneyimleri, statü ayrımcılığı açısından, bu gelinlerin daha düşük maaş alması veya terfi fırsatlarında dezavantajlı konumda olmaları gibi durumlar, sosyal statüleri nedeniyle karşılaştıkları ayrımcılığı yansıtmaktadır. Bu durum, toplumda belirli bir statüye sahip olmanın getirdiği ayrımcılığı görünür kılmaktadır. Öte yandan, iş gücü ayrımcılığı bağlamında, göçmen kadınların işe alınması, terfi ettirilmesi veya maaşlarının belirlenmesi gibi süreçlerde maruz kaldıkları ayrımcılık, kurumsal yapılar ve güç dinamikleriyle yakından ilişkilidir. Örneğin, belirli bir kültürel geçmişe sahip olmaları veya dil becerisindeki farklılıklar gibi unsurlar, iş gücü ayrımcılığının temelinde yatan etmenler olarak görülmektedir. Bu bağlamda, sosyal sınıf ve kültürel faktörlere vurgu yapan göçmen kadınlar, çalıştığı yerdeki ayrımcılığı, özellikle maaşlar üzerinden vurgulamaktadır. Bu kadınların ifadelerinden statü ayrımcılığı ve işgücü ayrımcılığı kavramlarına ulaşmak mümkündür.

“...İlk geldiğimde Almanca kursuna yazıldım. Burada kendim bir şey yapabilir miyim diye hep uğraştım, çabaladım. Almanca kursuna başladığımda hamile kaldım. Hamilelik çok iyi geçmedi, böyle bulantılar falan. Ben o kursu bırakmak zorunda kaldım. Böyle üçüncü aydı, hamileliğimin üçüncü ayında. Sonra mecbur, hani çocuk doğunca da işte kızım doğunca da hiç kursa falan gidemedim. Sonra işte fabrikada çalıştım. Temizlik işlerinde çalıştım dönem dönem, işte sonra kızım doğdu ama hani zordu yani benim için çünkü ben, hani Türkiye’de hiç çalışmamışım. Hani bu tarz bir işte. Temizlik işi, fabrika işi yorucuydu hani Almanca da bilmediğin için, yani işte hani dilin sorununu hep yaşadım ben. Bilmiyorum ben çok uğraştım çabaladım ama hani bir şey olmayınca, her yerde o sorunları yaşıyorsun hani. İşte iyi Almanca bilen insanlarla konuşamıyorsun, ortamlara giremiyorsun, çekiniyorsun.” (K6)

“Dışarıda da bazen alışverişte, markette yabancı bir çalışan varsa, yani İsviçreli bir çalışan varsa muhakkak o ayrımı zaman zaman hissettirdikleri oluyor. Ve onda ben hemen şey yapıyorum, artık dili biliyorum yani böyle hemen cevap veriyorum, yani altta kalmıyorum asla. Onu orada bana laf vurdu ya da bir şey yaptı, beni ezmeye çalıştı, ya da benim aldığım ürünleri böyle fırlata fırlata attığı zaman uyarıyorum yani. Bir şey kalmıyorum, sessiz kalmıyorum asla. (Çalıştığın yerde de ayrımcılıktan bahsettin. Verebileceğin bir örnek var mı?). Mesela en basiti maaşlar. Onlar her zaman bizden daha farklı oluyor. Maaşları yani. Tabii ki maaşları birbirine söylemek şey olduğu için bunu söyleyemiyorsun. Maaşı benden çok benimki neden diye soramıyorsun. Ya da onlara bir şey, birisi bir konumlandırılacaksa ilk önce onlar tercih ediliyor, terfi durumlarında. Onlar daha önde oluyorlar tabii ki.” (K25)

“Sadece biraz genel anlamda İsviçre'ye şeyim var. Çünkü kadınların aynı görevi yapsalar bile, aynı statüde olsalar bile daha az para aldığını duydum. Öyle de hissediyorum. O biraz canımı sıkıyor.” (K26)

Göçmen deneyiminde karşılaşılan kültürel ve sosyal uyum zorlukları, özellikle toplumsal cinsiyet rolleri ve beklentileri üzerinde etkili olabilmektedir. Feminist perspektiften bakıldığında, göçmen bireyin bu engellerle başa çıkma sürecini ve kendi kimliğini koruma mücadelesini değerlendirebilmek mümkündür. Bu bağlamda, K24, kendi kimliğini bulma sürecinde toplumsal beklentilere karşı duruşunu, toplum içindeki rolünü anlama ve şekillendirme çabasını şu sözleriyle anlatmaktadır:

“Eski, ilk baştakiyle kıyaslayacak olursam, ilk geldiğimde tekrar bir ben olmaya çalıştım. Yani ben olmaya çalıştım derken, benim hiçbir zaman başkasıyla bir yarışım olmadı. Hani sen beni böyle gör, sen beni böyle gör o yüzden orada olayım olmadı yani. Ben hep kendimle yarıştım. Kendime dedim ki buraya geldiğimde sen hani sen olarak mutlu olacağın şey hani öğretmenlik yaparak mutlu olursun. Bu aşamada şey yaptım. Bir ben'i oturtmaya çalıştım. Çünkü ilk geldiğinizde çok da saftım işte. Dedğim gibi çok gördüğüm ortam hep aynı olduğu için, hep aynı tarzda insan olduğu için çok saftım. İlk geldiğimde çok öğrenmeye çalıştım. İnsanlara beni ben olarak tanıtmaya çalıştım. Sonra bir süre sonra şeyi gördüm. Niye tanıtmaya çalışıyorsun ki? Zamanla zaten onlar seni görecektir yani. Onların zaten bakış açısını da değiştiremezsin. Onlar seni görmek istediği gibi görecektir. Çabalama buna dedim. Çabalamadım. Sonra bir yerden sonra şunu gördüm. Bir şey yapmayınca da yani bizde hep büyüklere saygı, insanlara saygı çok böyle bir cevap vermeme. Sonra şunu gördüm, insanlar beni ezmeye çalıştı. Bunu yapanlar Türkler ama maalesef ki. Hani biz buraya çok gelmiş, Türkiye'den gelen gördük işte. Ben sustukça beni cahil, bilmiyor zannettiler. Sonra bir yerden sonra konuşmaya başladım tabii ki ben de. Yani hani sen bunu söylüyorsun da sen kimsin? Aslında hani bunu tabii direkt böyle söylemedim ama ona getirdim yani, ne yalan söyleyeyim? Bunu da burada öğrendim. Benim Ukraynalı bir tane dil okulundan arkadaşım dedi ki bana, ASK (Eğitim ve Meslek Danışmanlık Hizmetleri) var dedi, oraya git dedi, sor dedi. Hani neler yapman lazım. O yönlendirdi mesela. Sonra üniversitede matematik bölümünde çok iyi bir profesör vardı, o yönlendirdi. Hani hep böyle yabancıların desteğiyle bir yerlere gelmeye çalıştım.” (K24)

Yabancılık hissi, dil bariyerleri, kültürel farklılık, yalnızlık gibi dinamikler göçmen kadınların psikolojik durumu üzerinde önemli yere sahiptir. Bu kadınlar, yeni aile ve/veya yaşadığı ülke toplumu tarafından dışlanma durumuyla karşılaştığında, bu deneyimler ciddi psikolojik etkiler doğurabilmektedir.

“...Bir ülkede yaşıyorsun ama onun hiçbir şeyine katılamıyorsun. O şekilde bir kenardasın sanki. O sana bu sefer psikolojik olarak dönüyor. Psikolojik olarak kendini daha böyle yalnız hissediyorsun. O sonra böyle kadın olarak daha başarısız, daha böyle ne bileyim, hayat ümitleri kırılmış, hayalleri kırılmış, hayatta çok da işe yaramayan bir kadına dönüştürüyor. Tamam bir tarafta hani kendi dünyanda annesindir, başka insanlara faydalısıdır ama böyle çok karışık şeyler yaşıyor diye düşünüyorum. Ve İthal gelin olmak zor bence. Gerçekten çok zor. Her açıdan zor. Türkiye’de biraz daha rahat bir kimlikle, kişilikle buraya gelip İsviçre gibi bir yerde rahat bir alanın içinde dar bir Türk ailesinin içine girmek de sıkıntı olabilir. Benim sorunum çok dar bir aileye, dar görüşlü bir ailenin içine girmek, dindarlığı kendilerince anlayıp, kendilerince yorumlayan bir ailenin içinde gelin olmak çok sıkıntılı şeyler yaşattı. Bu benim tamamen kendimi içe kapatmama, belki bu toplumdan bile soyutlanmama sebep oldu...” (K2)

Erişkinlik döneminden sonra gerçekleşen göçün sosyolojik ve psikolojik etkilerine vurgu yapan K12, kişinin alıştığı ortamdaki kopmasına; yeni bir kültür ve dil ile baş etme çabasının travmatik etkilere neden olabileceğine ve ciddi bir yalnızlık oluşturabileceğine yönelik sözleri göç sürecini özetler mahiyetindedir:

“...eğer kendi ülkende o güne kadar bir şeyler yapmış birisiysen işte okul okumak, çalışmak neyse yani bir terzi de olabilirsin, bir bilmem ne yani ama bir şey yapmışsındır, olmuşsundur falan. Bir yere geliyorsun, o dilde okuyamıyorsun, yazamıyorsun, anlamıyorsun, yolu bilmiyorsun, sistemi bilmiyorsun, sıfır. Bu bir kere çok travmatik bir şey. Özellikle erişkinlikten, belli bir yaştan sonra yapılan göç travmadır. Türkiye’den birisiyle evleneceklere hep şunu söylüyorum. Eğer bir insanın en az bir iki yıl gerçekten sorumluluğunu alamıyorsanız böyle bir şeye girmeyin. Kimsenin hayatını da bozmayın. Aa, Avrupa’ya gittim, hayatım kurtuldu, böyle bir şey yok. Sadece, evet maaşın... Burada da bir kişi çalışınca geçinemiyorsun. Türkiye’de iki kişi çalışınca da geçinemiyorsun. Öyle bir sıkıntı var. Ama hiçbir şey toz pembe değil. Bunun ağır bir psikolojik bedeli var. Ciddi bir yalnızlığı var.” (K12)

K32, eşiyle yaşadığı sorunlar nedeniyle her an Türkiye’ye dönecek kaygısı taşıdığı için kendisini İsviçre’de adeta bir emanet gibi hissetmiş ve dil becerisini ancak kızının okula başlamasından sonra ve çalışma hayatıyla geliştirmeye başlamıştır:

“...Ama o zamanlarda o şeyim yoktu ve ben evlilikte problem olduğu için yani her an gidecektim gibi. Çünkü herhangi bir kavgada o şeyi duyuyorum yani, al git gibisinden, çocuğunu da alıp gidebilirsin diye. Tabii bunu bu kadar kibar değil de biraz daha hakaret

içeren bir şekilde duyduğum için mesela hiç buraya da alışmış değildim. Sürekli burada bir emanet gibi hissettirildim. Daha sonra çocuğum anaokuluna başladıktan sonra ben mesela onu şeyde akşamları genelde yatarken hani Türkçe önceleri, masal okuyup masal anlatıyordum ve ninni söylüyordum. Bu üç yaşına kadar böyle gitti. Üç yaşından sonra işte kitap okudum. Kitap biraz da hani çocukların anlayabildiği, kavrayabileceği şekilde, birebir değil de o şekilde. Anaokuluna başladıktan sonra kızıma dedim ki sen de Almanca öğrenmen gerekiyor. Benim için de iyi ben sana Almanca kitap okuyacağım sen de bildiğin kelimeleri bana söyleyeceksin. Ve hani şeyini de böyle başladık. O dönem bana çok faydası oldu Almanca öğrenmem için, anlamam için, kızımın daha ilerletmesi için...” (K32)

Katılımcıların bir kısmı, Türkiye’de edindikleri dil becerileri sayesinde uyum sürecinde sorun yaşamadıklarını ifade etmektedir. Bu bağlamda toplumsal etkileşim, yerel kültürle bütünleşme ve iş sosyal ilişkiler üzerinde dil becerilerinin önemli bir rol olduğu görülmektedir.

“...Ben orta okulda özel okulda okudum. Haftada bir Almanca dersimiz oluyordu. Üniversitede de hobi olarak hafta sonları Almanca kursuna gitmişim. Yine biliyordum, yani yine B1 seviyesinde falandım...Her işimi kendim hallettim. İngilizcem olsun, Almancam olsun. Doktorumdu, işte bürokrasiydi, yani bu tarz şeylerin hepsini yaptım ben. Sahip olduğum dil, özellikle işte Almanca da yetti, İngilizce de...” (K26)

...Biliyordum, Almancam çok iyiydi. B2 seviyesindeydi. Hiç zorlanmadım. Çünkü Anadolu Lisesi mezunuyum ben, Almanca bölümü. Yani çok iyi derece Almanca biliyorum. (K34)

Katılımcı, İsviçre’deki uyum sürecinde karşılaştığı dil öğrenme zorluklarını ve bu zorlukları aşmak için Türkiye’ye giderek Goethe Enstitüsü’nde Almanca kursu alma stratejisini anlatmaktadır. Bu durum, dil eğitimi ve uyum süreçlerinin ekonomik açıdan daha erişilir hale getirilmesine yönelik bir çabanın yansıması olarak görülmektedir:

“Geldiğim gibi aslında kursa başlamak istedim ama İsviçre’deki entegrasyon olayı biraz evlenip gelenler için sıkıntılı, hani eşiniz karşılasın, eşiniz ödesin gibi, evde kendiniz öğrenin gibi şeylerle karşılaştık. Tek maaşla geçinen bir aile olarak biraz zordu o kursların meblağsını karşılamak. O yüzden ben hemen fırsat bu fırsat deyip Goethe Enstitüsüne gittim İstanbul’da. İlk orada başladım açıkçası, burada değil, geri döndüm. Dedim ki burada çok pahalı, biz bu parayı vermeyelim. Ben dedim İstanbul’a gideyim, orada çok daha uygun kurs. Akıllıca tabii de bir yandan da kaçma şeyi de bendeki tabii. O yüzden orada bir de üniversitedeki hocalardan böyle ders alıyorduk. Çok kaliteliydi gerçekten oradaki Goethe enstitüsü. Gelen arkadaşlar ya okullarda müdür, müdür muavinin ya mühendis falan. Çünkü Almanca spesifik

bir dil oluyor ya Türkiye'de, İngilizce gibi değil. O yüzden çok güzel bir ortamda başladığım için çok keyifli başladı. Sonrasında, döndükten sonra 3 ayda Migro Klubschule'nin A2'sini burada, Winterthur'da bitirdim. O da keyifliydi. Ama hiçbir zaman çalışmaya başlamadan doğru düzgün Almancayı konuşmadım ben. Çalışmaya başladıktan sonra oldu o yani.” (K17)

İsviçrelilerin aile dinamiğine vurgu yapan K20, İsviçreli ebeveynlerin çocuklarının çocukluk dönemindeki ilgi ve yetişkinlikteki uzaklaşma, toplumdaki normlar ve değerlerin bir yansıması olarak görülmektedir:

“En belirgin fark, aile yaşantısı diyeyim. Yani din farkı, dil farkı. Aile yaşantısı çok farklı gerçekten. Daha nasıl söyleyeyim... Küçükken çok önemsedikleri çocuklar büyüyünce çok büyük yabancılar oluyor. Nasıl başarıyorlar? Onu anlayamıyorum hani. Küçükken çok ilgililer, gerçekten çok güzel ilgileniyorlar, bakıyorlar. 18 yaşına gelince o çocuğa nasıl git denilebiliyor? Hani iki komşumdan da gördüğüm kadarını söyleyeyim. Yani o bizim, pek bilmiyorum sığmayan bir şey bizde ya. İnsan 18 yaşına gelince niye evladına git diyebiliyor. Artık benimle alakalı değilsin. Senin kendi sorunların. Diğer komşumda gördüğüm, hani bilmiyorum bize göre değiller ya. Bu konularda aile yaşantısı olarak bize göre değiller.” (K20)

Dil öğrenmenin zorluklarına odaklanan katılımcıların deneyimlerinde dikkat çeken belirgin durumlar göze çarpmaktadır. Bu durumlar arasında; doğma büyüme olmadıkları için dil öğrenmenin zorluğu, kültürel uyum ve kimlikle ilgili sorunlar dilin bir toplumsal yapı olarak nasıl işlev gördüğünü öne çıkarmaktadır. Ayrıca, dilin öğrenilmesinin kişinin kendini ifade etme yeteneği üzerindeki etkisi de görülmektedir. Ek olarak, maddi olanakların da dil öğrenme sürecini nasıl etkilediği; toplumsal statü ile ilişkilendirilmesini ifade eden katılımcılar, bu açıdan bakıldığında, dilin sosyal ve kültürel bağlamdaki önemi ve etkilerinin ne derece önemini vurgulamaktadır.

“Yani en büyük sorun burada doğma büyüme olmadığın için ya da küçüklükten gitmediğin için yani belli bir zamandan sonra çok zor öğreniliyor. (Sence İsviçre’de uyum içinden yaşanması için ne yapılmalı?) Bence en başta dil öğrenilmelidir. Zaten dil öğrendikten sonra büyük bir problem bence konuşarak çözülür. Dil olduktan sonra istediğin şekilde kendini ifade edebilirsin. İstedığın zaman İsviçre’de kendini geliştirebilirsin.” (K3)

“İki yıl baya zorlandım. Çünkü dil yok, dil problemi yaşadığım için, ailemden, sevdiklerimden ayrı kaldığım için çok zorlandım. İki yıldan sonra çocuk doğdu. Çocuktan sonra, daha doğrusu, alıştım yani. Oraya buraya götürerek de buralara alıştım.” (K23)

“En önemli sorun... Anlaşılmadığımı düşünmek. Daha çok dil diyebilirim. Onun dışında... Yani tabi maddiyat da şöyle geliyor daha sonrasında. Ama dil kesinlikle daha şey... Daha etkili oluyor. Kesinlikle bir dile hâkim olup konuştuğunda çok farklı oluyor. Bunu eşimden görüyorum. O konuştuğu zaman çok farklı oluyor. Ben konuştuğum zaman çok farklı oluyor. Yani ben sonradan öğrenmiş birisi olarak. O daha seri konuşuyor. Karşı tarafı şey yapıyor yani etkisi altına alıyor. Ben onu yapamadığımı düşünüyorum.” (K25)

İsviçre’de dil sorununun sürdüğünü ve yerel halkla sadece temel bilgileri paylaşmakla yetindiğini ifade eden katılımcının konuyla ilgili tecrübeleri dikkat çekmektedir:

“...Mesela dil sorunu hala var. Bu kendi tembelliğimden de var, İsviçre’nin yapısından dolayı da var. Sana asla dilini öğretmeyen bir ülke. Hani gidip bir sokakta konuşabileceğiniz kimse yoktur. En fazla insanlar sorduğunuz sorulara en kısa şekilde cevap verirler. (Yaşadığınız bölgenin dilini bilmediğiniz için yaşadığınız sorunlar oldu mu?) Çok. Haksızlığa uğrasanız da hakkınızı savunamıyorsunuz. Hani bir şeyi yanlış anlasa bir de birisi, ya o öyle değildi... Ben çok şey değilim. Türkçe olarak da onu orada yine söylerim, bir tepkim mutlaka olur. Ama hani bir doktora gittiğimizde anlatamamak, eşinizin derdini anlatması çok acı bir şey gerçekten. Senin çektiğin acıyı anlamıyor çünkü. Anladığı gibi anlatıyor. Hissettiğini anlatmak başka bir şey. O hissetmediğini anlatmaya çalışıyor, duyduğunu anlatmaya çalışıyor. Yani çok zor. Okullarda çocuklarına gidip bütün problemleri ya da çocuğunun bir haksızlığı oradan da savunamamak da zor gerçekten. ...” (K20)

Dil bariyerinden dolayı iletişimde zorluk çeken göçmen kadınların ifadeleri kültürel kopukluğun ve sosyal bağların zayıflaması noktasındaki önemine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, dilin günlük yaşamdaki önemini katılımcılar şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Uyum sürecinde zorluk yaşadım. İyi bir öğrenciydim, başarılıydım. Geldiğim zaman direkt ev hanımı oldum. Yani dışarıyla hiçbir hayatım yoktu, sadece üç beş Türk aileyle vardı. Yani nasıl anlatayım? Aradığı, aradığım bir şey de yoktu aslında burada. Ama yani kendimi eğitime de vermedim. Direkt ev hanımlığına yöneldim. Çocuklarım oldu zaten hemen. İki tane peş peşe. Hatta bunu şöyle özetleyebilirim. Oğlumun doğumuna annem geldi. Annem çok şaşırdı. Yani başarılı bir öğrenci olmuşken, dedi bu ne böyle dedi. Hatta eşime söyledi,

ya dedi kızım Türkiye'ye gelecek, Almanca öğretmen tutacağım ve Almanca öğrenecek ya da dedi burada şeye gidecek, yani kursa gitmeli. Ha annem beni daha iyi analiz edebilmişti geldiğinde. Ki ondan sonra zaten Almanca kursuna gittim. Yani kendimi kurtaracak kadar öğrendiydim. Ama şu anda çocuklar falan büyüdüğü için her şeyi onlarla yaptığım için yine geriledi. Düzgün de konuşamadığımız için insan konuşmak istemiyor.” (K21)

“...Yabancı bir ülkedesin, hiç bilmediğin bir dil, bilmediğin insanlar. Bir de zor bir dil Almanca, öğrenmesinde bayağı bir zorlandım. Yirmi yıl oldu ama hatırı sayılır bir Almancam yok. İdare ediyorum ama gene de halen zorluyor beni Almanca. Yoksa şeyimdir, hani daha girişkenimdir, çabuk girerim. Arkadaş çevrem, hızlı tanışırım yani. Sıcak kanlıyım. Ama tabi dil bilmediğin zaman ister istemez kendini geri çekiyorsun...” (K27)

“Ben biraz hala da zorluk yaşıyorum şu anda bile. Çünkü çekingen biriyim ben. Çok zorlanıyorum iletişim kurmakta. Hatta Almanca tam yeterli seviyeye getiremedim hala yine de. Yani çok çekingenlik var. Birini gördüğüm zaman konuşma şeklim değişiyor, anlatamıyorum derdimi. Hep böyle yanlış konuşacaktım gibi hissediyorum. Yani utangaçlık, çekim yanı çok. Yani zorlanıyorum. Bayağı bu da beni çok zorluyor. (Dilden dolayı mı?). Evet, dilden dolayı. Onun dışında sorun yok yani. Dilden dolayı.” (K28)

Yeni bir ülkeye göç etmek, kültürel, dil ve iş dünyası gibi alanlarda çeşitli zorluklarla karşılaşmayı içermektedir. K24’ün bahsettiği gibi, diploma denklem sorunu ve evlilik gibi faktörlerin yanı sıra kişisel kimliklerini koruma çabaları uyum sürecini daha karmaşık hale getirebilmektedir:

“Tabii ki zorlanıyoruz. Şundan zorlanıyoruz, mesela Türkiye’de bir diploma alıyorsunuz. Buraya geliyorsunuz. Hiçbir şeysiniz. Dedğim gibi eksiyle başlıyorsunuz. Zaten bir evlilik sıfır. Çünkü önce bir kendimizi bulmamız gerekiyor. Ondan sonra bir eşimizi bulmamız gerekiyor. Bir düzen oturtmak lazım. Ama bunu yaparken birçoğu işte dediğim gibi vazgeçiyor. Ya tamam, o diplomayı saymıyorsan başka bir diploma al. Onu yapmıyorsan ama bir işe bir ucundan başla.” (K24)

4.4.Toplumsal İletişim Süreçleri

Göçmenlik deneyimi, bireylerin hem kişisel hem de toplumsal kimliklerinde derin etkiler yaratmaktadır. Özellikle uzun kalışlar, köken ülkesine duyulan özlemi ve bağlılığı nasıl şekillendireceğimizi göstermektedir. Feminist bakış açısıyla ele alındığında, bu süreçlerde cinsiyet rolleri ve toplumsal beklentiler önemli bir rol oynamaktadır. Göçmen kadınlar ve erkekler hem kök ülkelerindeki hem de yeni ülkelerindeki toplumsal normlarla başa çıkmak zorunda kalabilmektedirler. Özellikle kadınlar, göç ettikleri

ülkede çalışma yaşamına katılmak, dil öğrenmek gibi süreçlerde ek zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu bağlamda, göçmenlik deneyimi, bireylerin kimlik arayışına girmelerine ve bu süreçte cinsiyet rollerinin nasıl yeniden şekillendiğine dair derin bir anlayış sağlamaktadır. Toplumsal uyum sürecinde karşılaşılan kültürel farklılıklar ve bu farklılıkların getirdiği değerler, göçmenlerin yeni bir topluma adapte olma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle hak, hukuk ve adalet anlayışı gibi temel değerler, farklı kültürler arasında belirgin farklılıklar gösterebilir. Bu değer farklılıkları, göçmenlerin kendi kimliklerini ve toplum içindeki yerlerini nasıl konumlandıklarını etkileyebilmektedir. Dolayısıyla cinsiyet rollerinin ve toplumsal beklentilerin nasıl şekillendiğini daha da derinleştirebilmektedir.

“En belirgin fark, hak, hukuk, adalet duygusu. Bizler başkalarının haklarını gasp etmeyi çok sevmiyoruz. İsviçrelilerde bu yok. Onlar dünyaya, insana ve her türlü canlıya saygı duymayı çok iyi öğrenmişler. Ve başkalarının haklarını asla şey yapmıyorlar. Minimumda da olsa yani belirlenen çizgi neyse o çizgide kalmayı biliyorlar. Ama bizim insanımız hep bir göz ardı ediyor bu hak yeme işini. Aslında harbiden bizim dinimizde de bu var. En önemli şey. Ben bunu anlayamıyorum yani. Buradaki insanlar bunu başarmışken biz niye başaramıyoruz? Bunu çok iyi öğrenmişler. Saygı duymayı ve başkalarının hakkına gasp etmemeyi çok iyi öğrenmişler. Gerçekten bu İsviçrelilerden alabileceğimiz çok iyi bir ahlak diyeyim ben. Bu konuda çok farklı. Tamam biz daha pratik zekalıyız. Baktığın zaman ben çok İsviçreli tanıyorum dersem yalan olur ama gözlemlediğim zaman pratik zekâ olarak evet ama o pratik zekayı genelde başka yönde kullanıyoruz.” (K38)

K29 ayrıca duygusal zorluk hissettiği ölüm ve yas süreçlerinin kültürler arası farklılığına işaret etmektedir. Bu farklılıkların toplumların değerleri, normları ve sosyal yapılarıyla ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Her kültür ölümü anlamlandırma ve başa çıkma konusunda kendi benzersiz yaklaşımlarını geliştirir. Bu farklılıklar, insanların yaşadığı acı ve kayıp üzerinde farklı etkiler bırakmaktadır. Feminist perspektiften bakıldığında, göç eden kadının ölüm ve yasla ilgili deneyimlerinde toplumsal cinsiyet rollerinin ve kültürel farklılıkların nasıl etkili olduğunu anlamak önemlidir.

“Benim için burada en zorlayıcı şeylerden biri ölümdü. Ölüm burada çok daha metanetli, bazen duygusuz diye düşündüğüm şekilde karşılanıyor. Bizde birisi öldüğünde herkes destek olmak için yanına gider; burada ise o insanı kendi acısıyla baş başa bırakıyorlar, aramak bile yok. Cenaze töreni ne zaman ayarlanırsa o zaman yapılıyor ve sadece davetliler gidiyor. Nasıl davranacağımı bilemiyorum, taziyede bulunmalı mıyım, bulunmamalı mıyım? Bu benim için

hep bir muamma oldu ve beni çok etkiledi. Türkiye’de herkes kendini yerden yere vururken, burada insanlar daha metanetli. Acaba biz ağlamak zorunda olduğumuzu düşünüp mü ağlıyoruz? Neden bu kadar farklıyız, bilmiyorum.” (K29)

Katılımcı, göçmenlerin genellikle daha ucuz evlerde yaşadığını ve bu nedenle çoğunlukla yabancılarla birlikte yaşadığını vurgulamaktadır. Bu, göçmenlerin ekonomik durumlarının genellikle yerel halktan daha zayıf olduğunu ve bu durumun sosyal çevrelerini etkilediğini göstermektedir.

“Genelde bilmiyorum, biz biraz ucuz evlerde oturduk. Ucuz evlerde oturunca hep yabancılarla, İsviçrelileri anca çalıştığım yerlerde biraz gördüm. Ama sorun yok yani, ben herkesle hamdolsun bir de Almancam olsa herkesle iyi anlaşırım yani. Konuşkan biriyim, girginim, konuşurum yani. Hiçbir yerde, hiçbir zaman, hiçbir komşumla bir sorunum olmadı. Zaten benim beyim de biraz kuralcıdır. O konuda biraz baskılıyız. Aslında ben rahatım da ama mecbur işte onunla bulaşık artık hallolmuş olacak, mutfak hallolmuş olacak. Ondan sonra sesimiz çıkmayacak. Biraz o kuralcıdır ama ben biraz rahatım. O yüzden hiçbir komşumla öyle bir sorunum olmadı hamdolsun. İyiyiz yani. (Sıkıntılarınızı paylaşıyor musunuz komşularınızla?). O kadar dertleşecek kadar çok Almancam yok. Ama bizim gibi yabancılarla genelde Yugoslav olsa bile onlarla Almanca işini bile halledebiliyoruz ki konuşuyoruz Almanca. Konuşabildiğimiz kadar konuşuyoruz. Tabii paylaşıyoruz. O bana söylüyor, ben ona söylüyorum. Ama ben hani biraz evcilimdir. Yani çıkarım yürüyüşe de çıkarım kahveye giderim ama hani çok bir komşuya gideyim biraz oturayım. Biraz bazı yerlerde İsviçre’ye ayak uydurduk sanırım.” (K22)

K31, Türkleri daha dışa dönük, İsviçrelileri ise duygularını içselleştiren bir topluluk olarak ifade etmektedir. Ayrıca İsviçrelilerin refah içinde yaşamalarının, daha yüzeysel bir yaşam tarzına yol açabileceği yönündeki düşüncelerini şu sözleriyle anlatmaktadır:

“Bence İsviçrelilerle en belirgin fark dışa dönüklük, yani Türkler daha duygularını belli eden insanlar. İsviçrelilerin tam duygularını ne düşündüklerini ne hissettiklerini bilmiyorsunuz, benim düşüncem. Bir de buradaki insanlar çok hayatta gerçekten Türkiye’deki gibi sorunları yok esasında. Yani en ufak şeylerde burn out olduklarını düşünüyorlar. Yani daha lüksleri var, burnout olmaları. Türkiye’deki insanların öyle bir lüksü yok. Buradaki insanlar bir yerden sonra daha yüzeysel yaşıyorlar gibi geliyor. Çünkü daha hayat refahları var. O duygularını daha saklayan insanlar gibi görüyorum İsviçrelileri.” (K31)

Katılımcılara kültürel iletişim ve kültürlerin etkileşimini anlamaya yönelik İsviçre’de Türk kültürünün etkileşimi hakkında sorular sorulmuştur. Elde edilen bulgular, kültürler arası etkileşimin ve toplumsal bağların karmaşıklığını göstermektedir. İfadelerde, bireylerin genelde bireysel düzeyde etkileşimde bulunduğu, özellikle evlilikler ve arkadaşlıklar üzerinden kültürel alışverişin gerçekleştiği görülmektedir. Toplumun genelinde ise bu etkileşimin daha sınırlı olduğu, örneğin cami dernekleri gibi kurumların açık kapı günleri düzenlemesine rağmen büyük bir ilgi görülmediği ifade edilmektedir. Bu durum, kültürel alışverişin daha çok bireysel seviyede gerçekleştiğini göstermektedir. Ayrıca, belirli etkinliklerde ve özellikle yiyecek kültürü üzerinden yapılan etkileşimde daha olumlu bir geri dönüş alındığı ve bu sayede kültürel anlamda zenginleşmenin sağlandığı da katılımcıların ifadelerinden anlaşılmaktadır:

“Etkileşim için iletişim gerekiyor. Etkileşim olarak çok bir şey olduğunu düşünmüyorum. Çok etkileşimli olduklarını düşünmüyorum ama bireysel olarak evliliklerle olabiliyor. Ya da bireysel olarak çok sağlam, sıkı aile ilişkisi olanlarda olabiliyor yahut arkadaşlık ilişkisi yapabilenlerde. Bireysel olarak kültür olabiliyor. Devletler bazında ya da belediyeler bazında kültür iletişimleri var mıdır onu bilmiyorum. Sadece ben kendi açımdan mesela biz cami dernekleri olarak açık kapı günleri düzenliyoruz. Mesela İsviçrelileri ya da yabancıları davet etmek, onlar bizim dinimizi, kültürümüzü tanısinlar gibi çok bir rağbet olmuyor. Ben 20 yıldır bu işlerin içindeyim. Bizler de deniyoruz, denemiyor değiliz. Aslında onlar da deniyorlar ama sınırlı sayıda kalıyor. Ben öyle düşünüyorum. Hani böyle çok kaynaşmış iki kültür değiliz. Özellikle ben dediğim gibi bu derneklerin, camilerin şeyleri, kermesler mesela davet ediyoruz. Çok severek katılıyorlar. Mesela özellikle yiyecek konusunda o şekilde. Ramazan'da da davet ettiğimiz zaman böyle birkaç kişi de olsa geliyorlar mesela. Bizim de burada yaptığımız diğer faaliyetlere katılanlar, katıldıkları zaman çok beğenenler, onlar mutlaka oluyor.” (K2)

“Yani etkileşim olarak ailelerimiz gördüklerinden aile yaşantımız olarak belki pek etkilenmiyorlar ama yiyeceklerimizden mesela etkileniyorlar. Her türlü yiyecek olarak var ama öbür türlü bir etkileşim. Ama işte evlilik yoluyla da bazı ailelerde etkileşim oluyor. Türk ile İsviçre ile evleniyor, Türk ile ya da başka biri. O şekilde daha çok kültürü görme imkanları oluyor. Eskisi kadar şey değiller. Bizim mesela ilk nesil, benim kayınvalidem, o dönemdeki nesiller onlar evliliğe de karşıydı, her şeye karşılardı. Şimdi biraz anlayış değişti. Daha çok evlilik yapan oluyor. Bizim çocuklar bizim gibi de değil. Onlar iki kültürle birlikte büyüyorlar. Biz Türkiye'den gelenler biraz daha fazla Türk bir şeyiydik. Bazı şeyleri kabul etmemiz uzun sürdü ama onlar burada doğduğu için her şeyin içindelerdi.” (K6)

“Bence var. Yani bu benim bildiğim hani çevremde mesela ben okulda çalışıyorum. Öğretmenler bile mesela daha ben demeden hani bu haftası geçen hafta sonu mesela bir restoranda gittiğini pizza gibi bir şeyin yediğini ama pizza değil daha lezzetli olduğunu, lahmacundan bahsediyor. O bana onu bana anladığı şekilde hani böyle kıymadan yapıyor üstüne soğan falan koydular, maydanoz koydular deyince dedim lahmacun mu? Evet lahmacun dedi. Hani bence çok merak ediyor yani sormadan, araştırmadan. Biz mesela Türk kültür festivalini elimizden geldiği kadar duyurmaya çalıştık. Ama mesela restoran gibi yere öyle bir öğretmen gittiyse demek ki merak etti. İsviçreliler Türk lezzetlerini çok seviyorlar. Benim düşüncem, hani öyle Türk restoranlarından çok gittiklerini düşünüyorum ben. İşyerinde şefimiz sormuştu bize, bir kere sizin istediğiniz bir yere gidelim, nereye gitmek istersiniz diye. Biz mesela direkt Türk restoranını organize ettik, direkt oraya götürdük. Ve hepsi de çok memnun kaldı.” (K3)

K9’un Türk kültürünün etkileşimi hakkında paylaştığı deneyimleri, İsviçrelilerin Türk mutfağının yanı sıra Türk müziğine de olan ilgisi yönündedir:

“...Yaklaşık 8-9 senedir bir koro grubundayım. Türklerin oluşturduğu. Birlikte müzik yapıyoruz. Her hafta toplanıyoruz. Çalışmalar yapıyoruz. Davet ediliğimiz konserlere katılıyoruz. Kendi konserimizi yapıyoruz yılda bir kere. Bu tarz şeylerin daha sık olması gerekiyor aslında. İsviçrelilerin hoşuna gidiyor. Mesela bizim korumuzun konserinde, her sene yaptığımız konserde daha fazla İsviçreli seyirciyi görüyoruz orada. Ve bu insanın çok hoşuna gidiyor ve katılıyorlar. Katılıyorlar, hoşlarına gidiyor. Farklı müzik, farklı melodi, farklı enstrümanlar.” (K9)

K12 ve K25 Türk kültürü ile İsviçre kültürünün etkileşimi hakkında gözlemlerini ve deneyimlerini çarpıcı sözlerle ifade etmektedir:

“Hayır yok. Yani bir Almanya'daki gibi değil. Mesela döner. Almanlar çok yer, İsviçreliler o kadar yemez. Gençleri falan anca bazen ama dikkat ediyorum. Mesela bir yemek konusunda bile. Gerçi burada Türk mutfağı hâkim değil. Sadece döner olarak hâkim. Onu da Suriyeliler de yapıyor, Yunanlar da yapıyor falan filan. Bir Orta Doğu yemeği gibi bir şey. Etkileşim olduğunu düşünmüyorum. Hayır. Evliliklerde dahi o kadar mesela kadın bir şey değilse yine kendi içinde uyum sağlamaya çalışıyor falan ama o kadar da yanaştıklarını düşünüyorum. Yani mesela atıyorum bir İtalyan ile bir Türk evlendiğinde veya bir Rus ile bir Türk evlendiğinde, Ukraynalı ile veya bilmem neyle, o kadınlar biraz daha açıklar diğer kültüre karşı ama İsviçreliler o kadar değil. Önemsemiyorlar sanıyorum yani. Evet hani çok saygılılar geleneklere falan filan ama hani öyle ben de öğreneyim, ben de entegre olayım, öyle bir şeyleri yok. Bir de Türkler burada o kadar ön planda bir yabancı nüfusu değil bence. Balkanlar çok yoğun, İtalyanlar çok yoğun. Mesela İtalyanlar ciddi anlamda çok eski

gelmişler. Ve mesela yemek alışkanlıklarında İtalyanlar çok hâkim. Hatta İtalyan mutfağı hâkim buraya yani.” (K12)

Sonraki nesiller, yerel halkla farklı yaşamlara sahip olmalarına rağmen, kültürler arasında gerçekleşen etkileşim birinci nesilden gelen önyargıların azalmasına katkı sağlamaktadır. Bu süreç, bu nesillerin kültürel etkileşim ve toplumsal gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu durum, daha yumuşak ilişkilerin oluşmasına vesile olmaktadır:

“Yani yaşantılarımız çok farklı bir kere, hani en büyük fark. Çünkü onlar, şimdi biraz daha onlar da bizi anlamaya başladılar. Eskisi kadar değil ama önceden hiç bilmedikleri için hep önyargı vardı. İlla bir önyargılı davranıyorlardı. Ama şimdi artık çocuklarımızın daha iyi dil öğrenmeleri, onların içine biraz daha akmaları, onları biraz daha böyle şey yaptı, yumuşattı. (Burada bir etkileşimden bahsedebilir miyiz?) Edebiliriz. Bizde de hata olabilir. Çünkü bizde hani önceki zamanlarda fazla dil bilmediğimizin... Mesela Almanya'da bu çok daha farklı gördüğüm kadarıyla. Orada anlasa da anlamasa da onlar biraz daha sanki sevecen Almanlar. Hani karşıya tık tık vuruyor, yemek götürüyor, kadın çok hoşuna gidiyor. Sonra irtibatı kesmiyorlar. Orada gördüm bunlar ama burada o kadar zannetmiyorum yok yani. Hani bir iki konuşsan da dediğim gibi biraz daha dominantlar, daha soğuk kanlılar. Dedim ya çocuklar falan biraz daha iyi anlayınca, bilince.” (K14)

4.4.1 İletişim Kanalları

Göçmen kadınlar, İsviçre’de yerel halkla sosyal bağların genellikle eğitim veya iş çevreleriyle kurulduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, toplumsal etkileşimde belirli sınırlamalara ve sonuç olarak izolasyon ile sınırlı iletişime işaret etmektedir. Bu bağlamda, belirli bir topluluğun getto benzeri bir ortamda yaşamasına olanak tanımaktadır. Ayrıca bu durum, sosyal ve ekonomik fırsat eşitsizliklerini derinleştirmektedir. Katılımcılara, yerel halkla olan ilişkilerini anlamak amaçlı yöneltilen soruda elde edilen yanıtlar, İsviçrelilerle iletişimin sınırlı olduğu yönündedir.

“Hayır, hiç yok. Tamamen izoleyiz yani. Onlarla aramızda büyük bir duvar var. Merhabadan ileriye gidiyor mu acaba... Yani çok ileriye giden bir şey yok. İsviçreli bir çevrem yok açıkçası.” (K20)

“...Mesela şey fark ettim, ne derler, burada gerçekten İsviçre’de mesela öyle bir buranın insanıyla görüşmek için ya okula gitmiş olman lazım, hani küçüklükten itibaren ya çalışıyor olman lazım. Başka türlü bunlara dokunamıyorsun. En fazla gideceğin şey marketler vs.

Oradan da zaten çok fazla olmuyor ve hani dili çok aktif kullanman için illa öyle bir ortama girmen gerekiyor.” (K36)

Ayrıca, göçmen kadınların İsviçrelilerle kurdukları sosyal bağlar, eşleri veya çocukları aracılığıyla gelişmektedir:

“İsviçreli olarak çocukların arkadaşları falan da çok gelir. Hani her şekilde kontağım vardır. Eşimin arkadaşlarıyla da çocuklarımın, mesela eşimin bunların yılbaşının yemekleri var, çok samimi olduğu bir arkadaşı var. Her defasında beni de çağırmışlardır. Ama bir kere sadece kahve içtim çıktım dedim ki hani ben eşimin ortamına çok girmek istemiyorum. O biraz da inançlarımın bana getirdiği şey. Çünkü alkolü bir ortam. Ne yapabilirim? Biraz durdum mu sıkılıyorsun. E politik konusundan o kadar Almancan yok. Yaşam konusundan o kadar Almancan yok. Ama mesela diğer şeyler eşiyile, arkadaşlarımın, birkaçının eşiyile daha yakın kontağım oldu.” (K10)

“Çocuklar sayesinde şöyle bir Networküm oldu, ben bir süre çalışmadığım için kızım doğduğunda bu yeni yere taşınmıştık. O arada 6 yıl evde kaldığım o süreçte bir süre çocuklara eşlik ettim. Mesela bahçede oturduğumuz yerde parkta, orada tanıştım. Komşularım da var, görüştüğüm. Ama mesela, faslı bir komşum var, kızım haftada üç gün şu an ona yemeğe gidiyor. Hani ona güvenebilirim...” (K26)

“Oluyor. Yani eşimin arkadaşları çok geliyor. Yemek yapıyorlar bazen beraber. Böyle hobi edinmişler. İşte başka ülkelerin, Tayland, Türkiye bir şey seçiyorlar. Alışveriş yapıp beraber. O yemekleri yapıyorlar. Ben de bazen katılıyorum onlara. İyi yani.” (K33)

Katılımcılara komşularıyla olan ilişkileri sorulmuştur. Cevaplardan elde edilen bulgulara göre, bu kadınların topluluk içinde benzer kültürel bağlara sahip, birbiriyle daha rahat etkileşimde bulunabilecekleri, karşılıklı yardımlaşmalarına olanak sağlayan kendi etnik grupları ya da benzer etnik gruplar arasında dayanışma ve iletişim kurma eğilimi, yerel halkla etkileşimin sınırlı kalmasına ve etkileşime geçmekteki zorlukları beraberinde getirdiği yönündedir.

“Komşularımla aram, iki apartman değiştirdim bu 20 yıllık süreçte. Genelde Türklerin yoğun olduğu apartmanlar tercih ediliyor. Çünkü bir ev aramaya çıktığın zaman ilk başta onlarla muhatap olduğun zaman diyorlar bizim orada ev boşalacak sen gel. Mesela öyle bir, bu benim için ve diğer arkadaşlar için onların adına da söylediğim bir gözlemim. Haliyle şu an apartmanda 4 tane Türk'ün olduğu bir apartman. Haliyle İsviçreliler var, İngiliz komşular var. Ondan sonra bir tane sanırım yan tarafta. (Toplam kaç aile var?) Toplam beş katta yirmi

aile var. Yirmi ailenin dört tanesi Türk. O da sana yetiyor yani. İletişim kurman için, o arkadaşlarla komşuluk ihtiyacını gidermek için dört aile fazlasıyla yetiyor ve diğerlerine yine ihtiyaç bırakmıyor. Ama diğer yabancı insanlarla da böyle merhabalaşmak, kapıda ya da bir yerde gördüğünüz zaman bir selamlaşmak, ufak bir problem çıktığı zaman, ortak alanlarla ilgili, iki üç kelimeyle halledip herkes kendi dünyasına çekiliyor.” (K2)

“Açıkçası böyle çok iş hayatı dışında çok öyle birebir görüştüğüm İsviçreli birisi yok. Komşularıyla selamlaşıyoruz. Merhaba, nasılsın, iyi misin falan filan. Ama daha çok burada yabancı olan diğer milletlerle ilişkim var, dikkat ettim. İş hayatında arkadaşlarım oldu İsviçreli falan. Ama böyle özel hayatımda görüştüğüm öyle birileri yok. Daha ziyade aynı bizim gibi gelmiş. Öyle oluyor niye bilmiyorum. Ben, mesela öyle bir yargım yok açıkçası ama bir, nasıl diyeyim çok sınırları var. O yüzden orada kalıyorsun yani. Hani mesafeli şey. Bazıları evet yabancı, şey konusunda özellikle köylerde bu çok daha baskın. Ama şehirlerde veya daha böyle sosyal alanlarda çalışan insanlar da öyle değil. Ama öyle hani bir İsviçreli kankam olmadı açıkçası yani. Daha çok İtalyanlar, Portekizliler, İspanyollar falan filan ya da işte bizim gibi Ortadoğu ülkeleri.” (K12)

K2 Türk komşularıyla, aynı kültürü ve benzer yaşam deneyimlerine sahip olmanın verdiği itici güç ile onlarla güçlü bir dayanışma geliştirdiğinden ve ortak bir bağ kurduğundan bahsetmektedir. Bu tür paylaşımlar göçmen kadınlar yaşadıkları ülkede ortaya çıkabilecek dışlanma hissiyle başa çıkma çabalarına katkı sağlamaktadır:

“...Türk komşu kendi kültürümüze ait olduğu için ne kadar şey de olsa, bir de iletişimi de güzel kurmuşsa, komşuluk bağları da güzel oluşturulmuşsa haliyle dertler sıkıntılar paylaşıyor. Daha güçlü bir komşuluk, güçlü bir arkadaşlık da oluşuyor. Onların da her zaman için bu ülkede o yabancılık ya da gurbet hissi diyoruz ya o duyguları birbirimizle tamir ediyoruz yani.” (K2)

Ayrıca bu dayanışma, Türkiyeli göçmen kadınlar arasında bağlantı kurmayı kolaylaştıran sosyal medya grupları üzerinden de gerçekleşmektedir:

“Ben burada şunu seviyorum. Bu üye olduğumuz gruplar var ya, yardımlaşma grupları, bayanları inanılmaz güzel. Herkes gerçekten çok iyi niyetli. Bir kâr güderek kimse bir şey yapmıyor. Mesela bir şey soruyorsunuz, anında cevabı geliyor. Geçenlerde hatta bir böyle 4-5 bayan buluştuk, tanıştık. Güzel, hoşuma gidiyor. Destek olabileceksek birbirimize bence yine bize bizden fayda var gibi geliyor. Yani bir maddi beklenti olmadan veya bir karşılık olmadan insanlar yardım edebilmeli birbirine. Bence bunun da en güzel örneği bu üye olduğumuz hani WhatsApp grubu, Facebook grubu, hani ben dediğim gibi sosyal medyayı

normalde hani seven bir insan değilim. Ama bu Facebook'taki anneler grubu, İsviçreli kadınlar yok, oradaki grubun adını göçmen kadınlara çevirdiler sanırım en son. Yani bu oradaki hani paylaşım, birinin yardımına ihtiyacı olduğunda, bunlar çok güzel şeyler. Bence hepimiz, evet iyi ki böyle bir grup var, iyi ki bizler varız. Yani iyi niyetli insanlar bence zaten bazı şeyleri kurtarıyor. Her şeyin temeli, biz kadın olarak kadınlara destek olmalıyız.” (K24)

K29’un ifade ettiği sosyal dinamikler ve ayrımcılık konusundaki algılar kültürel önyargılara ve sınıflar arası gerilimlere neden olabilir:

“Bence var. Yani dillendirilmiyor ama bu dillendirmemesinin sebebi burada çok fazla olmadığı için göçmen. Ayrımcılık boyutunda ben görmedim. Benim çevremde görmedim. Yani kendi arkadaş grubumuzda ama hani böyle şey konuşulduğu zaman eninde sonunda yani sen yabancısın. Ama bu her yerde. Yani bunun olmamasına imkân yok. Yani bu Türkiye’de de böyle, bu her yerde böyle. Bu hiçbir zaman değişmeyecek. Kimse bunu açık söylemek istemese bile, bu alttan alta hissedilen bir şey. Dolayısıyla olmuyor diyen yalan söyler. Türkiye için de geçerli bir şey. Mutlaka ki oluyor.” (K29)

K17, sosyal hayat, müzik, güldüğümüz şeyler, ağladığımız şeyler gibi ifadelerle kültürel farklılıklara vurgu yaparken, K19, dil, davranış ve geleneklere atıfta bulunularak, aile yemekleri ve dans gibi unsurları dile getirmektedir. Tüm bu ifadeler toplumların değer sistemlerini ve etkileşim biçimlerini anlamak için önemlidir:

“İsviçrelilerin çok bireysel, bizlerin ise çok kolektif olmamız. Kolektif yaşıyor olmamız, onların ise çok bireysel yaşıyor olması. Kültürel değerler de çok farklı tabi ki. İsviçre tam bir Avrupa kültürü. Türkiye bambaşka. O yüzden çok ciddi farklar var hangi birinden bahsetsek ki. Sosyal hayat, müzik, güldüğümüz şeyler, ağladığımız şeyler, her şey.” (K17)

“En belirgin fark herhalde dil farklılığı. Başka bir fark. Ya da kültürel yaşam. Kendi örf yani. Onlar da çok başka. Biz de daha başka. (O başkalık nedir?). Bayramlardan tut da her şeye. Yani aile de yenen yemeğe kadar. Mesela bizim bazı kültürlerimizde hala çocuklar babasıyla falan oturup yemek yemez. Doğu’da olsun. Türkiye’yi genel olarak kapsayarak konuşuyorum. Yani benim ailemde olduğu için değil ama kadın erkek bir odada oturmaz gibi. Ama onlarda öyle bir şey yok gayet. Haremlik selamlık yok. Yani en büyük şey budur. Yani kültürel. Yani yemek, yediğimiz yemeklerden tut da yaptıkları danslara kadar her şey. Kültürel. En büyük fark kültür. Yaşam tarzı.” (K19)

4.4.2. İletişim Engelleri

Feminist bakış açısıyla, göçmen kadınların günlük yaşamda karşılaştıkları zorluklar ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkileri dikkat çekicidir. Göçmen kadınlar, bilgiye erişim, toplumsal uyum ve destek mekanizmalarına ulaşma konularında çeşitli eşitsizliklerle karşılaşmaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların çoğu iletişim engelini aşmak ve ev sahibi ülkeye uyum sağlamak için kendi imkanları veya devletin sunduğu imkanlarla dil okuluna kayıt yaparak çaba göstermiştir:

...Kurslara gittim. Çocuk olduğu için çocukla birlikte gidilen devlet kursları vardı, oraya gittim birkaç defa. Çok az bir şeyler öğrenebildim yani. Kendime yetecek kadar diyebilirim (K16)

...Buraya gelmeden birkaç ay önce Türkiye’de bir Almanca kursuna gittim. Buraya 2006 Ocak ayında geldim ve geldiğim ikinci haftası dil okuluna başladım... (K18)

“Almanca B1 seviyesinde. Konuşulanı anlayabilir ama çok konuşamaz seviyesindeyim. Ekap’ın kursunun faydası olmuştu. Oralarda da sıkıntı, ben kurslar arasında devam etmek istedim. Ben öğrenmeyi isteyen birisiyim. İsviçre’ye gelip çok da... ehliyetimi yaptım ki, sırf Almanca testlere girerek sınavlarına girdim. Yüzme kurslarına gittim. İsviçre’de deniz olmadığı ve giremeyeceğimi bildiğim halde. Ama bilmek için gittim açıkçası. Sonrasında Almanca kurslarına gittim.” (K20)

“Ben üç yıl çalıştım. Üç yıl çalıştıktan sonra işsiz kalınca beni devlet yolladı Almanca kursuna. O zaman her konuda eşim yardımcı olurdu benim. Hani işte, çocuklarda, öyle hani... Şimdi yaşlandı biraz artık oturdu da... O vakitler iyiydi. Yani olurdu. Ama bilmiyorum, çok ilerlemedik Almanca konusunda. Niyeyse... Çok mu mücadele etmedik, çok ilerlemedik.” (K22)

“...Zaten İsviçre Almanca değil de Almanca öğrenmeye çalışıyordum. Çok işte Basel’a kursa gittim, Aarau’a gittim falan. 2007’de de dönünce artık biraz işimi de yapayım istedim. Ve İngilizceyle olacak bir şey değil bu. Yani Almanca öğrenmem lazım. Dil konusunda da o kadar da kabiliyetli değilim. Yani onu kabul ediyorum. Kurslara gittim falan. Çok geç öğrendim Almancayı, hala da çok iyi değil. Ama dilsiz maalesef bu ülkeyi, o zaman dil belirli bir seviyeye gelmeden hiç giremiyorsunuz buraya. Dil olması gereken en önemli şey. Çok perfect olmasına gerek yok, hala değil. Ve hiçbir şeysiniz.” (K31)

İsviçre’deki göçmen kadınların dil sorunlarıyla ilgili yaşanan iletişim zorlukları, bu durumun iş yaşamı ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkileri katılımcının şu sözleriyle anlamak mümkündür:

“...Yani normalde ben huzur evinde staj yapmıştım 3 ay, bakım mesleği yapayım falan diye. Sonra çocuklardan kaynaklı o kursa devam edemedim ama staj yaptığımda bunu çok hissettim. Mesela yaşlılar, ki biz onlara hizmet ediyoruz yani, temizliyoruz bile. Ama ona rağmen neden İsviçre Almancası konuşmuyorsun, öğrenmen lazım falan. Ters ters. Hiç unutmuyorum, Macaristan'da bir kadın vardı iş arkadaşım. Macaristan'da şeyde başhemşirelik yapmış kadın. Henüz denklik almamıştı. Dilde belli bir şeye gelmesi için, seviyeye. Kadının o kadar...Gerçi bir kadın sen dedi Dummsun (aptalsın) ne dediğimi anlamıyor musun? Falan bilmem ne şu bu. İşte Hep zaten böyle yabancılar burada çalışıyor falan. O zaman da işte İtalyan bir kız vardı, burada büyümüş Ona döndü dedi ki: ‘Neden sence burada İsviçreliler çalışmıyor?’ çünkü siz dedi, işte böyle zor işleri yapmak istemiyorsunuz, nasılsa biz yapıyoruz falan dedi. Baya çata çat onunla kavga etti. Bu kadın senin dedi, bokunu temizliyor dedi ya. Bu kadın başhemşire. Sen biliyor musun? Sen ne okudun? dedi kadına. Böyle kadın çok bozuldu, şikâyet etti falan ama şefler yaşlılarının huysuzluklarını bildiği için olayı büyütmediler yani...” (K12)

Ayrıca, İş piyasasındaki beklentilerin ve kriterlerin, yerel normlara ve kültüre göre şekillendiğini söylemek mümkündür. Örneğin, belirli bir ülke vatandaşının iş bulma sürecinde avantaj sağlaması, yerel kimlik ve bağlantılara vurgu yapmaktadır. Ayrıca, bazen beceri ve deneyimin ötesinde kültürel uyum, iş arayan bireyin sadece bilgi ve becerilerinin değil aynı zamanda kültürel uyumun da önemli olduğu yönündeki deneyimlerini K36 şu sözleriyle anlatmaktadır:

“Ama işin daha da komik olan kısmı, mesela sen iş aradığında öyle bir şey önüne seriyorlar ki, sende şu yok diyebiliyorlar mesela. (Bu da bir paradoks, öyle değil mi?). Evet, büyük bir paradoks. Yani sen şuna sahipsin, hani burada şu var, teorin çok iyi olsun, pratikte de bir şeyler yaptıysan ne mutlu. Hani çok işin uzmanıymış, sen bu işte en iyiymişsin, o önemli değil. Önemli olan sadece hani bilgin var mı tamam. Hele zaten İsviçreliysen, Alman falan öyle bir şeyse zaten havada kapılıyorsun. Ve çok acayip bir toleransları var. Mesela eşim anlattığı için söylüyorum, bir tane Alman birisi acayip derecede şey kullanıyor aklınıza hayalinize gelmeden ilaç, uyuşturucu artık neyse, adam artık öyle bir şey ki, iş yerinin tuvaletinde bayılıyor o durumda. Ama mesela sen bir telefonla konuş, acil bir durumda telefonla konuş kızıyorlar ama adamı hala daha tutuyorlar mesela çalıştırıyorlar. Yani öyle bir paradoksları da var. Hani öyle bir şey, ha ben bire bir şöyle denk geldim, iş ararken işte mesela şey diyorlar, ya işte Türkiye değil de işte Avrupa vatandaşı olsaydın daha kolaydı.

İşte böyle çok zor olacak. Sen kolay iş bulamazsın. Bana hep bu taraftan vurmaya başladılar iş arama kurumları. Hani sen Avrupa vatandaşı değilsin, o yüzden sıkıntı yaşarsın diye açık açık söylüyorlar...” (K36)

İsviçreli eşinin destekleriyle ikamet ettiği konutun kurallarına uyum sağlama süreci ve komşuluk ilişkilerini şu sözleriyle anlatmaktadır:

“Komşularımla aram iyi. Yani zaten çok nadir görüyorsun. Merhaba, iyi günler, böyle böyle. Günlük sohbetler yapılıyor. Onun dışında herkes işte şey, kurallara uyduğu sürece hiçbir problem yok. Onun dışında, ben kendi adıma bazen kuralları bilmeyebiliyorum. Eşim olmasaydı belki problem yaşayabilirdik. Çünkü ne yapmam gerektiğini bilmiyor olabilirdim. Çünkü ben mesela temizlik yapacağı, akşam ya da hafta sonu pazar günü süpürgeyi açamazsın. Nasıl ya falan diyorum. Başka vaktim yok. Yani öyle ne olacak? Aa imkânsız bir şey falan filan ya bunu bilmesen yaparsın belki. En sonunda komşulardan bir tanesiyle böyle bir hoş olmayan bir konuşma yaşanabilir. Yani sana o şeyi, yolu yordamı öğreten biri olduğu zaman hayatın tabi ki daha kolay. Bilmiyorsan ne hata yaptığını bilmediğin için problem yaşamaya başlayabiliyorsun. O konuda da insanlar tabi ki şey değiller, tahammüllü değiller. Ama bu da genel olarak bir insan özelliği.” (K29)

K2, dil öğrenmenin sadece iletişim kurmakla kalmayıp, aynı zamanda bir toplumun kültürünü ve yaşam tarzını anlamak için de temel olduğunu vurgulamaktadır. Feminist bakış açısıyla bakıldığında, dil ve iletişim eksikliği, özellikle göçmen kadınlar gibi dil bariyeri olan grupların marjinalleşmesine ve toplumdaki dışlanmasına neden olabilmektedir. Bu durum, kadınların kamusal ve özel alanlarda eşitlik talep etmelerini zorlaştırmaktadır. Katılımcının dil bariyeri nedeniyle kendini görünmez hissetmesi ve yaşadığı zorlukları ifade etmek için kullandığı “gölge” metaforu, feminist teorisinin “görünmezlik” kavramıyla örtüşmektedir. Kadınlar, toplumda sık sık görünmez kılınabilir, özellikle de çoğunluk dilini konuşamadıklarında veya kültürel olarak farklı olduklarında. Bu, onların toplumsal katılımını ve güçlenmesini engellemektedir. K2’nin ifadelerinde, öğretmenin ya da doktorun dil bariyeri nedeniyle konuşulan kişiyi ihmal etmesi ve başka birine odaklanması, iktidar ilişkilerinin nasıl ilişkilendiğini göstermektedir. Feminist perspektif, bu tür güç dinamiklerini sorgular ve kadınların marjinalleşmesine karşı çıkar. Burada, eşinin dil konusunda daha yetkin olması, kadının sesini duyuramamasına ve bu yüzden ikincil bir rol üstlenmesine neden olmaktadır.

Dil bariyeri aynı zamanda empati ve anlayış eksikliğine de yol açmaktadır. Feminist bakış açısıyla, toplumun her bireyi, özellikle de marjinalleşmiş olanları,

anlamaya ve onların deneyimlerine saygı göstermeye yönelik daha fazla çaba göstermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kapsayıcılığı artırmaktadır. Katılımcı ayrıca, kendi varlığını kanıtlayabilmesi için dil öğrenmesi gerektiğini belirtmektedir. Feminist teori, kadınların kendi seslerini bulmalarını ve ifade etmelerinin önemini vurgulamaktadır. Bu, onların toplumsal ve ekonomik güçlenmelerine katkıda bulunur. Sonuç olarak elde edilen bulgu, dil bariyerlerinin ve kültürel farklılıkların, özellikle kadınlar üzerinde nasıl baskı oluşturabileceğini ve onların toplumsal katılımını nasıl engelleyebileceğini ortaya koymaktadır. Dil öğrenmek ve iletişim kurmak, kadınların kendi seslerini bulmaları ve toplumsal görünürlüklerini artırmaları için kritik öneme sahiptir.

“Tabii ilk başta gerçekten o dili öğrenmek lazım. Zaten o dili öğrenirken dilin getirisi olarak o toplumun kültürünü de öğrenmiş oluyorsun. O kültürün getirisiyle yaşam tarzlarını öğreniyorsun ve o insanları anlıyorsun. Anladığın bir insanın doğrusunu da anlıyorsun, yanlışını da anlıyorsun. Sana gelecek olan iyiliği de anlayabiliyorsun. Kötülük demek istemiyorum, ya da diyelim ki o yanlış olacak onları da anlayabiliyorsun. Sonuçta iletişim kurduğun, içine katıldığın bir toplumda kendin var olmaya çalışıyorsun. Çünkü sen de varsın. Sana bir yanlış yapılsa kendini savunabiliyorsun. Sana bir iyilik yapılsa sen de o iyiliğe karşılık verebiliyorsun ve sen de var olan, görünen bir birey oluyorsun. Ama öbür türlü sen yoksun. Yoksun, bir gölge gibisin. Sokağında dolaşıyorsun, alış merkezinde dolaşıyorsun, okuluna gidiyorsun, öğrenci toplantısına gidiyorsun ama sen bir gölgesin. Gölgesin yani. Belki o kadar insanlar seni görüyor ama senin hiçbir iletişim yok. Sen insanları görüyorsun. O zaman aynı şey o senin açıdan da onlar da birer gölgeye dönüşüyor. Ve sen gölgeler arasında yaşayan bir gölgesin. Bunun gibi. Çünkü ben bunu kendim yaşıyorum. Çocuğumun okul toplantısına gittim mesela eşimle birlikte. Çocuklar çok zeki. Okul atlatılacak. Mesela böyle psikologlar falan da gelmiş. Ona karar verilecek. Konuşuyorlar. Bir an öyle hissettim ben biliyor musun? Hatta şunu fark ettim. Öğretmen, ilk etapta o merhabalaşma sürecinde konuştuk ama konular daha derine girince ben koptum onlardan, çünkü anlayamıyorum. Sonra kadın benden bakışını tamamen çevirdi. Direkt eşime odaklandı. Ve ben ilk defa orada kendimi görünmez gibi hissettim. Bunu ben doktorda da yaşadım. Çünkü sana doktor soruyor ama sen tam cevap veremediğin için yanındakine yöneliyor. Ve sen orada görünmez olursun.” (K2)

Eşinin kıskançlığı sebebiyle sosyal bağlardan yoksun ve izole bir hayat sürmüş olan K5, zaman içinde kendi imkânlarıyla sosyal bağlar kurmuş ve farklı perspektifler edinmiştir:

“...Bir de yalnızlık, gerçekten hiç yalnızlığı seven bir insan değilim. Aşırı derecede yalnız kaldım o zaman. Bir de eşimin ailesi burada Türk olmasına rağmen herkesle görüşmemi istemezdi mesela. Eşimin, her arkadaşının karısıyla görüşmek mantıklı gelmiyordu ona. Kimdir, nedir, necidir. Yoldan çıkarım mantığıyla. Eşim ondan dolayı da böyle bütün arkadaşların ortamlarını da direkt beni sokmamıştır. Ben kendi çabamla bir iki bir yerde birilerini görüp de hatta bir Balıkesirli bir arkadaş edinmiştim kendime. O çok ilginçtir. Eşim, telefon geliyor bana ama eşimin arkadaşları arıyor. O zaman cep telefonu yok, sabit numara var. Ben açtım, ondan bile rahatsız olan bir bireydi kendisi. Dedi açma. Yani her telefonu niye açıyorsun? Açma. Ama dedim, ben arkadaşım ile görüşmek istiyorum. O beni arayacak bir yerlere gideceğiz. Yani o kızı ben sevdim, o benim arkadaşım olabilir mi? Tamam dedi, o zaman o iki kere çaldırısın, sen o zaman onun olduğunu anlarsın. Ben de kabul etmiştim onu, o şekilde iletişim kuruyorduk arkadaşlarla dışarı çıkıyordum. İlk arkadaşım oydu, hala görüşürüm kendisiyle. Ondan sonra bir şeyler iyi oldu. Yani o bana çok iyi geldi. Onunla bir şeyler yapabildim. Onun eşiyle olan iletişimini gözlemleyebildim. Kadınlar, bu Türk de bunları yapabiliyormuş. O arkadaştan gördüm. Ondan sonra tabii ki biraz... Dışarı bakmazsan fark edemiyorsun dışarıda olup biteni, bakman gerekiyor. Baktıkça gördükçe şu an ki o benimle hiçbir alakam yok ama onun için bir 15 sene gerekli...” (K5)

K28, duygusal zorluklar yaşadığını vurgulamakta ve bu zorluklar, sosyal etkileşimde bulunmasına engel olmaktadır. Bu durumun temel sebeplerinden biri dil bariyeri olarak görülmekte ve bu da sosyal iletişimde kısıtlamalara neden olmaktadır. Kaygıların etkisiyle, sosyal bağlantı kurma çabaları sınırlanmakta ve dil engeli, sosyal etkileşimi olumsuz yönde etkileyerek göçmen kadının duygusal zorluklarını derinleştirmektedir:

“Benim için çok zor oluyor derdimi anlatamamak. Derdimi anlatamamak beni daha çok içime kapandırıyor. Mesela anlatabildiğim zaman daha böyle özgüvenli oluyorum. Ama anlatamadığım zaman, yanlış şey yaptığım zaman bir süre konuşamıyorum. Çünkü yanlış konuştuğum için tekrar içime kapanıyorum. Sürekli bir tercüman olması gerekiyor yanımda. Tercümanla gitmek bu da insana kötü hissettiriyor. Bayağı bir kötü hissettiriyor.” (K28)

Eşleri tarafından güç dinamikleri elinde tutulan ve yaşadığı ülkeye uyum sürecinde yalnız bırakılan katılımcılar deneyimlerini şu şekilde ifade etmektedirler:

“Türkiye'den getirdikleri eşlerini burada biraz kontrol altına almaya çalışıyorlar. Örneğin, izinsiz bir yere gitmelerine izin vermiyorlar. Ben Almanca kursu yapmak istediğimde destek yerine engel olmaya çalıştı. Bu tür korkuları vardı ve benim ayaklarımın üzerinde durmamı

istemiyordu. Ancak, yanımda bir çocuğum vardı ve ona iyi davranıyordu. Bu yüzden kavgadan kaçınıp onun suyuna gitmeyi tercih ettim.” (K4)

“Aslında çok, başta çok zorlandım. Eşim biraz kıskançtı. Öyle dışarı falan çıkarmazdı. Mesela nasıl diyeyim dışarıda gülemezsin ya da ne bileyim kafamı kaldırıp yürüyemezdim yani. Ama ona rağmen ben her şeyini kabul ettim. Çünkü seviyordum eşimi gerçekten. Çok sevdim. (Almancayı ne zaman öğrenmeye başladınız?) Ben ayrıldıktan sonra. Öncesinde hiçbir şey bilmiyordum. Sonradan Almancaya başladım. Beş sene evde kaldım. Çünkü dışarı çıkarmıyordu beni. Nereye gidersek beraber gidiyorduk. Kayınvalidemle bile dışarı çıkmama izin vermedi. O kadar kıskanıyordu. Ben ayrıldıktan sonra zaten sosyal hemen dil kursuna yazılmak istedim. Dil kursuyla başladım. Yani kendi çabamla öğrendim. Yani bilmiyorum. Beş sene sonra öğrenmeye başladım.” (K28)

Göçmen kadınlar için, aile içi şiddet sadece fiziksel ve psikolojik bir tehdit olmanın ötesinde, aynı zamanda bir iletişim engeli olarak da görülebilir. Şiddet gören kadınlar, duygusal ve fiziksel güvenliklerini tehlikede hissederek, çevreleriyle etkili iletişim kurmada zorlanabilirler. Bu durum, sosyal entegrasyon sürecinde kadınların kendilerini ifade etmelerini, sosyal ilişkiler kurmalarını ve destek aramalarını engelleyebilir. Ayrıca, şiddetin çocukların gözünde normalleşmesi, gelecek nesillerin de benzer ilişki modellerini benimsemelerine ve toplumsal bir sorun olarak şiddetin devam etmesine yol açabilir. K11, sevgisiz bir aile ortamında ve şiddetin gölgesinde büyüyen eski eşinin psikolojik rahatsızlıklarla mücadelesini anlatırken, bu deneyimlerin onun yaşamında derin izler bıraktığını, sevgisizlik ve şiddetin etkisiyle şekillenmiş bir birey haline gelmesine neden olduğunu şu sözleriyle belirtmektedir:

“Hani çok şiddet vardı karı koca arasında. Sözlendikten sonra niye onlara verdiniz, onlar kadına öyle değer vermez, şiddet var. Yani psikolojik de fiziksel de. Sinirlenince kendini tutamıyordu. Hiç sinir etmemeye çalışıyordum. İşte psikolojik hastaymış aslında. Şimdi de panik atak. İki senedir evden dışarı çıkamıyor. Ne otobüse binebiliyor ne trene. Çocuklar da diyor, bizi hep korkutuyordu küçükken. Şimdi kendi korkuyor yani. Şimdi kendi korku, korkuları var. Yani tersine döndü, ne bileyim istemezdik de böyle olmasını da gerçekten hani çok korkutuyordu. Tek sinirlenmesin, dövmesin çocukları falan diye hep şey yapıyordum, idare ediyordum. Allah'a şükür kurtardım kendimi. Çocukları da kurtardım, büyüdüler. Buraya geldim kaynanam, kayınpeder hiç güzel bir yakınlık yok hep küfür, günah, hakaret. Dövüyorlardı yani. Öyle büyümüş, öyle alışımış. Şiddet görmüş, sevgiyi görmemiş. Ona da çok suç bulamıyorum. Anne baba yüzünden olduğu için. Şimdi çekiyor.” (K11)

Öfkeli bir eşle yaşanan ilişkiler; bireyin psikolojik sağlığını olumsuz etkileyebilmekte ve ayrıca çocuklar, aile içindeki şiddeti gözlemleyerek travmatik deneyimlere maruz kalabilmektedir. Aynı zamanda, şiddetin mevcudiyeti ilişkideki güvensizlik ve öfke düzeyini arttırabilir. İletişimsizlik ilişkiyi daha da karmaşık hale getirebilmektedir. Tüm bunlar, aile içi şiddetin sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyolojik bir boyuta sahip olduğunu göstermektedir:

“... onda bir rahatsızlık vardı, çok öfkeliydi. Muhtemelen o gitmek istiyordu, gidemediği için onda bir öfke vardı. Böyle eli titreyip kaldırıyordu elini ve titriyordu bana. Ben de vuracaksan vur dedim bir kere. Tak diye vurdu gerçekten. Sonra ertesi gün geldiğinde işte çocuklar doğum günüydü o gün. Aldı sonra da kapıya bıraktı. Çocuklar bir şey göstermek istiyormuş ona. Bir kâğıt mı ne bir şey. Ben de eve girmesini istemedim. İttim onu. Kapının dışında kaldırdım. Sonra içeri geldi tak diye yine elini kaldırdı bana. Ben de yine vuracaksan vur dedim. Tak diye yumruk attı koluma. Çocukların önünde. Yani böyle çok ağır şeyler yaşadık. Sonra oğlum babasına gitti vurdu. Ama hani sanırsam onun da psikolojik olarak çok böyle farklı bir dönemiydi. Çünkü o da böyle küçük çocuk vurdu yani ona, bana vurduğu için. Ve o da mesela şeyde holde falan apartmanın holünde böyle yere düştü bir şekilde. Yani çocuğun vurmasıyla, yani çocuğun ne kadar güçlü vurabilir ki. Neyse yani böyle çok ağır şeyler yaşadık çocukların da gözü önünde oldu. Çocuklar da şahit oldu. Mesela kızım panik atak geçirdi. Sonraki süreçte çok öfkeliydim. O mesela hiç özür dileme şeyine girmedi. Burnu hep havadaydı. Ben hep özür bekledim, alttan almasını bekledim. Hiç öyle olmadı. Çok terbiyesizce, çok böyle hani... Erkekliğini kaybederek resmen şey yaptı. Adam değilmiş gerçekten, onu anladım.” (K26)

Katılımcının ifadesi, göçmen kadınların ev sahibi ülke insanlarıyla iletişim kurma zorluklarını ve bunun kimlik algısının nasıl etkilediğini açıklamaktadır. İlk yıllarda Türk çevresiyle sınırlı iletişim kurarak yetinmenin, zamanla kendi kimliklerini ve toplumsal entegrasyonlarını nasıl kısıtladığını fark etmiştir. Bu durum, göçmen kadınların sosyal çevrelerindeki çeşitliliğin önemini vurgulamaktadır. Katılımcı ayrıca, sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan zorlukları da vurgulamaktadır. Özellikle doktor ziyaretlerinde dil ve kültürel farklılıkların iletişimi nasıl etkilediğini, doktorları suçlama yerine iletişim eksikliklerinin nasıl anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. Bu, göçmen kadınların sağlık hizmetlerinde karşılaştığı güçlükleri ve toplumsal cinsiyet rollerinin sağlık hizmetlerine yansımalarını göstermektedir. Katılımcının ifadesi, göçmen kadınların ev sahibi ülke toplumuyla daha etkili iletişim kurabilmesinin, kimlik bütünlüğü ve toplumsal uyum açısından önemini vurgulamaktadır. Bu süreç, kadınların kendi hakları ve sağlık

hizmetlerine erişim konusundaki bilinçlenmelerinin ve güçlenmelerinin desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

“Geçen mesela ormanda yürüyüşe gittiğimde bir bayanla karşılaştım. Müzisyenmiş, piyanistmiş. Yani çok isterdim müzikten konuşalım. Ondan sonra, o bana bir iki kelime söyledi, ben ona bir iki kelime söyledim ve sadece sarıldık. Yani modern iletişim gibi. Çünkü hissettim hani böyle birkaç kelimeyle tabii ki iletişime geçmeyi çok çok isterim, özellikle ben çok isterim ama işte maalesef kendi tembelliğimizin ya da kendimizi o dar kalıpların içine sıkıştırmanın acısını şimdi daha çok çekiyorum. İlk yıllarda bunu insan fark etmiyor. Türk çevresine gelmek, o çevrenin içinde aileyle, arkadaş grubuyla yetiniyor olmak, onlarla yani ev sahibi ülke insanlarıyla iletişimimizi engelliyor. Ama yıllar geçince bunun da aslında çok da doğru bir şey olmadığını anlıyorsun. Gerçekten. O ilk yılların verdiği bir heyecan, bir alışma süreci, biz hani bu şekilde de idare edebiliyoruz düşüncesi, doktora giderken işte burada okuyan bir komşunun kızının yardım etmesi ya da eşinin insana yardım etmesi, böyle de halloluyormuş bu meseleler deyip bize bu böyle bir güven veriyordu ama çok yanlış olduğunu şimdi çok iyi anlıyorum.(Yani aynı uyruktan kişilere bağımlı olarak...) Evet, o zaman sorunun başına dönersek, ev sahibi insanlarla iletişimimiz ihtiyaca binaen kısıtlı, çok çok ihtiyaç olduğu durumlarda bir başkasının yardımıyla bir iletişim maalesef. Onlarla senin adına iletişime geçecek birisinin yardımıyla. Bu da ne kadar iletişim olur onu ayrı konuşmak lazım aslında. Bu sıkıntıyı en çok doktorlarda yaşıyoruz mesela. Bilmiyorum, buradaki Türk insanının, özellikle Türk kadınlarının şablon, klişe sözü buradaki doktorlar hiçbir şey anlamıyor. Ben de diyorum ki, doktorlara bir şey anlatamıyoruz. Onlar bizi anlamıyor değil, biz onlara anlatamadığımız için onlar bizi anlamıyor. Yani direkt doktorları suçlamak, Türk kadının kolayına geliyor. Bu doktorlar hiçbir şey bilmiyor, hiçbir şey anlamıyor. Ama ben kesinlikle öyle düşünmüyorum. Biz anlatamıyoruz. Anlatamadığım bir şeyi karşımdaki nasıl anlasın?” (K2)

4.5.Ulusçuluk, Kimlik Algısı ve Toplumsal Bakış

İsviçre ve Türkiye arasındaki en belirgin farklılıklardan biri, İsviçre’nin nüfus yapısında homojen bir yapı tercih edilmesi, buna karşın Türkiye’nin ise çeşitli etnik grupları içinde barındırarak heterojen bir topluma ev sahipliği yapmasıdır. Bu durum, Türkiye’de sosyal normlar, değerler ve kültürel dinamiklerde farklılıkların bir araya gelmesiyle toplumsal zenginliği arttırırken, İsviçre’de ise bu durum homojen bir yapı içerisinde kabul edilmektedir. İsviçrelilerle aramızdaki en belirgin farkımız nedir sorusuna verilen birçok cevap değerler ve kültürel dinamikler üzerinden yorumlanmaktadır. K2, dini inançlar ve yaşam tarzlarına vurgu yaparak, özellikle çocukların eğitim ve sosyal aktivitelerdeki ayrışımı, toplumsal dinamikleri

etkileyebileceği ve inançlardan kaynaklanan bu ayrışımın öğretmenlerle ve ebeveynlerle olan sürtüşmelerde nasıl rol oynadığı görüşlerini şu şekilde yorumlamıştır.

“En belirgin farkımız tabii ki dini inançlarımızın getirdiği hayata ve yaşam tarzına bakış açımız. Ben öyle düşünüyorum. Çünkü hani insani değerlerde aynı oluyorsun, aynı buluşabiliyorsun. Dini değerlerde buluşamıyorsun. Ben gerçekten bilmiyorum, bazen hep şöyle düşünüyorum, yani bir ilahiyatçı olmama rağmen din insanı ayırıştırıyor. Oysa ki hani dinlerin insanı bütünleştirme potansiyeli var, bunu biliyorum. Özellikle maneviyat alanında var bu. Ama maalesef bu tam işletilmediği için, tam doğru yerde kullanılmadığı için ben, şu an için dini inançların, yani görünme de onların insanda oluşturduğu kişilik, karakter, yaşam tarzı, hayata bakış tarzı arayı çok açıyor. Aklıma şu geldi, çocuklarda havuz sorunu mesela. Öğretmenlerle ailenin en çok sürtüştüğü nokta havuz. (İlk okul döneminde zorunlu olan yüzme dersinden bahsediyorsun, değil mi?) Evet yüzme dersi. Ama mesela özellikle benim çevremdeki insanlar, bak ben herkesin adına konuşmuyorum, çok özel bir çevre adına konuşuyorum. Mesela kız öğrencilerimiz havuza gönderilmiyor, yüzme dersine katılmıyor. Bu sürekli öğretmenlerle bir sürtüşme oluşturuyor. Hani böyle küçük küçük, yani buna benzer her alana yansıyabiliyor. Çocukların mesela ne bileyim, işte bir okuldaki bir partiye gitme, hani böyle o ufak ufak, dalga dalga bu ayrışımın büyüyor diye düşünüyorum. Bilmiyorum yanılıyor muyum? Hani başka neden ayrışabilir ki insan? Öyle değil mi? Hani güneşi mi paylaşamayacağız mesela? Bu insanın değerlerinde değil de yine yaşama bakış açımız ve düşünce tarzımızın onların getirisi olarak onlardan da bize var mesela. Onlar bize, biz onlara. O şekil böyle yavaş yavaş bir ayrışma oluyor. Sen yabancı oluyorsun, o asıl oluyor. Sen öteki oluyorsun.” (K2)

Bireyler arası etkileşimlerle bağlantılı olarak göçmen kadınların sosyal bağlantı ve kültürel etkileşimlerin toplumsal dokuya olan potansiyel etkilerini değerlendirme amacıyla ne sıklıkla misafir ağırladıkları sorulmuştur. Cevaplardan elde edilen bulgulara göre, Covid-19 sonrası ve çalışma hayatından dolayı, kadınların sosyal etkileşimlerinde ve iletişim süreçlerinde önemli değişikliklerden etkilendikleri görülmüştür. Bu durum toplumsal bağların ve iletişim kanallarının nasıl dönüştüğünü ve insanların sosyal etkileşim ihtiyaçlarını nasıl adapte ettiklerini göstermektedir.

“Koronayla bitti. Yani şey bile dediğim oldu zaman zaman. Yani insanlar koronayı bekliyormuş. Böyle bir bahane bekliyormuş. Ama sonra baktım ben de alıştım. Yani dışarıda kahve içip. Dediğim gibi ben her gün neredeyse çıkıyorum. Çocuğumu anaokuluna bıraktıktan sonra her gün başka bir tanesiyle, başka bir memleketliyle. Ama ev oturmaları

yok. Yani en son yeni taşındığım için güle güle oturuna geldiler. Yani başka yok. İsviçre usulü.” (K5)

“Önceden bayağı sıklıkla misafirimiz olurdu. Akrabalardan gelen giden olurdu. Ama şu son zamanlarda bu Covid’den sonra çok nadir diyebilirim. Yani yılda, ayda maalesef o dereceye düşük. Akrabalarım hariç. Onların haricinde gelen gidenim çok seyrek oluyor.” (K14)

“Misafir ağırlamak, artık Koronadan sonra bayağı azaldı. Bu her yerden oldu herhalde. Yani bahçede en az iki kere toplanıyoruz burada. Ama evlere yani iki ayda bir falan diyebilirim. Ama ilk önce öyle değildi. Mesela arkadaşım la her hafta giderdi ben gelirdim ve bir misafirimiz mutlaka olurdu. Yani haftada en az iki kere olurdu. Ama şimdi öyle değil. Yani dışarılarda buluşuluyor artık genel olarak. Arkadaşlar mesela restoranda buluşuluyor. Veya bu gibi ortamlarda buluşuluyor.” (K21)

K24’ün kültürel kimliğin ve toplumsal normların arasındaki etkileşime yönelik gözlemleri, Türk bireylerin ev içindeki rollerini ve sorumluluklarını nasıl algıladığı ve bu algının farklı kültürler arasındaki dinamikleri nasıl şekillendiğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda, K24 kültürel etkileşimlerden kaynaklanan olumlu değişimleri de önemli bulmaktadır. İnsanların isteklerine dayalı olarak olumlu etkileşimin bireyin kişisel gelişimine nasıl katkı sağladığını ve öğrenilen davranışların kişinin üzerindeki etkilerini yansıttığını belirtmektedir. Bu bağlamda, K24 kültürel uyumun kendi değerleri ve davranışları üzerinde nasıl evrildiğini şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Şimdi bence buradaki Türkler bunu kullanıyor. Ben İsviçreliyim gibi düşünüyorum. Hep bir kaçamak olarak kullanıyorlar. Şey olarak ben onlar gibi düşünüyorum. Ama bir tarafta ama ben Türk’üm. Çok güzel kullanıyorlar. Ama normalde işte dediğim gibi ben evde hani oğluma çok rahat diyebiliyorum, makineyi sen yerleştir, işte makineyi sen boşalt. Türkiye’de olsa belki bu kadar yapamayacak. Bence hani olumlu etkileşimleri... Yine insanların almak istediğine bağlı. Ben mesela kendi adıma daha kendim için zaman ayırmayı öğrendim onlardan. Ya da işte şeyi öğrendim, istemediğim bir şeye hayır demeyi öğrendim. Bu bence çok olumlu bir şey benim adıma. Ya da bir insanın bir şeyi olmamışsa ya da bir kıyafet kötüyse bunu net bir şekilde söyle. Yani onu kırmadan tabii ki yani direkt ay çok çirkinsin değil. Hani ama hani onu bizim kültürümüzle birleştirerek yapmayı dene.” (K24)

İsviçre’de kök kültür ile yoğun bir etkileşim içinde bulunan K26, bu deneyimin kültürel kimliğin korunması ve yeni ilişkilerin kurulmasına katkı sağladığı gözlenmektedir. Söz konusu süreç, K26’in sosyal ağlarını genişleterek, topluluk içinde

güçlü bir bağ kurmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, toplumsal etkileşim ve kimlik oluşumu açısından önemli rol oynamaktadır:

“Alıştım. Şansıma bulunduğum yer böyle çok Türklerin olduğu bir yerde. Hani şeyinden, marketinden, camisine kadar olan bir yer yani. O yüzden hani Berlin'deki o küçük İstanbul dedikleri bölge gibi bir şey. Yani alıştım açıkçası hani çocuklar doğduktan sonra zaten birçok insan tanıyorsun işte anaokulu arkadaşları, şu arkadaşları, kreş arkadaşları falan filan derken hani öyle bir çevre de yaptım. Yani var bir Networküm hatırı sayılır.” (K26)

Uzun yılından bugüne İsviçre’de yaşayan K8, uyum sürecinde zorlanmamasına rağmen İsviçre’ye karşı mesafeli duruşu ve hem yaşadığı ülkede hem de kök ülkede yabancı etiketlenmesi yaşanan kimlik kargaşasına dikkat çekerken, K10 da benzer ifadeler kullanmaktadır:

“Ya aslında hiç zorluk yaşamadım. Almancayı yani bildiğim Almancayı çabuk öğrendim. Direkt çalıştığım için, işe girdiğim için. Ondan sonra... Yani... Çok fazla zorluk yaşamadım ama... Türk komşularım vardı. Çok iyi Türk komşularım vardı. Çok iyi aileler. Ama hani burayı hala sevemedim onu söyleyeyim. Burayı hala sevmedim. (Göçmen olduğun ya da kadın olduğun için ayrımcılık yaşadığını düşündün mü?). Göçmen olduğunuz için tabii ki bizi her gördüğü yerde Ausländer diyenler oluyor tabii ki de bazen. Ondan sonra Türkiye'ye gidiyoruz, Almancı, buraya geliyoruz, yabancı. Yani.” (K8)

“Yani fikir aslında şey olarak, bendeki fikirler değişmedi ama çok farklı bir topluma geldik. Bu sefer burada yaşamaya başladık. Türkiye'de de bir yabancı olduk. Şu anda her iki yerde de yabancıyız bence. Göçün hani bana tek şey yaptığı dezavantajı o oldu. İki yerde de yokuz yani. Yani uyum sağlamaya çalışıyoruz aslında ikisine de... (İsviçre vatandaşlığına geçme isteğiniz var mı?). Ne olursa olsun psikolojik olarak sevemedim ben burayı. Ya buraya ait hissedemedim herhalde.” (K10)

Evlilik yoluyla İsviçre’ye giden göçmen kadınlarla gerçekleşen bu araştırmada, katılımcılara Türkiye tatili sonrası İsviçre’ye dönüşün eve döndüm hissi yaşatıp yaşatmadığı sorulmuştur. Bu bağlamda, göçmen kadınların toplumsal ilişkilerdeki aidiyet hissi ve sosyal bağları, Türkiye ziyareti sonrasında nasıl etkilendiği incelenmiştir. K5 verdiği ifadelerle, her iki yere de aidiyet hissini anlatmaktadır. Bu, insanın birden fazla yere bağlanabilme ve her iki kültürde kendini evinde hissedebilme yeteneğini göstermektedir. Bu duyguların denge içinde tutulması ve her iki deneyimden de keyif alması oldukça değerlidir.

“Kendi evime geldim hissini yaşadım evet, özledim evimi.” (K1)

“Evet, bana eve döndüğüm hissi verdiriyor. Çünkü dediğim gibi artık biz de burada bir yaşam kurmuşuz. Yani artık buraya kendimizi ne kadar yabancı gibi görsek de bir sürü zorluklar olsa da kendimize ait hissediyoruz. Ben öyle hissediyorum. Artık sanki ben buraya aitmişim gibi hissediyorum. O yüzden havaalanına indiğim zaman oh diyorum. Evime geldim diyorum.” (K2)

“Evet. Ve daha dönmeden 3 hafta izine gidiyorsam, 2 hafta geçtikten sonra ay bitse de evime dönsem diyorum.” (K3)

“Kesinlikle çok özlüyorum. Her şeyim burada, köpeğim burada, eşyalarım burada, işim burada, müşterilerimi bile özlüyorum yani gerçekten.” (K4)

“Evet. Yaşıyorum. Türkiye'ye giderken, işte bu Arafta kalmak, ortada kalmak her yerde yaşanıyor. Belirli bir yaştan sonra Türkiye'ye giderken de heyecanlanıyorum. Türkiye'den buraya geleceğim zaman da heyecanlanıyorum. Yani buradan oraya gitmenin aynı bir zevki var. Oradan da buraya gelmenin başka bir zevki var. Yani burada da bir düzen, bir ev. Yani buraya gelmekten şey yapmıyorum, gocunmuyorum. Gayet rahat geliyor. Ama giderken de bir o kadar zevkle gidiyorum. İki tarafta zevkli, güzel.” (K5)

“Kesinlikle. Ait olduğum yere geldiğimi düşünüyorum. Evime geldim. Benim ait olduğum yer burası diyorum. Kesinlikle.” (K25)

“Vallahi ne yalan söyleyeyim veriyor. Bazen diyorum İsviçre'ye dönelim ne olur. Çünkü çok düzenli bir yer, bir de fazla insan da yok. Evet, dili öğrenmek için diye ne arıyorsun orada diyorum ama çok dinlendirici bir yer olduğunu düşünüyorum, bilmiyorum.” (K36)

K14'ün ifadeleri, göçmen bir kadının yaşamındaki evrimi ve bağlılık duygularının nasıl şekillendiğini göstermektedir. Katılımcının, yaşamının farklı evrelerindeki duygusal değişimlerini ve aidiyet hissini nasıl yeniden inşa ettiğini vurgulamaktadır. Özellikle aile ilişkilerindeki değişimler, annelik ve ebeveynlik rollerindeki geçişler, kadının kişisel kimliği ve ev içi aidiyet duygusu üzerine derin etkiler yaratmaktadır. Kadının, kendi evinde huzur bulduğunu ve bu duruma adapte olduğunu ifade etmesi, göçmen kadınların yeni yaşam koşullarına nasıl uyum sağladığını ve bu süreçte kendi içsel güçlerini nasıl keşfettiklerini anlatmaktadır.

“Şimdi veriyor. Şimdi. Şimdi veriyor. (Ne zamandan beri veriyor bu hissi?) Torunlar olduktan sonra daha çok. Kızlar evlendikten sonra... Önceden hep geldiğimde üzülürdüm. Annem babam olurdu. Bir de annem babam öldükten sonra daha çok... Şimdi diyorum artık kendi evimdeyim. Ve buranın sakinliğine çok alıştım... Yani güzel olan tarafı o... Yani bir nevi adapte olduk gibi.” (K14)

Feminist bakış açısıyla katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde, ev ve aidiyet hissinin, kadınların yaşamlarındaki dönüşüm ve uyum süreçlerinde ne kadar önemli olduğunu gözlemlemek mümkündür. Katılımcıların, evlerine olan aidiyet duygularının gelişimi, özellikle aile, çalışma hayatı ve kişisel bağların nasıl şekillendiğini ve kadınların kendilerini evde daha fazla hissedebilme süreçlerinin ne kadar kişisel ve duygusal olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınların, ailevi sorumlulukları ve ev içi rollerine ek olarak iş yaşamındaki rolleriyle aidiyet duygularını nasıl yeniden inşa ettiklerinin ve bu süreçte hem toplumsal hem de kişisel kimliklerinin nasıl şekillendiğini görmek mümkündür. Bu durum, kadınların kendi evlerine ve yaşam alanlarına olan bağlılıklarını ve bu bağın güçlenmesinde iş ve sosyal çevrenin rolünü vurgulamaktadır.

“Çok yeni veriyor. Çok yeni veriyor. Yani veriyorsa da işte bu belki gidiş gelişinde az olmasıyla alakalı çok yeni veriyordur. Çünkü pandemi döneminde çok az gidebildiğimiz için yeni yeni hissediyorum. Bir de ben eve, evi de çok eve de çok ait hissedenden bir insanımdır. Şimdi oğlumun bebekliğinden beri işte altı yıldır bu evde yaşıyoruz. Şimdi eve de çok fazla artık böyle evim gibi hissetmemle alakalı. Çok yeni, evet öyle hissediyorum diyebilirim.” (K16)

“Eskiden vermiyordu. Şimdi konsolosluk sayesinde hem çalışma yerim işte, Türk olması hem evimde de artık sekiz yıldır falan yaşıyor olmam, çevresi falan evet, yaşatmaya başladı. Bir de üç tane hayvanım var benim. Onların evde çok bağlı olduğumuz için, onlar da eve çok bağlıyorlar açıkçası insanı. O yüzden hissediyorum artık yani.” (K17)

“Şimdi orada şöyle bir şey var. Türkiye’de tabii çok rahat yaşıyorum. Kendi dilim, kendi her şeyimi yapıyorum. Eski kraliyetinde kraliyetini yaratmış gibi. Yani mesela çocuk hastalandı. Burada soruyorum tabii, ne yapacağız falan filan diye. Orada oğlum hastalandı, ben aldım hastaneye gittim. Hop bitti. Sormadım hiç kimseye. Her şey benim hâkimiyetim altında ama sonuçta ev artık, orada bir evim yok. Babamın evine gideyim, tamam evet babamın evi. Ama orası benim evim değil. Yani burası benim evim. Yani banyoda girdiğiniz zaman o banyodaki, herkes yaşamıştır bunu... Banyo... Diyorum yani, evet burası benim evim. Bu sefer daha çok. Yani altı sene işte olacak, bu sefer daha çok.” (K18)

“Bunu ben de düşündüm epey. Galiba yavaş yavaş artık veriyor. İlk başta vermiyordu. Artık veriyor. Yani çalışma hayatı çok önemli ya. Gerçekten. Eğer çalışma hayatım olmasaydı belki onu yakalayamayacaktım gibi geliyor bana. Veriyor yani işim, evim, arabam, hani tekrar düzenine dönüyorsun. Eve geldim hissi veriyor.” (K34)

Katılımcıların ifadeleri duygusal deneyimlerini ve göç sonrası yaşadıkları içsel çatışmaları yansıtmaktadır. Feminist bakış açısıyla değerlendirildiğinde, kadınların göçle birlikte yaşadıkları duygusal zorluklar ve kimlik karmaşıklığı ön plana çıkmaktadır. Özellikle evin ve aidiyetin anlamı üzerine yoğunlaşan ifadeler, kadınların göç ettikleri yeni ülkede kendilerini nasıl hissettiklerini ve geçmişlerine duydukları özlemi gözler önüne sermektedir. Katılımcıların ifadeleri aynı zamanda kadınların duygusal sağlımlıklarını ve göç sürecindeki psikolojik uyumlarını nasıl dengelediklerini göstermektedir. Göçmen kadınların yaşadığı bu duygusal ve kimliksel arayışlar, toplumların ve politikaların göçmenlere sağladığı destek ve hizmetlerin önemini vurgulamaktadır.

“Bir bunalıma giriyorum aksine. Ama bunu herkes yaşıyor neredeyse. Eve geldim evet, hani orada biraz oradan oraya gitmek, trafiğimiz oluyor ama o yalnızlığımı geri geldiğim zamanlar daha yoğun hissediyorum. Hani bir gün önce işte ailenle berabersin veya işte eş dostla berabersin bilmem ne. Tekrar burada yalnız hayata dönüyorsun. Tabii ki o ağır geliyor. İlk zamanlar uçaktan inerken aşağıya gördüğümde böyle bana afakan basıyordu. Ha, gene geldim falan diye.” (K12)

“Tamamen bir pişmanım. Bir hafta depresyon. İnan ki öyle hiç şöyle döndüm diye çok mutlu gelmemişimdir. Hep o uçağa bir üzgün... Hatta, keşke uçak iptal olsa, ne bileyim yarına ertelense... Bir kere öyle olmuşsun. Çok güzel gelmişti o bile. Yok hiç. Benim eşim de sevmiyor işte. Belki de onunla birbirimizi gazlıyoruz. Yok yok. Ben hiç evime geldim diye mutlu oluyorum. Gittiğim her yer benim kabullenir, yatar, yer, içer. Hiçbir sorunum yoktur. Belki de aile ilişkilerimizle gerçekten. Evim diye hiç özlemem. Hiç Hacca gittiğim, umreye gittiğim, ha bir de evime gitsem hiç demedim. Türkiye'ye giderim, bir evime gidelim demem.” (K20)

“Bir hafta falan kendime gelemiyorum. Türkiye'nin o şeyinden, samimiyete, şeylikten çıkıyorsun. Oradaki yaşamını sorguluyorsun, şey yapıyorsun. Orada olsam nasıl olur acaba falan. Çok zor geliyor. Evime girdiğim zaman evim evim güzel evim diyorum. Çünkü hani evimde kendime yarattığım bir şey var, dünyam var. O benim. Hani annemlerde bile kalsam tabii ki de kendi evim gibi olmaz. Ama hani o benim evim olduğu için. Ama İsviçre'ye

döndüğüm için ayrı bir şeyim oluyor tabii, hüznüm oluyor. Son gecem her zaman böyle bir şey, ağlamak bu geçer yani hala.” (K26)

“Ya bir şey söyleyeyim, ben Türkiye'ye gittiğim zaman Türkiye'yi çok seviyorum. Türkiye'yi çok seviyorum ama oraya gittiğim zaman bir daha geri gelmeyi canım istiyor, burada sakin hayata. Türkiye'ye gittiğim zaman alışmışız, mesela ben oradan geldim, 17 yaşında geldim, alışmışım. Geliyorum, hüzünleniyorum bir daha. Buraya gelmek istiyorum, buraya geliyorum yine hüzünleniyorum. Yine zoruma gidiyor buraya geldim diye. Yani çok fazla da sevmiyorum. Sadece dediğim gibi oradaki insanların stresinden kaçmak güzel geliyor.” (K8)

“İki duyguyu da bir arada yaşıyorum ben aslında. Bir taraftan Türkiye'de sevdiklerimiz toprağıı bırakmanın üzüntüsü ama diğer taraftan da kendi düzenli olduğu ortama yeniden dönmeyin verdiği bir rahatlık oluyor. Değişik bir duygu.” (K9)

4.5.1 Ulusal Kimlik

İsviçre'de yaşayan birçok göçmen kadın, var olan “Öteki” kalıplara itilmeye çalışılmış ve sürekli kimliğini kanıtlamak zorunda bırakılmıştır. Türkiye'deki statüsü ne olursa olsun, İsviçre'de yeniden kimlik inşası kaçınılmaz hale gelmiş ve Türkiye'deki noktadan itibaren İsviçre'de var olabilmek için ciddi mücadele vermek zorunda kalmışlardır:

“...Ben dil kursuna gidiyordum. Dil kursu öğretmeni, kilisede yılbaşı konseri vardı, arkadaşının bir soprano gelecek dedi. Sen seviyorsun klasik müzik, gelir misin dedi. Dedim gelirim. Eşime o kadar yalvardım ki, dedi ki götürürüm ama bak biliyorsun annemle babama anlatacağız, kiliseye konsere gitmek. Onlar beni uğraştırmaz mı? Çok ısrar ettim ve tamam dedi götürüyüm. Biz kiliseye konsere gittiğimizde, onlar bana sandalye yoktu, yer ayarladılar. Bana yer ayarladılar ve konserdeki o sopranodan herhalde ben daha çok dikkat çektim (Başörtülü bir Türk). Bunu o insanlara anlatmak daha kolaydı. Çünkü bir kimliğin var. O kimliği eleştirirler de hor görürler de kabul ediyorlar. Ama kendi insanımız bunu kabul etmiyor. Bu onlardan daha tehlikeli bir durum bence. Ben öyle düşünüyorum.” (K10)

“...onun haricinde Türk olmakla ilgili dezavantajları çok yaşadım. İnsanların çok büyük önyargıları var Türklere karşı ne yazık ki. Buna inanmıyordum ben o kadar fazla ama gördüklerimden sonra ve kendi yaşadıklarımın sonra ne yazık ki böyle bir şey olduğunu biliyorum artık. Kendini kanıtlama hissi hissediyorsun, hissi oluyor insanda. Ben Türküm ama bak, ben genel müdürlerle toplantı yapıyordum ya. Yani CEO'larla toplantı yaparken sen bana böyle bakamazsın. İngilizcem, Almanca öğrendim az da olsa, az da olsa dediysem B2 Almandam var. İlk işim Almanca öğrenmekti buraya geldiğimde, ki hani adapte olayım

diye. Sen beni aynı kefeye koyamazsın. Önce bir şans vermen lazım... Yani şöyle, İsviçrelilere kendimi kanıtlamam gerekti. Şu anda eşimin arkadaşlarının hepsinin ön yargısı olduğunu biliyorum. Şöyle altını çizerek söylüyorum. Bizim düğünümüz İsviçre'de değil, Türkiye'de oldu düğünümüz ve İsviçre'den Türkiye'ye gelen 50 kişi bana karşı ön yargılı değildi. Çünkü bizim düğünümüz gayet modern, dünyanın yani çok vatandaşlı her kafadan bir düğündü. Etrafındaki arkadaşlarımı ve çevremi gördüler. Ve o elli kişi hiçbir zaman bana önyargılı olmadı. Düğünde olmayanlar ve beni burada tanıyanlarla en az 3-4 defa görüşmem gerekti ki o rahatlığı hissedeyim. Kendimi kanıtlamam gerekti..." (K18)

K18 ve K26 Türkiye'den göç etmiş kadının cesaretine vurgu yapmaktadır. Ayrıca K18 Türkiye'de kadına verilen saygı ve toplum içindeki önemi üzerindeki yorumlarını şu sözlerle ifade etmektedir:

"Valla cesur olduğumuzu ifade ediyor. Büyük bir şey ya, bakma sen. Türkiye'de kadınlara saygı duyuluyor ya. Yani kadın büyük bir şey Türkiye'de. Yani bir ana dediğimde oradaki anayla buradaki ana aynı değil. Türkiye'den buraya gelmiş bir kadın olman güçlü olmayı gerektiriyor. Çünkü bir kere kendini burada kanıtlamam gerekiyor ya. Bunu göze alacaksın. Ben bağınaz değilim. Ben konuşabiliyorum ya. Ben cümle kuruyorum. Kanıtlaman gerekiyor. Evet. Yani işte bunlar... Ben bir kere şunu söyleyeceğim. Burada yasa çıktı ya. Türban yasa şeyi. O kadar sinirlendim ki. Şimdi benim inancım buradaki insanların modernliğine inancım orada bitti. Ben uçlardan hoşlanan bir insan değilim. Ben burada yürüyen çıplak da görmek istemiyorum. Benim için o çarşafı gezmeye, o çıplakla, o çıplak gezmek aynı kefedir. Sen ona evet deyip öbürüne hayır diyemezsin. Ben o kafadayım. Dolayısıyla yani kolay değil. (O referandumun yapılma sebebi, alt sebeplerden biri holiganlar peçe kullandıkları için...). Onu kullandılar. Evet. Onu kullandılar. Yersen, yedi. Bağlamaz. Benim eşimin arkadaşları inanmadım. Diyor ki bana adam, ben diyor, kadını korumak istedim. Dedim ki, böyle kadın mı korunuyor ya? Sen zannediyor musun ki, sen hayır dedin de kocası ona iyi davranacak. Öyle bir dünya olabilir mi? Yok, bir şey olsa birbirine bakmıyor. Buradan geçer. Yanından geçer. Umuru olmaz. Ve o kadın, o kızcağız kalır orada. İşte o kadının takacağı peçeye engel olarak sen o kadını korumuş oluyorsun." (K18)

"Cesaret. Yürek yemişlik bir şekilde. Yani tabii güvendiğin şeye bağlı. Kimi sadece iş için geliyor, kimi okumak için geliyor, eş için geliyor. Hani herkes bir değişimle geliyor sonuçta." (K26)

K31 ve K38 ifadelerinde genellikle stereotiplerle şekillenen göçmen kimlik ve algısına vurgu yapmakta ve başka kültürden insanların tanımadıkları kültürlerle ilgili önyargılara sahip olduklarını şu sözleriyle anlatmaktadır:

“Şöyle, esasında kendimi şöyle, Türkiye'den ülkemi temsil ettiğim için de şanslı hissediyorum. Yani bana mesela sordukları zaman, sen hani eşim de ilk başta bana tanışmadan önce sen Türklere benzemiyorsun demişti. Ben de ona demiştim sen kaç tane Türk tanıyorsun ki? Beni niye Türkiye benzetmiyorsun? Yani göçmen kavramını çok hoşlanmıyorum esasında. Ama gene de Türkiye'den, Türk olduğum için çok mutluyum. Ve ülkemi iyi temsil etmeyi değil de buraya bence yaşadığınız yere entegre olmanız ve geldiğiniz kökleri unutmadan, o ülkede bir problem yaratmadan yaşayabilmek çok güzel bir şey. Yani iyi bir... Mesela bir bakıma güzel... "Aa siz Türk müsünüz? Hiç benzemiyorsunuz." Bir bakıma güzel ama... sonuçta yani demek ki kafalarında hep farklı bir Türk imajı var. Bu hoşuma gitmiyor esasında. Bir taraftan da "Aa bak ne güzel çalışıyorsunuz, Türkiye'nin modern bir kadını temsil ediyorsunuz demeleri hem güzel hem kötü. Yani, göçmen kadın diyemem yani.” (K31)

“Türkiye'den göç etmiş kadın olmak...Yargılar... Türkiye'den ziyade Müslüman olmak ve kadın olmakla ilgili bazı yargıları var insanların. Özellikle, gerçi bunu hani çok üzülerek söylüyorum. Bunu yani yadırgayamayız çünkü Müslümanlar olarak çizdiğimiz profil çok iyi bir profil değil. İnsanlar tabii ki de medyada ne görürlerse ne görüyorsa inanıyorlar yani. Biz de inanıyoruz.” (K38)

K36, evlilik yoluyla göç etmiş olmanın beraberinde getirdiği önyargıları vurgularken, aynı zamanda Türkiye ile olan bağlarını ve güven duygusunu etkileyici bir şekilde şu ifadelerle açıklamaktadır:

“Şöyle bir şey var, çok büyük ön yargıyla karşılaşıyorsunuz. Çünkü buradakiler zaten saygı, değer, tarzında bir şey görmedikleri için buradakilerden özellikle geçmişte, senin de İsviçre için geldiğinizi zannediyor. Bir sevgi olgunluğu vs. değil. O yüzden ben mesela en büyük pişmanım da diyorum ki severek geleceğime İsviçre için gelseydim daha büyük kârdaydım. En azından kendi işimin peşine koşardım. Evlilik için uğraşmazdım. Bir süre sonra her şeye alışıyorsunuz. Yani öyle bir mevzuda var. Ama ben Türkiye'den geldiğim için asla şey değilim hani ne kadar böyle işte Türkiye'den geldim falan dense de en azından ben savaştan gelmedim. Burada kalmak zorunda değilim. Benim bir memleketim var. Benim arkamda duran bir memleketim var. Onun bir rahatlığı var yani. Kolay kolay da buradan gitmem ama dediğimde de gidecek bir yerim var. Hani bir kadın için bu çok önemli. Nasıl hani Türkiye'de bir baba evim var diye biliyorsun. Bizimde bir ana evimiz var. Ana vatandaşımız var. Şükür Elhamdülillah.” (K36)

4.5.2. Göçmenler Arası İlişkiler

Katılımcılara yöneltilen soruda, İsviçreli misafirlerin varlığı incelenmiştir. Cevaplar, eşin tercih ettiği belirli bir etnik grup misafirlerin varlığının, göçmen kadınların sosyal entegrasyonunu etkileyebileceğini göstermektedir. Bu durum, göçmen kadınların belirli bir etnik grupla sınırlı sosyal çevre içinde izole olmalarına ve genel sosyal entegrasyon dinamiklerinden uzaklaşmalarına sebep olabilmektedir.

“Eşimin şu an arkadaşlığını sürdürdüğü yine Türk arkadaşları, dernek çevresinden edindiği arkadaşları ama İsviçre ya da diğer yabancı kökenli insanlardan hiçbir arkadaşlığı devam ettirmediğini gördüm. İş arkadaşlarıyla da yani, mesela orada devam ettirdiği arkadaşlıklar ya Bosnalıdır, yine bir Müslüman ya bir Iraklıdır. Hani mesela eve getirdiği birkaç defa arkadaşlar bunlardır. Ama hiçbir zaman bir İsviçreli ya da bir İtalyan gelmedi. Yani İsviçre’de doğup büyümüş olmak bile bizim o zihnimizdeki biz bize yeteriz algısını kıramıyor. Bu bizde artık kronikleşmiş bir şey oluyor ama yeni nesil sanırım bunu aşacak. Eşim hiç arkadaşını getirmedi ama oğullarım çok getiriyor arkadaşlarını mesela. Okuldan arkadaşlarını getiriyor. İsviçreli olsun, İtalyan olsun, hiç fark etmiyor, Fransız olsun. Demek ki bu da yeni nesil bizim yapamadıklarımızı yapacak.” (K2)

Yaşadığı bölgede kök kültür topluluğu içinde diğer kültür vatandaşları arasında belirgin bir ayırım ve uyumsuzlukların olduğundan ve İsviçrelilerle daha kapsayıcı bir sosyal etkileşimden bahseden K26, topluluklar arasında sosyal dinamikleri ve etkileşimi anlamak açısından katılımcının ifadeleri oldukça önemli:

“Yaşadığım bölgede büyük bir Türk topluluğu da var ama Ex-Yugoslavya vatandaşları çok böyle getto gibi diyeyim, çok elit bir ortam olduğunu söyleyemeyeceğim. Tam büyük bir Belediye, 40 bin kişi falan var. İsviçreliler de var ama herkes birbiriyle beraber. Okulda da böyle bir... Mesela babam geldiğinde şey demişti, burası Türkiye gibi, yolda kayboldun bir Türk bulursun illa falan. Yani şöyle, nasıl desem hani İsviçreliler böyle artık azınlıkta gibi bir şey. Bizim apartmanda mesela bir tane İsviçreli var, en çok insanlar da ona gıcık oluyor. Çünkü hala o kuralların peşinde. Ve insanlar da kurallara uymuyor. Yani maalesef özellikle Arnavutluk’tan gelen, Kosova’dan gelen bir grup var. Onları ben mesela çok şey yapamıyorum. Nasıl desem? (Tahammülünüz yok mu onlara karşı?). Tahammülüm değil ama cahil kesime karşı evet tahammülüm yok. Ben hani cahil, cehaleti seven bir insan değilim. Buraya geldiysen bazı şeyleri öğreneceksin, saygı göstereceksin. Kendi kültürünü burada yaşayamazsın. Eğer buraya gelip buranın parasını yiyorsan hani o şeyi yapma hakkın yok. Bilmiyorum, benim düşüncem. Ona çok fazla böyle saygı gösterildiğini düşünmüyorum. O yüzden ben de kızıyorum yani. Kendimi o anda İsviçreli statüsüne alıyorum ve öfkeleniyorum.” (K26)

Türkiye’den gelen diğer kadınlarla karşılaştırıldığında kendini İsviçre’ye yakın hissetmeyen göçmen kadınların bireysel deneyimlerinde yaşadıkları benzerlikler ve farklılıklar, uyum sürecinin karmaşıklığını ortaya koymaktadır.

Yok onlar daha yakınlar. Çünkü belirli yerlerde çalışan, benim gibi gelin gelen kesim de var. Onlar bizden daha çok içindeler. Ben o kadar değilim galiba. (K10)

“Yine çok geniş bir soru ama hayır diyebilirim. Şöyle ben aslında hala örnek veriyorum, vatandaş olmayı son yıllarda çok istiyorum ama hala o entegrasyonu tam olarak sağlayabildiğimi kendi adıma düşünmüyorum. O yüzden de başvurmadım hani. Çünkü ret cevabı da pek almak istemiyorum. Gerçekten hazır olduğumda hem bilgi anlamında hem belki gerçekten entegre olmuş olmak açısından. Entegrasyon konusunda kendimi maalesef aslında hala yeterli görmüyorum. Bunu sağlayabilmek için de bence daha fazla dil öğrenmiş olmalıyım. Ve belki yarım günde olabilir, yani part time de olabilir, geçici bir şey de olabilir. Bence bir çalışıyor olmalıyım gibi hissediyorum. Çünkü bilmiyorum hani çalıştığınızda ki fikir, sahip olduğunuz fikirle çalışmadan ki fikir sahibi olmak arasında ciddi bir fark olduğunu düşünüyorum.” (K16)

Etmiyorum. Hani herkes aşağı yukarı aynı bir yerde. Ya da ben çok kabul etmeyen bir çevrenin içindeyim. Ya da çok küçük bir çevrenin içindeyim. Belki de onun etkisi açıkçası. (K20)

Ya hissedemiyorum çünkü benden daha iyi insanlar gördüm, tanıdım. Yani çevremde daha çok adapte olmuş, daha kendini başka yerlere gelmiş, yani ilerletmiş. Gördüğüm kişiler var, mesela ben diyorum bazen niye sen onlar gibi olamıyorsun diye kendime çok kızıyorum yani. (K28)

Yok. Çünkü çevremdekiler de benim kafa yapıma Türkiye’de de çok yakın olan insanlar. O yüzden hani ya biz farklıyız dediğim bir Türk grubunun içinde değilim ama konuşsam da böyle kendi aralarında konuşmalarından ya Türkiye’de de zaten hani biz aynı ortamda olmayız dediğim insanlar olabiliyor. Ama benim burada görüştüğüm insanlar arasında öyle bir şey yok. (K29)

Çevresindeki Türk topluluğunun aile odaklı ve yaşadıkları ülkeye karşı pek ilgi göstermeyen tutuma sahip olduğunu ifade eden katılımcılar, İsviçrelilere yönelik artan ilgiyi ve onların yaşam tarzlarına duyduğu merakı, yeni bir kimlik arayışının bir yansıması olarak görmek mümkündür. Bu durum, göçmen kadınların kültürel bağlamda

kendini ifade etme ve çevresiyle uyum sağlama çabasını yansıtmaktadır. Ayrıca, bu kimlik arayışının temelinde kültürel etkileşim, aidiyet ve bireysel kimlik oluşturma dinamikler yer alabilmektedir:

“Evet, İsviçre'ye daha yakın hissediyorum. Yani buradaki Türklere değil, çünkü çevremdeki arkadaşlarıma baktığımda aileleri kalabalık ve ailelerini sürekli onlarla içli dışlılar ve yabancılara karşı çok ilgi duymuyorlar. Ama ben duyuyorum yalnız olduğum için değil, ailemde dolu dolu sohbet edebileceğim ya da keyif alacağım insanlar olmadığı için çevremde. O yüzden yani İsviçrelilere ilgi duyuyorum açıkçası. Yaşam tarzlarına olsun, davranışlarına olsun. Yani onlarla iletişim kurmayı daha çok isterim.” (K19)

“Hissediyorum. Yani şöyle, ben entegre olduğumu düşünüyorum. Kültürlerine saygılıyım. Yani nasıl desem hani burada yediğim ekmeğe küfredemem. Ben burada kazanıyorum, burada şey yapıyorum. Gelip de burada para kazanıp sonra İsviçre'ye sövenlere de açıkçası kızıyorum. Bu bir vefasızlık. Niye geldin kalkıp köyünden o zaman? Mesela evet ben de hani helal et gider Türk bakkalından alırım ama dışarıda bir restoranda hani şey olduğu zaman yine et yiyorum. Tamam orada belki domuz pişiyordur ama o değil benim için önemli olan orada, ben atıyorum şeyi ne denir ona kuzu ya da ne istiyorsan onu alıyorum. Ama mesela hani öyle çok kapalı bir grup var. Ya sen burada yaşıyorsun ama o zaman şey yapmayacaksın yani, nasıl desem, dediğiniz gibi cami cemaat şeyleri de var. Hani ben mesela oğlumu, kızımı, hatta oğlumu iki sene götürdüm, kızımı da götürdüm. Kendim boş olduğum zaman, özellikle Kur'an öğrensinler, dinimizi öğrensinler diye ben de orada yanlarındaydım, hani onlar Kur'an öğrenirken bir şekilde. Şey yaptığımız taraflar oldu mesela. Hani karşı çıktığım taraflar oldu ve hep söylemişimdir yani benim kimseden şeyim de yok, korkum. Çocukların hani kafalarını yıkamalarına değil. Ben orada normal, sade, dinimizi öğrensinler diye götürdüğüm için. Dediğim gibi yani ben entegre olduğumu hissediyorum. İsviçrelilerle de iyi anlaşıyorum. Yani değiştiremeyeceğim için kabullenişteyim yani bu durumu.” (K26)

4.5.3 Ev Sahibi Topluma Bakış

Kültürler arası ayrımın varlığına işaret eden ifadeler, K38'in sözleriyle şu şekilde anlatılmaktadır:

“Tabii ki de var. Yani burada bir sürü insan var, bir sürü ayrım var. Yani bu normal ama. Bu zaten, nasıl söyleyeyim, bütün olmak imkânsız yani. Onlar başka bir insan, biz başka bir kültürüz, öbürküler başka bir kültür. Ama bence çoğu İsviçreli yabancılaşmayı hala tam anlamıyla kabul etmiş değil. Bu komşulardan da belli oluyor. Yani İsviçreliler, mesela biz bahçede bazen oturuyoruz, toplanıyoruz cumartesi günleri, zaten herkes çalıştığı için başka zaman şey olmuyor, uygun olmuyor. Yani hemen cama çıkıp bize bakıyorlar böyle tuhaf tuhaf. Çünkü onlar hiç öyle yapmıyorlar. Onlar mesela karşı komşum herhalde tahminim

yani tanışmıyorum, sadece merhaba merhaba, karşıdan hiç konuşmuyorlar çünkü. Yani bu tarz şeyleri hala daha kabullenmiş değiller. Rahatsız oluyorlar. Bakışlarından belli oluyor.” (K38)

Katılımcı, başörtüsü nedeniyle maruz kaldığı ayrımcılığı ve ötekileşmeyi ifade etmektedir. Feminist bakış açısıyla bakıldığında, kadınların giyim tercihleri ve dini inançları nedeniyle maruz kaldıkları ayrımcılık, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadınların kamusal alandaki özgürlüklerine yönelik bir saldırı olarak görülebilir. Bu tür ayrımcılık, kadınların kendilerini ifade etme ve özgürce yaşama haklarını ihlal etmektedir.

“...başörtülü olduğum için bir tane kadın küfür etmişti. Burada, bahçeden gelirken yaşlı bir İsviçreli. Camiden giderken bir tanesi küfretmişti...Ona böyle yani neyinden rahatsız oldun, nerene battı demek istedim açıkçası. Yani bunu demek isterdim. Rahatsızlık ne? Sen saçını savuruyorsan, ki o zaman çarşafı da değildim. Ben şurada 4-5 aydır çarşafıydım hani. Şu an çarşafıysan daha büyük sorun. Adam geçenlerde mesela, arabayla yanımdan geçerken bağıra bağıra laf söyledi... ben kendime söylendiğini bile düşünmedim sonradan algıladım açıkçası aa dedim, bana söylüyormuş hani arabasının camını açıp bile sana hakaret edebiliyorlar. Biraz belki bu bölgenin şeyi de olabilir bu sorun. Yani gittiğin her yerde bakıldığını görüyorsun açıkçası, onlardan olmadığını çok iyi hissettiriyorlar, sen de hissediyorsun.” (K20)

Tesettürün neden olduğu önyargı beklentisinin, genel olarak toplumda ırk ayrımı olgusuyla çelişmediğini ifade eden K19, ötekileştirme algısının diğer göçmen grupları tarafından hissettirildiğini şu sözleriyle anlatmaktadır:

“Bunu aslında genel olarak genel baktığımda hissetmedim bu beş yıl içinde ama bir kere işte bunu hissettim. İşte ülkene dön, işte bir yabancı düşmanlığıyla karşılaştım. Ama onun dışında genel olarak baktığımda hiçbir ırk ayrımına falan şey yapmadım. Ama kapalı olduğum için tesettürümden dolayı işte hastanelerde falan ırk ayrımı olur zannediyordum ama hiç de olmadı. Gayet saygılılar, yani yaşamadım. Çok fazla. Bir kere yaşadım bu beş yıl içinde ama genel olarak baktığımda, yabancılar daha çok ötekileştiriyor bizi İsviçrelilerden, yani buranın yerlisinden öyle bir ayrım hiçbir zaman görmedim, gayet saygılılardı.” (K19)

K12’in ifadeleri vatandaşlık algısı, göçmenlik ve milliyetçilik gibi dinamiklere vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, “öteki” kavramının varlığına işaret eden ve “kara kafa” vurgusuyla etnik kökenlere göre bir algının durumunu yansıtmaktadır:

“...Biz ötekiyiz ve öyle de bu devam ediyor. İsviçre pasaportuyla karşına çıktığında bir insanın adın Gülsüm, adın Zeynep, adın işte Remziye. Bu böyle. Bizim çocuklarımız için bile oluyor. Hani o tırnak içinde kara kafa terimi. Kafalar siyah, saçlar siyah olmasa bile bu böyle. Bizim çocuklarımızın yetişkinliğinde veya daha da büyük olduklarında, kırklı yaşlarda olduklarında bu durumun çok değişeceğini düşünüyorum. Çünkü sayısal olarak nüfus verileri böyle. Yabancı nüfusu arttığı için. Onlar da daha çok uyum sağlamak zorunda kalacak bir şeylerde. Ama bir açıdan da Avrupa'daki bu ırkçılık çok hızlı. Dünyada aslında genelde milliyetçilik akım olarak yükseldiği için Avrupa'da da bu böyle. Veya göçmenlik mesela çok ciddi bir sorun dünyada. Göçmenlik arttıkça paralel oranda masraf artıyor, işçilik artıyor, işte işsizlik artıyor, ucuz işçilik oluyor vs. vs. bunlar tabii ki milliyetçilik duygularını, Türkiye'de de dahil oluyor mesela bu. Şey yapıyor, ciddi bir yabancı düşmanlığın oluyor.” (K12)

K34'ün ifadeleri kültürel uyum sağlama çabalarını ve toplumsal beklentileri yansıtmaktadır:

“Yani kuralları uydun mu aslında sorun yok. Kurallara uymayanlar sorun yaşıyor. Çöplerini doğru düzgün atmayanlar, ayakkabılarını dışarıda çıkaranlar, atıyorum. Apartmanın kurallarına uyduktan sonra, hiçbir şeyi ben o kadar nasyonalist görmüyorum. Yabancılar fazla bile iyi davranıyorlar, bence. Hak etmedikleri, bazen çok şımartıyorlar. Yani ben bu sefer nasyonalist oluyorum aslında, ben de yabancıyım ama bazen abartıyorlar. (Göçmenleri hangi konuda şımarttıklarını düşünüyorsunuz?). Mesela, göçmenler demeyelim de genel olarak yabancılar, İsviçrelilere de belki aynı şey yapılıyor. Mesela işsiz, iş beğenmiyor. Böyle bir saçmalık olamaz. Yapacaksın yani. Ne buluyorsan yapacaksın. Ben mesela işsizdim burada ve çok çalışmak istedim. Ama tabi diş hekimiyim. Herhangi bir şey öğrenmedim ki. Sekreterlik de yapamam, mektup yazamam falan filan. Ama gittim mesela bir fabrikada bir tercümanlık işi vardı. Hemen ona atladım. Gittim ben mesela hastanede, kanton hastanesinde 8 ay gönüllü çalıştım. Para bile aldım. Herkes şıarmış. Yani biraz insanları sıkamak lazım.” (K34)

K9, yardımlaşma ve sosyal ilişkiler üzerine vurgu yaparak, kültürel değerlerin insanların birbiriyle olan etkileşimlerini ve toplumsal normları belirleyebileceğini göstermektedir:

“Biz Türkler kesinlikle çok daha insancıl, çok sıcakkanlı ve çok yardımseveriz. Herkesin her derdine koşuyoruz, seve seve. Arada çok büyük fark var, İsviçreliler biraz daha bencil bu konuda. Tabii ki istisnalar kaideyi bozmaz. Onun dışında, İsviçreliler bizim insanımıza göre insana daha fazla değer veriyorlar ve saygılılar. Maalesef bizim halkımızda biraz eksik.” (K9)

K18 toplumsal bağlam içindeki deneyimiyle, toplumsal beklentilerini, farklı kültürler arasındaki etkileşimleri ve bu tür deneyimlerin sosyal dokuya olan etkilerini yansıtmaktadır:

“İnsanlık konusundaki hassasiyetimiz, insan olmak. Beni depremde bir Allah'ın kulu aramadı. Benim orada İsviçre'yi bitirdiğim, çizdiğim böyle, hadi hadi çizdiğim demeyeyim. Beklentilerimi bitirdiğim noktadır insanlıklarıyla ilgili. Bir Allah'ın kulu aramadı. Benim evime kaç defa yemeğe gelmişlerdir bilmiyorum altı senede. Hepsi biliyor Türk olduğumu. Biri aramaz mı ya? Hepsinin suratlarına söyledim. Sizin dedim, bir şey başınıza gelse siz sadece kendi ailenizi kurtarır, diğerlerini bırakırsınız. Ve inanın Türkler gelir size yardım ederler.” (K18)

K18 ve K21, kültürel önyargı ve klişe dinamiklerine vurgu yaparak, Türkiye’de yaşayan Suriyelilerle İsviçre’de yaşayan Türkleri karşılaştırmaktadır. Bu bağlamda, toplumların bu algıları nasıl oluşturduğu, medyanın etkisi ve bu önyargıların sosyal ilişkilere nasıl yansıdığı konularında detaylı araştırma yapılmalıdır.

“Bence var. Yani ben olduğunu hissediyorum. Biz de Suriyelilere öyle bakıyoruz. Biz onlara önyargıyla bakıyoruz. Çünkü kötülerini de var. İyilerini görmüyoruz. Burada da aynı şekilde. Dolayısıyla adamlar haksız da değiller. Ama işte iki ucu değnek. Bu benim fikrim.” (K18)

“Kanton Aargau’da çok olduğunu söylüyorlar, evet var. Ben de oğlumdan da okulda, okulda özellikle biz bunu yaşadık. Çünkü İsviçrelerle tek kontağımız okul. Öğretmenlerle orada yaşadığımız şeylere baktığımız zaman evet var. Ayırım var yani yabancılara karşı. Türkiye’de Suriyeliler nasılsa biz burada öyleyiz, yani öyle düşünüyorum.” (K2)

5.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın özeti sunulmuş; elde edilen sonuçlar, ilgili alanyazın bağlamında ele alınmış ve araştırma ile uygulama arasındaki ilişkiyi vurgulayarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1.Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma, Evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden kadınların göç deneyimlerini, ev sahibi ülkeye uyum ve toplumsal iletişim süreçlerini feminist yaklaşımla irdemiştir ve bu bağlamda konuya ilişkin genel bir değerlendirme yapabilmektedir. Aynı zamanda kadın olmanın yükünü taşıırken bir yabancı olarak korumasız işlerde çalışmanın da getirdiği zorluklarla mücadele eden bu kadınların deneyimlerini görünür kılmıştır. Bu çalışma, göç yazınında kadın göçüne dair yaşanan dinamiğe rağmen, görünmez niteliğini devam ettiren Türk göçmen kadınların İsviçre’ye yönelmiş evlilik göçünü görünür kılmaktadır. Ayrıca, İsviçre’de yaşayan bu kadınların göç kararını etkileyen faktörleri de incelemektedir. Nitel tekniklerin kullanıldığı ve 9 ay süren bu etnografik araştırma sırasında Bern, Solothurn, Zürich, Basel, St. Gallen, Thurgau, Luzern, Wallis ve Kanton Aargau’da gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, veri toplanma sürecinde görüşme ve gözlem tekniklerini kullanmıştır. Toplam 38 katılımcıdan oluşan bu araştırma, katılımcılarla evlerde, bahçede, iş yerinde, cami derneğinde, araştırmacının evinde ve ağırlıklı olarak dış mekanlarda derinlemesine görüşmeler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma süresince elde edilen veriler betimsel teknikler yardımıyla çözümlenmiş ve verilerin analizi araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Bulgulardaki başlıklar ve alt başlıklar, göç öncesi beklentiler ve göç sonrası görüşler, beklentilerin gerçekleşme düzeyi, göç sonrası memnuniyet, aile ilişkileri, uyum sağlama durumları, sistem entegrasyonu, sosyal entegrasyon, toplumsal uyum süreci ve etkileyen faktörler, eğitim ve dil faktörleri, toplumsal iletişim süreçleri, iletişim kanalları, iletişim engelleri, ulusçuluk, kimlik algısı ve toplumsal bakış, ulusal kimlik ve göçmenler arası ilişkiler ile ev sahibi topluma bakış olarak sınıflandırılmıştır.

Bu çalışma, İsviçre’de yaşayan Türk göçmen gençlerin geçmiş dönemlerdeki gibi aile etkisiyle evlilik kararı almadıklarını göstermektedir. Günümüzde bu gençlerin evlilik kararında bireysel faktörlerin daha etkili olduğu görülmektedir. Literatürde, genellikle ülkeler arası evliliklerin güçlü aile etkisiyle ilişkilendirilirken, bu çalışma göçmen gençlerin çeşitli internet platformları aracılığıyla ve bireysel bağlar üzerinden evlilik gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, literatürde elde edilen bulgular

araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir (Topgöl, 2014:9; Chan, 2017:10; Özen, 2018:80)

Yüksek eğitim seviyesinin, anlayış ve hoşgörü kazandırmasının yanı sıra farklı ülkelerin gelenek ve adetlerine uyum sağlama yeteneğini artırdığı ve farklı dilleri öğrenmeyi kolaylaştırdığı düşüncesi önemli bir bulgu olarak görülmektedir (Özen, 2018:78). Özellikle Avrupa kültürüyle yetişen göçmen gençlerle üniversite mezunu kadınlar arasındaki evlilik kararlarında Avrupa ve geleneksel kültür arasındaki etkileşimin nasıl bir denge oluşturduğu irdelenmelidir. Bu durum, kültürel etkileşimin ve adaptasyonun evlilik kararı üzerindeki etkisinin anlaşılmasında yardımcı olacaktır.

Göçmen gençlerde evlilik kavramının evrimi ve kültürel normların etkisi önemli bir araştırma alanıdır. Özen'in belirttiği gibi (2018:13), uluslararası evliliklerin etkisinde olan nesiller, belirli durumlara bağlı olarak ya iki kimliği kabul etmekte ya da ikisinden de kaçınabilmektedir. Verdery'nin yaptığı bir araştırma, bu tür evliliklerden doğan nesillerin farklı grupların etnik temsilcileri olarak ortaya çıktığını ve etnik kökenleri nedeniyle farklı durumlarda kendi kimliklerinin manipüle edildiğini vurgulamaktadır (Özen, 2018:19). Kaya'nın ifade ettiği üzere, kendilerini tireli (Türk-Alman, Türk-Fransız) kimlikleriyle tanımlayan göçmen gençlerin evlilik kararlarında geliştirdikleri Avrupalı kimliğin bireysel eş seçiminde etkinli olduğu görülmektedir (2015:70). İsviçre'deki göçmen gençlerin göçmen kimlikleriyle ilgili yaşadıkları deneyimler ve bu deneyimlerin evlilik tercihlerine etkisinin daha ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerekmektedir

Türk göçmen ailelerinin Türkiye'den gelin adayı seçme eğilimi (Erten, 2017; Beqo, 2019:83), ailelerin oğullarını kendi kültürlerine aykırı gördükleri sosyal ortamlardan uzak tutma amacı ve belirli değerleri koruma çabasını yansıtmaktadır. Bu durum, Yüksel ve Demircioğlu'nun Hollanda'da yapmış oldukları araştırma sonucuyla da desteklenmektedir (2019:184). Göçmen ebeveynler, köklerinin dayandığı toplumlar arasındaki güçlü ülke aşırı bağların etkisiyle, evlenme çağına gelmiş çocuklarına kendi düşünce yapılarıyla örtüşen ve gelenekleriyle uyumlu olduğunu düşündükleri bir eş bulmayı tercih edebilirler ve çocuklar da ebeveynlerinin beklentilerini içselleştirdikleri için buna uyum sağlayabilirler (Topgöl, 2014:10; Demir, 2010:1).

Topgöl'ün araştırması, reddedi ilişkiler içinde olan gençlerin yerel yerine ülke aşırı iç evliliklere yöneldiğini göstermektedir. Ülke aşırı eş tercihi, gençlerin Türkiye'deki göçmen olmayan toplumla kurdukları ülke aşırı bağlarla olduğu kadar, yaşadıkları ülkelerdeki Türkiyeli toplumla kurdukları yerel bağların niteliğiyle de ilişkilidir (Topgöl,

2014:22). Demir'in ifadeleri (2010:72, 76), göçmen erkeklerin ülkeasını evlilik seçimindeki bulguları bu çalışmanın araştırma sonucunu desteklemektedir. Araştırma, ikinci nesil Türk erkeklerin Türkiye'den evlenme motivasyonlarını ve bu seçimin toplumsal etkilerini görünür kılmaktadır. Ailelerin gelin adayı seçme isteğı ve bu sürecin sosyal normlarla nasıl ilişkilendirildiğı araştırmanın temel bulgularındandır (Aksoy ve Parlak, 2023:247; Topgöl, 2014:10; Taş, 2014:224). Toplumsal cinsiyet perspektifinden bakarak, bu evliliklerin Türkiye'den giden göçmen kadınların üzerindeki etkilerini ve toplum içinde nasıl algılandığını değerlendirmek büyük önem arz etmektedir.

Literatür sonuçlarıyla benzerlik taşıyan bulgular aile, toplum, ekonomik ve çevresel etmenlerin de bu kadınların aile birleşimi yoluyla göç kararını şekillendirmedeki etkisini yadsınamaz şekilde görünür kılmaktadır (Demir, 2010:73; Sirkeci ve Göktuna Yaylacı, 2019:17; Yılmaz, 2022:31). Batı Avrupa ölkelerine göç yaşamış göçmen nüfus, ölkeye izin için geldiklerinde yaşam olanaklarını olduğundan fazla gösterdikleri için, yurtdışına evlilik yapmak özendirici bir özellik taşımaktadır (Kovanlıkaya, 2014:199; Taş, 2014:226). Erten'in (2017:33) elde ettiğı çalışma bulgularına göre, evlilik yoluyla Türkiye'den İsviçre'ye giden kadınların yurtdışında biriyle evlenmeleri/evlendirilmelerine sebebi, Batı Avrupa ölkelerinin görece refah ölkede olduğu ve olanaklarının kök ölkeye göre daha yüksek olarak gösterilmektedir. Ayrıca, bu kadınların göç kararını etkileyen ekonomik nedenler, kişisel özgürlük, başarı arayışı, kültürel ve politik dinamikler bu bağlamda önemli rol oynamaktadır (Sirkeci ve Göktuna, 2019:26). Abadan-Unat'ın (2017:52) belirttiğı gibi, göç hareketlerinin başlıca nedeni kişinin maddi durumunu düzeltme istediğıdir. Bu açıklama, elde edilen bulguları desteklemektedir.

İsteğe bağı göç, bireylerin kendi kararlarıyla ve dış baskı olmaksızın daha iyi yaşam koşulları, eğitim imkanları, sağık olanaklarından yararlanabilmek ve ekonomik fırsatlar arayışıyla gerçekleştirdikleri bir süreç olarak tanımlanabilir (Göktuna Yaylacı:2012; Koçak & Terzi, 2012:171). Örneğın, aşk evliliğıyle gerçekleşen aile birleşimi sonucunda çiftlerin İsviçre'de yaşamaya karar vermelerini etkileyen faktörler incelendiğinde, ekonomik, kültürel ve politik olarak dinamikler önemli rol oynamaktadır. Araştırma bulguları, özellikle kadın göçmenler arasında, sağık hizmetlerine erişimdeki güvensizlik ve zorunlu sağık sigortası ödemelerinin ekonomik yükü gibi faktörlerin göç kararlılarını etkileyebildiğini göstermektedir. Bu bağlamda, elde edilen bulgular,

göçmenlerin göç ettikleri ülkedeki sosyal ve ekonomik sistemlerle kurdukları ilişkileri anlamada önemli ipuçları sunmaktadır.

Göç, Taştan'ın (2021:90-91) ifadesiyle, daha iyi yaşam arzusu sebebiyle daha çok gelişmişlik oranı yüksek olan cazibe merkezlerine göç olurken, 'itme-çekme' kuramı, her iki yerde de göçün hem itici hem de çekici faktörleri içerdiğini vurgular. İnsanlar, yaşadıkları yerde olmadığını düşündükleri çekici faktörlerin sahip ülkelere göç etmeye meyillidirler. Castles'e (2008:31) göre, itici faktörler demografik büyümeyi, düşük yaşam standartlarını, ekonomik fırsat yoksunluğunu ve siyasal baskıları içerirken, çekici faktörler emek talebi, boş araziler, cazip ekonomik fırsatlar ve siyasal özgürlüklerdir. Bu bağlamda göçmen kadınlar, itme-çekme faktörlerinin yanı sıra bireysel ve sosyal faktörlerden etkilenecek de etkilenecek göç kararı aldıkları araştırma sonuçlarına yansımaktadır (Uğur, 2022:2). Ancak, bir kez yerleştiklerinde bu kadınların İsviçre'ye yönelik büyük umutları, eğitim ve ekonomik fırsatların bekledikleri gibi kullanılamamasıyla sıklıkla hayal kırıklıklarıyla sonuçlanır. Göç sürecinde karşılaşılan bu zorluklar, kadınların potansiyellerini tam anlamıyla gerçekleştirmelerini engellemektedir (Mısırlı, 2019:75; Buz, 2006:77).

İsviçre'ye evlilik yoluyla giden kadınların Türkiye'deki ailelerinden bağımsızlaşma, kişisel özgürlük arayışı ve ekonomik nedenler gibi bireysel faktörlerle birlikte, evlilik ve aile kurma gibi sosyal faktörler de göç kararında belirleyici olmaktadır. Bu sonuçlar, literatürde yer alan diğer çalışmalarla uyum göstermektedir (Topgöl, 2014:22; Özen, 2018:80; Demir, 2010:73)

Araştırmada elde edilen diğer bulgular, göç öncesindeki beklentiler ile İsviçre'ye yerleştikten sonraki gerçeklik arasındaki farklılıkları ortaya koymaktadır. Erten'in (2017:35) evlilik yoluyla Almanya'ya giden kadınlar üzerine yaptığı araştırma sonuçlarıyla benzerlik taşıyan bulgular, evlilik yoluyla İsviçre'ye giden kadınların İsviçre'ye ilk geldiklerinde yaşadıkları hayal kırıklığı ve beklentilerin karşılanmaması durumunda ortaya çıkmaktadır. İsviçre'nin dışarıdan görüldüğü gibi destekleyici bir ülke olmadığı ve uyum konusunda beklentilerin karşılanmadığı görülmektedir (Erdoğan, 2021:138).

İrtica etmiş gruplar için yapılan etkili çalışmalar, entegrasyonu hızlandırabilmekte ve toplumsal uyumu arttırmaktadır (Tarımcı, 2005:42-43; Vertovec, 2015:447-450). Ancak evlilik yoluyla giden göçmenler için daha spesifik ihtiyaçlar bulunmakta olup, çeşitli entegrasyon programları ve zorunlu katılımın uyum sürecinde destekleyici olabilir.

Katılımcılar, uyum sürecinin beklentilerin aksine uzun ve yorucu bir süreç olduğuna dikkat çekmektedirler (Uçan, 2018:99; Buz, 2006:78; Erdoğan, 2021:134). Göçmenlerin İsviçre'ye gittikten sonra, İsviçre toplumuna entegrasyon sürecinde dil bariyeri, kültürel farklılıklar ve sosyal ağ eksikliği gibi zorluklarla karşılaşmaları beklenmedik bir durum değildir (Schweiz, 2016:30). Özellikle, kadın göçmenler, sosyal izolasyon ve işsizlik gibi sorunlarla başa çıkmak zorunda kalmakta, bu da onların entegrasyon sürecini olumsuz etkilemektedir (Küçükgöçmen, 2019:110; Arabacı. vd., 2016:139).

Evlilik yoluyla İsviçre'ye göç eden kadınlar, aile kurma hayalleriyle attıkları adımlarda beklenmedik zorluklarla karşılaşabilmektedir (Uğur, 2022:69; Tombay, 1999:103, Erten, 2017:93). Bu zorluklar arasında dil engeli, kültürel uyum, yalnızlık ve sosyal destek eksikliği, iş bulma ve ekonomik bağımsızlık, bürokratik engeller, aile içi roller ve beklentiler bulunmaktadır. Mülakat sonuçlarına göre, bu kadınların yeni ailelerinden bekledikleri mutluluk ve avantajlar genellikle karşılanmamış veya çeşitli zorluklarla mücadele edilerek elde edilmiştir. Yeni bir hayata başlarken yaşadıkları sorunlarla güçlenen bu kadınlar, hayal kırıklıklarıyla dolu deneyimlerinin ardından yabancı bir ülkede sıfırdan başlama cesareti göstermektedirler (Acar, 2022:7; Taş, 2014:31).

Yapılan araştırmada, bu kadınların evlilik sürecinde başlangıçtaki beklentilerinin karşılanmadığı, ancak zamanla İsviçre'ye başarılı bir şekilde uyum sağlayarak yeni beklentiler geliştirdikleri görülmektedir (Derin, 2020:48). Bu durum, kadınların göç öncesi beklentileri ile gittikleri toplumda karşılaştıkları tutumlar arasındaki farkları ortaya koymaktadır. Göç, planlarda değişmesine yol açarak, öngörülemeyen bir deneyim sunabilmekte ve bu kadınların ülkelerinden ayrılmadan önceki motivasyonları ve düşünceleri mevcut durumla örtüşmeyebilmektedir (Castles ve Miller, 2008: 26; Derin, 2020:51).

Göç, bireyin kendi kültüründen uzaklaşıp yeni bir toplumda uyum sağlama süreci olarak tanımlanmaktadır. Göçmenlik, olumsuz sonuçlar doğurabileceği gibi, aynı zamanda bireyin optimal arzuların gerçekleşebileceği bir fırsat sunabilir. Göç aynı zamanda, bireylere travmatik olaylardan kaçma ve ruhsal açıdan dayanıklı bir kimlik oluşturma fırsatı sunabilmektedir (Derin, 2020:48). Bu bağlamda, araştırma sonucu ile literatür sonuçlarında güçlü benzerlik olduğu görülmektedir.

Önemli bir hayal kırıklığı ve yaşamda sarsıcı bir dönüm noktası yaşayan boşanmış göçmen kadınlar, beklentilerinin gerçekleşme süreci ekonomik gelişimle doğrudan

bağlantılı olup, ekonomik belirsizler toplumsal güvenlik ve yaşam planlarına etkilemektedir (Gold, 2019: 78-81). İsviçre'deki beklentiler, toplumsal dinamiklerle ilişkilendirildiğinde, başlangıçta yaşanan zorlukların sosyal etkileşimlerin ve yapıların bir parçası olduğu görülmektedir (Sirkeci ve arkadaşları, 2015:100). Araştırma, bazı göçmen kadınların İsviçre'deki kariyer başarısını vurgularken, Türkiye'deki beklentilere kıyasla yükselme seviyesindeki farklılıkları ortaya koymaktadır.

İnce Beqo'nun belirttiği gibi, göçün etkileri arasında, kadınların güçlenmesi ve yetki alanlarının genişlemesi önemlidir (2019:75). Kadınların güçlenmesi, göçün gerçekleştiği ortam, kadın göçmenlerin özellikleri ve hareket tarzına bağlıdır (Uğur, 2022:69). Göçte öncü ve takip edilen roller, sonraki ev ve iş yaşantısını etkileyebilmektedir. Ataerkil ve kapitalist düşünce, kadın erkek rollerini belirlemekte ve göç sürecinde hangi ideallerden fedakârlık yapılacağını etkilemektedir (Özbay, 1999:55-75). Kadınların güçlenmesi, göçün gerçekleştiği ortam, kadın göçmenlerin özellikleri ve hareket tarzına bağlıdır. Göçte öncü ve takip edilen roller, sonraki ev ve iş yaşantısını etkileyebilmektedir. Ataerkil ve kapitalist düşünce, kadın erkek rollerini belirler ve göç sürecinde hangi ideallerden fedakârlık yapılacağını etkiler. Göçmen kadınların uyum sağlama süreci, ataerkil pratiklere ve pazarlık becerilerine bağlıdır (İnce Beqo, 2019:102).

Bu bağlamda, kadınların güçlenmesi ve toplumsal cinsiyet rolleri, bu kadınların beklentilerini gerçekleştirme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Evlilik yoluyla İsviçre'ye giden kadınların boşanma deneyimleri ve bu deneyimlerin kariyer ve aile tercihine olan etkisi, toplumsal normların belirleyici bir unsuru olarak dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda, İnce Beqo'nun da işaret ettiği üzere, İsviçre'deki bu kadınların da yeni ortama uyum sağlama süreci, ataerkil pratiklere ve pazarlık becerilerine bağlı olarak şekillendiği görülmektedir.

Atila Demir (2010:45), Uzun (2021:123) ve Taş (2014:229) tarafından yapılan araştırmalarla benzerlik taşıyan araştırma sonucu, göçmen kadınların İsviçre'ye uyum çabaları ve eşe bağımlılık duygusu açısından toplumsal yapı ve normlarla etkileşimini göstermektedir. Bağımlılık hissi, sosyal ilişkilerde rol ve beklentileri yansıtırken, uyum çabalarının sosyal normlara uyum sağlama ve kimlik tanıma sürecindeki önemini vurgulamaktadır.

Bu bağlamda Avcı (2020:15-16), aile yapısının işlevleri ve bu işlevlerin yerine getirilmesindeki zayıflık veya güçlülüğün diğer işlevleri nasıl etkilediğini açıklamakta ve aile dinamiklerinin sosyal uyum sürecini nasıl etkileyebileceği üzerine durmaktadır.

Evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden kadınlar, eşleri ve eşlerinin ailesi tarafından yalnız bırakıldıklarında, aile içindeki otoriteyi kabul etmek zorunda kalmış ve aile üyeleri arasında iletişimsizlik, sosyal bağları güçlendirmede engel olmuştur. Bu durum, kadınların toplumda varlık gösterememeleri ve etkileşim kuramamaları ile sonuçlanmıştır. Göçmen kadınlar, dil ve kültürün öğrenilmesinin sosyal kimliğin bir parçası olarak uyum ve kültürle bütünleşme sürecinde önemli bir araç olduğunu vurgulamaktadır.

Elde edilen bulgulardan, göçmen kadınların göç sürecinde karşılaştıkları duygusal boşluklar ve psikolojik sorunların, artan yalnızlık ve sosyal izolasyonla ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Karaçizmeli, 2023:90). Katılımcıların deneyimleri, ekonomik olarak daha gelişmiş bir bölgeye yapılan göçün sağlık durumlarını olumlu etkilediği yönündeki bazı bulgularla çelişmektedir (Akıncı ve vd., 2015:75). Göçmen kadınlar, köklerinden koparılmış gibi hissetmekte ve kültürel kimliklerini yeniden inşa etmek zorunda kalmaktadırlar (Cenk, 2019:19). Bu süreç, sağlık durumlarında olumsuz ve bazen telafisi mümkün olmayan izler bırakmaktadır (Erol & Ersever, 2014:48).

Bu duygusal ve psikolojik zorluklar ışığında, göç sürecinde ekonomik yönler genellikle ön plana çıkarılırken, toplumsal boyutlar göz ardı edilmekte veya ikinci plana atılmaktadır (Mısırlı, 2019:70). Göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki bu dengesizlik, göçün gerçek etkilerini anlamayı zorlaştırmaktadır (Göktuna Yaylacı, 2012:2; Uğur, 2022:69). Bu bağlamda göçmen kadınların deneyimlerini feminist bir bakış açısıyla ele almak, onların duygusal ve sosyal bağlamda yaşadıkları değişimleri ve bu değişimlerin altında yatan yapısal nedenleri anlamaya yardımcı olabilir.

Araştırma bulguları, göç öncesinde özgür ve sosyal bir yaşam sürdüren Türk göçmen kadınların, İsviçre’de ötekileşme ve kültürel uyum zorlukları sonucunda yalnızlık duygusuyla başa çıkmak zorunda kaldığını ortaya koymaktadır (Özen, 2022:82). Bu kadınlar, yeni toplumlarında kimliklerini yeniden inşa etmeye çalışırken, aidiyet duygusunu destekleyen dil ve sosyal kabul gibi unsurları kaybetmektedirler (Tekeli, 1998:10). Bu süreçte aile desteği duyulan ihtiyaç, yeni aile ve ülkeye adaptasyon zorlukları ile birleşerek kadınları kök ailelerinden uzaklaştırmakta ve yabancılaşma hissi yaratmaktadır (Erten, 2017:94-95,106).

Bu kadınlar için yeni aile içinde kültürel uyum süreci, zorlayıcı bir faktör olarak görülmektedir. Bazı durumlarda, aynı ülkede yaşayan insanlar arasında bile bölgesel farklılıklar kültürel çatışmalara yol açabilmektedir. Abadan-Unat’ın (2002:288) belirttiği

gibi, bu durum çokkültürlülük ideolojisi bağlamında toplumsal eşitsizliği, kültürel farklılığın bir sonucu olarak tanımlansa da bu tanım sosyal yapı, etkileşimler ve diğer pek çok faktörü içermektedir. Aynı dinden olmasına rağmen, bölgesel ayrılıkların yarattığı kültürel farklılıklar (Anık, 2012:10), sosyal normlarda çatışmalara yol açabilmektedir (Tunca,2021:2). Bu durum, kadın ve göçmen olmanın getirdiği çifte yükü aynı anda taşımak zorunda kalanlar için ek bir zorluk teşkil etmektedir (Kara, vd., 2023:422).

Mülakatlara dayanan bulgular, yeni ailelerinden beklenen mutluluk ve desteklerin genellikle karşılanmadığını, aile içi sorunlarla mücadele ve eşlerin ruhsal sorunları gibi zorlukların hayal kırıklığına yol açtığını göstermektedir. Feminist perspektiften değerlendirildiğinde, bu zorluklar toplumsal cinsiyet rolleri ve beklentilerinin yeniden değerlendirilmesi gerektiğini işaret etmekte (Delphy, 1993:1-9), göçmen kadınların entegrasyon süreçlerinde karşılaştıkları engellerin bireysel deneyimlerin ötesinde, daha geniş toplumsal ve yapısal sorunların bir yansıması olduğunu ortaya koymaktadır.

Katılımcı ifadeleri, kadınların iş güvencesizliği ve düşük ücretle karşılaştıkları prekarya sınıfına dahil olduklarını göstermektedir (Mısırlı, 2019:76; Piper, 2003: 727; Gürbüz, 2023:59; Kaytan, 2022:108, Coşkun ve arkadaşları, 2022:58, Uğur, 2018:62). Bu durum, göçmen kadınların iş gücüne tam katılımını engelleyen yapısal bariyerlerle bağlantılıdır (Alemam, 2012:69), Bu bariyerler, cinsiyet, etnik köken ve dil gibi kimlik boyutları üzerinden daha karmaşık ve derin bir ayrımcılıkla mücadeleyi zorlaştırmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, göçmen kadınların İsviçre’de karşılaştıkları psikolojik ve toplumsal zorlukları anlamak ve bu zorlukları feminist bir bakış açısıyla analiz etmek açısından büyük bir önem taşımaktadır (Shiach, 1994:27). Göçmen kadınların entegrasyon süreçlerinde karşılaştıkları engellerin, bireysel deneyimlerin ötesinde, daha geniş toplumsal ve yapısal sorunların bir yansıması olduğu görülmektedir. Feminist teori ve pratik, bu sorunların kökenine inerek, kadınların karşılaştığı zorlukların toplumsal cinsiyet rollerinden ve ataerkil yapılardan nasıl etkilendiğini analiz etmeye olanak tanır. Bu sayede, politika yapıcılar ve destek hizmeti sunan kuruluşlar daha etkili ve hedeflenmiş müdahaleler geliştirebilir, toplumsal farkındalık artabilir ve göçmen kadınlar için dayanışma ağları kurulabilir (Tickner, 1992:5).

Evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden kadınların İsviçre’deki yaşamları, aile yapıları ve toplumsal normlar arasındaki çatışmaları derinlemesine incelenmiştir. Göçmen kadınların evlilik ve göç sonrası yaşadıkları zorluklar hem psikolojik hem de ekonomik olarak büyük etkiler yaratmaktadır (Tuzcu ve Ilgaz, 2015:56,67; Atila Demir,

2010: 128). Özellikle, ataerkil aile yapısı ile başa çıkmak zorunda kalan bu kadınlar, kültürel farklılıkların getirdiği sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Gökalp, 2020:56; Özbay, 2009:21)

Göçmen kadınların, evlilik süreçlerindeki sosyal ve ekonomik bağımlılıkları, boşanma sonrası yaşadıkları güçlükleri artırmaktadır (Coşkun, 2005:13; Tatar, 2015:50; Llozd, 1996:22). Bu süreçte dil bariyeri, iş güvencesi eksiklikleri ve sosyal destekten yoksunluk gibi faktörler, kadınların kendi kimliklerini ve geleceklerini yeniden inşa etmelerini zorlaştırmaktadır (Yıldız, 2022:53). Bu durum, feminist bakış açısıyla değerlendirildiğinde, kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ataerkil yapılarla mücadele etme çabalarını ortaya koymaktadır (Yıldız, 2022:54; Donovan, 2014:394-395).

Kadınların İsviçre'deki yaşam deneyimleri, aile ilişkileri ve toplumsal entegrasyon süreçleri, onların yaşamlarını etkilemekte ve dolayısıyla kimlik gelişimi üzerinde derinlemesine bir etki göstermektedir (Erol & Ersever, 2014:48). Bu süreçte, kadınların aile içi dinamiklerdeki rolleri ve toplumsal beklentileri yeniden şekillendirmeleri gerekmektedir (Cenk, 2019:20). Örneğin, İsviçre'de sosyal hizmetlerin ve hukuk sistemlerinin sağladığı desteklerin yetersizliği, kadınların şiddet ve ekonomik bağımlılık gibi zorlayıcı durumlarla mücadele etmelerini güçleştirmektedir.

Göçmen kadınlar için sosyal uyum süreci, kendi kimlikleri ile yeni toplumsal normlar arasında denge kurma çabasıyla sıkıntılı bir süreç olabilmektedir (Özen, 2022:82). Özellikle ev sahibi ülkenin toplumsal normlarına uyum sağlama baskısı altında kalan göçmen kadınlar, bu dengeyi bulma sürecinde çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar. Aile içindeki rolleri ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki kültürel beklentilerle çatışmaları, kadınların kendi kimliklerini bulma ve toplumsal rollerini yeniden tanımlama mücadelesine yol açmaktadır (Acar, 2022: 2-3).

Entegrasyon sürecindeki zorluklar, göçmen kadınların karşılaştığı ayrımcılık ve bürokratik engellerle birleştiğinde, ekonomik bağımsızlık ve kariyer hedeflerine ulaşma çabalarını olumsuz etkileyebilmektedir (Mısırlı, 2019:70-75; Buz, 2006:77, Blattmann;2011). Özellikle meslek denklik sorunları, kadınların profesyonel alandaki ilerlemelerini sınırlamakta ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmektedir.

Feminist bakış açısıyla ele alındığında, göçmen kadınların yaşadığı deneyimler, toplumsal cinsiyet rolleri ve özgürlük mücadeleleri üzerinde derin bir etkiye sahiptir.

Kadınların kendi kimliklerini koruma ve aile içindeki rollerini yeniden tanımlama çabaları, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine katkıda bulunmaktadır.

Sonuç olarak, kültürel farklılıklar ve toplumsal normlar arasında etkileşim, göçmen kadınların bireysel ve toplumsal yaşamlarında karmaşık dinamiklere yol açmaktadır. Bu bağlamda, göçmen kadınların karşılaştığı zorlukları anlamak ve desteklemek, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kültürel çeşitliliğin sağlıklı yönetimine yönelik politika ve pratiklerin gelişmesinde kritik önem taşımaktadır (Şeker ve Uçan, 2016:200-211).

Göçmen kadınların toplumsal ve kültürel değişim süreçlerinde dil bilme ve etkileşim yetenekleri, entegrasyonlarını kolaylaştıran kritik faktörler arasında yer almaktadır (Ekşi, 2002:219). Dil, kadınların toplumsal yaşamda aktif rol alabilmesi, haklarını savunabilmesi ve toplumsal yapıları dönüştürebilmesi için önemli bir araçtır ve dil eksikliği, kadınların özgürlüklerini sınırlayarak entegrasyon süreçlerini zorlaştırmaktadır (Uzun, 2021:445; Özen, 2018:52; Erten, 2017:40-41).

Feminist bir perspektifle, göçmen kadınların karşılaştıkları zorluklar, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kültürel normları engelleyici etkilerini gözler önüne sermektedir. Göçmen kadınların dil öğrenme sürecinde aile ve sosyal desteğin önemi büyüktür. Dil becerilerinin geliştirilmesi, sosyal etkileşimle sürekli olarak desteklenmelidir. Sosyal destek ağları ve toplumsal kabul görme, göçmen kadınların toplumsal entegrasyonunu kolaylaştıran faktörler arasında yer almaktadır.

Göçmen kadınların entegrasyon sürecinde karşılaştıkları zorluklar, dil engelleri ve kültürel normlarla başa çıkma çabalarını içermektedir (Abdel-Samad, 2018:21; Varol, 2021:139). Sosyal destek sistemleri, bu zorluklarla başa çıkmada kritik rol oynamaktadır (Bhugra, 2004:243-258). İsviçre’de birçok göçmen kadının ev hanımlığına yönelmesi, kültürel geçişin zorlukları ve dil becerilerinin eksikliği gibi faktörlerin sosyal etkileşimi sınırladığını göstermektedir. Bu bağlamda, dil becerilerinin geliştirilmesi ve farklı sosyal platformlara dahil olunması, toplumsal çeşitliliği teşvik etmede önemli rol oynayabilir.

Sonuç olarak, göçmen kadınların toplumsal entegrasyonunu desteklemek için dil eğitimi ve sosyal destek ağlarının önemi büyüktür. Feminist bir bakış açısıyla, kadınların karşılaştıkları bu zorlukların üstesinden gelmeleri sağlanarak, göçmen kadınların toplumsal yapıları dönüştürme çabalarına katkıda bulunarak, daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir topluma ulaşmayı mümkün kılabilir.

Batı medyasının Müslüman kimliğine yönelik negatif temsilleri, özellikle göçmen Müslüman kadınların yaşamını olumsuz etkilemektedir (Gülüm, 2019:11; Ahmed, 1982:522). Bu temsiller, toplumda önyargıların ve ayrımcılığın artmasına yol açmakta (Goldberg, 2006:346), medyanın dil ve görsel unsurları aracılığıyla bu stereotipler pekişmektedir (Alemam, 2021:70). Sonuç olarak, toplumsal iletişim süreçleri zorlaşmakta ve empati eksikliği, iletişim sorunlarını daha da derinleştirmektedir (Erten, 2017:28). Göçmen kadınların deneyimleri, kültürel kodların, medyanın ve toplumsal algıların etkisini gözler önüne sermektedir.

Kültürel çeşitlilik, toplumsal entegrasyon ve kimlik oluşumu, çifte vatandaşlık talepleriyle ilişkili olarak değerlendirilmekte bireylerin toplumda kabul görmesi ve birlikte yaşama becerileri ile ölçülmektedir. Marx'ın modernite analizine göre, katı yapılar buharlaşmakta ve yeni, esnek toplumsal yapılar oluşmaktadır. Harvey'in (2014:23-24) ifadesiyle bu dönüşüm coğrafi ve etnik sınırları aşarak bir paradoksal birlik yaratmaktadır.

Toplumsal bütünleşme sadece sosyo-kültürel boyutları kapsamaz, aynı zamanda istikrarlı ve iş birliğine dayalı ilişkileri içerir (Sözer, 2019:422; Swingewood, 2020:105). Ancak, farklı göçmen gruplarına yönelik düzenlemeler yazılı hukuki ve ekonomik beklentilerle her zaman uyuşmamaktadır. Göçmenler ve ev sahibi toplumlar arasında barınma, sağlık, istihdam ve eğitim gibi alanlarda zorluklar yaşanmaktadır. Bu süreç hem göçmenleri hem de ev sahiplerini etkilemektedir (Sözer, 2019:423; Abdel-Samad, 2018:11).

Feminizm perspektifinden bakıldığında, toplumsal bütünleşme, cinsiyet rolleri ve kadınların sosyal ve ekonomik durumu gibi unsurları da içermelidir (Nalbant ve Korkmaz, 2019:70). Göçmen kadınlar, dil bariyeri, aile içi dinamikler ve toplumsal cinsiyet normları gibi zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenler, toplumsal cinsiyet eşitliği göz önünde bulundurularak ele alınması önemlidir.

Evlilik yoluyla Türkiye'den İsviçre'ye giden kadınlar, göç sürecinin başlangıcından itibaren hem ev sahibi ülke hem de yeni aileleri kaynaklı büyük bir yalnızlık yaşamaktadırlar (Erdoğan, 2021:138; Erol & Ersever, 2014:53). Araştırma sonucuna göre, göç sürecinde kendi kök ülkelerinde de yabancılaştıklarını fark eden bu kadınlar, zamanla özgür kararlar almaya başlamaktadır. Bu kararlardan biri Türkiye'ye kesin dönüş yapmayı düşünmemeleridir. Türkiye'deki sosyal ve aile bağlarının

zayıflaması, bu kadınların ilerleyen yaşlarında kök ülkelerine dönme isteklerini azaltmaktadır.

Sonuç olarak, göçmen kadınların toplumsal entegrasyonunu desteklemek için medyanın olumsuz temsillerine karşı bilinç oluşturmali ve dil eğitimi ile sosyal destek ağlarının önemi vurgulanmalıdır. Feminizm perspektifinden, kadınların karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelmeleri sağlanarak toplumsal uyum güçlendirilmeli ve dışlanma önlenmelidir. Bu destekler, göçmen kadınların toplumsal yapıları dönüştürme çabalarına katkıda bulunarak daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir topluma ulaşmayı mümkün kılabilir (Şenses ve Gençoglu, 2022:18-19).

Göçmen kadınlar, evlilik bağı çözüldüğünde İsviçre’de kalıcı oturma sağlayabilmek için entegrasyon derecesini ölçen dil becerisi, ekonomik hayata katılım ve eğitim alma gibi normları yerine getirmek zorundadır. Diğer Avrupa ülkelerinde yaygın olan çocuk bakımı ve aile yardımı erişiminin eksikliği, kadınların kazançlarının erkeklerinkinden daha düşük olması nedeniyle, çocuklarını gündüz bakım evlerine göndermekte zorlanmaktadır. Boşanmanın ardından iş ve çocuk bakımı sorumluluklarıyla tek başlarına mücadele eden kadınlar, iş bulma ve ekonomik bağımsızlık kazanma konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır.

Boşanmış ya da boşanma sürecinde olan göçmen kadınlar, ekonomik zorluklarla başa çıkma mücadelesi vermekte ve yalnız anne olmanın getirdiği sorumlulukları üstlenmektedir. Boşanma sonrası iş bulma çabaları ve ekonomik bağımsızlıklarına yönelik yapısal engeller, iş bulma süreçlerini zorlaştırmaktadır (Federal Mahkeme, 2018:1-2). İsviçre’de sosyal desteklerin sınırlı olması ve yüksek yaşam maliyetleri, kadınların iş hayatında tam anlamıyla yer almasını engelleyen başlıca faktörler arasındadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin erkekleri ev dışı işlere yönlendirmesi ve kadınları ev içi ve bakım işlerine ataması, bu durumu daha da zorlaştırmaktadır. İsviçreli kadınların pek çoğu anne olduktan sonra çocuk bakımı ile kariyer arasında bir tercih yapmak zorunda kalırken, Türkiye’den evlilik yoluyla İsviçre’ye göç eden kadınlar için bu tür bir tercih yapma imkânı genellikle bulunmamaktadır bu yönde bir tercihi kimi zaman söz konusu dahi olmamaktadır (Blattmann, 2011). Bu kadınlar, evlilik bağının çözülmesiyle birlikte İsviçre’de kalıcı oturma sağlayabilmek için dil becerisi, ekonomik hayata katılım ve eğitim gibi entegrasyon kriterlerini yerine getirmek zorundadır (Castles ve Miller, 1998:79; Kofman vd., 2000: 56-58; Reyneri, 2002; Castles vd., 2012; Bommes ve Sciortino: 2012, Art. 62 AIG). Diğer ülkelerde yaygın olan ev dışında çocuk bakımına

veya aile yardımına erişimlerinin olmaması ve İsviçre’de de kadınların kazançlarının erkeklerinkinden daha düşük olması (Demir, 2010:65; Uzun, 2021:445), çocuklarını gündüz bakım evlerine göndermekte zorlanmalarına neden olmaktadır. Özellikle okul çağı çocukların sahip göçmen anneler, yarı zamanlı işlerde çalışmak zorunda oldukları için iş bulma şansları azalmaktadır. Boşanmanın ardından iş hayatı ve çocuk bakımı gibi sorumluluklarla tek başlarına mücadele etmek, bu annelerin yaşadığı ortak zorluklardandır. Plumwood’un ifadesiyle, evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden göçmen kadınlar, hem Türkiye’de hem de İsviçre’de bilerek ve isteyerek geri bırakıldıkları ve sürekli kontrol altında tutuldukları sonucuna ulaşmak mümkündür (Tatar, 2015:51). Bu bağlamda feminist perspektiften, bu durum özellikle anneler için, toplumsal cinsiyet rollerinin ve yapısal eşitsizliklerin bir sonucu olarak görmek mümkündür.

Daha önce belirtildiği üzere, göçmen kadınların topluma entegrasyonunu zorlaştıran temel faktörlerden biri olan dil bariyeri, İsviçre’de yaşayan birinci nesil göçmen kadınlar için yüksek Almanca ve İsviçre Almancası arasındaki farklar, dil bariyerini daha da karmaşık hale getirmekte ve göçmen kadınların sosyal etkileşimlerini zorlaştırmaktadır. Dil öğrenme süreçlerindeki finansal zorluklar ve yerel halkla işeışimdeki engelleri kadınların topluma entegrasyonunu geciktirmektedir.

Göçmen kadınların uyum sürecinde karşılaştıkları dil zorlukları, sosyal ve duygusal etkileşimlerini de etkilemektedir (Erten, 2017:93, Özen, 2022:79). Yalnızlık, dışlanma ve iletişim sorunları, kadınların psikolojik sağlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir (Tuzcu ve Ilgaz, 2015:56,67; Erdoğan, 2021:138). Bu bağlamda, dil öğrenme ve sosyal destek sistemlerinin güçlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Kültürel ve sosyal uyum zorlukları, kadınların kimliklerini koruma ve yeni topluma adapte olma süreçlerini karmaşık hale getirmektedir. Göçmen kadınlar, kendi kimliklerini bulma ve toplumsal beklentilere karşı durma çabasında önemli engellerle karşılaşmaktadır. Feminist perspektiften, bu süreçlerin cinsiyet eşitsizliklerini pekiştirdiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye’den İsviçre’ye göç eden kadınların toplumsal cinsiyet rolleri, dil bariyeri ve ekonomik zorluklarla mücadele ederken (Adıgüzel, 2016:3; Tombay, 1999:103), bireysel özgürlüklerini koruma ve yeni bir kimlik oluşturma sürecinde önemli zorluklar yaşadıkları görülmektedir (Erten, 2017:94-95, 106). Bu durum, kadınların entegrasyon süreçlerinde desteklenmeleri gerektiğini ve toplumsal

cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi için daha kapsamlı politikaların geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışmada, Türkiye’den İsviçre’ye göç eden kadınların toplumsal cinsiyet rolleri, dil bariyerleri, ekonomik zorluklar ve entegrasyon süreçleri feminist bir perspektifle ele alınmıştır. Göçmen kadınlar, İsviçre’de yerel halkla sosyal bağların genellikle eğitim veya iş çevreleriyle kurulduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, toplumsal etkileşimde belirli sınırlamalara ve izolasyona yol açmakta, sosyal ve ekonomik fırsat eşitsizliklerini derinleştirmektedir. Kadınların yerel halkla iletişimi sınırlı olup, sosyal bağlar genellikle eşleri veya çocukları aracılığıyla gelişmektedir.

Katılımcılara komşularıyla olan ilişkileri sorulduğunda, benzer kültürel bağlara sahip kişiler arasında dayanışma kurma eğiliminde oldukları (Özdil, 2017:383; Safarlı, 2023:7), yerel halkla etkileşimin ise sınırlı kaldığı görülmektedir (Erten, 2017:79). Bu dayanışma, özellikle Türk komşularıyla güçlü bir bağ kurmalarına ve dışlanma hissiyle başa çıkmalarına yardımcı olmaktadır. Sosyal medya grupları da bu bağlantıları kolaylaştırmaktadır.

Araştırma sonuçları, Covid-19 sonrası ve çalışma hayatının etkisiyle bu kadınların kök ülke halkıyla sosyal bağlarının azaldığını, yerel halkla olan bağlarının ise çoğunlukla eğitim veya iş çevrelerinde sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu durum, toplumsal etkileşimde sınırlamalar ve izolasyona yol açmakta, belirli toplulukların getto benzeri ortamlarda yaşamasına neden olmaktadır. Ayrıca, sosyal ve ekonomik fırsat eşitsizlikleri derinleşmektedir (Çağlar, 2011:47-51).

Göçmen kadınların eğitim seviyesi ve sosyo-ekonomik durumu fark etmeksizin, yerel halkla kurdukları sosyal bağlar işleri, eşleri veya çocukları aracılığıyla gerçekleşmektedir. Kadınlar, genellikle benzer kültürel bağlara sahip kişilerle dayanışma ve iletişim kurma eğilimindedir, bu da yerel halkla etkileşimi sınırlı tutmaktadır (Erdoğan, 2021:83).

Göçmen kadınların, Türkiye’deki aile bağları ve mekânsal mesafe ile fiziksel iletişim eksikliği nedeniyle uzaklaştıkları ve bu durumun zamanla ilişkilerin zayıflamasına neden olduğu görülmektedir (Cardosos ve Thompson, 2010: 260,263; Dervişoğlu Akpınar, 2017:44). Farklı coğrafi bölgelerdeki gündem ve yaşam deneyimleri arasındaki boşluk, kök ülkedeki sosyal bağlarla iletişimde kopukluklara yol açmaktadır.

Araştırma sonuçları, dil kısıtlamaları ve kültürel farklılıkların, özellikle göçmen kadınların üzerinde nasıl baskı oluşturduğunu ve onların toplumsal katılımını nasıl

engellediğini göstermektedir (Erten, 2017:93). Habibullah'ın araştırması gibi, dil engeli, toplumsal etkileşimde güç dinamiklerini etkileyerek sosyal etkileşimde eksikliklere ve özgürlüğün kısıtlanmasına neden olmaktadır (Özen, 2022:79).

Feminist perspektifle değerlendirildiğinde, göçmen kadınların günlük yaşamda karşılaştıkları zorluklar ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkileri dikkat çekicidir. Kadınlar, bilgiye erişim, toplumsal uyum ve destek mekanizmalarına ulaşma konularında çeşitli eşitsizliklerle karşılaşmaktadır. Katılımcıların çoğu, iletişim engelini aşmak ve ev sahibi ülkeye uyum sağlamak için dil öğrenme çabası göstermektedir.

Göçmen kadınların sosyal entegrasyonunu engelleyen dil bariyeri, iş yaşamı ve toplumsal ilişkiler üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Dil öğrenmek, sadece iletişim kurmayı değil, aynı zamanda bir toplumun kültürünü ve yaşam tarzını anlamayı da gerektirir (Akıncı ve Gedik, 2015:80). Dil bariyeri, kadınların kamusal ve özel alanlarda eşitlik talep etmelerini zorlaştırmaktadır. Bu durum, kadınların toplumsal katılımını ve güçlenmesini engellerken, feminist teori bu tür güç dinamiklerini sorgular ve kadınların marjinalleşmesine karşı çıkar (Tickner, 1992:22-32).

Eşinin kıskançlığı veya aile içi şiddet nedeniyle sosyal bağlardan yoksun kalan kadınlar, kendi çabalarıyla sosyal bağlar kurarak farklı perspektifler geliştirmektedir. Şiddet ve iletişimsizlik, aile içindeki güvensizlik ve travmatik deneyimlere yol açarak, ilişkileri daha karmaşık hale getirmektedir. Kadınların toplumsal entegrasyon süreçlerinde desteklenmesi, dil öğrenme ve iletişim engellerinin aşılması, onların toplumsal görünürlüğünü ve güçlenmesini artıracaktır.

İsviçrelilerle aramızdaki en belirgin fark, değerler ve kültürel dinamikler üzerinden yorumlanmaktadır. Örneğin, dini inançlar ve yaşam tarzlarına vurgu yapılarak, özellikle çocukların eğitim ve sosyal aktivitelerindeki ayrışımı, toplumsal dinamikleri etkileyebilmektedir. İnançlarından kaynaklanan bu ayrışım, öğretmenler ve ebeveynler arasındaki sürtüşmelerde önemli rol oynamaktadır. Özellikle, İslam'ın etkisiyle bazı aileler çocuklarını yüzme derslerinden muaf tutma çabasına girebilmektedir.

Evlilik yoluyla İsviçre'ye giden göçmen kadınlarla yapılan bu araştırma, Türkiye tatili sonrası İsviçre'ye dönüşün eve dönme hissi yaşatıp yaşatmadığını incelemiştir. Bu bağlamda, her iki yere de aidiyet hissini anlatan katılımcılar, birden fazla yere bağlanabilme ve her iki kültürde kendini evinde hissedebilme yeteneğini göstermektedir (Karaca, 2016:25).

Göçmen kadınların yaşamlarındaki evrim ve bağıllık duygularının nasıl şekillendiği, yaşamlarının farklı evrelerindeki duygusal değişimlerini ve aidiyet hissini yeniden inşa etme süreçlerini vurgulamaktadır. Özellikle aile ilişkilerindeki değişimler, annelik ve ebeveynlik rollerindeki geçişler, kadının kişisel kimliği ve ev içi aidiyet duygusu üzerine derin etkiler yaratmaktadır (Dervişoğlu Akpınar, 2017:21-22). Kadınların evlerine olan aidiyet duygularının gelişimi, aile, çalışma hayatı ve kişisel bağların nasıl şekillendiğini, bu süreçte kendilerini evde daha fazla hissetme süreçlerinin ne kadar kişisel ve duygusal olduğunu ortaya koymaktadır (Özdil, 2017:383).

Feminist bakış açısıyla, göçmen kadınların yaşadığı duygusal zorluklar ve kimlik karmaşıklığı, özellikle evin ve aidiyet anlamı üzerine yoğunlaşan ifadeler, kadınların göç ettikleri yeni ülkede kendilerini nasıl hissettiklerini ve geçmişlerine duydukları özlemi gözler önüne sermektedir. Kadınların duygusal sağlamlıklarını ve göç sürecindeki psikolojik uyumlarını nasıl dengelediklerini vurgulamaktadır. Göçmen kadınların yaşadığı bu duygusal ve kimliksel arayışlar, toplumların ve politikaların göçmenlere sağladığı destek ve hizmetlerin önemini göstermektedir.

Bu çalışma, evlilik yoluyla Türkiye'den İsviçre'ye giden kadınların uyum sürecine dair önemli bulgular ortaya koymaktadır. Göçmen kadınların beklentileri ile deneyimleri arasında belirgin farklılıklar olduğu görülmüştür. Özellikle İsviçre'deki katı kurallar ve düzenlemeler, göçmen kadınların uyum süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Katılımcılar, aile ilişkilerinin ve destek sistemlerinin entegrasyon sürecinde kritik bir öneme sahip olduğunu vurgulamışlardır. Göçmen kadınların eğitim ve dil konusundaki mücadeleleri, ekonomik entegrasyon süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Aynı zamanda, sosyal entegrasyon ve yerel toplumla iletişimde yaşanan zorluklar, göçmen kadınların kendilerini dışlanmış hissetmelerine neden olabilmektedir. Ancak, zamanla bu zorlukların üstesinden gelen kadınların, İsviçre toplumuna daha fazla entegre oldukları gözlemlenmiştir. Bu araştırma, göçmenlerin entegrasyon sürecinde karşılaştıkları zorlukları ve bunların üstesinden gelme yollarını anlamak adına önemli katkılar sağlamaktadır. Ancak, bu çalışmanın sınırlamaları da göz önünde bulundurulmalıdır. Katılımcıların sınırlı sayıda olması ve sadece belirli bir göçmen grubu kapsamı, genel sonuçların tüm göçmen gruplarına genellenmesini zorlaştırmaktadır. Gelecekteki araştırmalarda, daha geniş ve çeşitli katılımcı gruplarının incelenmesi, entegrasyon süreçlerine dair daha kapsamlı ve genel geçer sonuçların elde edilmesini sağlayabilir. Sonuç olarak, göçmenlerin entegrasyonu karmaşık ve çok boyutlu bir

süreçtir. Bu süreçte, bireysel, sosyal ve kurumsal faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir. Bu çalışma, bu faktörlerin anlaşılmasına katkıda bulunarak, daha kapsayıcı ve destekleyici entegrasyon politikalarının geliştirilmesine yönelik önemli ipuçları sunmaktadır.

5.2. Öneriler

Bu araştırma, evlilik yoluyla Türkiye’den İsviçre’ye giden kadınların göç deneyimlerini, ev sahibi ülkeye uyum ve toplumsal iletişim süreçlerini sosyolojik ve feminist yaklaşımla irdelemek ve bu bağlamda konuya ilişkin genel bir değerlendirme yapabilmek amacıyla yapılmıştır. Ayrıca bu çalışma, kadın olmanın yükünün yanı sıra, yabancı olmanın ve korumasız işlerde çalışmanın yükünü de omuzlarında taşıyan bu kadınların karşılaştıkları zorluklarla mücadelelerini görünür kılmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, çalışma kapsamında elde edilen veriler, araştırma konusu ve kapsamına uygun şekilde betimsel tekniklerden yararlanılarak ve kuramsal çerçeveden hareketle değerlendirilmiş, yapılan tartışma çerçevesinde alanyazına katkı sağlamak üzere aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1.Yapılacak Araştırmalar Bağlamında;

- a.) Avrupa kültürüyle yetişen göçmen gençler ile üniversite mezunu göçmen kadınlar arasındaki evlilik kararlarında, Avrupa ve geleneksel kültür arasındaki etkileşimin dengesi incelenmelidir. Bu yönde yapılacak araştırma, kültürel etkileşimin ve adaptasyonun evlilik kararı üzerindeki etkisini görünür kılacaktır.
- b.) Göçmen gençlerin Avrupalı kimlik geliştirme süreçleri ve bu sürecin evlilik tercihlerine etkisi detaylı incelenmelidir. Ayrıca, ulusaşırı evliliklerin etkisi altında olan nesillerin kimlik algıları ve bu algıların evlilik kararlarına yansımaları üzerine daha derinlemesine çalışmalar yapılmalıdır. Bununla birlikte, İsviçre’deki göçmen gençlerin göçmen kimlikleriyle yaşadıkları deneyimlerin ve bu deneyimlerin evlilik tercihlerine etkisinin anlaşılması için ayrıntılı bir inceleme yapılmalıdır.
- c.) Evlilik yoluyla İsviçre’ye gelen göçmenler için özel entegrasyon programlarının ve danışmanlık hizmetlerinin yeterliliğini inceleyen kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır.

- d.) İkinci nesil göçmen erkeklerin ilişkilerini etkileyen faktörleri belirleyen ve bu faktörlerin şiddetle ilişkisini inceleyen çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar, kadına yönelik şiddeti önlemek ve ilişkilerde sağlıklı dinamikleri teşvik etmek için önemli bir rehberlik sağlayabilir.

B. Geliştirilecek Politikalar Bağlamında;

- a.) Göçmenlerle iş birliği içinde hazırlanacak politikalar önemli rol oynamaktadır. Örneğin, dil eğitimi programlarının oluşturulmalı ve bu programlar göçmenlerin ihtiyaçlarına uygun hale getirilmelidir. Ayrıca, göçmenlerin dil öğreniminde karşılaştıkları engeller belirlenmeli ve bu engellerin giderilmesi için destek hizmetleri sunulmalıdır. Bu şekilde, göçmenlerin ev sahibi toplumun dilini daha etkin bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olacak politikaların geliştirilmesi önemli bir adım olacaktır.
- b.) Yerel halkın heterojen bir yapıyı kabullenememesi ve dil farklılıkların modernleşme süreciyle çatışması sorununa yönelik yerel topluma kültürel duyarlılık eğitim programları uygulanmalı. Bu tür programlar, çeşitli kültürleri ve dilleri anlama ve kabul etme konusunda farkındalığı artırabilir, daha kapsamlı ve kabul edici bir ortam oluşturabilir. Ayrıca, eğitim ve kamu kurumlarında dili ve çokkültürlü politikaların teşvik edilmesi de kültürel farkları gidermeye ve toplumsal uyumu artırmaya yardımcı olabilir.
- c.) Evlilik yoluyla Türkiye'den İsviçre'ye giden kadınların eğitim ve yeteneklerinin daha iyi tanınması ve değerlendirilmesi için çeşitli adımlar atılmalıdır. Örneğin, yerel toplumla iş birliği içinde, bu kadınların niteliklerini ve deneyimlerini daha iyi anlamak ve değerlendirmek için bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmelidir. Ayrıca, Türkiye'de alınan eğitim ve deneyimlerin uluslararası olarak tanınması ve geçerli kabul edilmesi için gerekli yasal düzenlemeler gözden geçirilmeli ve mevcut boşluklar doldurulmalıdır. Bu şekilde, Türk göçmen kadınların yeteneklerini daha iyi kullanmaları için destekleyici bir ortam oluşabilir.
- d.) İsviçre'de yaşayan Türk göçmen annelerin yaşam kalitesini artırmak ve entegrasyon süreçlerini desteklemek için adımlar atılmalıdır. Örneğin, çocuk bakım hizmetlerine daha kolay erişim sağlayacak destek programları

geliştirilmelidir. Ayrıca, bu annelerin ekonomik bağımsızlığını arttırmak için istihdam ve eğitim fırsatlarını genişletmeye yönelik politikalar oluşturulmalıdır. Bu politikalar, göçmen annelerin iş bulma ve kariyer yapma şanslarını artırarak, yaşadıkları zorlukları azaltabilir ve güçlendirebilir.

KAYNAKÇA

Abadan-Unat, N. (2017), *Bitmeyen Göç*, Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.

Abdel-Samad, H. (2018), *Integration*, Ein Protokoll des Scheiterns, Droemer Verlag, München.

Acar, C. (2017a), İstanbul'da Alt Sosyo-Ekonomik Statüye Mensup Boşanmış Kadınların Boşanma Sonrası Yaşadıkları Sorunlar Üzerine Niteliksel Bir Araştırma, T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Acar, C. (2022b), Göç Eden ve Yoksul Kadınların Boşanma Sonrası Hayatta Kalma Stratejilerinin Niteliksel Analiz ile Değerlendirilmesi, Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Araştırma Makalesi, Atatürk Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Acungil, Y. (2021), *Göç ve Kentsel Uyum*, Ekin Yayınevi, Ankara.

Adıgüzel, Y. (2016), *Göç Sosyolojisi*, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. Sertifika No: 20779, Ankara.

Adiller, S. (2016), Ulus-ötesi Göç ve Evlilik Bağlamında Kadın Göçü: Türkiye'nin Makedonyalı ve Kosovalı göçmen gelinleri, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Ahmed, L. (1982), *Western Ethnocentrism and Perceptions of the Harem*, Sayı 8, Cilt 3, 521-534.

Aka, A. (2019), *Neoliberal Zamanlarda Kadına Yönelik Şiddet*, Gece Akademi, Ankara.

Akalın, A. E. (2014), Türkiye'de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınların Toplumsal ve İktisadi Varoluş Stratejileri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015), *Göç Araştırma Dergisi*, Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul, (1)2.

Aksoy, M. N., Parlak, S. (2023), Mülteci Kadınların Erken Evlilik Deneyimleri, *Göç Dergisi*, Cilt: 10, Sayı:2, sf. 245-259, Transnational Press London.

Aktaş, G. (2013), Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 30, Sayı 1, Haziran 2013.

Alemam, L. (2021), Gender and Forced Migration: Post-Arab Spring Women's Migration to Turkey, T.C. İstanbul Aydın University, Institute of Graduate Studies, Department of Political Science and International Relations Political Science and International Relations Program, İstanbul.

Anaran, S. (2020), Göçmen Hukuku Bağlamında 2011 Sonrası Türkiye'deki Gayrimüslim Göçmenlerin Durumu, T.C. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Politik Ekonomi ABD, Yüksek Lisans Tezi, Van.

Anık, M. (2012), *Kimlik ve Çokkültürcülük Sosyolojisi*, Açılım Kitap, İstanbul.

Antepli, A. (2023), Zorunlu Göçe Maruz Kalan ve Çift Ebeveyn Rolünü Üstelenen Dul Göçmen Kadınlar: İç Göç ve Dış Göç Pratiği, T.C. Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.

Arabacı, Z., Hasgül, E., Serpen, A. S. (2016), Türkiye'de Kadın Göçmenlik Ve Göçün Kadın Sağlığı Üzerine Etkisi, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı: 36, ss. 129-144.

Atila Demir, S. (2010), Türk Göçmen Ailelerinde Boşanma -Almanya Örneği-, Doktora Tezi, T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Avcı, S. (2020), *KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİNE GENEL BAKIŞ*, Hiper Yayın, İstanbul.

Aydın Düzgit, S. (2013), *Nitel Araştırma ile Görüşme, Gözlem ve Odak Grup Yöntemleri, İçerik Analizi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2998, Ankara, s. 124.

Bakewell, O. (2015), Göç Kuramında Yapı ve Fail Kavramları Üzerine Bazı Görüşler, *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı:2.

Baier, D., Wardak, S., Villani, M., Haymoz, S., Gemperle, S., Kehl, K., Ramsauer, N., (2022), *Bedarfsabklärung zu Schutzplätzen für gewaltbetroffene Mädchen und junge Frauen Studie*, Bereich Gewalt, Eidgenössisches Department des Inneren EDI, Eidgenössisches Büro für die Gleichstellung von Frau und Mann EBG, Bern.

Başcılar, M., Karataş, M., Pak Güre, M. D. (2022), Rusya-Ukrayna Savaşı, Zorunlu Göç ve İnsani Koridorlar: Sosyal Hizmet Bağlamında Bir Değerlendirme, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, GÜSBD 2022; 11(2).

Baştürk, Ş. (2009), “Uyum”dan “Dışlanma”ya: Yirmi Birinci Yüzyılda Göçmenler ve Sosyal Politika, Uludağ Üniversitesi, İİBF, ÇEEİ Bölümü.

Bauman, Z. (2005), *Bireyselleşmiş Toplum*, Çev. Alogan, Y. Ayrıntı Yayınları, İstanbul

Bayram, S. (2019), “Gurbet Kuşları” Adlı Eserde Göç Kuramlarının İzini Sürmek, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 23.

Belser, K. (2005), Eidgenössische Kommission für Frauenfragen EKF, **Häusliche Gewalt kommt in allen Kreisen vor – nur in manchen vielleicht etwas häufiger**. In *Eidgenössische Kommission für Frauenfragen (Hrsg.), Häusliche Gewalt und Migration*, s. 9-10, Bern.

Bhugra, D. & Jones, P. (2001), *Advances in Psychiatric Treatment*, vol.7, pp. 216-223.

Bhugra D. (2004), Migration and Mental Helth, *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 109(4): 243-258.

Bektaş-Ata, L. (2020), *Türkiye’de Feminist Yöntem, Çocukluk Mahallesinin Kapısını Feminist Bakışla Aralamak*, s. 254, Metis Yayınları, İstanbul.

Blaikie, N. (1993), *Approaches to Social Inquiry*, Polity Press, UK.

Blattmann, L., Meier, I. (1998), *Männerbund & Bundesstaat, Über die politische Kultur der Schweiz*, Orell Flüssli Verlag, Zürich.

Blattmann, L. (2011), *Historisches Lexikon der Schweiz, Stagnation und Wandel im 20. Jahrhundert*, Version: 24.03.2011, Online: <https://hls-dhs-dss.ch/de/articles/015988/2011-03-24/#HFrauundMannimMittelalter> Erişim Tarihi: 21.03.2023.

Bloch, A. (2017), *Sex, Love and Migration: Postsocialism, Modernity, and Intimacy from Istanbul to the Arctic* Cornell University Press.

Boleki, S., Brem, S., Flückiger, S., Mutzke, P., Ochsenbein, N. (2020), Ausländerrechtliche Fragen zu Heirat, Trennung und Scheidung, *INFRA Bern Frauenberatungsstelle*, Bern, s. 7-16.

Bora, T. (2017), *Cereyanlar*, Türkiye’de Siyasi İdeolojiler, İletişim Yayıncılık A.Ş., İstanbul.

Bostan, H. (2017), Türkiye’de İç Göçlerin Toplumsal Yapıda Neden Olduğu Değişimler, Meydana Getirdiği Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Coğrafya Dergisi* (35), İstanbul Üniversitesi, Ankara.

Bundesgericht (2018), *Medienmitteilung des Bundesgerichts*, Korrespondenznummer 11.5.2/34_2018, Lausanne.

Burger, L., Kerchhof, C., Lots, L., Richli, S., Stucki, S., Schulthess, A., Zinsstag, C., Zinsstag, E., Zoe, D., (2014), *RosaRot, Zeitschrift für feministische Anliegen und Geschlechterfahren*, 47. Ausgabe, Herbst 2014, Zürich.

Buz, S. (2006), Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Programı, Doktora Tezi, Ankara.

Callinicos, A. (2020), *Toplum Kuramı*, Tarihsel Bir Bakış, Çev. Tezgiden. Y., İletişim Yayınları, 8. Baskı, İstanbul.

Castles, S. (2007), “Twenty-First-Cuntry Migration as a Challenge to Sociology”, *Journal of Ethic and Migration Studies*, Routledge, Vol. 33, No. 3.

Castles, S. (2008), Conference on Theories of Migration and Social Change, Understanding Global Migration: *A Social Transformation Perspective*, St Anne’s College, Woodstock Road, Oxford.

Castles, S. & Miller, M.J. (2008), *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, çev. Bal, B.U. & Akbulut, İ., İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Basım, İstanbul.

Cenk, K.K. (2019), Yarım Kalan Çocukluk: Kilis Örneğinde Çocuk Gelinler, T.C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Chan, O. T. (2017), “Daughter (In-Law) Of Turkey”: An Account Of International Marriages From South East Asian Women In Istanbul, Sabancı Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Chandresegaran, S., Burkhalter, N. (2021), *Häusliche Gewalt bei Migrantinnen in der Schweiz*, Lösung aus einer gewaltgeprägten Ehe – für Migrantinnen mit speziellen Hürden verbunden, Zürcher Fachhochschule, s. 2, Zürih.

Clarke, J.I. (1965), *Population Geography* (Pergamon Oxford Geographies S.), Oxford: Pergamon Press.

Connerton, P. (1999), “*Toplumsal Bellek*”, Toplumlar Nasıl Anımsar? Çev. Şenel, A. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Coşkun, E. (2017), Türkiye’de Kağıtsız Göçmen Kadınlar ve Sosyal Hizmetler, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 54/3, 1299-1315.

Coşkun, E., Sarıalioğlu, Ö., Dinçer, C. G. (2020), Göç Araştırmalarında Söylem, Yöntem ve Etki: Feminist Bir Yöntem Mümkün Mü? *Ankara Üniversitesi KASAUM, Fe Dergi: Feminist Eleştiri* 12, Sayı 1.

Coşkun, E., Kaşka, S., Williams, L. (2022), *GÖÇMEN VE MÜLTECİ KADINLAR*, Türkiye’de Araştırma, Uygulamada Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı, Bağlam Yayınlar, İstanbul.

Coşkun, E. (2005), Uluslararası Göç Teorilerinde Kadınlar, *Batı Avrupa Ülkelerine Göç, Göçmen Politikaları ve Kadın Göçmenlerin Ekonomiye Katkısı*, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Kalkınma İktisadi ve İktisadi Büyüme Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Cordoso, J. B., Thompson, S. (2010), Common Themes of Resilience Among Latino Immigrant Families: *A Systematic Review of the Literature*, *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 91(3), 257-265.

Creswell, W.J. (2016), Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni, çev. Bütün, M., Beşir, D.S., Siyasal Yayın, Ankara, s. 47-51.

Çağlar, A. (2011), Almanya, İsviçre ve Fransa’daki Türkiye Kökenli Göçmenler: Aidiyet, Sorunlar ve Beklentiler, Hacettepe Üniversitesi, Siyaset Bilim ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara.

Çağlayan, S. (2006), Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, Sayı 17, Dergipark.

Çakır, B. & Çevik C. (2021), Humanistic Perspective, *Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi*, Küreselleşme, Göç ve Kadın Sağlığı, Cilt:3, Sayı:1, Balıkesir.

Çıkı, K. D., Kızanıklı M.M. (2020), Almanya’da Yaşayan İkinci Kuşak Göçmen Türklerin Seyahat Motivasyonlarının ve Anavatan Bağlılıklarının Diaspora Turizmi Kapsamında İncelenmesi: *Köln Örneği*, *Turizm Akademik Dergisi*, s. 118.119.

Davin, D. (2007), *Marriage Migration in China and East Asia*, *Journal of Contemporary China*, 16(50), 83-95.

Delphy, C. (1993), Rethinking Sex and Gender, *Women’s Studies International Forum*, 16(1), 1-9.

Demircioğlu, N. S. (2000), Boşanmanın, Çalışan Kadının Statüsü ve Cinsiyet Rolü Üzerine Etkisi, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Derin, G. (2020), Travma ve Göç: Bir Gözden Geçirme, Artuklu, *İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, Derleme Makalesi, 2020/5 (2), 46-55.

Dervişoğlu Akpınar, H. (2017), İç Göç ve Aile Bağlamında Kadınların İyi Oluş ve Dayanıklılığı, T.C. Uludağ Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

Donovan, J. (2014), *Feminist Teori*, çev. Bora, A., Sayılan, F., Ağduk Gevrek, M., İletişim Yayınları, İstanbul.

Dökmen, Z.Y. (2010), *Toplumsal cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, Remzi Kitapevi, İstanbul.

Dworking, R. (1981), “What is Equality?” Part II: Equality of Resources”, *Philosophy and Public Affairs*, 10/4: 283-345.

Ela Özcan, E.D. (2014), Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme, Gazi Üniversitesi, İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.

Elias, N. (2020), *Sosyoloji Nedir?* Çev. Değirmenci, O., Olvido Kitap, İstanbul.

El-Mafaalani, A. (2021), *Wozu Rassismus? Von der Erfindung der Menschenrassen bis zum rassismuskritischen Widerstand*, Verlag Kiepenheuer & Witsch, Köln.

Engels, F. (2014), *Doğanın Diyalektiği*, çev. Gelen, A., Onuncu Baskı, Sol Yayınları, Ankara.

Erdoğan, İ. (2021), İsviçre’de Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmen Kadınların Çalışma Hayatına Uyum: Zürih Kantonu Örneği, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.

Erdoğan, E. & Gündoğdu, N. (2020), *Türkiye’de Feminist Yöntem*, Metis Yayınları, İstanbul.

Ergun, D. (2000), *Kimlikler Kısacasında Ulusal Kişilik*, İmge Kitabevi, Ankara.

Erten, E. (2017), Almanya’ya Evlilik Yoluyla Göç Eden Kadınların Karşılaştıkları Güçlükler ve Güçlükleri Yenme Stratejileri, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Essed, P. (1992), Multikulturalismus und kultureller Rassismus in den Niederlanden. In: Institut für Migrations- und Rassismusforschung (Hrsg.), *Rassismus und Migration in Europa*, Hamburg.

Fidan, G. M. (2023), 1923 Nüfus Mübadelesinde Göç Psikolojisinin Kültürel Yansımaları: Nea Sinasos Örneği, Kapadokya Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir.

Frank, A. G. (1974), Dependence Is Dead, Long Live Dependence and the Class Struggle: *An Answer to Critics, Latin Amerikan Perspectives*, 1(1), 87-106.

Gelekçi, C. (2014), Avusturya’da Yaşayan Türklerin Türkiye ile Bağları ve Evlilik Göçü, Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, *Bilig Güz 2014/ Sayı 71*, 179-204.

Ghanbarlou, M. (2020), “KADINA YÖNELİK SİDDETİ ETKİLEYEN TOPLUMSAL FAKTÖRLER ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME”, *Tarsus Üniversitesi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.

Gloor, D. & Meier, H. (2004), Büro für die Gleichstellung von Frau und Mann der Stadt Zürich und Maternité Inselhof Triemli (Hg), Frauen, Gesundheit und Gewalt im sozialen Nahrum, *Repräsentativbefragung bei Patientinnen der Maternité Inselhof Triemli*, Klinik für Geburtshilfe und Gynäkologie, Zürich.

Gold, S.J. (2019), Forms of Capital in Immigrants’ *Social and Economic Integration*, The University of Western Ontario, Georgina Chuatico.

Goldberg, D. T. (2006), Racial Europeanization, *Ethnic and Racial Studies*, Sayı 29, Cilt 2, 331-364.

Gordon, M. (1964), Assimilation in American Life: *The Role Of Race, Religion And National Origins*, Oxford University Press, New York.

Gökalp, Z. (2020), *Türk Ahlakı Üzerine Bir İnceleme*, Gece Kitaplığı, Ankara.

Göksel, G., Meşe, G. (2011), Türk Göçmenlerin İtalyanlara Bakış Açısı: Bir Kültürlerarası İletişim Araştırması, Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi, *Selçuk İletişim Dergisi*, 7,1, s. 66-82.

Göksel, U. G. (2019), *GÖÇMEN ENTEGRASYONU VE TANINMA POLİTİKASI* “Adil Entegrasyon”, çev. Kızıltuğ, M., Pinhan Yayıncılık, İstanbul.

Göktuna Yaylacı, F. (2012), Belçika’da Yaşayan Türklerin Yörecilik Anlayışları ve Toplumsal İletişim Süreçleri: Belçika’daki Emirdağlılar ve Posoflulara İlişkin Bir Araştırma, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Göktuna Yaylacı, F., Sirkeci, İ., (2019), Küresel Hareketlilik Çağında Göç Kuramları Ve Temel Kavramlar, Londra: *Transnational Press London*, 15-39.

Gönç Şavran, T. (2018), T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın No: 2641, Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri, Örneklem Seçimi ve Ölçüm, s. 173.175, Eskişehir.

Görgün, M. (2018), Ekonomi Temelli Göç Yaklaşımları Perspektifinden Göçmenlerin Karar Alma Süreçleri, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 23, S. 3.

Güçlüten, Ç. (2023), Türkiye’de Geçici Korunan Suriyelilerin Aidiyet Kimlik Ve Vatandaşlık Sorunu: Hatay İli Örneği, T.C. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Göç Araştırmaları Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Hatay.

Güllüpinar, F. (2012), Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 53.

Gülüm, Z. (2019), MİSAFİR Mİ TEHDİT Mİ? SURİYELİ GÖÇMENLERE YÖNELİK ÖNYARGININ AYIRT EDİCİ BOYUTLARI, Doktora Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü.

Gümüş, Y., Bilgili, N. (2015), Göçün Sağlık Üzerine Etkileri, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2015; 18:1.

Gürbüz, Y. (2023), Almanya’da Göçmen Kadınları Güçlendirmeye Yönelik Sosyal Hizmet Çalışmaları, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, BANÜSAD, 2023; 6(2), 48-66.

Habermas, J. (2002), *Siyaset Kuramı Yazıları*, “öteki olmak”, “öteki”yle yaşamak Çev. Aka, İ., 6. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Habibullah, F. (2021), Social Integration of Afghan Migrant Women Living in Zeytinburnu, Master’s Thesis, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı, İstanbul.

Harvey, D. (2014), *Postmodernliğin Durumu*, Kültürel Değişimin Kökenleri, çev. Savran, S. Metis Yayınları, İstanbul.

Hesapçıoğlu, M. (1994), *İnsan Kaynakları Yönetimi ve Ekonomisi*, Beta Yayıncılık, İstanbul.

Hoffmann-Nowotny, H. J. (1996), Analytisch alter Wein in ideologisch neue Schläuchen, *Magazin der Universität Zürich*, Nr. 2/96, Zürich.

İnce Beqo, G. (2019), Hadi Çav! Türkiye’den İtalya’ya Göç ve Göçmenlerin Aile İlişkileri, *Göç Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, s. 73-96.

International Migration Law (2019), Glossary on Migration, Publisher: *International Organization for Migration*, Cenevre.

İyilikçi, N. (2015), Boşanma Aşamasındaki Bireylerin Yaşam Doyum Düzeylerini Yordayan Bazı Değişiklerin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Kandiyoti, D. (2011), *Birkaç Arpa Boyu*, 21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar, Derleyen: Sancar, S., Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Kara, E., Dönmez Yapucuoğlu, M., Eryılmaz Ballı, F. (2023), Göçmen Kadınların Sosyal Uyum Süreçlerinin İncelenmesi, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi DÜSBED*, Sayı / 34 (2023), Sayfalar: 420-442.

Karaca, E. (2018), Çokkültürlülük Çevresinde Avrupa Birliği’nin Değişen Yüzü, Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaca, M. (2016), Sosyolojide Bir Yol Ayrımı: “Dualite” Çağdaş Sosyologların Dualizmlere Yaklaşımları, T.C. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.

Karaçizmeli, F. (2023), Faslı Gelinler: Sosyo-Kültürel Uyum Açısından Alaca Örneği, T.C. Hitit Üniversitesi Lisansüstü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çorum.

Karataş, Z. (2015), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Manevi Temelli Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 1, Sayı 1.

Kaslow, F. W. (1980), *Stages of Divorce: A Psychological Perspective*, 25 Villanova University, Rev. 718 (1980).

Kastoryano, R. (2000), *Kimlik Pazarlığı*: Fransa ve Almanya’da Devlet ve Göçmen İlişkileri, çev. Berktaş, A., İletişim Yayınları, İstanbul.

Kaya, A. (2015), Euro-Türkler, Kuşaklararası Farklılıklar, İslam ve Entegrasyon Tartışmaları, *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, s. 44-79.

Kaya, O. (2017), Equality of Women and Men in Context of 34th Ayah of Nisa Sura According to Quaran and Hadith and The Issue of Battering Women, *Route Educational and Social Science Journal*, Volume 4(6), October.

Kayadibi, F. (1994), *İsviçre’de Türk İşçilerinin sosyal sorunları üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaytan, Ö. (2022), Feminization of Labor as Violence Against Women: Migrant Domestic Workers, *AVRASYA Uluslararası Araştırma Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 30, Sayfa: 92-111.

Koç, K. & Sever, E. (2021), *Göç ve Etkileri*, Göçün Psikolojik Yansımaları: GİTMEK Mİ ZOR KALMAK MI? PEGEM AKADEMİ, Ankara.

Koçak Turhanoglu, F.A. (2012), *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2641, s. 6, 22.

Koçak, Y., Terzi, E. (2012), Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri, Kafkas Üniversitesi, *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 3.

Koçancı, İ. (2023), 1984-89 Bulgaristan’daki Asimilasyon Sürecinde Kadının Deneyimi, T.C. Bursa Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksel Lisans Tezi.

Kofman, E. (1999), Female ‘birds of passage’ a decade later: *Gender and immigration in the European Union. International Migration Review*, 33(2), 269-299.

Kofman, E. & Raghuram, P. (2005), *Gender and International Migration in Europe_ Employment, Welfare, and Politics- Routledge-*

Kovanlıkaya, Ç. (2014), *Fransa’ya Evlilik Yoluyla Göç Eden Kadınlar: “İthal Gelinler Yabancı mı? Göçmen mi? Yurttaş mı?”*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Küçük, H. (2022), Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Göç Sürecinde Kadın ve Erkek, *Toplumsal Politika Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1.

Kümbatoğlu, B. (2012), *Sosyoloji ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Kymlicka, W. (2020), Çokkültürlü Yurttaşlık, *Azınlık Haklarının Liberal Teorisi*, çev. Yılmaz, A. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Landwehr, D. (2020), blog. Nationalmuseum.ch, <https://blog.nationalmuseum.ch/2020/06/schwarzenbach-initiative/>, Erişim Tarihi: 25.04.2024

Lee, E. S. (1966), “A Theory of Migration”, *Demography*, *Demography is currently published by Springer on behalf of the Population Association of America*, 3(1), s. 47-57.

Lievens, J. (1999), Family-forming migration from Turkey and Morocco to Belgium: the demand for marriage partners from the countries of origin, *Universiteit Gent, International Migration Review*, 33(3), p. 717-744.

Lutz, H. (2010), Gender in the Migration Process, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10).

Lloyd, G. (1996), *Erkek Akıl: Batı Felsefesinde 'Erkek' ve 'Kadın'*, çev. Özcan, M., Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Marshall, G. (2009), *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Akınhay, O. ve Kömürcü, D., Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Marvasti, A. B. (2004), *Qualitative Research in Sociology*, Sage Publications Ltd, London.

Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pelegrino, A. & Taylor, J.E. (1998), *World in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium*. Oxford: Clarendon Press.

Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J. E. (1993), Theories of International Migration: A Review and Appraisal, Population Council, *Population and Development Review*, Vol. 19, No. 3, pp. 431-466.

Mesmer, B. (1996), Pflichten erfüllen heisst Rechte begründen, Die frühe Frauenbewegung und der Staat, *Schweizerische Zeitschrift für Geschichte, Thema: Geschlecht und Staat*, Vol. 46 – 1996 – Nr.3, Schwabe & Co. AG – Verlag – Basel.

McNabb, K. (1987), Labour Market Theories and Education Economics of Education Research and Studies, *The World Bank Washington D.C. Pergamon Press-1987*.

Mısırlı, S. M. (2019), Göçün Kadınlaşması Bağlamında Uluslararası Göç Hareketleri: Avrupa Birliğine Etkileri ve Kadın Mültecilerin Entegrasyon Politikaları, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Kadın Çalışmaları Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994), An Expanded Sourcebook, *Qualitative Data Analysis*, Second Edition, Sage Publications, London.

Millett, K. (2011), *Cinsel Politika*, Çev. Selvi, S., Payel Yayınevi, İstanbul.

Mills, W. C. (2019), *Sosyolojik Tahayyül*, Çev. Küçük, Ö., Hil Yayın, İstanbul.

Minder, M. (2005), Gewalt im Geschlechterverhältnis, in B. Aulenbacher, M. Meuser & B. Riegraf, *Soziologische Geschlechterforschung: Eine Einführung*, VS Verlag für Sozialwissenschaft, Wiesbaden.

Modood, T. (2014), *ÇOKKÜLTÜRCÜLÜK*, Bir Yurttaşlık Tasarımı, Çev. Yılmaz, İ., Phoenix Yayınevi, Ankara.

Mollaalioglu, F. N. (2020), *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:8, Sayı: 17.

Mutlu, M. (2021), İsviçre’de Yaşayan Üç Farklı Kuşaktaki Türk Kökenli Göçmenlerin Kültürleşme Tutumunun Yaşam Doyumuna ve Psikolojik Sağlık Durumuna Etkisinin İncelenmesi, T.C. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Nauck, B. (2007), Immigrant families in Germany: *family change between situational adaptation, acculturation, segregation and remigration*, *Zeitschrift für Familienforschung*, 19(1), 34.54.

Nalbant, F. ve Korkmaz, T. (2019), Feminist Teori Temelinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Türkiye Bağlamında Değerlendirilmesi, *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 2, 165-186.

Oktik, N. & Değer, F. (2013), Göçmen Kimliğinin Oluşumunda Eğitimin Rolü Üzerine Bir Deneme, *Sosyoloji Dergisi*, Sayı / Vol.: 28: 107-123.

Oltmer, J. (2017), Globale Migration, “*Geschichte und Gegenwart*”, Verlag: Beck C.H., München.

Orhan, S. (2017), Dil Politikaları ve Dil Hakları Üzerine Teorik Çerçeve, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi -*İNÜHFD*- Cilt:8 Sayı:2.

Öder, C. A. (2008), Fransa’da Yaşayan Türk Kadın Göçmenler ve Entegrasyon Süreci, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özbay, F. (1999), *Kadın Emeği ve Göç: Türkiye’den Avrupa’ya Göç Eden Kadınların Deneyimleri*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Özbay, F. (1999), *Evlerdeki Elkızları: Cariyeleri Evlatlıklar, Gelinler, Feminist Tarih Yazımında Sınıf ve Cinsiyet*, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Özbay, F. ve Yücel, B. (2001), Türkiye’de Nüfus Hareketleri, Devlet Politikaları ve Demografik Yapı, Nüfus ve Kalkınma, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü”, Ankara, s. 1-69.

Özdil, M. (2017), Kolektif ve Bireysel Kimlikler Bağlamında Sosyal Bütünleşme, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2017/3, Sayı:28, s. 383-400.

Özen, D. (2018), Türkiye’deki Ulus-Ötesi Evlilikler ve Yabancı Gelinlerin Sosyo-Psikolojik Tahlili, T.C. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özer, İ. (2004), *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Ekin Kitabevi, Ankara.

Özgür, M. & Aydın, O. (2010), Türkiye’de Kadın Evlilik Göçü, *e-Journal of News World Sciences Academy*, (5)1.

Özgür, M. & Aydın, O. (2011), Türkiye’de Evlilik Göçünün Mekânsal Veri Analizi Teknikleriyle Değerlendirilmesi, *Coğrafi Bilimler Dergisi* 9(1), 29-40, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü, Ankara.

Özguven, İ. E. (2000), *Evlilik ve Aile Terapisi*, PDREM Yayınları, Ankara.

Parekh, B. (2002), *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek, Kültürel Çeşitlilik ve Siyasi Teori*, Çev. Tanrıseven, B., Phoenix Yayınevi, Ankara.

Pekdoğan, E.N. & Saygun, M. (2023), Göçün Hassas Gruplara Etkisi, *Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2023;25(3): 541-552.

Peltokorpi, V. (2010), Intercultural Communication in Foreign Subsidiaries: *The Influence of Expatriates Language and Cultural Competencies*, *Scandinavian Journal of Management*. 26(2):176-188.

Petersen, W. (1958), A General Typology of Migration, *Amerikan Sociological Review*. Vol:23.

Piper, N. (2003), «Feminization of Labor Migration as Violence Against Women: *International, Regional, and Local Nongovernmental Organization Responses in Asia*”. *Violence Against Women*, 9(6). Sage Publications, 723-745.

Ravenstein, E. G. (1885), “The laws of migration”, *Journal of the statistical society of London*, Published by: Wiley for the Royal Statistical Society 48(2).

Richter, M. (2019), Migrantinnen in der Schweiz: *Situation, Leistung und Potential*, *Kurzbericht im Auftrag der Eidgenössischen Migrationskommission EKM*, Cavelti AG. Markn. Digital und gedruckt, Gossau.

Rottmann, B. S. (2020), Integration, Policies, Practices and Experiences, Turkey Country Report, RESPOND Working Papers, Global Migration: *Consequences and Responses*, Özyeğin University, İstanbul.

Rüstemova, A. (2010), Ulusal Kimliğin Belirleyici Etkeni: *Dil, Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* (7), 85-95.

Safarlı, S. (2023), Kendini Açmanın Yaşam Doyumu Ve Duygular Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, T.C. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı, Giresun.

Sağlam, S. (2006), Türkiyat Araştırmaları, Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, Sayı 5.

Sallan Gül, S., Dedeoğlu, S., Kahya Nizam, Ö. (2020), *Türkiye’de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum, Geri Dönüş mü, Birlikte Yaşam mı? “Göçmenlik, Mültecilik ve Değişen Uyum Anlayışı”* Erder, S. Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Schrover, M. & Moloney, D. M. (2013) Imiscoe Research, Gender, *Migration and Categorisation, Making Distinctions between Migrants in Western Countries, 1945-2010*, Amsterdam.

Schweizerische Eidgenossenschaft, Eidgenössisches Büro für die Gleichstellung von Frau und Mann EBG (2022), *A Grundlagen 4, Fachgebiet Gewalt*, s. 3-6.

Schweizerische Eidgenossenschaft, Eidgenössisches Büro für die Gleichstellung von Frau und Mann EBG (2020), *B Gewaltspezifische Informationen 5, Häusliche Gewalt im Migrationskontext*, s. 3-12.

Schweizerische Eidgenossenschaft, Eidgenössisches Departement des Innern EDI, Bundesamt für Statistik BFS, Bevölkerungsstudien und Haushaltssurveys, *Ausländerinnen und Ausländer in der Schweiz- Bericht 2008, 2/13*, Neuchâtel.

Schweizerische Eidgenossenschaft, Gestaltungsspielräume im Föderalismus: *Die Migrationspolitik in den Kantonen (2011)*, s. 65-67, Gossau.

Schweizerische Eidgenossenschaft (2021), Rassistische Diskriminierung in der Schweiz, *Bericht der Fachstelle für Rassismusbekämpfung 2019/2020*, Bern.

Shiach, M. (1994), Gender and Cultural Analysis. *Inequality/Theory Gender and Sexuality*, 17(1), 27-37.

Sili Kalem, A. (2017), Ayrı Dünyanın İnsanınız: *Uluslararası Göç Ve Karma Evlilik*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, Vol:4/ Issue:12, pp. 1038-1046, Konya.

Sili Kalem, A. (2021), Göç ve Annelik: Uluslararası Göçmen Kadınların Annelik Pratikleri, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Medeniyet ve Toplum Dergisi*, Cilt: 5, Sayı:2, Konya.

Sirkeci, İ., Şeker, B. D., Yüceşahin, M.M, (2015), Göç ve Uyum, *Transnational Press London*, London.

Sözer, M. A. (2019), Göç, Toplumsal Uyum ve Aidiyet, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, Derleme Makalesi, Cilt: 14, Sayı: 28.

Suğur, N. (2012), Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri, Sosyolojik Yöntemde Klasik ve Yeni Dönem Tartışmaları, *T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2641*, Eskişehir.

Swingewood, A. (2020), *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*, çev. Akınhay, O., Agorakitaplığı, Beşinci Basım, İstanbul.

Şahin, C. (2001), *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme, Cilt 21, Sayı 2.

Şan, M. ve Haşlak, İ. (2012), Asimilasyon ile Çokkültürlülük Arasında Amerikan Anaakımını Yeniden Düşünmek, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1.

Şeker, D. ve Uçan, G. (2016), Göç Sürecinde Kadın, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 200-214.

Şenses, N. ve Gençoğlu, F. (2022), Türkiye’deki Göç Araştırmalarında Göçmen Kadın Öznelliği Tartışmaları, *Ankara Üniversitesi KASAUM, Fe Dergisi, Feminist Eleştiri* 14, Sayı 2, 17-32.

Tarımcı, A. (2005), *İltica ve Göç Mevzuatı*, çev, Demircioğlu, E., Karatoprak, M., Başkent Matbaası, Ankara.

Taş, E. (2014), Evlilik Göçüyle Türkiye’den Belçika’ya Gelen Gelinler Ve Boşanma Sorunu, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2014Bahar (20) 217-235.

Taştan, A. (2021), Göç ve Kadın, “*Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Uluslararası Göç ve Kadın*”, Net Kitaplık Yayıncılık, Ankara.

Tatar, S. (2015), FEMİNİST DISTOPYALARDA MEKÂN VE ZAMAN, YÜKSEK LİSANS TEZİ, T.C. EGE ÜNİVERSİTESİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ, Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, İzmir.

Tekeli, İ. (1998), Türkiye’de iç göç sorunsalı yeniden tanımlanma aşamasına geldi. *Tarih Vakfı, Türkiye’de İç Göç, Konferans*, 6-8 Haziran.

- Tekeli, İ. (2011), *Göç ve ötesi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tekin, F. (2011), Kültürel Travma Olarak Zorunlu Göç, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 25, Sayfa: 91-100.
- Tekinalp, Ş. (2005), Küreselleşen Dünyanın Bunalımı: *Çokkültürlülük*, *Journal of İstanbul Kültür University*, 2005/1 pp. 75-87.
- Therry, M. (1991), Auslaenderpolitik, *Paper presented in Nationale Konferanz (EKA)*, Bern.
- Tickner, J. A. (1992), Gender in International Relations: *Feminist Perspectives on Achieving Global Security*. Columbia University Press, New York.
- Topçu, E. Z. (2020), Kadınların Evlilik Çatışması, Çatışma Çözüm Stilleri, Benlik Saygıları ve Evlilik Uyumlarının Evlilik Yaşı ve Sosyaldemografik Verilere Göre İncelenmesi, T.C. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, İstanbul.
- Topgül, C. (2014), İsviçre'deki Türkiye Kökenli Gençlerin Ülkeaşırı Eş Tercihleri, *Nüfus Dergisi*, 36:7 – 32.
- Toprak, E., Çamur, G. (2022), Göçün Kadına Etkileri ve Sosyal Hizmet, *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1): 75-88.
- Tunca, A. (2021), Evli Kadınların Aile Yapılarının Değerlendirilmesi ve Ailede Kayınvalide Rolünün İncelenmesi, T.C. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, Doktora Tezi, Malatya.
- Tümtaş, M. S., Ergun, C. (2016), Göçün Toplumsal Ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 21, S. 4.
- Uçan, Ö., Yazar, H., Sayıl, I., (2005), Bir Boşanma Olgusunun Dört Kurama Bağlı Olarak Değerlendirilmesi, *Ankara Üniversitesi, Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi, Kriz Dergisi* 14(2): 23-29.
- Uğur, A. (2022), Uluslararası Göç ve Feminizm, T.C. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Uluslararası Göç Hukuku (2009), *Göç Terimleri Sözlüğü*, No 18, Yayıncı: Uluslararası Göç Örgütü, Türkçe Tercüme: Littera Çeviri ve Dil Hizmetleri Dnş. Ltd. Şti., Cenevre.

Uyanık, Y. (1999), Dualist (İkili) İşgücü Piyasası Teorisi, *Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3/99, 1-8.

Uzun, M. (2021), Uluslararası Göç Kuramları: Fransa'daki Türk Göçmen Kadınların Egemen Kültürle Bütünleşme Problemi, *bitig MSKÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 2, s. 433-450.

Varol, O. (2021), *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies* 2012.25 (December), s. 139-140, İstanbul.

Vertovec, S. (2015), "Migration, Integration and Social Cohesion." *International Migration Review*, 29(3), 439-446.

Walters, M. (2009), *Feminizm*, çev. Gür, H., Dost Kitabevi, Ankara.

Williams, L. (2010), *Global Marriage: Cross-Border Marriage Migration in Global Context*, Palgrave MacMillan, London.

World Migration Report (2022), International Organization for Migration, Geneva.

Yalçın, C. (2004), *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.

Yanık, C. (2012), *Dünyada ve Türkiye'de Çokkültürlülük*, 2. Baskı, Sentez Yayıncılık, Bursa.

Yaman, G. (2012), Evlilik Yoluyla Afyon-Emirdağ'dan Belçika'ya Gerçekleşen Göçler Ve Yaşanan Süreçler, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yardımcı Geyikçi, Ş., Çil, U. (2019), Modernleşme Teorisini Yeniden Düşünmek: Ekonomik Kalkınma ve Demokrasi İlişisine Eleştirel Bir Yaklaşım, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt:11, Sayı: 18.

Yıldırım, A. (2015), Sınır-Ötesi Evlilikler ve Sınır Çokkarınlılığı: *İthal Kumalar*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Antropoloji Bölümü, Doktora Tezi, Burdur.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınları, Ankara.

Yıldız, A. (2019), Taylor'un Çokkültürcülük Kuramı Üzerine Bir İnceleme Yüksek Lisans Tezi, T.C. Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı, Bartın.

Yıldız, K. (2022), Türk ve İsviçre Hukukunda Karşılaştırmalı Olarak Yoksulluk Nafakası, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yılmaz, A. (2014), Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 9/2 Winter 2014, Ankara.

Yılmaz, Ş. (2022), Türkiye’de Evde Bakım Ve Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Özbekistanlı Göçmen Kadınlar Örneği, T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Sosyoloji Yüksel Lisans Programı, İstanbul.

Yin, R. K. (2017), *Durum Çalışması Araştırması, Uygulamaları*, Çev. Günbayı, İ., Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Yüksel, R., D. H. (2019), Annelerin Farklı Kültürde Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Görüşlerine İlişkin Nitel Bir Araştırma: Amsterdam Örneği, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 171-187.

Zara, A. (2013), *Kadınlar, Erkekler ve Çocuklar için Boşanma Terapisi*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Ziegler, B. (1996), Frauenstimmrechtskampf in der Schweiz- zum Verhältnis von Frau und Staat, *Schweizerische Zeitschrift für Geschichte, Thema: Geschlecht und Staat*, Vol. 46 – 1996 – Nr.3, Schwabe & Co. AG – Verlag – Basel.

Zoe, D., Baumann, S. (2015), Manifest ausländischer Frauen, *RosaRot: Zeitschrift für feministische Anliegen und Geschlechterfragen*, 49. Ausgabe, Herbst 2015, Zürich.

İNTERNET KAYNAKLARI

http-1: <https://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

http-2: <https://www.mfa.gov.tr/isvicrenin-siyasi-gorunumu.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

http-3: <https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/sem/medien/mm.msg-id-97369.html#:~:text=Ende%20Juni%202023%20lebt%20,als%20im%20gleichen%20Zeitraum%202022>. (Erişim Tarihi: 31.10.2023).

http-4: <https://www.bfs.admin.ch/bfs/de/home.html> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

http-5: <https://www.bfs.admin.ch/bfs/de/home/statistiken/bevoelkerung/migration-integration/internationale-wanderung/migrationsgruende.assetdetail.23587810.html> (Erişim Tarihi: 19.03.2023).

http-6: <https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/sem/medien/mm.msg-id-91661.html> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

http-7: <https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/sem/medien/mm.msg-id-91661.html> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

http-8: <https://www.fiz-info.ch/de/Willkommen> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

http-9: <https://www.fiz-info.ch/de/Themen/Frauenmigration> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

http-10: <https://www.fiz-info.ch/de/Themen/Frauenmigration> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

http-11: <https://www.fiz-info.ch/de/Themen/Frauenmigration> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

http-12: <https://www.iom.int/about-migration> (Erişim Tarihi: 06.11.2023).

http-13: https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/aufenthalt/eu_efta/ausweis_c_eu_efta.html (Erişim Tarihi: 25.10.2023).

http-14: https://www.swissinfo.ch/ger/kultur/blog-schweizerisches-nationalmuseum_heimweh-nach-den-bergen/45267482 (Erişim tarihi: 07.11.2023).

http-15: <https://www.iom.int/who-migrant-0> (Erişim Tarihi: 09.11.2023).

http-16: <https://migration.swiss/migrationsbericht-2022/zuwanderung-und-integration/zuwanderungsstatistik#> (Erişim Tarihi: 10.11.2023).

http-17: <https://www.swisscommunity.org/de/news-medien/schweizer-revue/artikel/auswandern-mobile-schweizerinnen-und-schweizer#:~:text=Die%20begehrtesten%20Auswanderungsziele%20der%20Schweizerinnen,wie%20etwa%20Thailand%20immer%20beliebter> (Erişim Tarihi: 15.11.2023).

http-18: <https://www.svp.ch> (Erişim Tarihi: 29.11.2023).

http-19: <https://www.humanrights.ch/de/fachstellen/fachstelle-diskriminierung-rassismus/rassismusbericht-2022-relevanz-themas-rassismus-stetig> (Erişim Tarihi: 15.12.2023).

http-20: <https://www.eda.admin.ch/aboutswitzerland/de/home.html> (15.12.2023).

http-21: <https://www.parlament.ch/de/über-das-parlament-home> (28.12.2023).

http-22: <https://www.parlament.ch/de/organe/nationalrat> (28.12.2023).

http-23: <https://www.parlament.ch/de/über-das-parlament/wie-funktioniert-das-parlament> (28.12.2023).

http-24: https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/aufenthalt/eu_efta/ausweis_c_eu_efta.html (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-25: https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/aufenthalt/eu_efta/ausweis_b_eu_efta.html (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-26: https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/aufenthalt/eu_efta/ausweis_g_eu_efta.html (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-27:

https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/aufenthalt/eu_efta/ausweis_l_eu_efta.html (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-28:

https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/aufenthalt/nicht_eu_efta/ausweis_f_v_orlaeufig.html (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-29:

https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/aufenthalt/nicht_eu_efta/ausweis_n_asylsuchende.html (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-30:

https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/aufenthalt/nicht_eu_efta/ausweis_s_s_chutzbeduerftige.html (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-31:

https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/aufenthalt/nicht_eu_efta/ausweis_ci_aufenthalt_erwerb.html (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-32: <https://www.admin.ch/gov/de/start/dokumentation/medienmitteilungen.msg-id-57057.html> (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-33: <https://www.admin.ch/gov/de/start/dokumentation/medienmitteilungen.msg-id-57057.html> (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-34:

<https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/sem/medien/reden-interviews/2014/2014-02-28.html> (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-35: <https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/sem/medien/mm.msg-id-97369.html> (Erişim Tarihi: 28.12.2023).

http-36:

https://infrabern.ch/fileadmin/user_upload/pdf/INFRA_RATGEBER.pdf (29.12.2023).

http-37: <https://www.stopfemizid.ch/deutsch#de1> (Erişim Tarihi: 29.12.2023).

http-38: <https://www.bif-frauenberatung.ch/recht/migrationsrecht/> (Erişim Tarihi: 29.12.2023)

EKLER

EK-1

Mülakat Soruları

Mülakat Soru Formu

Bu çalışma, “İsviçre’de Türkiye Kökenli Göçmen Kadınlar ve Uyum Süreci” başlıklı Sosyal Bilimler alanında bir araştırma olup, İsviçre’de yaşayan Türk göçmen kadınların İsviçre’ye gidiş süreçlerini ve İsviçre’de uyum süreçlerini nasıl deneyimlediklerini, toplumsal iletişim süreçlerini, göçe ilişkin beklentilerini irdeleyerek elde edilen bulguları sosyolojik olarak tartışmak amacı taşımaktadır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Veri toplama tekniği olarak, araştırma sorularına daha derinden ve detaylı cevapları almak hedefli yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı derinlemesine görüşme, doküman analizi ile alan araştırması gerçekleştirilecektir.

Yarı yapılandırılmış görüşmede diyalog aşağıdaki rehber dikkate alınarak gerçekleştirilecektir:

Sosyo-demografik Veriler

1. Yaşınız?
2. Doğum yeriniz?
3. Eğitim Durumunuz?
4. Mesleğiniz? Mesleğinizi icra ediyor musunuz?
5. Medeni Durumunuz Nedir? Evli ise, bakmakla mükellef olduğunuz kişi var mı? Varsa sayısı?
6. Göçmenlik Statünüz (C, B, G, L, F, N, S, Ci)?

Göç Hikayesi

1. Ne zamandan beri İsviçre’de yaşıyorsunuz?
2. Göç öncesi nerede yaşıyordunuz? Göçe nasıl karar verdiniz? Göç etmenize yol açan olaylar dizisi nedir? Göç hikayenizi anlatır mısınız?
3. Evlenip geldiğiniz yer kendi eviniz miydi, yoksa eşinizin aile evine mi gelin geldiniz?
4. İsviçre’ye uyum sürecinde zorluk yaşadınız mı? Yaşadıysanız, bunlar nelerdir? İsviçre’deki yeni ailenize uyum sürecinde zorluklar yaşadınız mı?
5. Göçle birlikte yaşantınızda neler değişti? (Mekân, gündelik yaşam, aile içi ilişkiler, toplumsal statüsü, aile içi iş bölümü, sağlık durumu, destek sistemleri)
6. Göçle birlikte eski yaşamınızla karşılaştırdığınızda bugünkü durumunuzda eski ve yeni rollerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?
7. İsviçre’de eşinizin ailesi dışında kendi akrabalarınız var mı? Göç öncesinden tanıdığınız arkadaşlarınız var mı?

İsviçre’de Yaşam

8. İsviçre’ye geldiğinizde yaşadığınız bölgenin dilini biliyor muydunuz? Bilmiyordusanız, yaşadığınız bölgenin dilini ne zaman ve nasıl öğrendiniz? Eşinizden ve ailesinden bu konuda destek aldınız mı? Henüz yaşadığınız bölgenin dilini bilmiyorsanız, bu durum soruna yol açıyor mu?
9. Bildiğiniz başka diller var mı?
10. Ev sahibi ülke vatandaşlarıyla nasıl iletişim kuruyorsunuz?
11. İsviçre’nin hangi bölgesinde yaşıyorsunuz? Neden bulunduğunuz bölgede yaşamayı tercih ettiniz? Yaşadığınız bölgede yaşamaya alıştınız mı? Alıştıysanız, alışmanız ne kadar süre aldı?
12. İsviçre’de bir gününüz nasıl geçiriyor? İsviçre’de yaşadığınız bir gün ile Türkiye’de yaşadığınız bir gün arasındaki farklılıklar nelerdir?
13. Kendinize zaman kaldığında nasıl vakit geçiriyorsunuz?
14. Yaşadığınız bölgede “Türkler” “İsviçreliler” ya da “göçmenler” “vatandaşlar” gibi ayrımlar var mı?
15. Komşularınızla aranız nasıldır? Onlarla sıkıntılarınızı paylaşabiliyor musunuz?
16. Ne sıklıkla misafir ağırlıyorsunuz? İsviçreli misafirleriniz de oluyor mu?
17. Çalışıyor musunuz? Çalışıyorsanız, çalıştığınız kurumda yaşadığınız sorunlar var mı? Varsa bunlar nelerdir?
18. Diğer Türkiyeli göçmen kadınlarla kendinizi kıyasladığınızda kendinizi İsviçre’ye daha yakın hissediyor musunuz?
19. Sizce, Türkiye’den göç etmiş kadın olmak neyi ifade ediyor? İsviçre’de kadın kimliğiyle bireysel ihtiyaçlarınızı tek başınıza giderebiliyor musunuz? Türkiye’de benzer durumlarda nasıl davranıyordunuz?
20. Göçmen bir kadın olarak sorun yaşadığınızda nerelere başvurmanız gerektiğini biliyor musunuz? (sağlık, psikolojik, hukuki gibi)
21. Göç süreci ve İsviçre’ye uyum açısından kendinizi eşinizden ya da erkek yakınlarınızdan farklı görüyor musunuz? Görüyorsanız nasıl bir farklılık, anlatır mısınız?
22. Çocuğunuz/Çocuklarınız okula gidiyor mu? Gidiyorsa çocuğunuzun/çocuklarınızın okulda ayrımcılığa uğradığını düşünüyor musunuz?
23. İsviçre’de yaşadığınız en önemli sorundan bahseder misiniz?
24. Sizce İsviçre’de uyum içinde yaşanması için neler yapılmalı?
25. İsviçre Vatandaşlığına geçme isteğiniz var mı? Var ise şartlar hakkında neler biliyorsunuz?
26. Vatandaşlık ne gibi avantajları/dezavantajları beraberinde getiriyor?
27. Vatandaşlıkla beraber seçme ve seçilme hakkı doğmaktadır. Bu bağlamda, politikaya atılma düşüncesi oluşabilir mi?
28. Türkiye’deki iç politikayı takip ediyor musunuz?
29. Türkiye’de medyadaki ve kamuoyundaki gündem hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?
30. İsviçre’de medyadaki ve kamuoyundaki gündem hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?
31. Türkler İsviçre’de yeterince siyasete katılıyor mu?
32. Türkiye’den göç edenlerin veya İsviçrelilerin oluşturduğu STK’na üye oldunuz mu? Olmadıysanız hiç düşündünüz mü?

33. Sizce İsviçreliyle aranızdaki en belirgin fark nedir? İsviçre kültürü ile Türk kültürü arasındaki farklılıklar hakkında ne düşünüyorsunuz? İsviçre ve Türk kültürünün etkileşimi hakkında görüşleriniz nelerdir? Böyle bir etkileşim var mı?
34. Gözlemlediğiniz kadarıyla, Türkiye’de yaşayan kadınların en büyük sorunu nedir?
35. İsviçre’de düğün, ölüm, bayram gibi zamanlarda neler yaparsınız?
36. İsviçre dışında akrabalarınız var mı? Varsa, onlarla görüşüyor musunuz? Türkiye’deki akrabalarınızla görüşüyor musunuz?
37. İsviçre dışında yaşayan akrabalarınızla iletişim için, hangi iletişim yollarından yararlanıyorsunuz? Whatsapp aile grubunuz var mı? Bu grupta hangi ülkelerden kimler var?
38. Türkiye’ye hangi sıklıkla gidiyorsunuz? Türkiye’deki akrabalarınızla bir araya geldiğinizde, İsviçre’de yaşadığınız insan ilişkileri arasında bir farklılık yaşıyor musunuz?
39. Türkiye tatillerinden sonra İsviçre’ye geri dönmek, size eve döndüm hissi veriyor mu?
40. Göçle birlikte eski yaşamınızla karşılaştığınızda İsviçre’ye ilişkin beklentileriniz ne ölçüde gerçekleşti ya da gerçekleşiyor? Gerçekleşmediyse neden hâlen İsviçre’de yaşıyorsunuz? Sizi İsviçre’de tutan şey nedir? Türkiye’ye dönmeyi düşünür müsünüz?
41. Türkiye’de yaşayan kadınlara evlilik yoluyla İsviçre’ye gelmelerini tavsiye eder misiniz?
42. Kendinizi 10 yıl sonra nerede görüyorsunuz?
43. Son olarak eklemek istediğiniz ya da genel olarak söylemek istediğiniz başka konu ya da konular var mı?

EK-2

Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, “İsviçre’de Türkiye Kökenli Göçmen Kadınlar ve Uyum Süreci” başlıklı bir araştırma olup, İsviçre’de yaşayan, Türkiye’den göç etmiş Türk göçmen kadınların göç deneyimlerini, uyum ve toplumsal iletişim süreçlerini feminist yaklaşımla irdelemek bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışma, kadın olmanın yükünün yanı sıra, yabancı olmanın yükünü de omuzlarında taşıyan Türk göçmen kadınların yaşadıkları zorluklarla mücadeleleri konu edilecek. Bu bağlamda elde edilecek sonuçlar ile İsviçre’de yaşayan Türk göçmen kadınların uyum ve toplumsal iletişim süreçlerine ilişkin güncel ve ayrıntılı veriler ortaya konacaktır. Çalışma, Remziye Kaya tarafından yürütülmektedir.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, nitel araştırma yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi Sosyoloji bölümünden Doç. Dr. Filiz Göktuna Yaylacı’ya yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Remziye KAYA

Adres: Anadolu Üniversitesi/Türkiye

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	İsviçre'de Türkiye Kökenli Göçmen Kadınlar ve Uyum Süreci
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. Filiz GÖKTUNA YAYLACI
TEZ YAZARI:	Remziye KARABULUT
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
Prof. Dr. Saim ÖNCE (Başkan-İkt. ve İdari Bil. Fak.)	
Prof. Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (Başkan Yardımcısı-İkt. ve İdari Bil. Fak.)	Prof. Dr. Fatime GÜNEŞ (Edebiyat Fak.)
Prof. Dr. Yıldız UZUNER (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. Erkan KURSEL (İletişim Bil. Fak.)
Prof. Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. Kamil ÇEKEROL (Açıköğretim Fak.)